

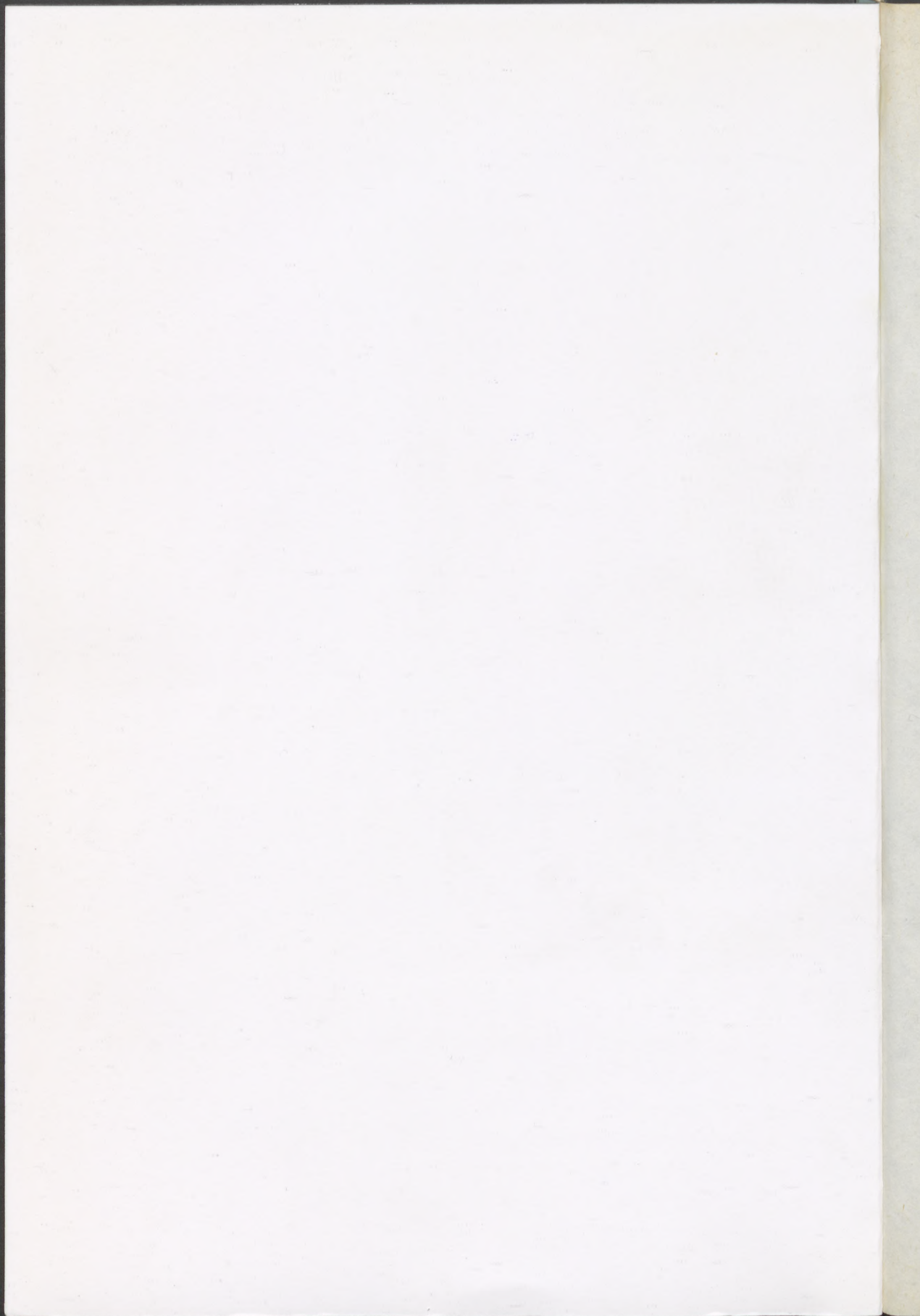
MC
110.704

Körmendi János

NYAKIG A SZÍNHÁZBAN

Szatírák, Paródiák, Humoreszkek,
Élcek, Gúnyiratok, Nekrológok,
Tanácsok, Átkok, Kiáltványok,
Bírálatok, Pletykák, Jóslatok,
Utolsó figyelmeztetése

Szatirikus színháztörténet I.

Körmendi János:

Nyakig a színházban...

Milyenek a kollégák?
Milyenek az igazgatók?
Milyen a színház?
Milyen a világ?

Szatírák, Paródiák, Humoreszkek, Élcek
Gúnyiratok, Nekrológok, Tanácsok, Átkok
Kiáltványok, Jóslatok, Bírálatok, Pletykák
Utolsó figyelmeztetések.

Lektorálta: ISZLAI ZOLTÁN

© KÖRMENDI JÁNOS

Címlap fotó: RÉVÉSZ ANDRÁS

ISBN: 963 7935 05 3

Törölve

Kiadó: LSI Oktatóközpont

Felelős kiadó: Dr. KOVÁCS MAGDA

AGROINFORM Budapest 123/90

Felelős vezető: Bolyki István

ISBN. 963.576.0434

MC 110.704

1990

Körmendi János nézői sokáig — egészen a video megjelenéséig — nem vihették haza hónuk alatt a színházból, s nem őrizhették meg, fölvéve, a tévéből se a színművész hamisítatlan humorát, mert az mindig változóan a helyzethez illett, kiszámíthatatlan és eredeti volt.

Ebbe a könyvébe azonban szinte teljességgel átmentődött az urológiáról írt színeszlevelek közkedvelt, bár kisebbség által magánútált személyiségéből ez a sokoldalú humor. Benne legalább annyi különféle érzékszervekre ható anyag van feloldva, mint a márkázhatóan jófajta, keserű és savanyú, fölűdítő és megkönnyebbitő gyógyvizekben. Ebben a vegyes lében viszonylag kicsi százalékarányt képvisel a maró gúny, a sistergős intrika, a kárörvendő leleplezés, a jellemhibák pellengérezése, a rutinos, "simpf" technikai pécézés meg manőverezés, a direkt bele— vagy rámenősség megsemmisítő mennyisége.

Kellemesen bizsergető viszont a felsőfokú mesterséggel együtt járó komédiás kedély állandó jelenléte, a játékos örömszerzés egészen ellenállhatatlan kitörései, valamint az önkinevetetés olykor Cyranós bravúrokig menő bája.

Föllelhető itt ezen felül szinte valamennyi Körmendi írásban az a kancsal összekacsintásra, hetyke szemcsippentésre, hirtelen oldalhoz kapáshoz késztető váratlanság, mely első ízlelésre csiklandoz, ám ha eljut a szellemi járatokig és eléri a gondolkodó agyakat, akkor határozottan fölpezsdíti azokat az elméket, amelyek kítűnően emésztik az összetett iróniát.

Színpadon — tudjuk — egyike ő azoknak a nagyságos bolondériázóknak, akiknek ingatag lelki állapota, forogva bukdosó szemejárása, csínytevő szájgörcbítése mindig előkészít valamit. Többnyire pompázatosná kidolgozott csattanót előz meg, néha pedig eljuttat a siratnivaló ember megértéséig, a vigasztalhatatlanul tragikus kifejlődésekig. Folyamatosan mosolyogtató, s közben föl-fölkacagtató írásaiból sem hiányzik a tragikum, de csak a háttérben van árnyékszerűen jelen, sohase bukkan ki az általános nevetéstől gyöngyöző felszínre, mint a rémítő víziszörnyek. De gyanítom, ha feltörne, nekem tüstént nyakamba szakadna a lábam, és eltűnni igyekeznék a legközelebbi fenéken vigyorgásostúl, vidámkodásostúl együtt.

Körmendi szintetikus humorában mindig érződik valami fenyegető, s ha nem csalódom, ez nem más, mint a hisztéria elszabadulásának röpké lehetősége, a túlságba vitt nevetés hideg örülete, vagy éppen a takargatott igazságok megmutakozási pillanatának színpadi eljövetele, az a perc, amikor öniróniák villámcsapásainak fényében egyszerre megpillantjuk a saját szánnivaló figuránkat és ettől állandósult röhögőgörcsünk csakhamar csillapíthatatlan köhögőrohamokba torkollik.

Műfaját tekintve a nekünk író Körmendi három fő területen munkálkodik kedvderítésünkön. Otthonos élvezkedési területe a színmű paródia, ebben a nemben a sematikus hülyeség tömörítésének míves mestere. Humoreszkjei, melyeket részben ugyancsak színpadra, előadásra szánt, mindenekelőtt pillanatrögzítő életképek, s az írói felvevőgép elkattanásakor mindig megörökítenek valami frappáns apróságot, ami nélkül az ember talán tökéletesebb lenne, de hiányozna belőle a jellemző, az emberi. Klasszikus mintákra szabott szatírái nyugodalmas veszésükkel és kecses megformálásukkal gyönyörködtetnek. Ha pedig ráadásul néha portrét rajzol barát-ról, kollégáról, esetleg nemes ellenségről, ott sem bír egyoldalú lenni. Ettől válnak megfestett arcképei szemmel láthatóvá s ugyanettől ülnek ki rájuk azok a karakteres vonások, melyek elárulják művészi és magánemberi tulajdonságaikat.

Mindebből persze műsoronkívüli láthatatlan magánszám kerekedik; anélkül hogy egy szót is vesztegetne írásaiban önmagára, végtére csak elibénk perdül és enyhe isiással kevert cinkos mosoly kíséretében meghajlik felénk kortársunk, a velünk együtt élő, miköztünk jelen levő szelíd bohóc, színész testet öltött vonzó személyiség.

Iszlai Zoltán

Előhang

Amikor Gilles de Rais-t, a Kékszakállú Herceget (az igazít) az elborzadt főinkvizítor megkérdezte:

— Dehát mi vette rá ezekre a szörnyűségekre?! — az így felelt:

— Csak a bűnös szenvedélyem... Csak a kedvemet akartam tölteni...

Nyájas Olvasó, én sem mondhatok mást.

Körmendi János

Tartalomjegyzék

Stílusparódiák

Iskoladráma	10
Érzékenyjáték	12
Népszínmű	14
Polgári vígjáték	16
Operett	18
Prolet-kult	20
Vásári színészet	22
Bohózat	24
Sematikus dráma	26
Meseautó	28
Anna szindróma	30
Történelmi dráma	32
Értelmiségi dráma	34
Önálló Est	36
Életérzés dráma	38
Sci-fi	40
Békeműsor	42
Rébék, a vörös	44
Három a nővér	49
A narrátor	53
Intim Pista	55
Elkötelezett filmkritika	58
Ön-paródia	60

Pili — Politika...

Konferansz	64
Példabeszéd	67
A Magyar Disney-Land	69
Két rabló	73
Hypofízis	75
Az évszázad mérkőzése	78
Kerekasztal	82
Kádermentő Bizottmány	86
Pardon!...	90

Kollegák, Barátok, Ellenségek

Rudi Bácsi	95
Rátonyi Robi	98
Gálvölgyi János	100
Sas József	103
Kazimír Károly	106
Szatmári István	109
Gyenge Árpád	111
Vándor József	114
Romhányi László	116
Nekrológ	119

*

Anyám, én művész vagyok!	120
Dr Magány	122
Hagyaték	125
Pujol	134

Megint a színház

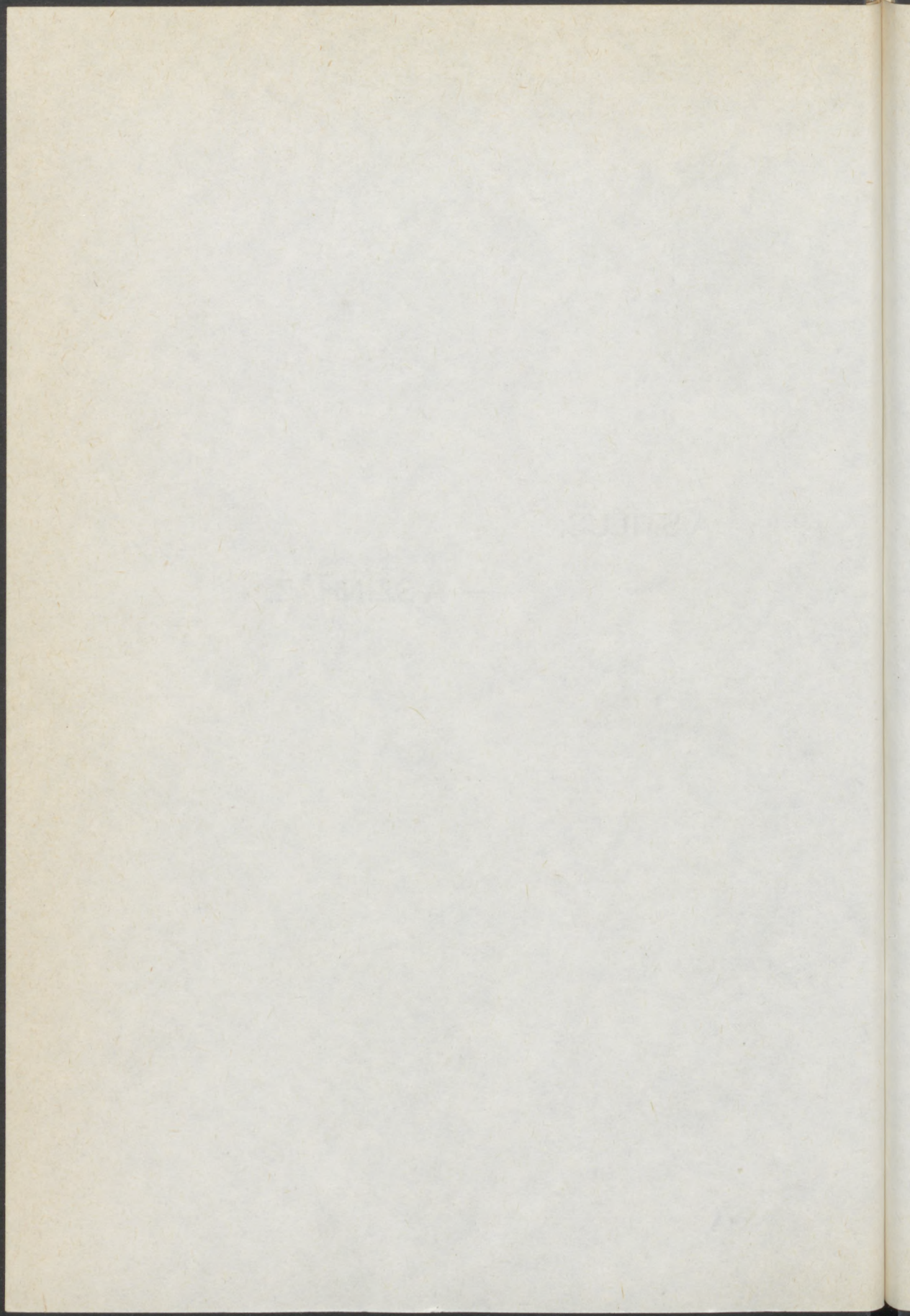
Egy felvonás	139
A direktor úr humorja	141
Bankett	144
Egy levél megszületése	149
Ebédszünet	151
Egy filmsztár vallomásai	153
Furfang	158
Felléptem Délegyházán	159
Csárdáskirálynő hátulról	162
Spéter Spéter Spéter	165
Nagylemez	171
Pop-ipari Híradó	173

Öregszem...

Tanítom a fiatalokat	177
Levél egy színész barátomhoz	179
Önképzőkör	184
Társkeresés	186
Szeptember végefelé	188
Kutyám levele	190

A STÍLUS:

— A SZÍNHÁZ.

Stílusparódiák

A következő oldalakon ún. stílus-paródiákat fog találni a kedves Olvasó, egy csoportba gyűjtve, magyarázó szövegekkel ellátva.

A felmutatott színdarabfajták mindegyikével találkoztam színészi pályafutásom során.

Elárulom műhelytitkomat. Ha új szerep kerül a kezembe, első dolgom leküzdeni a feladattal szembeni lelki restségemet és nyűgösségemet.

Ennek eszköze: a paródiáírás. A színdarabot szétszedem, kifordítom, összerakom, (kicsúfolom), s máris megszűnik velem szembeni elfogódottságom. Csaknem megszeretem...

Az elmúlt negyven év alatt temérdek paródiát, színdarab-pamfletet írtam, s használat után bedobtam a papírkosárba.

De egyik-másik megúsza végzetét, sőt, karrierje csúcsára ért: az Ön tekintete elé.

Szíveskedjék lapozni!

Az iskoladráma

Az az ádáz dühödség hívta életre, mellyel a reformáció és ellenreformációl hívei — mai szóhasználattal élve — nézeteiket ütköztették.

Célja: az ifjúságot jámbor életre nevelni, és a szerző ítélete szerinti igaz hitre téríteni.

A nyelvezet nehézkes, a szerzők olyan vaskosságokat engednek meg maguknak, melyektől még a "Csirkefej" is megnyalná a szája szélét...

*

HECTOR: Azért mondom néköd, Sátán fattya, magadat az büntől megtartóztassad, és ne szegődjél az kísértő seregébe!

AMARYLL: Az Édönnek édösségit akarám néköd mögmutatni. Az én bájomnak eddigelé sönki embörfia ellent nem állhata!

HECTOR: Az Úrnak parancsolattyát mögtartsad, és magadat paráználkodástúl és prasnyálkodástúl megóvjad, ne add testödet-lelködet örök tűzre!

AMARYLL: Az Írás mondá: "Mögbotránykozásnak kell lennie!"

HECTOR: De aztat es mondá, hogy jajj annak, aki mögbotránykozatat! Távozzál el tőlem, és vidd innen bűnnek edényit, rút testödet!

AMARYLL: Énnéköm testöm nem rút, de ékösségös, és külembféle bájjakkal czicomás!

HECTOR: Antul rosszabb neköd, és nyomorú lelködnek!

AMARYLL: Monda az Úr: "Sokasodjatok és szaparodjatok!"

HECTOR: De aztat nem monda, hogy ócskaságos személlyel szaparodjál! Eltakarodj!

AMARYLL: (tsáboson énekel):

Szerelemnek gyenge ága,
Ékösségös szép virága.
Testöm-lelköm hívása,
Idvességnek bírása...

HECTOR: Lepcsös pófádat befogni el ne múlaszd, különben reátelepödök alfelemmel!

AMARYLL: Talán nem is vagyol te férjfi-embör, hanemha valamilyen csíra-fattyú! Talán mögbuzerált tégödet az ürdvüng, s asszonyszemélytül útálatot érezesz?!

HECTOR: Ne tegyél ilyen czifra mondásokat, mert mögbizonyítom néköd, hogy férjfiasságos testöm erővel duzzad!

AMARYLL: Hadd lássam, és tapintsam, mint Tamás az Seböt!

HECTOR: Elvigyen az ürdvüng, míg szépön szóllok! Hitván korva-személy!

AMARYLL: A' vón enkább korva személy, ki tégödet az velágra szart!

HECTOR: Asszonyanyámat ne bántsad, te boszorkányok fattya! Héjában es acsarkodol, tömjénnyel föstöllek ki házombúl, rút kísértő! Mönnyél az Kálomista cinkosidhoz, ottan fenteregjél bűnnek mocsokjában! Eltakarodj!

AMARYLL: (eltűnik, kénköves föstöt eresztve)

HECTOR: El ötte az fene! Bé terhösségös magonkat az erényben megórozni!...

* * *

Az érzékenyjáték

E műfaj a XVIII. század végén ontotta könnypatakjait a színpad deszkáira, de oly mértékben, hogy a könnyár még a XX. század elejére is átcsorgott.

Többnyire németből fordították magyarra az "Érzékenyjátékot", az egészséges romantika e kései, mellbeteg leszarmazottját.

Az újszülött magyar színművészet — jobb híján — e műfaj kakis pelenkájában tette első gügyögéseit, hogy aztán hamarosan kinőjjön belőle.

Azután a kakis pelenkát naftalinba tették, elzárták, s csak mostanában ráncigálják elő a popzene szöveganyagául.

*

ADHEMÁR: (vigyázólag beoson) Ez hát Heloise alvószobája, melyet addig el nem hagyok, míg véle szót nem válthaték!... Léptek!... Reménylem, ő léptei! E kárpit leszen búvhelyem (elbúvik).

HELOISE: (belép, s lehanyatlik) Mily üres szívem!... S a bálteremben a vendégsereg mint zajong!... Itt szabadon hullajthatom könnyhulátásaimat! (rívólag) Ah, Adhemár!... Adhemár!

ADHEMÁR: Én nevem kiáltja! Úgy hát szívében éleng a szenvedély! (előlép) Im, itt vagyok! Heloise, itt vagyok!

HELOISE: Hah, Adhemár!... Hogyan merészli átlépni e küszöböt?!

ADHEMÁR: Szenvedelmem jogán!

HELOISE: Ön minden jogát elveszíté, midőn csalfa szívét Clarisse-nak adá! Távozzék!

ADHEMÁR: Ezennel! De ha méltatand egy megtört szívet meghallgatásra, türelmezzzen kevéssé.

HELOISE: Füleim zárva ön szavai előtt, ki egy tiszta rajongás hímporát letörlé durva kézzel!

ADHEMÁR: Ön szíve sajong?! (reményesen) Úgy hát szeret?

HELOISE: (gógösleg) Ön már szavam, s szívemnek nem birtokossa!

ADHEMÁR: S boldog ön?

HELOISE: (zokog)

ADHEMÁR: Zokog, tehát: szenved! Óh, én is, én is szenvedek! (térdreerogy) Heloise! Szerelmem!...

HELOISE: Ön megfeledkezik magáról, Adhemár! Ön térden?!

ADHEMÁR: Előtted, szívemnek oltára! Bálványozásomnak Istennője, boldogságnak zálogossa!

HELOISE: Tehát, szeretsz valólag?!

ADHEMÁR: Szűm mint dobog, illesd kezedd! Éltem tiéd!

HELOISE: Boldogságnak templomát összerontád, midőn eljegyzéd Clarisse-t!

- ADHEMÁR: Hogyan?! Ez álságos rágalom hitelt nyerendett tenn szívedben?!
- HELOISE: Egek! Hát nem való a hír?!
- ADHEMÁR: Óh, nem, szerelmem! Vélem, ki volt e csalárd hírnek koholója: vetélyesem, De Court lovag! Kezentyűmet undok orcájába vetem, s bosszuló golyómnak elébe kénytelenítem!
- HELOISE: Való, De Court lovag emlité...
- ADHEMÁR: Vallomásoddal engem életre, s a lovagot halálra ítéléd!
- HELOISE: (sikolt) Nem akarom! Újan lelt boldogságomnak patyolattyára ne hulljon gyásznak foltja!
- ADHEMÁR: Boldogságom!... Szerelmem!... Egy csókot! E csókkal megváltandasz minden szenvedést, mit rámmért ez álságos világ! (csókban forrnak össze)
- HELOISE: Csitt!... Neszt hallék! Egek!... Férfiemnek lépte! Ne késs távozni, Adhemár!
- ADHEMÁR: Úgy hát, férjed elmulasztá kikocsizni a lovaggal!?
- HELOISE: Ne késs, szerelmem! Im, e rejtekajtó kertembe viszen. Ott tartózzál, míg komornámat, — ki, tudod, jó titkosom, — érted szalasztom. Siess, uramnak haragja iszonyú!
- ADHEMÁR: Örökké tiéd!...(sietőleg kioson).

* * *

A népszínmű

E "legmagyarabb" műfaj Bécsből származott hozzánk. Főfigurái: a betyár, a huszár, a menyecske a beleváló legénnyel, a cigány, a kántor, a falu bolondja, és más falusi népek.

A népszínmű a XX. században elhal, és átadja a helyét a másik legmagyarabb műfajnak, az operettnek, amit szintén Bécsből importáltak. Napjainkban ismét műsorra kerül. (Főleg szabadtéren.) Mégpedig akkor, amikor a színházak operettet rühellnek színrevinni, de prózai műre nem kapnak "anyag keretet".

*

MISKA: Isten véled. Ilon! Ládd-é, búcsúzik ki-ki a párjától!

ILON: Hát elmégysz Mihály? Mégis elmégysz?

MISKA: Elmegyek rózsám! Hej, gyöngyélet a katonaelet!... Húzd rá, More! (cigányzene hangzik, Miska énekel:)

Összeüti a huszár a bokáját,

Táncba viszi édes-kedves babáját!

Elöl megy a magyar huszár, nem hátul,

Érdempénzzel jövök meg a csatábul!

ILON: De hisz nincs is háború!

MISKA: Majd leszen, arra mit se gondolj! Ha huszár van, háború is akad! Ne neheztítsd a szívemet, Ilon. Majd megtérek valahára!

ILON: De mikor? Látlak-e még valaha?

MISKA: Ne sírj rózsám, megtérek még,

Majd csak megsegít a nagy ég!

Ha félkarom ott hagyom a csatában,

Marad még egy, megölelni virágom!

Jó az Isten, jót ád! Majd megjövök, és akkor ásó — kapa választ el egymástól!

ILON: Vidd emlékül e szalagot! Nyoszolyámba fontam, hadd lobogjon a zászlón!

Visszavárlak édes kincsem,

Nálad nélkül nyugtom nincsen.

Azt kérdezem a felhőtül,

Zengő-bongó dús erdőtül,

Fútól-fától, szellőtől meg virágtól,

Mikor látom újra az édes párom?...

MISKA: Osztán, ha az Isten úgy akarja, hogy ott maradjak messze idegenben, síromon majd virág nyílik, annak egy szirmát elhozza a szél, s hírül adja, hogy a magyar huszár becsülettel megállta a helyét!

A síromon kék nefelejts,
Engem rózsám, el ne felejts!
Hogyha pillangó száll majd a szirmára,
Ejts egy könnyet magyar huszár sírjára!
De hallod-e Ilon! Te hű leszel e hozzám?!

ILON: Ne lássalak többé Mihály, ha hűtlen leszek hozzád!

MISKA: Derék beszéd! Magyar jányhoz illő! Akkor hát, adj egy csókot galambom!

Jó Ráró paripám nyergelve, pereg a dob, indulunk!...

Rajta huszár, előre,
Fel a csatamezőre!
Nem hátrálunk, nem félünk,
Vak Bottyán a vezérünk!
Ha Vak Bottyán végignéz a seregén,
Büszkén húzza ki magát a nyeregén.
Erős hangon kiadja a parancsot,
Kiúzzuk az országból a labancot!

Együtt: Rajta huszár, előre,
Fel a csatamezőre!
Nem hátrálunk, nem félünk,
Vak Bottyán a vezérünk!

* * *

Polgári vígjáték

Vége a romantikának!... A polgárság már nem hisz önmagában. Gondolatai a Pénz körül forognak. Eszménykép: a gazdag ember.

Itt mindenki mindenkit becsap, kihasznál, lenéz, és irígyel, miközben önmagán is jót röhög.

A polgári vígjáték igen kedvelt műfaj, szerepei poéngazdagok, hatásosak, sikert ígérők, ezért a színészek felettébb szeretik.

És ha a rendező nem erőltet bele olyan társadalmi keserveket, amik a szerzőnek eszébe sem jutottak, akkor a közönség is vidám lesz, és nem sírja vissza a pénzét...

*

JEGENYE: Kisztihand, nagysám!

KMOCHNÉ: Ni-ni, a Jegenye Pali! Hát magát mi a görcs rángatta be hozzám?

JEGENYE: El méltányoztatott találni, a görcs.

KMOCHNÉ: És hol viseli a görcsét?

JEGENYE: Itt, a szívem táján. Dr. Lázár vagyok a csókok lakomáján!

KMOCHNÉ: De művelt, hogy oda nem settenkedjek! Bár amennyivel a Góth szében mondja!

JEGENYE: Hja, annyiért én is mondanám szebben!

KMOCHNÉ: Várok itt, mint egy Pillangónagyságosasszony! Miért nem jött? Csak azt ne mondja, maga pernahajdler, hogy dolga volt!

JEGENYE: Ne forgassa a tört a szívemben Nagysám! Maga nem szeret, engemet!

KMOCHNÉ: Hát hagyja magát?! Szeretni akarom, erre elszalad! Akarom leültetni, maga felugrik! Akarom kínálni, maga nyúl a kalapja után!... Akarom magát anyagilag támogatni, erre kiejteni a zsebéből annak a snassz kávé-kisasszonynak a gyorsfényképét!

JEGENYE: Hát innen fújdogálnak a szelek? A kávékisasszonynak vége!

KMOCHNÉ: Csak nem ivott gyufát?!

JEGENYE: Ha van valami amit nem ivott, az a gyufa!

KMOCHNÉ: Kirugta?! Már úgy értem, hogy ő magát?

JEGENYE: Annál is rosszabb! Férfihez adtam!

KMOCHNÉ: Maga kis vőfély! És kihez, ha nem vagyok diszkrét?

JEGENYE: Textil, len, juta, zsinag, kicsiben és nagyban!

KMOCHNÉ: Azt izenem neki, hogy az utolsó két méter zsinagját ne adja el!...

JEGENYE: Lássa, Nagysám, ez láncol magához végzetesen! Maga olyan gonosz, mint három adóellenőr!

KMOCHNÉ: Maga csak ne hízelegjen nekem! Nem akar leülni?

JEGENYE: Már ülök.

KMOCHNÉ: Ide, mellém a kunapéra. Csak előbb símítsa el a plüssöt!

JEGENYE: (odaül) Mondja édes Kmochné, mióta is ismerjük egymást?

KMOCHNÉ: Hát, mindennel együtt... két éve. Miért kérdi?
JEGENYE: Olyan szégyenlős vagyok...
KMOCHNÉ: Hogy nem szakad magára!... Na, ki a ferblivel!
JEGENYE: Két éve!... Két hosszú éve!... E két év nekem olyan hosszú volt, mint Reb Menachem szakálla!
KMOCHNÉ: Üljön közelebb, Palika!
JEGENYE: Sokáig tőprengtem... Hánykolódtam az ágyban, mint a Vezúv! Vettem Scholl lábfürdőt, nem használt!... A boldogságom a maga kezében van!
KMOCHNÉ: Fogja meg a kezemet, Palika!
JEGENYE: Máris, Nagysám! (megfogja) Szeretném megkérni...
KMOCHNÉ: Na, ki vele!
JEGENYE: Félek, hogy visszautasít!
KMOCHNÉ: Magát, kis bohémélet? Ne hagyja magát kikacagtatni!... Na, mire kér meg?
JEGENYE: Arra... hogy... e két esztendő talán feljogosít...
KMOCHNÉ: Magát mindenre, Palika!
JEGENYE: Megkérem, hogy... adjon kölcsön kétszáz pengőt!
KMOCHNÉ: Palika, maga összetéveszt engemet az Általános és Hitelbankkal!
JEGENYE: Ki van zárva! Csaptam én valaha is a szelet az Általánosnak? Voltam én valaha is diszkrét az Általánoshoz?!
KMOCHNÉ: Maga csak ne éljen vissza! Tőlem legfeljebb csak örökölhet!
JEGENYE: (felcsillan) Milyen alapon?!
KMOCHNÉ: Özvegyi alapon! Vegyen el feleségül Palika!
JEGENYE: Soha!... Soha nem gondoltam arra, hogy benősülök... Ámbár, "Jegenye és Kmoch"...
KMOCHNÉ: "Kmoch és Jegenye"!
JEGENYE: Maga adja a pénzt, én az észet!
KMOCHNÉ: Az észet is bízza rám! Maga csak legyen elegáns! A többit én adom! Na, gyere ide, te Jegenye!... Te Jegenye!...

* * *

Az operett

Az operett legfőbb jellegzetessége, hogy itt a szerzői jogdíjak három részre oszlanak. Kap belőle:

a zeneszerző,
a szövegíró,
a versíró.

A szöveg (librettó) és a zene úgy illenek össze, mint a kettévágott zsemlyék, melyek összetapadását a közjük kent vers biztosítja.

Az operett dramaturgiai elemei:

- 1.) az I. sz. pár: primadonna és bonviván,
- 2.) a II. sz. pár: szubrett és táncoskomikus,
- 3.) intrikus, ki az I. sz. pár közé ékelődik, oly módon, hogy ezáltal a II. sz. pár boldogságát is veszélyezteti. Ennek következtében a II. sz. pár mindig cinkosa az I. sz. párnak.

*

PEPI: Haragszom magára, Muki!

MUKI: Ma mindenki rám haragszik! A gróf, a grófnő, Zoltán, Sylvia... Mintha én tehetnék valamiről! A komornyik olyan komoran nézett rám, mint a komorna!

PEPI: Átadta a levelet Sylvia grófnőnek?

MUKI: Hát az úgy volt, hogy...

PEPI: Ne hímezzen! Átadta, vagy nem?

MUKI: Tulajdonképpen én...

PEPI: Most meg hámozik! Muki, szégyellje magát! Nem esködözött, hogy mindent megtesz értem?

MUKI: De... De... Fogadkoztam...

PEPI: Tudja, hogy Zoltán és Sylvia boldogsága múlik azon a levélen?!

MUKI: Tudom! De az én boldogságom...

PEPI: Ki törődik most a maga boldogságával?

MUKI: Azt reméltem, hogy Maga! (énekel:)

Törődj velem, törődj velem,
A vak is látja, hogy ez szerelem!
Törődj velem, törődj velem,
Ha azt mondd, hogy szeretsz, én elhiszem!

PEPI: Felelj nekem, felelj nekem,
A csillagot lehoznád édesem?
Felelj nekem, felelj nekem,
Ugye, hogy ez már szerelem?...

Együtt: Oly szép lesz az életünk,
Mindig együtt élhetünk,
Felelj nekem, felelj nekem,
Ha azt mondod szeretsz, én elhiszem!

(tánc)

PEPI: És most azonnal odamegy Sylviához, és átadja a levelet!

MUKI: Most? Azonnal?! Nem lehetne a tenisz-parti után?

PEPI: Mitől fél? Vagy kitől fél?

MUKI: Én félek?! Kikérem magamnak! Én, aki tegnap Wiesentahl bárónak beolvastam?!

PEPI: Maga örült! Beolvastott Wiesentahlnak?! Hol? És mit?!

MUKI: Nem akart lejönni a dinére, ezért telefonon beolvastam neki a menút!

PEPI: Ne hülyéskedjen, Muki! Tudja jól, ha a levél nem kerül ma délig Sylvia kezébe, akkor Zoltán elutazik, és Wiesentahl kerül nyeregbe. Akkor... Akkor...A többit tudja!

MUKI: Tudom! Akkor Maga is elutazik, és lótték az én boldogságomnak. Pepike édes, szeret maga engemet?

PEPI: Még kérdi? Három perce sincs, hogy duettet énekeltem magával. Elfelejtette?

MUKI: Dehogy felejtettem! Pepike, legalább azt engedje meg, hogy az ujjacskájára leheljek egy csókot!

PEPI: (énekel)

Maga kis bohó,
Miért oly mohó?
Csak a kisujjamat kéri,
És gügyögve azt ígéri,
Hogy ezzel beéri!
Lám, lám, ilyen a férfi mind!

MUKI: Mit tehet a férfi,
Mit tehet a nő,
Náluk csak a boldogság a fő!

Együtt: Majd lenn, a tengeren,
Kicsiny hajónk ha ring,
Karomba veszlek párom,
E percet óh, be várom,
Majd lenn a tengeren,
Kicsiny hajónk, ha ring!...

(tánc)

* * *

Prolet-kult

A századforduló után alakult ki, abban az idillikus világban, amikor még ember az embernek farkasa volt. A munkásosztály nem rendelkezett egyébvel, mint öntudattal, és láncokkal, melyeket akkor még nem veszített el...

A prolet-kult didaktikus, agitatív, osztályharcra mozgósító műfaj, — mondhatnánk — lánccsörgetés.

Formái: Proletár-revű, Élőkép, Szavalókórus.

*

(Férfi és nő sötét ruhában kilép a dobogóra.)

FÉRFI és NŐ: (crescendo)
Kattog a gép és csörren a lánc!
Kattog a gép és csörren a lánc!
Kattog a gép és csörren a lánc!
Kattog a gép és csörren a lánc!

NŐ: És csörren a vekker, és sír a gyerek,
Indul a gyárba a néma sereg!

FÉRFI: Alszik a gyáros, a fal fele fordul,
Poharában a fogsor összecsikordul!

EGYÜTT: És indul a gép, zúg, zakatol,
Zúg, zakatol,
Zúg, zakatol!

FÉRFI: Olajat zabál, és munkaerőt!
NŐ: Látom már jönni a művezetőt!
FÉRFI: Zsíros pofával így kiabál:
Mért kíméled erőd, te rongy proletár!?
Adj bele mindent, és ne lazálj!

NŐ: Sír a gyerek, és éhes a száj!
EGYÜTT: Éhes a száj! (előre lépnek)
Éhes a száj! (fenyegetőleg)
Éhes a száj! (öklüket felemelik)

NŐ: És múlnak az órák, múlnak a percek.
FÉRFI: Szirána üvölt: fájront!
Mehetünk is haza immár!

NŐ: Gyárkapu nyílik, fáradságot okád ki.
EGYÜTT: Trapp, trapp!
Trapp, trapp!

FÉRFI: Koppán a lépés macskakövön.
EGYÜTT: Trapp, trapp!

NÓ: Trapp, trapp!
Dózsöl az úr, neje készül a bálba.
Lakkos a körme, rúzsos a szája!
FÉRFI: Gatszúl a lakály, kikeféli a frakkot,
Nézi urát, mint vadkan a makkot!
EGYÜTT: Trapp, trapp, trapp, trapp.
Koppan a lépés, perdül a dob!
Trapp, trapp, trapp, trapp.
Itt a pöröly, most lendül a jobb!
NÓ: Berezelt a zsvány, már pirkad a hajnal,
FÉRFI: Hejj, proli, hejj, proli félre a jajjal!
EGYÜTT: Trapp, trapp, trapp, trapp!
Hej, proli, hej, proli, víjjad a harcod,
Diadalnak a fénye lengje az arcod!
Trapp, trapp, trapp, trapp!...

(a trappolás kitartó decrescendóban hal el.)

* * *

Vásári színészet

Jóllehet a drámatörténet tisztában van vele hogy a legemelkedettebb és kifinomultabb drámai attrakció is a vásári komédiát tekintheti ősének, mégis szégyelli azt, és úgy tekint rá, mint az ember, ősére, a majomra, ki fejlődés ide, fejlődés oda: majom maradt.

A vásári komédia, színhelyén, a ricsajos piacon és csinnadrattás vásáron nem bíbelődhetett hosszadalmas expozíciókkal, mindjárt a dolog kellős közepébe vágott.

(Ebben hasonlít korunk jellegzetes szellemi produktumára: a pornográf film és videó-alkotásokra, melyekben nem fecsérelnék időt az érzelmek cirkalmas kibontására, mellőzik a hosszadalmas udvarolgotást, — azonnal a lényegre térnek, és ott hosszan elidőznek.)

A vásári komédia, mely fele részben humorból, fele részben trivialitásból állott, a háború után elsorvadt. Örökségén ketten osztoztak. Humor-anyagát átvette a kabaré, trivialitás-anyagát pedig a modern drámairodalom...

*

Szereplők: Kikiáltó, Káposztás Zsuzsi

KIKIÁLTÓ: Szerbusz, Zsuzsi! Hát te, hogy nézel ki? Kimenőt adtak a diliházból?

ZSUZSI: Te csak ne jártasd a pofádat! Olyan vagy, mint akit megtrágyáztak és megboronáltak! A tetűk rajtad tartják a majálist!

KIKIÁLTÓ: Rég nem láttalak, hál Istennek. Hol csámborogtál?

ZSUZSI: Budapesten, a nemzetközi vásárban.

KIKIÁLTÓ: És kivel voltál, Zsuzsi?

ZSUZSI: Kivel? Egyedül! Facér voltam.

KIKIÁLTÓ: Facér?!

ZSUZSI: Facér!

KIKIÁLTÓ: Azért nem kellett volna olyan meccire utazni!...
Hoztál valmit a vásárból?

ZSUZSI: Hoztam ám! Itt van a ribipülömben!

KIKIÁLTÓ: Ne afektálj, az nem ribipül, hanem ridikül. Mi van benne?

ZSUZSI: Van benne (mutatja) egy ekkora, vastag, vörös...

KIKIÁLTÓ: Ki nem mondd, mert ütök!

ZSUZSI: Ajakrúzs!

KIKIÁLTÓ: Adok én neked olyan ajakrúzszt, hogy az a planétahúzó öreganyád sem ismer meg! Nekem nem hoztál vásárfiát?

ZSUZSI: Dehogynem! Tudom, milyen nagy zenebarát vagy, hoztam neked egy pikulát!

KIKIÁLTÓ: Ez szép tőled, Zsuzsi. Milyen pikulát?

ZSUZSI: Lópikulát!

KIKIÁLTÓ: Hogy a köhögés jöjjön rád! Én hoztam volna neked valamit.

- ZSUZSI: Jó vicc! Hát te szerelmes vagy belém.
- KIKIÁLTÓ: Szerelmes beléd az állami ítéletvégrehajtó! Akkor sem kellenél, ha a kufferod arannyal volna tele!
- ZSUZSI: Semmi közöd a kufferomhoz! Én tisztességes asszony vagyok!
- KIKIÁLTÓ: Hogy az úthenger vasaljon ki! Annyi baka jár hozzád, hogy a gulyás-ágyút az udvarodban állították fel.
- ZSUZSI: Ne ordíts, te rusnya féreg! Meghallja az uram! Olyan féltékeny, mint a nyú! Imád engemet.
- KIKIÁLTÓ: Rosseb a gusztusába!
- ZSUZSI: Jajj, hagyd el! A múltkor is hogy jártam vele. Venni akartam neki egy új nadrágot. Így, arasszal vettem a mértéket. (mutatja) Hátul... Elöl...
- KIKIÁLTÓ: Viszed innen a kezedet!
- ZSUZSI: Szóval, addig mértem, addig mértem, míg végül a nadrág bővebb lett egy arasszal a kelleténél.
- KIKIÁLTÓ: És mit szólt az a hibbant urad?
- ZSUZSI: Nagyon haragudott. De jóvá tettem a hibát. Kiengeszteltem.
- KIKIÁLTÓ: Hogyan?
- ZSUZSI: A nadrágjából bevettem egy darabot!
- KIKIÁLTÓ: Hogy nem sül ki a szemed!?!... Most pedig énekelj valamit a nagyérdemű közönségnek, azalatt én tányérozni fogok. (elindul tányérozni, Zsuzsi pedig éneklí kedvenc kuplóját).

KATONADAL...

Szeretem a katonámat, mert az ám a legény,
 Hegyes bajsza égnek mered, és a... lépte kemény!
 Csinos fiú, az angyalát, rajta jár az eszem,
 Hogy mit faszolt a kincstártól, sorra számba veszem.
 Először is: van mundérja és szeges bakkancsa.
 Térdéig ér, és a combját verdesi a... kardja.
 Vállán hordja a puskáját, azt a ragyogóját,
 Elöl csinos bőrtáskában hordja a golyóját!
 Hogyha meglát a galambom, keményen szalutál,
 Még a hegyes bajusza is feszes haptákban áll.
 Kis gyakorlat, nagy gyakorlat, néki meg se kottyán,
 Utána egy sorozatot lőni kedve szottyán.
 Ha nálam van, az idejét ne hiába töltse,
 A puskáját azon nyomban jó élesre töltse.
 Ne sokat laca-facázzon, nem kerül az sokba,
 Feküdjön le, és hasaljon a lövészárókba!
 A mundérja becsületén sose ejtsen foltot,
 Ha jól szolgált, a konyhában én adom a zsoldot!...

* * *

A bohózat

Igen kedvelt polgári műfaj. Szerzői a szépen mutatkozó keresletet bőkezű kínálat-tal hálálták meg.

Itt a gazdag ember kissé korrólított, a szegény ember kissé slemil. A férj kikapós, a feleség ledér. Az anyós hárpia, a szerető ügyefogyott. A bohózat fütyül a társadalmi erő-vonulatok mozgására, az osztályrétegződésre. Kizárólagos működtető patentje: a jó öreg FÉLREÉRTÉS. Az egyik szereplő ezt tudja, a másik azt, az okos, tájékozott néző viszont mindent tud, és ismereteinek fölényes birtokában nagyokat röhög a színpadi figurák csetlés-botlásain.

Példajelenetünkben egy úrihölgy háztartása számára keféket akar beszerezni, magához rendeli a kefekereskedőt, de tévedésből egy cselédszerző jelenik meg a lakásán...

PICHLER: A nagyságos asszonynak méltóztatott cégemet felhívni, és engemet üzleti ügyben iderendelni. Parancsoljon velem!

NAGYS.: Ön Pichler Úr?

PICHLER: Szolgálatára, asszonyom. Talán valaki ajánlotta a cégemet?

NAGYS.: Nem. Egyszerűen kinéztem a telefonkönyvből. Elhozta a kollekcióját?

PICHLER: Nem szokás! Méltóztatik ismertetni az igényeket, és én megmondom, ki tudom-e elégíteni.

NAGYS.: Szükségem volna egy erős, megbízható...

PICHLER: Pardon a megbízhatóságot garantálom.

NAGYS.: És tartós legyen! Nem csak egy alkalomra kell!

PICHLER: A legkitűnőbb referenciákkal szolgálhatok. Hertz őnagyságáék, doktor Kóhnék...

NAGYS.: Elhiszem. Szóval, az hét nyelven beszéljen!

PICHLER: Hét nyelven?!! Az talán túlzott igény... Van egy, az makog valamit tótul.

NAGYS.: De vicces!

PICHLER: Ha valami közelebbit méltóztatna... Milyen legyen? Már külsőleg. Fekete? Barna? Vörös?

NAGYS.: Az mindegy! Csak ne hulljon a szőre!

PICHLER: Már miért hullana kérem? Én csak garantáltan egészséges...

NAGYS.: Jó, jó, de nálunk nagy az igénybevétel! Használja az uram, használja a vóm, és van egy albérlőm, az is használja!

PICHLER: Használja?!! Mire használja?

NAGYS.: Mire? Hát kefélesre!

PICHLER: Eláll a lélekzetem! És a nagyságos asszony szerzi be?

NAGYS.: Hát ki más? Én csak tudom, mire van itthon szükség.

PICHLER: (félre) Ahány ház, annyi szokás!

NAGYS.: Kézhezálló, és strapabíró legyen! Vannak tapasztalataim. Kefélnek vele egyszer, kefélnek kétszer, harmadszorra már csak egy fadarabot markolnak!

PICHLER: Nem is tudom, mit mondjak. Családos ember vagyok, nős, két gyermek atya!

NAGYS.: Családi viszonyai nem érdekelnek. Maga kefekötő! Nem?!

PICHLER: Kefekötő?? Soha az életben nem ittam!

NAGYS.: A szokásai sem érdekelnek!

PICHLER: Engem le tetszett alkoholistázn!

NAGYS.: Megbolondult? Én csak azt mondtam, hogy kefekötő!

PICHLER: Az ugyanaz! Tessék megszagolni. Rumszagom van?

NAGYS.: Pfujj, ne szuszogjon a pofámba! Maga nem alkoholista, hanem fokhagymista! Mostmár a keféi se kellene!

PICHLER: Keféim?! Nem is foglalkozom kefékkel!

NAGYS.: Akkor miért van itt?

PICHLER: Hívni tetszett, nem magamtól jöttem.

NAGYS.: (telefon-noteszt mutat) Tessék! Pichler Péter, kefekötő mester, 13-24.

PICHLER: Pardon, el tetszett nézni. Pichler Pál, cselédszerző és szobalány-kiajánló, 26-42.

NAGYS.: Szóval maga tévedésből van itt. Akkor meg miért akarja rámeróltetni a cselédjeit?

PICHLER: Ön akar tőlem mindenáron keféket vásárolni.

NAGYS.: Menjen innen, azonnal!

PICHLER: Megyek! Itt sem voltam!

NAGYS.: Menjen, mert tüstént megüt a guta!

PICHLER: Azt még megvárom!...

* * *

Sematikus dráma

Sémára, egy kaptafára készült termelési színmű, az ötvenes évek mezőinek szép virága.

Akkor, a nagy Szén és Acél-csaták korszakában még szebb neve volt: "Szocialista-Realista" dráma. (A "sematikus dráma" csúfnevet csak később kapta.)

Jellegzetessége, hogy megjelenik benne a Pozitív Hős, az Új Ember eszményi típusa, az elkötelezett, hithű, és előnyös külsejű Párttitkár, az élesesű és vakmerő Szakszervezeti Bizalmi, kik a rájuk leselkedő kispolgári csábításokat úgy rázzák le magukról, mint a kutya a vizet...

*

Szereplők: Rózsika gépirónő,
Rehák, párttitkár.

REHÁK: (lendületesen belép) Jó reggelt, Rózsika!

RÓZSI: Szabadság, Rehák elvtárs!

REHÁK: Hogy van Rózsi?

RÓZSI: (válaszolni akar)

REHÁK: Ne fárassza magát a válasszal, nem érdekel hogy van, csak udvariasságból kérdeztem. Lediktálom a holnapi spontán felszólalásomat, maga leírja két példányban. Írja!... Várjon! Valami egészen szokatlan dologgal akarom kezdeni... Megvan! Írja: Kedves Elvtársak!

RÓZSI: (ír, az utolsó szótagot megismétli.) sak.

REHÁK: Milyen sakk? (odahajol) ja, elvtársak. Örömmel csatlakozom az előttem felszólalóhoz.

RÓZSI: ...lóhoz.

REHÁK: Micsoda? (odahajol) Ja, felszólalóhoz. Ma, amikor az imperialisták, a Wall Street szőröskezű urai minden eddiginél borzalmasabb harmadik világháború kirobbantásán spekulálnak,

RÓZSI: ...kulálnak.

REHÁK: Mit csinálnak? (odahajol) Mi sem maradhatunk szájtátiak. Mondja Rózsika, miért van magának mindig olyan szaga, mintha karácsonyfa lenne:!

RÓZSI: Rehák elvtárs kérem, ez a legfinomabb fenyőillat. Polszki Pínea.

REHÁK: Nézze, Rózsi, pínea ide, pínea oda, százszor megmondtam, hogy ez nem drogéria, hanem iroda!

RÓZSI: Rehák elvtársat zavarja?

REHÁK: Zavar! De az nem számít. Már a Kerületben is szóltak, hogy nálunk dekadens szagok terjengenek!

RÓZSI: Amikor diktálni tetszik a Rehák elvtársnak, mindig bele tetszik szagolni a nyakamba, meg a hajamba.

- REHÁK: Nagyon téved! Csak érzékszervileg akarok meggyőződni arról, igazak-e a mendemondák? Konstatálom, hogy igazak! Magának karácsonyfa szaga van!
- RÓZSI: (elővesz egy kis üvegcsét) Tessék nézni. Polszki Pinea. A vőlegényem hozta Smokovecről. (ijedten hozzát teszi:)
De már szakítottunk!
- REHÁK: Azért!... (idétlenül szemléli az üveget)
- RÓZSI: Azt testen kell érzékelni. (karjára ken a kölniből, Rehák orra alá tartja.)
- REHÁK: Vigye innen a szagát! Az hiányzik, hogy valaki ránknyissa az ajtót, és meglássa hogy én magát szagolgom!
- RÓZSI: Amikor a legutóbbi utcabálon jártuk a szopornycát...
- REHÁK: Micsodát? Szopornycát? Hiszen az egy sajt! Talán perenyicát akart mondani!
- RÓZSI: Amikor jártuk a perenyicát, kétszer is megcsókolt a Rehák elvtárs.
- REHÁK: Megpuszítottam! Az hozzátartozik a tánchoz. Népi motívum! Egy szabadságáért oly sok véráldozatot hullajtott, míg végül azt — testvéri segítséggel — kivívott nép szabad motívumja!
- RÓZSI: Tegnapelőtt azt a bajszos elvtársat is meg tetszett csókolni a Keleti pályaudvaron.
- REHÁK: Ebben is téved! Régi mozgalmi szokás, hogy a harcba indulók ajkon csókolják egymást!
- RÓZSI: De nem harcba tetszettek indulni, hanem a Fehér Ökörbe.
- REHÁK: Az osztályharc nincs helyhez kötve! Azt mindenütt lehet! Idefigyeljen, Rózszi! Legyen már vége a maguk undorító, ocsmány burzsoá kéjelgésének, mely másra sem jó, mint arra, hogy elaltassa éberségünket, és lelakassza harci szellemünket!
- RÓZSI: Szabad valamit mondani? Rehák elvtárs egy nagy hólyag!
- REHÁK: Amit most mondott, azt nem hallottam meg! Értse meg Rózszi, ma még csak Polszki Pinea, holnap már Coca-cola, és holnapután a teljes behódolás az imperializmusnak! A maga ártatlan kölnije a kapitalizmus szálláscsinálója!
- RÓZSI: Mosakodni szabad?
- REHÁK: Hébe-hóba! Mondja Rózsika, mit csinál ma este?
- RÓZSI: (örömmel) Ráérek, Rehák elvtárs!
- REHÁK: Akkor itt marad. Munka után, az alagsori menzán, kritika-önkritika estet tartunk. Én adom a bevezetőt: "A tőkének van szaga!..."
- RÓZSI: Ott leszek, feltétlenül.
- REHÁK: El is várom! De figyelmeztetem, — a pineáját ne használja!...

* * *

A Meseautó és a Hófehér paripa

Már nem tudni, melyik gazdag ember találta ki azt a marhaságot, hogy: a szegénység nem szégyen..

A huszas és harmincas években a dráma és filmírók bőkezűen ömlesztették meséiket a boldog, önérzetes szegényekről, és a magányos, boldogtalan gazdagokról.

— "Ne irigyeld a gazdagot!... A boldogság másutt van. A szegény lányok ölben..."

Megújuló reményekkel vették a színház és mozijegyeket a szegény, de önérzetes lányok, és várták a "Meseautót" és a "Hófehér paripát", de annak megérkezésére alig volt több esély, mint ma egy lottó-telitalálatra.

(A fiatalabb kedves olvasónak figyelmébe ajánljuk, hogy a népi humor Meseautó-nak nevezte el az 1950-es években az éj leple alatt suhanó baljós fekete Pobeda gépkocsikat. A két "Meseautó"-típus nem azonos!!)

*

Szereplők: Tibor (gyáros)
Eszter (gépíró)

TIBOR: Ne csacsiskodjon, Eszter! Én a legtisztább szándékkal közeledem.

ESZTER: Mit tud rólam, igazgató úr? Reggel nyolctól kettőig az írógép mellett ülök Ön előszobájában. Néha diktál, telefont bekapcsolom...

TIBOR: És maga? Mit tud rólam? A látszat csalóka. A millióim nem tesznek boldoggá. Magányos vagyok... Eszter, legyen a feleségem!

ESZTER: Szép álmom. De sajnós, lehetetlen.

TIBOR: Miért?

ESZTER: Ha magához mennék, azt hihetné, hogy a pénzéért teszem. Nem, igazgató úr! Engem nem olyan fából faragtak! A szegény ember büszke! Higgye el, mindkettőnknek jobb így!

TIBOR: Tehát elküld. Nem tudja, mit rombolt le bennem. (kinéz az ablakon) Amikor még vékonypénzű írnok voltam, a szegénységem miatt került el a boldogság. Most, a millióim miatt. Igazság ez?! Eszter, ne határozzon véglegesen! (Telefon cseng. Tibor felveszi, hallgat, keze remegni kezd. Falfehéren teszi le a kagylót.)

— Tönkrementem!... Vége mindennek!...

ESZTER: De hogyan?! Mi történt?

TIBOR: A részvények!... A részvényeim! Szegény lettem... (Ierogy)

ESZTER: (gyengéden hozzlép) Tibor! Látja, ha most kérne meg... Így, szegényen... Talán...

- TIBOR: Köszönöm, Eszter! Ön szán engem, de abból nem kérek! Isten velem, örökre!
- ESZTER: Ne menjen el így Tibor! Várjon! Én... Én szeretem magát!
- TIBOR: Szeret?! Késő! Engem ne szeressen senki a szegénységemért! Maga mondta: "A szegény ember büszke!" Már késő!
- ESZTER: Sosem késő! Tibor, és nem csak a szegénységéért szeretem.
- TIBOR: Hát szeret? Mióta?
- ESZTER: (mosolyog) A dátumot is tudom. Folyó év február 16.-a óta.
- TIBOR: Mi történt akkor?
- ESZTER: Először diktált. Fizetési meghagyást a Fux és Fiai cégnek. Látja, emlékszem.
- TIBOR: Köszönöm, Eszter, de hiába. Mit tudnék én nyújtani magának? Semmit! Mindent előlről kell kezdenem. Beülök egy koszos irodába, hajlongok a könyökvédős osztályvezető előtt...
- ESZTER: Magával megyek! Segítek. Higgye el, együtt könnyebb lesz.
- TIBOR: Hát velem jön?
- ESZTER: Veled, örökké! (megszólal a telefon)
- TIBOR: Halló, igen, én vagyok! Tessék?! Tévedés történt? Nem mentem tönkre? Értem! Köszönöm. (leteszi a kagylót) — Nem mentem tönkre. Pechem van! Igazából örülnöm kellene... Gazdag maradtam!... Kidob?
- ESZTER: Dehogy doblak, csacsikám! Veled maradok.
- TIBOR: Szerelmem, mindenem! Boldoggá teszek! És nagyon gazdaggá.
- ESZTER: Óh, a gazdagság!... Majd hozzászokom, ugye?
- TIBOR: Segíteni fogok. Hidd el, nem olyan nehéz a gazdagságot megszokni!
- ESZTER: Segítesz? Köszönöm, Kedves! (csókban forranak össze végre)
— Tibor!
- TIBOR: Tessék, drágám.
- ESZTER: Ha gazdag leszek, ugye nem a pénzemért fogsz szeretni?
- TIBOR: Nem. De te is ígérj meg valamit. Sosem érezteted velem a gazdagságodat.
- ESZTER: Soha, Tibor, soha! Megígérem!

* * *

Az Anna szindróma

A sematikus dráma korában a színdarab és filmírók pozitív női hősüket szinte kizárólag: Annának nevezték el. (Irodalmi zabhegyezőknek való csemege lenne kideríteni az okát.)

A naptárban szereplő 136 női név közül miért éppen az Anna?

Miért?...

Való igaz, hogy szép név. Komoly, méltóságteljes, és ha becézem: Panni, körül-lengi valami kellemes, prolis melegség.

Az Annának artisztikuma van, és osztályhelyzete.

Az Annák okosabbak voltak az uruknál.

Az Annák fogták meg tohonya férjeik helyett a csákányt.

Az Annák öntötték a vasat, és verték amíg meleg.

(Az Anna név diadalmas karrierje végén egy Váci utcai presszó cégtábláján vonult nyugalomba, mint egy kiöregedett kokott.)

*

ANNA: Lépj be János!

JÁNOS: Lépj be a halál!

ANNA: Mind az egész falu belépett, csak maga kivagyiskodik!

JÁNOS: Mindenki abba lép bele, amibe akar!

ANNA: András is, Mihály is, Savanyáék is! Mindenki!

JÁNOS: Elhallgass, te aligátor!

ANNA: Tán agitátor!

JÁNOS: Bánja a fene! Nem lépek, és kész!

ANNA: Gondoljon előre, János! Esztendőre hárman leszünk!

JÁNOS: Csak ketten lesztek, mert esztendőre úgy kitántorgok ebből az országból, hogy a fal adja a másikat!

ANNA: Fityfiritty koromban summás voltam... Pitymallatkor keltem, virradatkor feküdtem. Hajtott a nyomor. Kapartuk a földet... Arról álmodoztunk, hogy egyszer saját... (hangja elcsuklik) Végre kaptunk. Adtak az elvtársak...

JÁNOS: Könnyen adtak a máséból!

ANNA: Jó emberek azok! Adták volna a magukét is, de nem volt nekik.

JÁNOS: Ha lett volna nekik, akkor ők lettek volna a grófék!

ANNA: De az elvtársak adtak, és mi elfogadtuk. Ezer év jussán! Dózsa, Táncsics jussán!

JÁNOS: Hagyjuk ezt Anna! Pöndörödj ide mellém, oszt lássuk, miből élünk!

ANNA: Nem addig van az! Hát nem akar kend közösködni?

JÁNOS: Mást sem akarok! Na, pönörögyék!

ANNA: Elhaggyon már, maga pernahajder! Mindig azon jár az esze! Nem lép be hát?

JÁNOS: Amit mondtam, megmondtam!
ANNA: Akkor ide, az ágyamba sem lép be! Elkotrógyon!
JÁNOS: Ne izélj már, Anna! Mért jó az neked, ha belépek?
ANNA: Neked is jó, te frustyékos! Mindnyájunknak! Együtt többre megyünk!
JÁNOS: Ne politizálj, Annus! Húzódj beljebb, hadd melegszem meg a dunyha alatt!
ANNA: Itt ugyan nem melegszik! Gazdálkodjon kend egyénileg!
JÁNOS: Ne csinálj belőlem csúfot, Panni!
ANNA: Lépj be, meglátja, olyan boldogok leszünk, mint a galambok.
JÁNOS: Hú, te Pannus, olyan vagyok, mint a félig nyúzott bakkecske! Adj egy csókot, mert itt hervadok el mindjárt! (csókolná erővel)
ANNA: Belép?! (kisség védekezik)
JÁNOS: Be!... Be!... Ott egye meg a fene!... Be...Be... Be... (nagyon csókolja)
ANNA: Jól van János, így már szeretem!
JÁNOS: (hirtelen elgondolkodik) — Azért a gróf mégis csak különb legény volt, mint én!
ANNA: Miért, János?
JÁNOS: Azért, mert ő ezer holdat pitykézett el, én meg csak hatot!...

* * *

Történelmi dráma

Napjaink kedvelt ál-műfaja. Szerzői szívesen merítenek a történelemből, mert egyrészt: nem kell a fordulatokon töprengeni, másrészt: a felvetett történelmi parabolákon rizikó nélkül lehet mindenfélét "üzengetni".

(Pardon, Osztályvezető elvtárs, ezt nem én mondtam, hanem Ozorai Pipó!... Vagy: Tanár úr kérem, én tudom a leckét, csak a Zápolya rosszat súgott.)

A Történelmi dráma szerzője igen büszke történelmi ismereteire, ezért a szereplői önmagukat magyarázó narrátorokká válnak, látnoki képességekkel rendelkeznek, és olyan bekövetkezendőkkel lepik meg egymást és a nézőt, hogy ennek is, annak is leesik az álla.

*

KÖTEGYÁN: (nagy garral beront) — Kinga! Kinga!... Ejnye, a keservit, hát senki sem fogad saját váramban, amidőn az Úr 1234. évének tavaszán, fél évi távollét után, a dabasi csatából, Isten kegyelméből épségben, de iszonyú fáradtsággal megérkeztem?!

KINGA: (besiet) Köszöntlek édes férjem, s áldom az egek Urát, hogy hívséges várakozásomat — melyet csak nagyon kevéssé tett elviselhetővé Pellegrinus Barát lelki vígasza és Makó deák vidámsága — Nagyjó-uram újbóli láthatásának örömeivel jutalmazza!

KÖTEGYÁN: Hát a kapuálló hol vagyon? Miért nem áll a kapuban, ha már kapuálló?

KINGA: A gazfickó be van rúgva.

KÖTEGYÁN: Ki van rúgva!... Hát szerelmetes magzatom, Murducz, ki gyenge testalkata miatt nem folytathatja apjának vitézségét, de Raimondi Pellegrinus barát hatékony intellemei folytán zsenge életét alighanem az Úr szent szolgálatába reményli állítani, — hol vagyon?

KINGA: A maga nemében páratlan, kétezer kötetes könyvtárunk magányában folytatja elmélyült tanulmányait Odol Pelbárt mesterrel, új nevelőjével, kit azért cseréltem ki előző oktatójával: Dorozsmával, mert az inkább mutatott hevülést a vár szoknyaosaival szemben, mint tanítványának a matézis tudományába való bevezetése iránt!

KÖTEGYÁN: Helyesen tevéd! Hát öreg szolgám, Böszörmény, ki a térdein lovagoltatott még süldő koromban, amikor atyám, a jó Gödöllő vitéz az Udvar-tól — egy jó szó nem sok — annyit sem kapott a bessenyők megszorogattatásáért, s ki birtokait adta kótya-vetyére, hogy a királynak harcoló balandériumokat állíthasson, — hogy van?

KINGA: Gyengélkedik.

KÖTEGYÁN: S mind a gazdaság, mit ispánomra, Algyőre azért bíztam teljes hittel, mivel korábbi szolgálatai mind szakszerűségüknél, mind becsületességüknél fogva reményre jogosítanak, hogy jószágom nem került ebek harmincadjára?

KINGA: A köles jól fizetett!

KÖTEGYÁN: Öntözték?

KINGA: Nem! Ütötték! Huszat rámértek, de fizetett is rögtön Köles koma. Az ispán meg is jegyzé: "Ha ebből nem lesz közmondás, akkor semmi-ből!..."

KÖTEGYÁN: S jobbágyaim? Nyögik az igát? Fizetik a harmadot, a negyedet, a tizedet, a huszadot és a harmincadot? A deres működik?

KINGA: Nyögik, fizetik, működik!

KÖTEGYÁN: Jól vagyon!

KINGA: De Nagyjóuram! Felőled is hallanék valamit. Hogyan ütött ki a dabasi csata, melyben az ország Főurai azon meghasonulás miatt csaptak össze, amit egyrésről a leányági örökösödés körüli disputa, másrésről némely főuraknak a Burgundi érdekekkel való szoros kapcsolatának felszínre— kerülése robbantott ki?

KÖTEGYÁN: Elveszítettük!

KINGA: Az baj!...

KÖTEGYÁN: Baj, bizony!...

* * *

Értelmiségi dráma

Szereplőinek mindegyike hihetetlenül művelt. De persze, a legműveltebb maga a szerző. Annyira, hogy műveletlen típust, ha belegebedne sem tudna festeni, amiképpen a kékfestő mester is csak a kék színt ismeri, s mintáit úgy alakítja ki, hogy a megjelölt helyeket fehérén hagyja.

A "művelt" író a "műveletlen" témát oly fájdalmas undorral löki vissza, mint a fogatlan gourmand a rágós falatot, jól sejtve, hogy azzal úgy sem tudna megbirkózni...

*

(színhely: a Számítástechnikai és Futurológiai Intézetek Egyesült Tudományos Tanácsának Elnöki Irodája.)

Szereplők: Az Elnök,
Xénia, a takarítónő.

ELNÖK: (Hosszasan törülgeti a szemüvegét, közben olyan arcot vág, mint a neves előadóművész, aki a "Gondolatok a könyvtárban" c. vers előadásába akar belekezdeni.)

Xénia, maga még itt van, vagy már itt van?

XÉNIA: (csinos nő. Ajakrúzs és körömlakk. Kezében partvis, vödör.)
Még, és már, Elnök úr!

ELNÖK: Válasza kissé paradox.

XÉNIA: Már itt vagyok, mivel a munkaidőm elkezdődött, de még itt vagyok, mivel nem fejeződött be.

ELNÖK: Méltánylom diszciplináit, Xénia! Apropos, maga Xénián jött ide, vagy itt lett Xénia?

XÉNIA: Belépésem előtt Margitnak hívtak.

ELNÖK: Szép név! Faust doktor is guttírozta!

XÉNIA: Nyugalmazott inspektor-atyám Mancinak szólított.

ELNÖK: Inspektor, azaz: felügyelő. És mire ügyelt fel a panzionált?

XÉNIA: A házra!

ELNÖK: Óh!... Demokratikus!... Ön tehát belépésekor új nevet választott. A Xéniát. Miért?

XÉNIA: "Faucault céloz a Le mots et le choses"-ban a szavak és dolgok divergenciájára. Ebben a milieu-ban ez a minimum.

ELNÖK: Köszönöm a nyíltságát, Xénia! Tudja, a mutációk gyökeres diszkontinuitásokat eredeztetnek. A magamfajta öreg remete ugyebár... Mióta áldott emlékü hitvesem...

XÉNIA: "Mélységek felett lebegünk!"... — mondja Chardin...

ELNÖK: Szereti a zenét, Xénia?

- XÉNIA: Az impresszionistákat felettebb! Óh, az édes franciák!... A felhők mögül kibukkanó arany sugar...
ELNÖK: "The Moonshine plays on the Mirror, of the River" ...
XÉNIA: A jó öreg Tennyson! Ő is átérezte a paradigmák mediterrán lüktetését.
ELNÖK: Tennyson!... A holdfényes hajnalok rozzant apologétája!... Mit csinál ma este, Xénia?
XÉNIA: Terveim között nem szerepelt egyéb, mint hűséges textiliáim gépi makulátalanítása.
ELNÖK: (hamiskásan) — Az episztemék kölcsönösen irregulálják egymást. Ajánlhatok kellemesebb programot?
XÉNIA: Elnök úr, zavarba hoz...
ELNÖK: A hágai kongresszusról a transzdiszkurzív elméletek mellett hoztam magammal néhány hanglemezt. Főleg preklasszikusokat. Belehallgatna nálam?
XÉNIA: Óh, a drága Pergolesi!... A maestózus Monteverdi!...
ELNÖK: Remélem, mentes a merev preconcepcióktól!
XÉNIA: Elnök úr, az én emancipációm nem csak pszichice, de szociologiter is irradiál. De ha jól tudom, önnek házvezetőnője...
ELNÖK: Operabérlete van. A kedves Bernadette imádja a német romantikusokat. Wagnert adnak ma.
XÉNIA: Óh, Wagner! Jó hosszú operákat írt!
ELNÖK: Eltart vagy tizenegyig. Tapsorkánnal és ruhatárral együtt, fél tizenkettőig. Szóval, jön?
XÉNIA: Pergolesiért a világ végére is!
ELNÖK: Na, nem kell a világ végére mennie. Mercedesem ott áll a főbejárat előtt. Vagy akarna inkább taxival? A költséget természetesen...
XÉNIA: Hová gondol, Elnök úr?! Jó nékem a Mercedes is!
ELNÖK: Köszönöm!

* * *

Az Önálló Est

Az Önálló Est (továbbiakban: Ö.E.) az ismert és ismeretlen művészek építkezését, minőségi lakáscseréjét megelőző, vagy élettárscserejét követő előadássorozat.

Az Ö.E. színiéletünknek e kinövése úgy terjed, mint a pestis, vagy a tűzvész.

Az Ö.E. olyan, mint a pop-művészeknél a Nagylemez, vagy az egykori Harminkettes bakáknál a tripper. Akinek nem volt: — arra szégyen, akinek volt: — arra gyalázat!

Az Ö.E. színtere: az ország bármelyik kultúrháza, irodalmi klubja, kocsmái külön-terme, napközi otthona, üzemi ebédlője, fogorvosi rendelője.

Az Ö.E. címe baljóslatúan fejezi ki annak várható tartalmát. Ízelítő belőle:

Harcom a közönnyel!
Mementó! (Menetó 71, 72, 73, 75, stb.)
Bürokratabosszantó.
Ami elmúlt, ne sirassuk.
Nosztalgiacsokor.
Hörpintsd fenékig.
Elvében él a Nemzet.
Lelkiismeretdörömbölő.
Stb.

Az Ö.E.-hez tartozik a "Közreműködő", ki konferál, magnót kezel, autót vezet, és ha nagyon muszáj: — zongorázik.

*

KÍSÉRŐ: Tisztelt közönség! Örömtől elszoruló szívvel jelentem be a körünkben megjelent népszerű művészt (a művész neve és címei)

MŰVÉSZ: (lelkesen besiet, integet a népnek)

KÍSÉRŐ: A kitűnő művész útközben elárulta nekem, hogy úgy jön ide Battonyára...

MŰVÉSZ: (a kísérő lábába rúg) Dorozsma!

KÍSÉRŐ: Úgy jön ide, Dorozsmára, mintha hazajönne. Mint édesanyja kötényébe a gyermek, úgy kapaszkodik Battonyába!

MŰVÉSZ: (sziszegve) Dorozsmába, te állat!

KÍSÉRŐ: Dorozsmába!... Mint a fel-feldobott kő, úgy hull vissza Batto... Dorozsmára. (súgva) Mért mondok mindig Battonyát?

MŰVÉSZ: (súgva) Mert ezután odamegyünk, te tökéletlen!

KÍSÉRŐ: Mint a fel-feldobott kő.

MŰVÉSZ: (elszavalja a verset)

KÍSÉRŐ: Pihentetőül beszéljünk egy kicsit a nagy művésszel. Mondd! Miért vállaltad magadra e fárasztó utazások terhét? Mi hajt? Mi űz, hogy ide, az ország legszánalmasabb zugába is elhozd a kultúra fényét? Kíváncsi-an várjuk a válaszodat.

MŰVÉSZ: Miért?... Miért?... Nehéz egy szóval felelni. Vissza kell menni a gyermekkorba... Cserebogár, sárga cserebogár! (elszavalja)

KÍSÉRŐ: (nedves szemmel) Köszönjük!

MŰVÉSZ: (meghatottan kihátrál a színról)

KÍSÉRŐ: Most pedig hallgassák meg Gershwin: Kék rapszódia című rapszodiáját. (a pianínó mellé ül, és van pofája eljátszani).

MŰVÉSZ: (Ezalatt a kultúrostól felveszi a gázsikat, a kilométerpénzeket. Belép a színre, jobb kezével feltűnően a bal belső zsebére üt.)

KÍSÉRŐ: (Megérti a mozdulat jelentőségét, váratlanul záró tuss-akkordot üt a hangszer kopott billentyűire.)

MŰVÉSZ: Petőfi Sándor: A Tisza. (elszavalja)

KÍSÉRŐ: József Attila: "Dunánál" című versét hallották. És most megkérdem a művészt, mik a tervei? Milyen művészi gondok foglalkoztatják?

MŰVÉSZ: Művészi Ars Poetikámat így fejezhetném ki: Mindig igazat, mindig szépet! Mindig a Néppel, a Népért! A nemes célok felé, tűzön-vízen át!... S akkor elmondhatjuk, hogy felépült a Kánaán!

KÍSÉRŐ: És addig?

MŰVÉSZ: Addig nincs megnyugvás! Harcolni kell! Szerte a világban! S itt, Battonyán...

KÍSÉRŐ: Dorozsmán!

MŰVÉSZ: Dorozsmán, és Battonyán, és mindenütt, ahol emberek élnek. Ahol a kultúra fénye megvilágítja az elméket. És Cegléd, és Kiskőrös, és Tápé, és Gödöllő, és minden falu és község, és nyáron a Balatonpart végéig...

KÍSÉRŐ: A határ a csillagos ég!

MŰVÉSZ: Nem!... Nincs határ! Ennek nincs határa!... Köszönjük a figyelmet, a viszontlátásra!

(A függöny csikorogva összevándorog. Még látjuk amint a művészek sebtében kezet fognak a kultúrossal, és futnak a kocsijuk felé. Fekete fellépő kabátjuk szárnyai úgy csapódnak, lebegnek mögöttük, mint a mohó varjak az elárvult csatatér felett...)

* * *

Életérzés-dráma

Korunk életérzését kívánja ábrázolni. (Hogy minek, a nyavalya tudja.)
Szereplői kiábrándultak azokból az eszmékből, melyeket elfelejtettek megismerni.

Gondolataik a szex, az ital, és saját odvas lelkük körül keringenek, mint az ököryál.

Ronda egoisták, hasznavehetetlen nyomorultak.

Egyetlen szeretetreméltó tulajdonságuk, hogy rengeteg pénzt keresnek a szerzőjüknek.

*

EVELYN: Tölthetek?

ROBERT: (nem felel)

EVELYN: Tölthetek?

ROBERT: Bánom is én!

EVELYN: (tölt) Tessék! Mért iszol annyit?

ROBERT: Mért töltesz annyit?

EVELYN: Furcsa vagy!

ROBERT: Te is!

EVELYN: Dobjak fel egy korongot?

ROBERT: Ha akarsz...

EVELYN: (feltesz egy lemezt) Mért mondtad tegnap, hogy gyűlölsz?

ROBERT: Azt mondtam?

EVELYN: Azt!

ROBERT: Az a fontos, amit ma mondok.

EVELYN: És ma mit mondasz?

ROBERT: Semmit!

EVELYN: Gyűlöllek!

ROBERT: Na, látod, így már szeretlek! Csukd be az ablakot. Fázom.

EVELYN: Rég becsuktam!

ROBERT: Akkor nyisd ki! Fulladok!

EVELYN: Mért csinálod ezt velem?

ROBERT: Hát mit csináljak veled?! Mit csináljak? Mondd meg! (megszólal a telefon) Hagyd, majd én felveszem.

EVELYN: Én! Én veszem fel!

ROBERT: Add ide, te riherongy!

EVELYN: Engedd el, mert belédruógok!

ROBERT: Te szemét!... Halló! Nem maga! Nem magának mondtam! Halló!

EVELYN: (beleordít a kagylóba) — Nem magának mondtá, hanem nekem, a kurvájának!

ROBERT: Kuss! Takarodj innen! Nem maga, hanem ez a rohadék itten. Maga beszéljen nyugodtan. Te meg fogd be a pofádat, mert lehánylak!... Halló!

EVELYN: Mocsok!... Mocsok!... Aljas mocsok!

ROBERT: Nem kérem, nem a Gázművek! Kérem, nem történt semmi! Kérem... Kérem. (leteszi a kagylót) — Gyere, ülj ide mellém.

EVELYN: Látod, az ember magányos.

ROBERT: Ki nyúl felénk? Kicsoda?... Senki.

EVELYN: Fázok... Didergek... (közelebb húzódik)

ROBERT: Ki nyúl felénk?!... (megöleli Evelynt) — Üresség az egész vonalon...

EVELYN: Süket üresség! (Robert ölébe ül.)

ROBERT: Undorodom az egésztől!

EVELYN: Hányini tudnék! (rátapad Robertre)

ROBERT: Bógni tudnék! Üvölni! (csókolja Evelynt. A telefon megint cseng.) — Vedd fel te!

ROBERT: Mért nem veszed fel, ha ugatom?!

EVELYN: Vedd fel te víziló! Te lajhár!

ROBERT: Kuss!... Fogd be a pofádat, mert belemászok!

EVELYN: Dögölj meg! (felveszi a kagylót) — Halló! Nem kérem, nem a vízművek! Semmi! Igazán, semmi!... (leteszi a kagylót) — El kellene utazni.

ROBERT: Jó messzire... Talán Budapestre!

EVELYN: Én tudok egy jó helyet. Fenn, a Gellérthegyen gyönyörű ilyenkor a kilátás.

ROBERT: Nézni le a városra... Az autók, mint kis bogarak.

EVELYN: Láttam egyszer egy gyorsított filmet a forgalomról, csuda muris volt. Az emberek mint a hangyák szaladgáltak össze-vissza. Mégis, az egészben volt valami rendszer. Aztán még gyorsabban vették. Rohantak az emberbolhák, mint az őrütek. Vártam hogy összeütközzenek. De nem. Elsiklottak egymás mellett, és eltűntek. A kapuk úgy szippantották be őket, mint a porszívó a fűrészport...

ROBERT: Mindenkit felszippantanak!... Mindenkit!

EVELYN: Tudod mi jutott eszembe?

ROBERT: Jesszusom!... Mi?!

EVELYN: Az, hogy most a Gellérthegyen vagyunk.

ROBERT: Akkor nem kell utazni!

EVELYN: Akkor nem!...

(A telefon ismét cseng, de nem mozdul egyikük sem. Néznek maguk elé. A csengés már-már kibírhatatlanra fokozódik, a rendező karrierizmusának mértékében... Gyors függöny.)

* * *

A Sci-fi

A műfaj nem új. Nyomaira a népi szólásban bukkanunk: "Ahogy Móricka elképzeli!..."

A sci-fi szerzője, a jelenben érzett rosszkedvét a jövőbe vetíti.

Kedvelt színhelyek: Más galaktika, elbitangolt űr-hajó, atom-katasztrófa után kihűlőben lévő földgolyó, stb.

A milió: hipermodern, gombnyomásos, lézer-pisztolyos, szkafanderes.

Az emberek: kicsinyesek, körülményesek, fontoskodók, érzelősek, múlt századbeliek...

Mert, hogy milyen lesz majdan a technika, azt nagyjából sejteni lehet. De hogy milyen lesz az ember, — azt nem.

Hiszen azt sem tudjuk, hogy most milyen...

*

FÉRFI: Mi van vacsorára, Olga?

NŐ: Alga.

FÉRFI: A fülemen jön ki. Gyökér nincs?

NŐ: Reggel rágtad el az utolsót.

FÉRFI: Kukac?

NŐ: Kukac ilyenkor? Megőrültél?!

FÉRFI: Te, Olga, bontsunk fel egy teknősbékát!

NŐ: Majd ha fagy!

FÉRFI: Ha nincsen ötven fok mínusz, akármilyen legyenek! Már egy hete baltával isszuk a vizet.

NŐ: A teknősbékát holdtöltekor bontjuk fel.

FÉRFI: Amikor a Béláék átjönnek!...

NŐ: Mit akarsz ezzel mondani?

FÉRFI: Tudod te azt jól!

NŐ: Hagyd már abba ezt az undok féltékenykedést!

FÉRFI: (kitör) Igenis, tudni akarom, mi van köztetek?!

NŐ: Már megint kezded?

FÉRFI: Tudom mi folyik a hátam mögött! Nem vagyok vak!

NŐ: Csak nem gondolod?!

FÉRFI: Igenis, gondolom! Nem sül ki a szemed? Míg én éjt nappallá téve mászok a fára rügyet szedni, ásom a föld alól a kukacot, kaparom a barlangfalról a penészt, hogy legyen mit zabálni, azalatt te...

NŐ: Mivel vádolsz? Mondd a szemembe! De a prédikációt nem tűröm!

FÉRFI: Én sem tűröm!... Annak a latornak is ellátom a baját!

NŐ: Megőrültél?! Mi a bajod a Bélával? Nagyon aranyos ember.

FÉRFI: Csak védjed a... majd megmondtam midet!

NŐ: Megbolondultál?!

FÉRFI: Nem, annak ellenére, hogy ti bolondnak néztek! Hát idefigyelj! Amikor a múltkor váratlanul hazajöttem, mit csináltál a Bélával az ágyban?!

NŐ: Mit csináltam?... Jó vicc! Hát csokolódoztam.

FÉRFI: Ne beszélj mellé! Azonkívül mit csináltál?

NŐ: Ölelkeztem... Gyereket csináltunk.

FÉRFI: Mellébeszélés! De én nem hagyok port hinteni a szemembe. Becstelenséget követtél el! Igenis, becstelenséget!

NŐ: Vond vissza, mert... (husángot ragad)

FÉRFI: Meg ne üss, mert feldarabollak! Enni adtál neki!

NŐ: Hát ez mindennek a teteje! Enni a Bélának?!

FÉRFI: Hogy nem szakad rá a neutronbomba?!... Letagadja! Letagadja!... Saját szememmel láttam, hogy szotyolát adtál neki! Az én keserves szotyolámat!

NŐ: Oda vagy azért a három szem magért!

FÉRFI: Az én sorszámozott szotyolámat!... De nem csak a mag! Az elv is!... Enni nem adunk senkinek! Ezt megtanulhattad volna! Aki enni ad, az az életéből ad egy darabot!

NŐ: Hibáztam... Vannak pillanatok... Nem is tudom, mi történt velem... Nem is tudom.

FÉRFI: Most már megtörtént, nem lehet visszacsinálni. Csak arra kérek, soha, senki ne tudja meg! Nem akarom, hogy az egész kráter rajtam röhögjön. Érted?! Soha, senki!

NŐ: Ígérem, soha, senki.

FÉRFI: Rendben van. Hol az az alga?

NŐ: Ülök rajta, hogy felmelegedjen. Azt hiszem, már rágható. Tessék! (átadja az algát)

FÉRFI: (csámcsogva eszik) Egész jó!

NŐ: Ugy-e!

FÉRFI: Hiába, nincs szebb, mint a meghitt barlangban üldögélni, és fagyott algát rágni. Ilyenkor minden olyan szép lesz... és... igen, szívem, érdemes élni! Ezekért a percekért... érdemes!

* * *

Békeműsor

A Békeharc a színházakat sem kímélte...

*

Szín: a jeles fővárosi Színház színpadja. A rendező és a színész nő bejönnek.

RENDEZŐ: Erzsike, megtanultad a szöveget?

ERZSIKE: Meg hát! (szaval)
És csuklóján bilincs kattant,
Rugdosta őt a tőke ordasa,
Brown-Hobbson, a Béke barna őre.
Barna a bőre, barna a vére!

RENDEZŐ: Álljunk le! Ez marhaság! A bőre lehet hogy barna, de a vére biztos hogy piros!

ERZSIKE: (mutatja a szöveget) — Itt van. Barna a bőre, barna a vére.

RENDEZŐ: Gépelési hiba. Ez a derék, színesbőrű néger békeharcos, ki az eszméiért sínylődik, megérdemli, hogy ne kövessünk el ilyen szarvashibát! Mondjunk pirosat! Piros a vére, barna a bőre!

ERZSIKE: Most tanulhatom megint!...
Brown-Hobbson, a béke barna őre,
Piros a vére, barna a bőre.
Afrika volt hazája, s láncra fűzték,
Vad vérebekkel úzve — úzték!
Moslékot adtak, "nigger, zabálj!"
Te nem vagy ember, ez itt szabály!
S ha szót emeltél korbács csattant,
Csuklódon hideg bilincs kattant!...

RENDEZŐ: Jó lesz, csak gyakorold még! Egy hét múlva lesz a Békegyűlés. Itt lesznek a kerülettől, meg a Nagybudapestitől. Überolnunk kell a tavalyi Békeműsort! De nem félek! Én mondom az ünnepi beszédet, te szavalsz... Klasz lesz!

ERZSIKE: És mondd, leesik egy kis prémium, vagy nívódíj?

RENDEZŐ: Reméljük Erzsikém, reméljük!... (Ekkor az ügyelő benyújt egy telefont.)

ÜGYELŐ: Főrendező úr, telefon!

RENDEZŐ: (hallgatja a telefont, majd dühösen lecsapja) — Az Istenit neki!...
Beütött a krach! Képzeld, Brown-Hobbson-t kiengedték a börtönből!

ERZSIKE: Ajvé!

RENDEZŐ: Lőttek a békeműsornak! Egy hónapig dolgoztunk, habókra!

ERZSIKE: Várjunk! Nincs minden elveszve! Domborítsuk ki, hogy a népek testvéri összefogása szabadította ki Brown-Hobbson-t!

RENDEZŐ: Hülyeség! Mit kezdünk egy kiszabadult négerrel?! A rab néger az igazi! A rab néger! Abban van fantázia!... Nem tudod, ki van még bilincsben?

ERZSIKE: Nem. A Brown-Hobbsont tudtuk.

RENDEZŐ: Az isten verje meg!... Nincs szerencsénk! Megint lemaradunk! Kapunk a pofánkba!

ÜGYELŐ: (beszól) — Most mondta be a rádió, hogy Brown-Hobbsont megint letartóztatták!

RENDEZŐ: Akkor szüret! Mehet a műsor! (a rendező és Erzsike táncra perdül) — Erzsike, én átszaladok a próbaterembe, és megsürgetem a Haláltáncot. Te addig gyakorolj! (kirohan)

ERZSIKE: És csuklóján bilincs kattant
Rugdosta őt a tőke ordasa,
Brown-Hobbson, a béke barna őre,
Piros a vére, piros a bőre...
Nem, Barna a bőre!... Mindegy!...

* * *

Rébék, a vörös...
(Rock-opera paródia)

Szín: Sík mező. Mindent, és semmitmondó.

IGRITZ: (Méltóságteljesen beközelít, kezében korabeli lant, melyet az Iparművészeti múzeum igazgatója csak felsőbb utasításra adott kölcsön, s azóta idegcsillapítókon él...)
(megáll, és kántálni kezd):
Énekelek mostan az hősi időkrül,
Az hősi időkrül, az Vörös Rébékrül.
Pörge Dánielről, Sinkó Teruskáról,
A galád kasznárrul, Dani bocskoráru...

Ekkor az impozáns, félmeztelen férfikar ritmikus léptekkel betáncol libasorban.

FÉRFIKAR: Rebi, Rebi, recece! Rebi, rebi, recece!
Rebi, Rebi, recece, Rebi, Rebi, recece!

Félkörben megállnak az Igritz mögött.

IGRITZ: Magyarok, magyarok, Finn-Ugor magyarok,
Árpádnak vérei, de nagyok a bajok!
Kárpát medencében egyedül vergődünk,
Ármány agyarkodik mindenha ellenünk!
Nem kímél bennünket ellenség, jóbarát,
Háromszor fizetjük mindig a bor árát!

Boszorkák kara betáncol. Csinos hölgyek, top-lessben.

BOSZORKÁK: Kár, kár, kár! Kár, kár, kár!
Kár, kár, kár! Kár, kár, kár!

Pörge Dani belép, és lő egy hatalmasat: Durr!...
A táncolók szétrebbennek, sőt, kiszaladnak a színről.

DANI: Hess, madár! Hess! Nézze meg az ember! Durrantok még egyet!
(megteszi)

TÚZOLTÓ: (besiet): — Ne tessék kérem lövöldözni, mert az tűzveszélyes cselekedet!

DANI: Van engedélyem.

TÚZOLTÓ: Mutassa!

DANI: Másik kabátomban van.

TÚZOLTÓ: Akkor nincs lövöldözés!

DANI: Ne legyen szívtelen, főcsővezető úr! A drámai hatáshoz kell a dörgés! Ismeri?! (jattot ad a tűzoltónak)

TÚZOLTÓ: Hogyne!... Ismerem a dörgést. Hát akkor csak durrogasson, de hal-
kan! Pszt!... (kimegy)

RÉBÉK: (belovagol söprűnyélen) — Kár, kár!

DANI: Nini, a Rebi néni! Hogy van?

RÉBÉK: Pörge Dani, Pörge Dani, add ide a bocskorod!

DANI: Minek kell az neked, te gonosz boszorkány?

RÉBÉK: Meg akarom főzni, párolni, abálni! Kár, kár!

DANI: Mért akarsz pont az én bocskoromat főzni, Rebi néni?

RÉBÉK: Muszály! Nekem az a végzetem, hogy a te bocskorodat főzzem! Kár,
kár!

DANI: És nekem mi hasznom abból?

RÉBÉK: Ha hagyod főzni, összehozlak a Sinkó Terával.

DANI: Nem lehetne a Simon Judittal? Az nem olyan cifra, de nagyon gaz-
dag!

RÉBÉK: Másik ballada!... Kár!... Nota bene, azzal is csak a mérget ennéd.
Adod a bocskort, vagy nem adod?

DANI: Nesze, vidd, de oda ne égesd!

RÉBÉK: Köszönöm! Kár!

DANI: Miért mondd mindig: Kár?

RÉBÉK: Mert varnyú vagyok! Nem mondhatom: Háp-Háp! nevetséges!

(A Rébék belefúj a sípjába. Belibbennek a boszorka-görlök. Hoznak magukkal
üstöt, beledobják a bocskort, és főzni kezdik. Ahogy az üst alatt az áltűz lobog, az
valóságos pirotechnikai bravúr.)

BOSZORKÁK: Sej, a bocskor rotyog a lében,
Rotyog a bocskor, rotyog a lében.
Vágy tüze lebben Dani szemében!
Holnapután, kiskedden,
Bornyúnyúzó pénteken,
Puha lesz a bocskor, a Rebi-lében.

TÚZOLTÓ: Mit csinálnak itten?! Megőrültek?!

RÉBÉK: Pörge Dani bocskorát főzzük!

TÚZOLTÓ: Mit nem hallok?! És jó lesz az?

RÉBÉK: Na hallja? "Lucculus" ételízesítőt használunk! Kapható minden Szu-
per áruházban.

TÚZOLTÓ: Ne csináljanak ingyen reklámot a Szupernek!

RÉBÉK: Nem ingyen csináljuk!...

TÚZOLTÓ: Tessék abbahagyni a főzőcskét!

BOSZORKÁK: Te édes kis főcsővezető,
Ne légy oly aktakuki.
Lásd, az élet sokkal színesebb,
Mint a te engedélyed, s főcsőved!
Ne állj utunkba, te drága főcső,

Ne nézz a tűzre, ne nézz oda.
Gyere velünk egy árnyas bokorba,
Kiviszünk téged, főcsövednél fogva...

(Körülveszik a tűzoltót, és nagy sikongatások közepette kihúzzák a színről.)

IGRITZ: (mint Táltos bejön a színre hatalmas sámán-dobbal, mely miatt a Népművészeti Múzeum igazgatója szedi a nyugtatókat.)

Én vagyok a táltos!
Mostan jövendőlök, jövendőket mondok.
Magyarik homlokát ráncolják bús gondok.
Őnemésztő nemzet, rágja ital, szipó,
Ellepi, ellepi a rút korrupció!
(egyszerre, mint az őrült, kitör):
Mi lesz veled nemzetem?!
Mi lesz veled nemzetem?!
Mi lesz veled nemzetem?!
Mi lesz veled nemzetem?!
Á-Á-Á-ÁÁÁÁÁÁÁ (artikulátlanba csap)

(Két ápoló besiet kényszerzubbonyal. Ráadják, és cibálják kifelé.)

DANI: Hová viszik, uraim?

ÁPOLÓ: Visszük a Lipire! Képzelve, betáltosodott!

DANI: De hiszen, táltos!

ÁPOLÓ: Rossebet! Igric ez, csak Táltosnak képzeli magát! Na, gyerünk, Igric-kém! Megyünk a villanydokihoz. Majd ő kirázza belőled a Rock-ot! (elmennek).

Most kultikus tánc következik. Hozzák a legények Terust, mint menyasszonyt. A legényeken ijesztő busó-álarc. A Rock-operákból és Musicalokból jól ismert, és visszaköszönő "defloreálási" (szűztelenítési) akció veszi kezdetét, mivel a közönség — bár szereti a szerelmi aktust a színen, — erkölcsi okokból kifolyólag csak úgy viseli el, ha az kellemetlen, és szájalomkeltő.

Dani besiet. Látja, amit lát, durrant egy nagyot. (Mindenki kiszalad.)

DANI: Hej, magyar legények,
Hej, kuruc vitézek,
Hogy a Vörös Rébék álljon tibelétek!
Így megy ez már egy ezredéve
Talán ez a turáni átok,
A Vörös Rébék szakadt rátok.
Hej, vörös, hej, Rébék,
Magyarok, bennetek van a Vörös Rébék!
— Nem láttátok véletlenül a kasznárt?

RÉBÉK: (jön) — Ha-ha-ha! Éppen errefelé jön. A Teránál volt. De hármát találhatsz.

DANI: Csak nem azt akarod mondani vén banya, hogy a Dani fiam is a kasznártól van?!

RÉBÉK: Ne szólj szám, nem fáj fejem!

DANI: Hallod ezt, magyarok Istene?! Hol egy palló? Úgy lelököm róla a kasznárt, hogy a vízbe fúl! Apro-pó, mi van a bocskorommal? Össze-ment?

RÉBÉK: Nyavalyát! Szétment!... Kár!

DANI: Még ez is?... Megállj, kasznár!

(A mimesek behoznak egy keskeny pallót, lefektetik a földre. Jön a kasznár.)

KASZNÁR: Én vagyok a kasznár! Hallom, Dani, neheztelsz rám.

DANI: Kicsi kettőnknek ez a világ!

KASZNÁR: Ugyan már!... Széles a Balaton vize...

DANI: De keskeny a híd rajta! Gyere ide, belelöklek a vízbe!

KASZNÁR: Gyere te, ha akarsz valamit!

DANI: Ne izélj már! Tériszonyom van. Gyere, ha mondom!

(A kasznár közelít, kissé dulakodnak, végül Dani lelöki a kasznárt a pallóról.)

RÉBÉK: Kár volt, kár!...

(Mimesek üldözik Danit.)

TÖMEG: Hol a Dani!... Merre bújkál?

FÉRFIKAR: Megismerni a Danit fürge járásáról,

Sütött-főzött bocskoráról

A nagy pofájáról!

(Nagy szaladgálás a színen. A zene tombol. A potmétereket nem lehet feljebb csavarni. Hirtelen generál-sötétség támad, és dermesztő csend. Az idősebb nézők kihúzzák az ujjukat a fülükből, és fellelegeznek. Világos lesz... Látjuk az Igricet, két ápolója között állni.)

IGRITZ: Ímhol láthattátok az magyarok szörnyű átkát,
Az Vörös Rébéket, és a hűtlen mátkát!

BOSZORKÁK: Kár, kár!...

IGRITZ: Dani a rút kasznárt belöke a vízbe,
Így megyen, így megyen fertály-ezeréve.

BOSZORKÁK: Kár, kár!...

IGRITZ: Mostan jövendölök: Szabad lesz a magyar!

BOSZORKÁK: Kár, kár, kár!

IGRITZ: Szabad lesz a magyar, — nagylemezt csinálni!

BOSZORKÁK: Kár, kár, kár!

IGRITZ: Szabad lesz, szabad lesz, videoklippet csinálni!

BOSZORKÁK: Kár, kár, kár!
IGRITZ: Nimród, Etele, Anonymus, mi lesz ebből?
BOSZORKÁK: Haszon, haszon haszon!
IGRITZ: S szólt a holló:
RÉBÉK: Kár, kár, kárrier!
FÉRFIKAR: Kárrier!
BOSZORKÁK: Kárrier!
IGRITZ: Magyarok, mi hullik az égből?!

(Mindenki felfelé néz.)

MINDENKI: Kézpénz!... Kézpénz!

(Hullanak a papírpénzek az égből, röptében kapdossák el a szereplők. Nagy dula-
kodás. Lézerfény pásztázik ide-oda.

Stroboszkóp villog a nézők szemébe... A szerencsésebb nézők, kik a kijárathoz
közel ültek, már szaladnak a kocsijuk felé.

A rendező ott lábatlankodik a kijáratnál abban a reménységben, hogy valaki felis-
meri, és gratulál a művéhez.

Most felfedez egy ismerőst a gomolyagban. Odakiált: — Gyuri, itt voltatok? Hogy tet-
szett?... De a hangja elvész a zajban, és a kifelé töretető tömeg elsodorja a meghatott
rendezőt...

* * *

Három a nővér

(Csehov: Három nővér c. drámájának paródiája.) Előadásra került a MTV 1984-es szilveszteri műsorban.)

A szereposztás:

Olga: Haumann Péter
Irina: Körmendi János
Mása: Márkus László
Tuzenbach: Timár Béla
Versinyin: Gyabronka József
Andrej: Szerednyei Béla

(A függöny szétnyílik. A három nővér a közönségnek háttal áll. Ha a szoba falán ablak lenne, azon néznének kifelé, de csak a falat bámulják. A szamovár sípolni kezd.)

OLGA: Mása, ne füttyülj!
IRINA: A szamovár volt!
MÁSA: Hagyd rá, Irina! A tengerparton áll egy tölgyfa, arnylánc csüng az ágain...
IRINA: Én nem tudom, miért ragyog annyi fény a szívemben? Eszembe jutott, hogy máma van a névnapom.
OLGA: Ma valósággal sugározol! Gyönyörű vagy... Mása is gyönyörű! Én sem nézek ki rosszul. A fejem sem fáj máma... Csodálatos! Fiatalabbnak érzem magamat, mint tegnap.
MÁSA: A tengerparton áll egy tölgyfa, arnylánc csüng az ágain...
OLGA: Ha férjhez mennék, nagyon szeretném az uramat!
IRINA: Amikor ma reggel felébredtem, felkeltem és megmosakodtam. Minden olyan tiszta lett!... És világos. Tudom, hogyan kell élni! Az embernek fáradnia kell. Dolgoznia arca verejtékével, és csak ebben van az élet értelme... Milyen szép az élete a munkásnak, ki virradatkor felkel, az utcán követ tör...
OLGA: Vagy a pásztnak, mozdonyvezetőnek! Istenem, mennyivel többet ér aki dolgozik, mint aki déli tizenkettőkor ébredzik, ágyban kávézik, utána két órát öltözködik... Jujj, de borzasztó!
MÁSA: A tengerparton áll a tölgyfa, arnylánc csüng az ágain... Mért mondogatom ezt folyton?!...
TUZENBACH: Mennyire megértem, hogy az emberek dolgozni vágnak! Én például egész életemben egyszer sem dolgoztam. De állítólag, hatalmas förgeteg támadt. Utón van, közeledik, nemsokára ideér. Lesöpri társadalmunkról a tunyaságot! 20-25 év múlva minden ember dolgozni fog. Én is!

IRINA: Hol lesz maga 25 év múlva?!
OLGA: Aber Irina, ilyet nem illik mondani!

(Kintről zongoraszó hangzik.)

MÁSA: Andrej hegedül...
TUZENBACH: Hegedül? Ez zongora!
MÁSA: Pedig hegedülni ment át. Érthetetlen... Na, én megyek!
Irina és MÁSA: Hová? Hová?
MÁSA: Haza, haza.
TUZENBACH: Nem marad itt névnap ebéden?
MÁSA: Nem! (Irinához) — Szervusz, kedves! Légy boldog, és egészséges. Amikor apa élt, minden névnapkor 30-40 katonatiszti jött hozzánk. Zsibongtak, lármáztak. Most csönd van, mint a sivatagban, Mélabús vagyok... Fogadd el ezt a csekélységet. (Szamovárt ad át Irinának.)

IRINA: Köszönöm, de gyönyörű! Ideteszem Olgáé mellé. (A zongorára helyezi a szamovárt, ahol már áll egy.)

TUZENBACH: Engedjék meg, hogy csatlakozzam, és átnyújtsam szerény ajándékomat. (Nagy dobozt ad át, Irina izgatottan kinyitja, kiemel belőle egy szamovárt.)

IRINA: Köszönöm, édes gróf úr! De gyönyörű! (A zongorához cipeli.)

MÁSA: Most már igazán elmegyek.

TUZENBACH: Hölgyeim, Versinyin ezredes érkezett!

MÁSA: Ezredes?! Maradok!

VERSINYIN: (belép) Hölgyeim, örvendek, hogy ismét láthatom önöket! Be meg-nótték!

TUZENBACH: Az ezredes úr moszkvai!

IRINA: Moszkvai?! Nahát!

MÁSA: Örület! Rámegyek!

OLGA: Repülőst!

VERSINYIN: Moszkvai! Amikor édesattyuk üteget kapott, én ifjú tiszt voltam. Most én kaptam üteget.

IRINA: Üteget?! Óh! Milyen szépen kiheverte!

OLGA: Csacsikám, összetéveszted az üteget a gutával!

IRINA: Ma van a névnapom!

VERSINYIN: Gratulálok! Engedjék meg, hogy szerény ajándékomat átnyújtsam. (Nagy dobozt húz elő. Irina kinyitja, egy monumentális szamovárt emel ki belőle.)

IRINA: Köszönöm... De igazán, miért?... (Ezt is a zongorára emeli.) Gyönyörű!... Nahát, ön moszkvai? Micsoda meglepetés!

MÁSA: Mi is ott születtünk.

OLGA: A régi Baszmannaja utcában.

MÁSA: (felsír) A régi Baszmannaja utcában...

IRINA: Maga melyik utcában lakott?
VERSINYIN: A régi Baszmannaja utcában!
IRINA: Nahát, lányok, ő is a régi Baszmannaja utcában lakott.
TUZENBACH: Én is jártam a régi Baszmannaja utcában. Oda udvaroltam.
IRINA: Csodálatos! Mindenki megfordult a régi Baszmannaja utcában.

(kintről hegedűszó hangzik)

OLGA: Andrej bátyánk hegedül. Tudós lesz. De most hegedül. Vagy lombfűrésszel?! Nem, ez hegedű! (átszól a szomszéd szobába) — Andrej, drágám, gyere át, vendégek jöttek.

ANDREJ: (belép egy trombitával) Jónapot!

OLGA: Bátyánk, Andrej Szergejics.

IRINA: Ma van a névnapom!

ANDREJ: Ja, igaz is! (behúz egy hatalmas ládát) Irina, fogadd szeretettel.

IRINA: Jesszusom! Mi van benne?... Juji, de izgatott vagyok! (kibontja a ládát) Egy szamovár!... Hogy jutott eszedbe? Gyönyörű! (Majd összeroskad a szamovár súlya alatt.) — De szép az élet!

ANDREJ: Ez semmi ahhoz képest, amilyen 2-300 év múlva lesz.

TUZENBACH: De addig dolgozni kell. Én például nyugdíjba megyek!

MÁSA: Útálom a civileket!

VERSINYIN: Ha újrakezdehetnék!... Én például sose nősülnék meg.

MÁSA: Ilyet azért nem mondanék! Ugye itt marad ebédre?

IRINA: Ugye marad!

OLGA: Maradjon!

MÁSA: A tengerparton áll egy tölgyfa, aranylánc csüng az ágain!... Ezt mért hajtogatom folyton?!

ANDREJ: Egy sürgöny. Magának jött. (Átadja Versinyinnek.)

IRINA: Útálom a sürgönyhivatalt.

TUZENBACH: Miért?

IRINA: Mert ott dolgozom. Azért!

VERSINYIN: A mindenit! Haza kell mennem! A feleségem megint megmérgezte magát. További jó szórakozást! Nem nősülök meg mégegyszer!

(Kiszalad, vele Tuzenbach és Andrej. A három nővér egyedül marad.)

MÁSA: (Eszelősen kacarászik.)

OLGA: Mi van veled, Mása?

MÁSA: Nem tudom. Ma egész nap szavalok, meg kacarászok. (sírva fakad) Szeretem Versinyint!

OLGA: De hiszen nő ember!

MÁSA: Talán már özvegy! Szeretem, szeretem!

IRINA: És az urad?

MÁSA: Útálom, útálom!

OLGA: Mi lesz velünk?

MÁSA: Dolgozni fogunk. Dolgozni!
IRINA: Én nyitok egy szamovárkereskedést.
OLGA: Valamit kellene csinálni.
MÁSA: Neked ott van az iskola. Képesített tanárnő vagy.
OLGA: Útálom! Mért van az, hogy az ember azt útálja, amit csinál?...
MÁSA: A tengerparton áll egy tölgyfa, aranylánc csüng az ágain...
OLGA: Legalább egyszer mondanád tovább!
MÁSA: Nem tudom.
IRINA: Új élet fog sarjadni a földön. Mi nem fogunk benne részt venni, de dolgozni fogunk érte. A jövőért...
OLGA: Dolgozni! Folyton, folyton. Pedig a boldogság az utódainké lesz.
IRINA: De jó lesz akkor élni! Én előre irigylem őket!...

(Összefogódzva állnak, néznek előre kitartóan, amíg a jótékony függöny le nem ereszkedik.)

* * *

A narrátor...

"Az én drága jó édesanyám tyúkjá..."

A Színpadon megjelenik a szavaló és a narrátor.

SZAVALÓ: Anyám tyúkjá!...

NARRÁTOR: Igen, Hölgyeim és Uraim, ilyen egyszerűen, ilyen nemesen: "Anyám tyúkjá!" A narrátor szemét az emlékezés könnye fátyolozza. Kicsiny, kendermagos tyúkra emlékezem... Szorgosan szedegette a kukoricát, kapirgált, kotkodácsolt, és egész éjjel kicsiny ketrecében gubbaszott. Ilyen volt az én drága jó édesanyám tyúkjá!... És milyen volt édesapám tyúkjá? Molett, vöröshajú, naphosszat főzte a kávé, és szegény atyám egész éjjel nála gubbasztott... Lelkemben emlékek kavarnak... Anyám tyúkjá!...

A narrátor elmosolyodik. Feldereng előtte a kövér Fuxbaum, a huszas évek kedvelt komikusa, ki a "Tyúkom anyja" című blüettet vitte megérdemelt sikerre... Istenem, azok a remek anyósviccek, azok a jó bemondások!...

Partnere, — önök Uraim még emlékeznek — Weisz Paula, a kor i z-gató szépsége... Feledhetetlen, ahogyan a pódiumon állt, bokáig érő szoknyája alól részegítően villant elő cügos-cipője... Óh, Paula, óh emlékek!... De hallgassuk a verset!

SZAVALÓ: Ej, mi a kő tyúkanyó kend

A szobában lakik itt bent?

NARRÁTOR: Sok neves szaktekintély megszólalt a vitatott kérdésben: szabad-e az állatot lakásban tartani? Megkérdezték az állatorvost, az állatpszichológust, de nem kérdezték meg az állatot! Nekem is volt kutyám. A harmadik emeleti bulldognak küldözgette szerelmi üzeneteit a lépcsőházi korlát tövében, az ő sajátos kutya-nyelvezetén, de jaj, az ádáz házmester, — ki könnyelmű leánya révén megvetett minden lépcsőházi szerelmet — közbelépett, és szegény viszonzatlan szerelmű kutyámat ki kellett adni Pilis-Vörösvárra!... De ez már nem tartozik ide. Hallgassuk!

SZAVALÓ: Lám, csak jó az Isten, jót ád,
hogy felvitte a kend dolgát.

Eszébe jut, kotkodácsol,

NARRÁTOR: S nem verik ki a szobából?

SZAVALÓ: Dehogy verik, dehogy verik,

Mint a galambot etetik.

Válogat a kendermagban,

A kiskirály sem él jobban!

NARRÁTOR: Remélem, kedves nézőim, nem fognak téves következtetéseket levonni e költői sorokból?! A királyok és hercegek nem kendermagon éltek! Korántsem! Ez a kiskirály-dolog csak hasonlat. Hiszen a kendermag a tyúk számára valóban királyi eledel. Így igaz, így szép, így költői!... De hallgassuk!

SZAVALÓ: Ezért aztán tyúkanyó hát
Jól megbecsülje kend magát!
Iparkodjék, ne legyen ám
Tojás szűkében az anyám!

NARRÁTOR: Igen, a jó tyúk holtig tojik — ahogy nálunk Peresztegen mondják -, s ha levágnák, saját tojásában panírozzák ki. Na, ezért kár volt tojnia!... Sőt, kár volt élnie!... Kegyetlen, kegyetlen sors! Így rendezték be. Nem én találtam ki!...

SZAVALÓ: Morzsa kutyám, hegyezd füled,
Hadd beszéljek mostan veled.
Régi cseléd vagy a háznál

NARRÁTOR: Régi és hűséges!... Azt hiszem, ezzel mindent elmondtunk! "Traue liebe bis zum Grabe!" — ahogy a török mondja (Ha németre fordítja a szót!...) Pardon! He-he-he... De kit nem rendített meg Lenau gyönyörű költeménye:
Utazni vágyom, az óceánon,
Drágám, tevéled, véled csupán!...
Igen, repülni, óh repülni a vágyak szárnyain, s visszatérni hűségesen... Tessék!

SZAVALÓ: Ezután is jó légy Morzsa,
Kedvet ne kapj a tyúkhúsrá!

NARRÁTOR: Ha már itt tartunk, megvallom, leginkább pörköltnek szeretem. Nem mintha a rántott csirkének ellene volnék, de vigyázat! — sok múlik a morzsán! Na, nem a Morzsa kutyán, hanem a zsemlyemorzsán!... He-he-he... Pardon! Ha ugyanis a zsemlyemorzsának nincs meg az a selymes, gyöngyöző állaga, legfeljebb szilvásgombóchoz jó! De ezt Önök, Hölgyeim, jobban tudják nálam...

SZAVALÓ: Éljen a tyúkkal barátságban...

NARRÁTOR: És ez nem csekélység! A kutya és a tyúk ősi ellenségek. A kutya ragadozó-ösztönét győzte le az együttélés érdekében, cserében az ember barátságát kapta... Hogy jól járt-e a kutya, döntsék el Önök!

SZAVALÓ: Anyám egyetlen jószág!

NARRÁTOR: Hölgyeim és Uraim, előadásunknak végére értünk. Merek hízlelni magamnak azzal, hogy az előadás hatására valamennyien jobbak, igazabbak lettünk. És valamivel gazdagabbak!... Én legalábbis egy komplett felléptidíjjal, amiből még lejön az adóm!... Köszönöm szíves figyelmüket.

* * *

Intim Pista (1951)

— Maga csak tudja Intim elvtárs, hogy miről szól Güzü F. Miklós legújabb darabja?

— Természetesen. Egy élenjáró üzem életéről. Az új és maradi ütközik benne össze.

— Alig várom, hogy láthassam! És milyen volt a premier?

— A Güzü F. premier az idén is a megszokott forradalmi külsőségek között zajlott. A bíbor-kárpitos, arany-girlandos, lövés-biztos páholyban az Elnök elvtárs és Neje foglalt helyet. Az Elnök Elvtárs sötétkék öltönyben, forradalom-szín nyakkendőben, az Elnök Elvtársné pedig Internacionalista-kék kosztümben. Vállait megújhódás-sárga stóla fedte.

Hanem a ruhatárban volt mit nézni! A Lóden aratott elsőpró győzelmet. Színe: reményzöld.

Satnyovits elvtársnő halvány-fekete egysoros zakót viselt.

Lábán cugoscipő. Mindenki őt nézte!...

Kruspisnyák elvtárs alaposan a zsebébe nyúlt, hogy hitvesét felöltöztesse. A hölgy majdnem-fehér blúzt viselt, derekát konstruktíven ölelte át barna bagarai-övje.

A férfiak általában barna aktatáskát viseltek, benne leleplező brossúrával.

— Van valami igzalmas pletykája? Bár tudom, hogy ez kispolgári.

— Van! Azt mondják, a "Juta és Keztyűgyár" nem teljesíti negyedéves tervét!

— Jesszusom!

— Nem tudom, mi van a Juta és Keztyűben?!

— Talán az ellenség keze?!

— A mi keztyűnkben soha!

— Ezt mondom én is! Mi van még?

— Képzeld, elvtársnő, a "Keleten Pirkad" termelőszövetkezet másodszor nyeri el a Vándorzászlót!

— Igazán?!

— Persze, nem véletlen! Van három Véradójuk, és négy Családlátogatójuk.

— Így könnyű! Tud valamit a báli léhaságokról?

— Megvolt az első utcabál! A Kruspér utca kitett magáért! Zászlóerdő, lampionrengeteg! Népi tánc. A Vasasok énekeltek, a rezesek fújtak. Volt népballada és csasztuska-brigád. Az egész bál az osztályharc jegyében zajlott. A dolgozók öklöbeszorított kézzel táncoltak.

— A bál védnökei?

— A Belügyiekből rekrutálódtak.

— Tánc sláger?

— A zakatolás!

— Azt mire járják?

— Eldúdolom: Egy a jelszónk, tartós béke,

Állj közénk, és harcolj érte!...

— Be szép!... Ki utazott, és hová?

- Báró Wlasicsek Alsódasra,
Héderváry Kóhnék Inárcs-Kakucsra,
Pusztay grófék Deszkre,
Sugárék Battonyára.
- És meddig maradnak?
- Az amnesztiáig!... Na, én rohanok, pá!

Intim Pista (1970)

- Maga csak tudja Intim Pista, miről szól Güzü F. Miklós legújabb darabja?
- Asszonyom, meg fog lepődni, a szerelemről. Fiatal gépíró nőbe szerelmes a vállalatvezető és a Párttitkár. A két férfi harcol a boldogságért. A nő vívódik.
- Happy-end?
- Fanyar! Gépíró nő férje megpofozza a vállalatvezetőt, és megtagadja a párttag-sági díj fizetését, majd vidékre költöznek.
- Jujj, be szeretném látni! Milyen volt a premier?
- A Güzü F. premier az idén is a megszokott külsőségek között zajlott le. Mit zajlott?!... Dübörgött, detonált! Káprázatos nézőtér! A nők, mint egzotikus, tarka virágok tündöklöttek. A csodálatosan molett réz-szőke nagykövetné kovalt-kék olasz import kardigánban pompázott.
- Sikert aratott Fleischné koromfekete parókája, beletűzve izgalmas virág-arrangementant.
- Rehákné a Tanácstól angolosan szolid volt. Raffináltan egyszerű nyúlszín pulló-
ver, pantallóval.
- Rózner sírkőgyáros leányai, Pimpi és Laura ezüst-lamé toilette-ben jelentek meg. Csincsillaprém kalapjuk kis vagyon!
- Kabay profné aranyfletterrel átszőtt porhanyós selyem-lamé kisestélyije keltett bámulatot.
- Guttmanné a Béketanácstól galambfehér tüll-költeményben vonta magára felesle-
gesen a figyelmet.
- Maga kis gonosz! Tovább!
- A pálmát azonban Savanyáné vitte el, illetve akarta elvinni, de az éber portás
ebben megakadályozta.
- Remek! Van valami izgalmas pletykája?
- Elkészült Blazsik B. Géza műanyagkisiparos szárszói villája. Kacsalábon
forog. Huszonhat szoba, játékszoba, mozgó bár. A parton, a Balatontól tíz méternyi-
re, gyönyörű, kékcsempés úszómedence.
- Ne mondja! Láttá?
- Láttam, de meg sem közelíti Reczegey tábornokék rózsadombi villáját!
- Legújabb autódívat?
- Még mindig a Mercédész! Fekete, áramvonalas, tetején agancs-tróféával.
Fehér alapon külföldi rendszám. Aproó! A vadászati szezon végetért. A német
monopolisták valóságos anschlusst csináltak a Börzsönyben. Ropogott a

Winchester és a dollár! De ez már nem az igazi! — mondták a hajtók — , volt idő, amikor Kucsera-Farkas 500 foglyot lövetett le vendégeivel...

— Be szerettem volna ott lenni!... Hallott valamit a báli idényről?

— Mindent, lehellem áttetsző újjacskáit! Megvolt az első bál! Isteni hangulat, nagy siker! Szédületes maskarák vonultak fel!

Virgách Gizi táncdalénekesnőnek öltözött.

Rottmann Guszti filmrendezőnek.

Hatásos volt Kacsirek Misi, mint békepap, és ellenállhatatlanul komikus Mázay Dezsőke, mint Szakszervezeti funkcionárius.

Mindenki Istenien érezte magát!

— Ki utazott mostanában?

— Radó főorvosék. Magukkal vitték elbájoló leányukat, Maryanne-t. Útiprogramjuk: Abbázia, Monte-Carlo, Biarritz és London.

— Óh!... És mikor jönnek vissza?

— Soha a bűdös életben!... Na, én rohanok, pá!...

* * *

Elkötelezett filmkritika (1955)

Két filmelőzetes

I.

Nem ismeretlen a magyar mozinéző előtt Jevgenyij Pszeudonovics Hamarján, a kiváló szovjet filmrendező, ki már a nagy Széncsaták idején feltűnt bátor, egyéni hangjával, és a "Fűzfák a szűzföldön" című alkotásával elnyerte a Lityerturnaja Gazeta kritikusaiknak elismerését, és a vele járó "Lityer"-t. A Lityer szó, mely már fogalomná vált a filmvilágban, a vidámságra mindig kész moszkvaiak kedves leleménye, — a Lityerturnaja Gazeta serlegét nevezik így.

A Lityer úrtartalma: másfél lityer...

De térjünk vissza Hamarján rendezőre, ki a bűnügyi filmek világában alkotott ezúttal maradandót. Mert bűnügyi film ez a javából! A szövetkezet vezetői bűnös hanyagsággal kezelik a népvagyont.

Az események középpontjában egy nyugati befolyástól fertezett agronómus áll. Ellenfele az elvhű, szilárd jellemű, és igen vonzó külsejű párttitkár.

A történet meséje lélekzetelállító. Az izgalom a tetőfokra hág, amikor a pozitív hős az értekezleten, felszólalásában megbélyegzi az ellenséget. Am az sem marad tétlen!...

A néző izgatottan várja a végkifejletet, de Hamarján rendező alaposan próbára teszi az idegeit!...

Ki fog győzni a film végére? A rókabajuszos kozmopolita kalandor, vagy a magas-homlokú, tisztatekintetű párttitkár?!

E kérdés tartja izgalomban azon szerencséseket, kik már jóelőre gondoskodtak jegyeikről a "Kié a valuta?" című, magyarul beszélő, szélesvásznú, szép, színes szovjet filmalkotáshoz.

A film díszbemutatójára hazánkba érkezett Hamarján rendező, Olga Makmakowa az érzékeny vöröshajú színésznő, a szovjet filmgyártás új, vörös csillaga, és Iszak Iszakievics Stajn, a delegáció vezetője.

Ezúton kérjük kedves nézőinket, hogy óvakodjanak a jegyzérektől, kik a mozi körül ólálkodva, — féláron árusítják a jegyeket!...

II.

Filmátvevő bizottságunk már megint jócskán melléfogott, amikor magára hagyta tukmálni az amerikai filmbiznisz legújabb selejtjét, a "Véres kések" című krimi.

A silány fércműről lerí "alkotóinak" szándéka, hogy izléstelen történetüket minél hátborzongatóbbá tegyék. A szüzsét előre megfontolt szándékkal bonyolítják, és az utolsó kockáig sem szűnnek meg újabb és újabb fordulatot beleerőszakolni.

Ez a film, az erőszak filmje!

A történetről annyit, hogy egy patológikus személy tartja rettegésben a kisváros lakóit, akik már nappal sem mernek kimenni az utcára. Az amerikai rendőrség tehe-

tetlen és korrupt apparátusa görcsösen erőlködik hogy a tettes kilétét felfedje, de ez nem sikerül nekik, csak a film végére, amikor már úgyminden kiderül...

Mivel úgynevezett "krimi"-ről van szó, többet nem illik elárulni a filmről, legfeljebb annyit, hogy a postás a gyilkos.

A filmet a Pilisbattonyai Tiborc moziban játsszák, minden tizenhatodikára eső pénteken, délelőtt 11-9-ig.

Itt jegyezzük meg, hogy a Tiborc nézőterét ideje lenne ciánoztatni, és a patkányok ellen is tenni kellene valamit, mégis csak disznóság, hogy az unalomtól elszundikáló nézők lábáról lerágnák a cipőt!...

Jó mulatást!

* * *

Ön-paródia

(Mellyel meglepem magam — magam.)

...Madame Toussarde-ot meglepte az ezredes kérdése. Felpillantott, és már sajnálta, hogy nincsen kezeügyében legyezője, — a könnyen piruló hölgyek e menedéke —, mely mögé elrejthetik mindama zavart rebbenéseket, melyeknek előidézése az ancieme-regime óta a kor arszlánjainak pikant kedvtelése...

Tétován körülpillantott. A kert semmiben sem hasonlított a D'Artignan grófok túlapolt és túltenyészett növény-paradicsomához, melyet a Napkirály is pillantására méltatott, s melyet a Révolutióban lenyakazott tulajdonosok halála után az öreg kertész és egy lompos komondor őrizett.

Inkább emlékeztetett egy paranoiás bolgárkertész valamikor belterjesen művelt ágyásaira, melyekben a meghibbant salátaműves, a nagyapjától örökölt, az Axuthierre-i csatából visszamaradt szablyával egy egzaltált reggel kiírtotta az összes retket és padlizsánt, majd önként jelentkezett az elmeosztályon...

Madame Toussarde riadtan és értetlenül meredt a képre, mely az elbeszélés írójának szertelen képzeletében jelenült meg, s melyhez neki, az égvilágon semmi köze nem volt...

Visszatért gondolataihoz...

Mit is felelhet az ezredes kérdésére?...

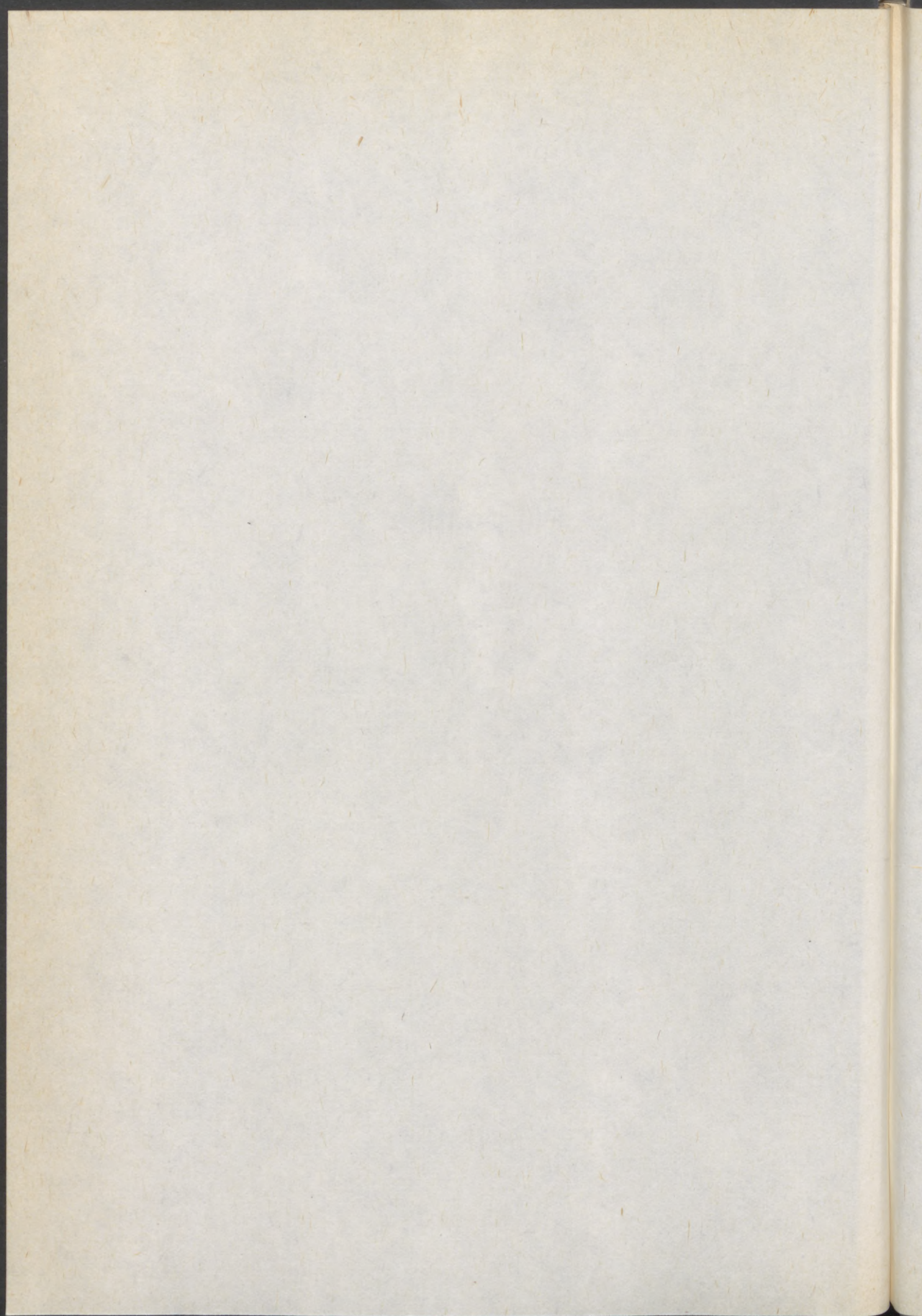
Zaklatott emlékezetében montage-szerűen suhant végig a Sul Mare Del Lago-i fővény homokmiriádja, narancsszín paraplék, halványzöld padok, a sziklához csapódó türkizkék habfodor...

Hallani vélte Adhemár orgonabúgású hangját, melynek morajló mélysége titkolt és remélt vétkek ígéretét hordozta...

Áttetsző újjacskáit végigsimította lüktető homlokán, mely rózsaszínű volt, mint a Sevres-i porcellán-álmokra lehelt szivárvány, tétován felállt, a szikár hadfira emelte tekintetét, s így sóhajtott elhalón:

— A f . . . om a megmondhatója!...

Pili-politika

A politika az a terület, amelyhez végképp nem értek, de nem is tartozik kedvenceim közé.

A politikáról hallva, némelyeknek Kossuth Lajos, Deák Ferenc jut eszébe, nekem — mi tagadás — III. Richárd, Lady Macbeth és társai...

Hogy mégis belegabalyodtam e témába, annak az az oka, hogy sorsom olyan színházhoz csapott, melynek főterülete a politikai humor.

Így hát, kénytelenségből elolvastam néhány politikai cikket, meghallgattam néhány rádióadást, körülnéztem a társadalomban, és (nem nagyon sok pénzért) megírtam politikai eszmefuttatásaimat, melyeket önérzetes restelkedéssel tárok Ön elé.

Mentségemül szolgáljon, hogy a politika, bárhogy minősíthető tevékenység, alkalmas az emberi törekvések, jellemek, szándékok, akaratok felmutatására, így — lényegében — szakmámhoz tartozik. Arról már nem is szólván, hogy a színművészet egészét is magával ragadta a politikai forgószél, s színterévé vált a hatalmi harcoknak, karrierbe és zsebbevágó iparkodásoknak.

Konferansz

Bizonyára Önök is észrevették, hogy ránköszöntött a szabadság, a demokrácia... Nagyon örvendünk, és várjuk: — most mi lesz?!...

Az ország úgy érzi magát, mint akit fiatal korában igazságtalanul bebörtönöztek, s most, negyvenöt évi rabság után megöregedve, legatyásodva, üres zsebbel kirúgtak a dutyiból.

Mindenesetre lélegezzünk nagyot, megalakult az új parlamentünk, túl vagyunk a korteskedési csatározásokon.

Sok társadalom-boldogító elérte nemes célját: bejutott a hatalom bástyái mögé. De voltak akik úgy jártak a sok szájtépéssel, ígéretéssel, fenyegetődzéssel, mint az egyszeri részeg koma, ki felcserélte a sorrendet: előbb pisilt, s azután kezdett kigombolkozni...

Mindenesetre, a választási hadjárat igen szórakoztató volt. A pártvezérekről — ellenfeleik jóvoltából — jó zaftos pletykákat hallottunk. Mesélték, hogy a Szocdem vezér bánatában gyufát ivott "mint régen is a cselédek". A Nép-Nemzetiesről kiderült, hogy titokban széder-estékre jár, az Urbánus pedig nagypénteken böjtöl. A jelöltek között állítólag akadtak sikkasztók, apagyilkosok és liliomtiprók. Egy Kommunistáról viszont azt terjesztették, — bár ez alig hihető —, hogy: — Kommunista...

De a megrágalmazottak még jól jártak ahhoz a jelölthöz képest, akit jól elagyabugyáltak, mivel bár az alvégen lakik, a felvégen korteskedett...

Még rosszabb sors jutott osztályrészül a szegény szobroknak.

A bronzból, kőből és gipszből készült Sztalinoknak, Lenineknek, Kun Béláknak, Münnich-eknek.

A negyvenes-ötvenes években volt egy épületes szokás. Némelyik túlbuzgó hentes Sztalin szobrot alkotott zsírból, és a kirakatba állította. Sztalinnak aszalt szilvából volt a szeme, petrezselyemből a bajusza. Kolbászkarikákból a plecsnik a hasán. Télen még megvolt valahogy, de ha beköszöntött a nyár, s Józsi bácsi kókadni, olvadozni kezdett, s szégyenszemre elcsöppent az orra, szemrebbenés nélkül kimérték, és megzabálták.

A mostaniakat viszont megenni nem lehet, csak ledönteni, szétdarabolni, elásni, vagy legalább bepingálni.

Ezt még a feddhetetlen előéletű szobrok sem úszták meg. III. Béla jó királyunk jegyzőjére, Anonymusra rápingálták, hogy: "A Névtelen Feljelentő szobra"...

Szóval, zajlik a politikai élet. Ez az élet: pecsétes, foltos, kopott, szakadt, de ÉLET!...

Mert kérem, az is ÉLET, hogy rázzuk a rongyot. De nem csak mi, hanem az egész néhai béketábor. Hallom, a szomszédos Csehszlovákiában már azt kutatják, ki hívta be az oroszokat?

Ki az, mi a neve a gézengúzknak?!

Nálunk, nem tudom ki volt a szívélyes házigazda. De emlékszem, valaki 1957 tavaszán, a gépfegyveres pufajkások oltalmazó gyűrűjében, halált megvető bátor-

sággal azt üvöltözte a mikrofonba, hogy "Én hívtam be az oroszokat! Akinek nem tetszik, jöjjön ide, és mondja a pofámba!"...

Eltételezve a kijelentés izléstelenségétől és gyávaságától, az elvtárs valószínűleg csak rázta a rongyot.

A muszkát ugyanis, kedves Véreim, — amióta világ a világ — sosem HÍVJÁK, hanem KÜLDIK! Hol a Cár küldi, hol a Párt...

Ha akar, jön, vissza sem lehet tartani. De ha nem akar jönni, akkor még becsalogatni sem lehet! Kirakhatják az országutat karórákkal, akkor sem jönnek.

"— Én hívtam be az oroszokat!..." Ugyan kérem!... Szánalmas rongyrazás!

De vannak itten másfajta rongyrazások is.

Tetszenek emlékezni, milyen büszkék voltunk hős ellenállóinkra, akik a fasizmus ellen harcoltak! Létszámuk — minden történelmi példára rácáfolva — a háború végére tízszeresére nőtt, s azóta is terebélyesedett, végül csaknem meghaladta a lakosság összelétszámát!

S most éppoly büszkék lehetünk azoknak a bátor honfiaknak s honleányoknak egyre bővülő seregére, akik közölték, hogy világ életükben "Másképp gondolkozók voltak"...

Hiába!... Ilyen dacos a magyar!...

Az egyik buzgó vezető káder kijelenti, hogy ő sohasem szenvedett a kommunizmus betegségében, csak szimulálta. A másik, volt hatalombérló pedig azt dorombolja, hogy "Búvópatak" volt, ki csak taktikából csergedezett a zord vörös sziklák mélyén, s íme, — nagy boldogságára — végre felszínre törhetett.

S itt vannak kedvenceim, a "Paulusi Út" vándorai, kik korábban Júdás-arcukat Saulusnak maszkírozták, s most Paulusként egyenesítik ki rozzant gerincüket.

Buzgó nemzeti színváltozásaink közepette csak egy kedves, bohém ismerősöm maradt hű önmagához:

"— Uram, olyan rendszer nem tud hatalomra vergődni, amelyik engemet rávehetne arra az örütségre, hogy dolgozzam!..."

Szóval, véget ért egy korszak.

Sok mindent előlről kell kezdeni, sok mindent átértékelni és újratanulni.

Nemrég mutatta ismerősöm fia régi iskolakönyveit az ötvenes évekből. Sok meglepetés ért. Belenéztem egyik könyvébe. Címe: "Magyarország Történelme". A 200 oldalas kötet első négy oldalának tartalma: "Etelköztől Kun Béláig", a többi 196 oldalé pedig: "Kun Bélától Rákosi Mátyásig!"

Az ilyen penetráson elkötelezett történelemtanítás után nem csodálható, hogy a fiú csak most tudta meg, hogy Magyarország nem 1945-ben kezdődött, hanem ezer éve, hogy Gróf Széchenyi nem a feudál-oligarchia legelvetemültebb vérszívója volt, hanem a legnagyobb magyar. Hogy Kinizsi nem sváb sörgyáros volt, hanem törökverő hadvezér, továbbá, hogy a gyufát a mi Irinyi Jánosunk találta fel, nem pedig Iván Vasziljevics Foszforenkó!...

Istenem, mit fogunk még megtudni!?

Mi vár még ránk?...

Amikor Noe atyánk az égietől igen kedvezőtlen meteorológiai előrejelzést kapott, elhatározta: felépíti bárkáját, hogy átmentse magát és övéit a vízözön utáni korszak-

ba. Családi vállalkozásban meg is valósította tervét. Majd összefogdosta a világ a világ minden létező és akkor még nem létező állatját, mindegyikből nemzőképes párt keresett, nagy kínnal betelerelte őket a bárkába, beidomította őket, hogy kibírók egymást a szűk helyen. Élelmet is szerzett számukra, a növényevőknek növényt, a húsevőknek... növényevőket, s mikor mindez megvolt, lecsapta az ajtó nagy kallantyúját, fáradtan lerogyott... Melléje telepedett felesége, Sára, aki megkönnyebbülten sóhajtott fel:

— Na, Noékám, teljesítettük az égiek utasításait, nyugodtan alhatunk! Túl vagyunk a sok macerán.

— Jól mondd, — sóhajtott Noe — Túl vagyunk a sok macerán. Mostmár csak a vízözön van hátra!

És a Noe család türelmesen várakozott, s várakozásuknak meg is lett a jutalma, megjelent a galamb olajággal a csórében, jelezve, hogy ki lehet szállni, vége a balhénak.

Reméljük, hozzánk is hamarosan berepül a békesség galambja.

Bár sokan inkább a sült-galambot fogadnák szívesebben, dehát az, — sajnos — csak a mesében létezik!...

Példabeszéd (1976)

...Történe pedig egy időben, hogy az Országban nagy nyomorúság lőn. Az inségek és koldúlok száma hárommillióra rúgott vala. És az írástudók korgó gyomorral lapátolák az havat, és sétáltaták az duskálódóknak ebeit.

Nagy vala a munkaerő kénálatja, de kicsiny vala annak kereslete.

S nagy háború dúla akkor az Országban. Már-már minden veszni látszaték, de a szerencse az sanyargatott néphez szegődék vala, s a háborút elveszték.

És jövének Bölcsék Napkelet felől, hozának ősi írásokat és tanításokat, és szavaik kellemetesek valának, mint a gránát-alma mustja, avagy a csurgatott olaj.

És a szorgos munkálkodók földhöz jutának, gyárak épülének, és a munkaerő oly kívánatos és drágalátos lőn, mint Gileádnak zafírjai...

Ámde az országló Urak rosszul kalkulálának vala, s lőn az országban nagy elégedetlenség, hóbörgés, sírás-rívás, és fogaknak vicsorgatása. És valának kicsinyhitűek, kik megszagaták köntösseiket, szakállaikat, és kis könyvecskéjüket is megszagaták.

Ismét eljövének a Bölcsék Napkelet felől, és békességet hozának. S a kicsinyhitűek visszanyerék az ő hitöket, köntösseiket megfoltozák, kis könyvecskéjüket össze ragasztgaták...

Kevés időknek múltán az Orzágnak dolgai jobbra fordulának, és a népnek meg-növekedének az ő igényei. Építének magoknak pihenőházokat, melyek ragyogásukban fellyümülák Salamonnak az ő tökéletességét...

És szerzenék sátáni hintókat, melybe az igavonót hátul, egy kis lyukon kellették beönteni.

És három esztendőnként bójárák az velágot, de nagy megátalkodottságokban nem kelet felé haladának — ahonnét penig a Bölcsőség erede —, hanem napnyugotnak erányában! És megbámúlák az ottani lakó emberek hintait, saruit és egyéb jószágjait, és lelkökben nagy kívánás támad vala...

Szent Könyveiket és Ikonjaikat felhordák a pallásra, s azontúl csupán két kárhuzatos könyvet böngészének kigúvadott szemekkel: a Bédékkert, és a Neckermannt.

És megkísérté ököket az Ördög készpénznek képében. És manipulálának a táppénzzel, a járulékkal, a jutalékkal. És felvizezék a bort, felvizezék a tejet, a vizet penig felklórozák.

És kilopák a falból a cementet. És lelopák a gombról a kobátokat, és megvámolának mindent, ami mocskos kezeik között által mene.

Ámbátor, valának munkálkodók, kiknek kezei között sem elvámolni, sem ellopni-való nem mene keresztül, csupán az ő szájalmas béreikből kellették megélniök vala. Nevezék penig e szerencsétleneket moraliskáknak.

Biz, nagy vala ekkor a munkaerő keresletje, de kicsiny vala annak kénálatja.

S a Hírlapokban ekképp csalogaták munkára az embereket:

— Eladókat felszünk. Hiánycikkek pult alóli árusítása.

Diszkrét raktáros. Motozás nincs...

És kirajzsözögezenek a börtönnek faliújságjára hirdetéseket eképpen:

— Szabadulók, figyelem! Nagyvállalat keres főkönyvelőt és főpénztárost. Laza belső ellenőrzés. Irattártűz félevenként garantálva!...

És a házassági hirdetményeik az iméntiekhez levének hasonlatossá:

— Önhibájából özvegy férfi keresi csinos hölgy ismeretségét házasság céljából. Villa, öröklakás, nyaraló. Gépkocsi, színes TV. Gépesített háztartás. A lakástól egy saroknyira tűzérlaktanya!...

És ekkor az Úr magához inté Kerubjait, és szóla nekik, mondván:

— Megelégetem e népnek garázdálkodásait, melyekhez képest Szodoma és Gomorra katólikus legényegyletnek mondható.

Eredjetek égő fáklyákkal, éles kardokkal! Rontsátok le várossaikat, égessétek ki a földről a salakot!

S az Úr várakozék, hogy Kerubjai megjelentsék iszonyatos parancsolattyának bétellyesítését, ámde hiában várakozék, mert az Kerubok lesütött szemmel oldalgának vissza az mennyeknek hátulsó bójárattyán, mivel hogy az emberek ökök is megkenyék csúszópénzzel vala...

Ekkor az Ur lemondóan legyinte, és levevé kezét az Országról!...

A Magyar Disney-Land (1988)

Mostanában sok szó esik a Budapest-Bécs Világkiállításról. Fájdalom, a lelkes helyeslők kórusába belerikácsol az ellenzők disszonáns hangja is. A kétkedők meggyőzésére, valamint a bizakodók erősítésére elmondom a "Magyar Disney-Land" történetét.

* * *

A magyar kormányfő amerikai útja során meglátogatta a Disney Land-et. A magas vendégre mély benyomást tet a látványosság.

— Jó lenne nálunk is egy ilyen csodaország! — jelentette ki hazatérte után.

A gondolat sokak lelkében megfongant, és nekiláttak az ötlet megvalósításának. Elkészült!...

* * *

...Ma délelőtt, Pártunk és Kormányunk, valamint a Népfront és a Szakszervezet képviselőinek jelenlétében megnyitották a Magyar Disney Landet.

— Régi adósságot törlesztettünk ezzel! — mondotta megnyitó beszédében a létesítmény igazgatója, majd a bársony párnáról leemelte az ollót, és ünnepélyesen átvágta vele az újját, mivel a KGST olló kissé nyagda volt.

Elsőnek a kormányfő lépett a Csoda-ország területére, azután a diplomáciai testület tagjai, az Államférfiak és Államnők, az Egyházak képviselői és a Munkásőrök.

A külföldi előkelőségek között volt: Sir Májkl Pattantyús, a Londoni tőzsde vezéralkusza.

A vendégeket az intézmény igazgatója kalauzolta.

— Tessék beszállni a kisvonatba!

A kisvonat eredetileg nagyvonatnak készült, de az anyagárák drágulása, valamint az anyagok ellopása következtében csak kisvonatra tellett.

Rögtön lenyűgöző látvány ragadott magával: egy kettészelt panel-épület. Látható a négy emelet minden lakása a pincétől a tetőtérbeépítéséig, a benne zajló étellel.

Két emelet között a beragadt liftben egy csontvázat láttunk. Csontújjja a gombra tapadva... Az első emeleti lakásban egy részeg férj ütlegezte hitvesét. Az asszony sikongatása teljesen élethű volt. A pincében rongyos alakok szipóztak, a padlástérben viszont lopott árut falazott be egy bolti dolgozó. A negyedik emeleti lakásban valóságghűen csepegett a falból a beázás. A vendégek a technikailag kitűnően kivitelezett, szimultán működő attrakciót megtapsolták.

Tovább dőcögött velünk a kisvonat.

Történelmi tablóhoz értünk. Egy gép-sztahanosvista ritmikus mozdulattal nagyokat sóz az üllőre kalapácsával. Mögötte egy párttitkár áll, ki minden ütésre bólint egyet. Felirat: "1951".

A következő boxban egyenruhások söprögetnek a padláson. Külföldi riporter-kollegám nem érti a jelentését.

Elmagyarázom neki.

Odébb civil külsejű egyének egy házból riadt, vonakodó alakokat kergetnek kifelé. Az üldözötteket felzavarják egy teherautóra, mely harsány pöfögéssel elindul. Egy külföldi riporter megjegyzi: — Ezt értem! 1944!... Érti a rossebet! — válaszolok —, 1951!...

Egy újabb feliraton: "1988". Itt kuka-tartályt látunk és egy öreg nyugdíjas tanítót, aki gépies mozdulatokkal, mohón guberál, derékig behajolva a kukába.

A játékszemek következnek. Az ajtó mellett: a "Magyar félkarú bandita" — játék. Félkarú, rókabajuszú pénztáros-figura ül a kasszában. Felirat: Adóbefizetés. Odalép a játékos, pénzt tesz a kasszapultra. A pénztáros félkarja lendül, hirtelen mozdulattal bekacsmarja a pénzt. Erre az elmés szerkezet a játékosnak a fejére sóz egyet, és továbblöki. Aki szerencsés, jutalom-játékban részesül: mégegyet kap a fejére. A vendégek igen mulatságosnak tartották.

Nagy tetszést aratott a "Lökd meg a kecskét". Tekintélyes címetű bankjegyet kell a tálcára tenni, mire előgurul a vaskecske. A játékos jól meglöki a kecskét, az egy nagyívű körpályán a játékos mögé gördül, és teljes lendülettel fenékbe dőfi. A paciens hasraesik, és ezzel vége a játéknak.

A vendégek ezen is sokat nevettek.

A "Halássz a zavarosban", és az "Ülj bele a hintába!" — játékok kipróbálására sajnos, már nem jutott idő.

De megálltunk egy pillanatra a "Zsákbamacska" stand előtt. Egy jellegzetes Közért polcon rengeteg, kisebb-nagyobb konzervdoboz. A termék megnevezése, ára, és lejárat dátuma mindről levakarva. Vettünk egy-egy dobozt. Júj, mi lehet benne? Nem nyitottuk ki, a meglepetést otthonra tartogatjuk.

Élelmes külkereskedelmünk, kihasználva a nemzetközi érdeklődést, elegáns boxban állította ki exportálandó cikkeinket. Láttuk az élelmiszer-ipar minden elképzelhető termékét, a libamájtól a padlizsánig, primőr paradicsomtól a hizottsertésig. Volt Tokaji, és volt autóbusz. Gép, és elektronikai cikk. Formatervezett csodacipellő, textil- és bútórú, kurrens gyógyszer és ispillánci cérna. Tetszetős modelleken szemlélhettük az eladásra kínált Bauxit és uránium-bányákat, folyamatokat, folyamkanyarokat és tájakat.

Lebontandó műemléképületeket és katedrálisokat Dollár-hotelek számára, valamint hatalmas gödröket, importált méreghulladék tárolására. Agyalapi mirigyeket, vérkészítményeket, komondor kutyákat, és gatyás galambokat.

Gazdasági szakembereket, tudósokat, futballistákat, énekművészeket. Azonkívül vonósnygyeseket és téliszalámit. Feltűnést keltett egy vérszemet kapott magán-exportőr, ki dunsztosüveg-kiszerezésben édesanyja lelkiüdvét kínálta eladásra konvertibilis valutáért...

Ígéretes üzleti tárgyalásnak voltunk tanúi. Egy Osztrák vendéglős meg akarta venni az egész Balaton-partot. Az üzlet, sajnos nem jött létre, — bár valutával, és azonnal fizetett volna —, mert a magyar fél nem tudta garantálni a Balatonpartnak

osztrák területre való kiszállítását. Tehervagonjaink ugyanis fél éve a csapi állomáson rostokolnak, szabolcsi almákkal telerakva.

Tovább ballagtunk. Hóni érdekességek következtek: A "Magyar Bábeltorony". Meglepett a látvány, mivel a felhőket karcoló építmény-óriás helyett csak egy nagy gödröt láttunk.

Vezetőnk elmagyarázta, hogy a Babel-toronyból eddig csak a gödör készült el az alapozáshoz, de közben a cemetárak oly mértékben "rendeződtek", hogy felvetődött: nem lenne-e rentábilisabb a "Bábel Torony" táblát "Meteorbecsapódás" — táblára kicserélni?

Ezután következett a "Magyar Puszta" panoráma. A Puszta bejáratánál megpillantottuk a híres "Kilenclyukú Hortobágyinét", a helyi italbolt direktíriszét, amint a becsali csárda ajtaja előtt állva, karjának gépies mozdulatával integetve, csalogatta be a turistákat. A zsupfedelés házikó fehérremszelt falán a konvertibilis valuták napi átváltási indexe.

Tovább léptünk. Egyszeriben elénk tárult: a "Magyar szocialista délibáb". Csoda!... Csoda! Gazdag zöldellő rétek susogó erdőségek, vidám gyermekkacaj, suhanó luxuskocsik, pezsgő élet... De amint közeledtünk a képhez, az egyre távolodott, míg végül a ködben elenyészett... A külföldi szakemberek bámulattal adóztak az optikó-akusztikai attrakció tervezőinek és kivitelezőinek.

Nagy sikert aratott a Rendőrség és Munkásőrség Egyesített Tánckarának nosztalgia-száma: a "Márciusi botoló".

Amott piros neonfény vibrál: "Hungarian erotic shaw". A vendégsereg felélénkül. Az ígéretes látványosság ajtaja elé tömörülünk. Böngésszük a feliratot: "Csak felnőtteknek!"

Belépünk.

A publikum felhördül...

Testes, élemedett hölgyet látunk. Messziről lerí róla, hogy nem apáca. Egy hosszú listáról férfineveket sorol fel, közben kezével különböző méreteket mutatgat...

A publikum lehördül... A vedégek szerint e produkció elhibázott volt. Az egészséges szocialista erotikának nyoma sem volt benne, csak unalom, és lehangoló ízetlenség. Hát, Istenem!... Nem sikerülhet minden!

Kis vonatunk tovább pöfögött velünk. Eljutottunk a "Borzalmak házához."

Sötét alagútban haladtunk. Lilás, opálos fény derengett... Dermesztő hűvösség... Az obligát bagolyhuhogás és lélekharang borzongatta az idegeinket.

Egyszerre megállt a szívverésünk! Rákosi Mátyás ugrott elénk. Eszelős vigyorral simogatta egy szöszke Úttörőfiúcska fejét. A gyerek láthatólag menekülni próbált, de nem bírta, három belügyi dolgozó fogta le.

Arrább félelmetes nyikorgással nyílt fel egy koporsó. Csontos kéz nyúlt ki belőle, és tolt egyre feljebb pókhálós fedelét. Hirtelen egy ÁVÓ-s vezérőrnagy ült fel a koporsóban, kezében kicsikart vallomásköteget. Visítva hahotázott... A félelemtől megdermedtünk...

Majd a "Magyar grand guignol bábjáték" csigázta fel érdeklődésünket. Három marionette figura mozgott drótszálakon. A kissé elrajzolt bábokban nem volt nehéz

felismerni Farkast, Gerőt, és Révait. Az alakok összevissza hadonásztak, üvöltöztek, ököllel verték egymást. Felettük láthatóvá vált mozgatójuk: egy bajszos, pipázó, szűkhomlokú emberforma alak.

Vérfagyasztó volt...

Végre kiértünk a szabad levegőre!

Beszámolónkban mellőzünk néhány jellegzetes de nem túl fontos nüanszt, így például a "Műkoldusok" c. produkciót, melyben tíz-tizenöt rongyos alak rázta a kalapját. Mindegyik előtt tábla: "Adakozz a Nemzeti Színházra". "Adakozz erőműre, nicaraguai gyerekek irkájára, bölcsödére, iskolára, óvodára, kórházra, napközire, sportra, Jurtára, stb. stb. A kissé erőszakos műkoldusok az előtérben nyüzsögtek, és eltakarták a valódi koldúsok seregét.

Nem írjuk le részletesen a "Proletár-internacionalizmus" táblával jelölt mű-Béketábort, ahol magyar, lengyel, cseh, román, székely, NDK, vietnámi, koreai, angolai, kubai, afgán, örmény, laoszi, kambodzsai, abesszín, stb. stb. stb. menekültek lézengtek és kavarogtak, bizonyítván, hogy az azonos világnézetű emberek is élhetnek békésen egymás mellett...

A szórakoztató és tanulságos körséta végetért...

Az ünnepi vendégcsapat szótlanul oszladozik.

Látom kocsijába szállni Sir Pattyantyúst, az idejében külföldre szakadt híres hazánkfíát. Eléje tartom a mikrofont, s kérem, nyilatkozzék a Magyar Csodaország-ról a hallgatónak.

Sir Pattyantyús lelkesen válaszolt:

— El vagyok ragadtatva! Az önök Csodaországja valóban csodaország!

— És mit tart benne a legcsodálatosabbnak?

— Azt, hogy mindmáig fenn tudott maradni! — válaszolt a nagy közigazdász, majd intett szerecsen sofőrjének, és a hajónagyságú Mercédeszt elnyelte az útfelbontás pora...

* * *

(A legújabb értesülésünk szerint a Magyar Disney-Land-et két napi nyitvatartás után, tatarozás miatt, ideiglenesen bezárták...)

Rabló (1988)

RABLÓ: Állj! Ide a pénzt!

PASAS: Jó estét!

RABLÓ: Kuss! Nem haverkodunk!

PASAS: A külső jelekből arra következtetek, hogy ön útonálló.

RABLÓ: Beszélhetne finomabban is. Ez nem parlamentáris hangnem. Én magától semmit el nem veszek, amit ide ne adna önként.

PASAS: Önként?

RABLÓ: Önként, sőt, örömmel, maga balfácán! Még nem hallott a demokratizmusról?

PASAS: Hallottam.

RABLÓ: Nahát akkor! Ma már nem azokat az időket éljük, amikor fejbevágtuk a pasast, elvettük a pénzét és elszaladtunk. Nem, apuskám! Előbb kiszivárogtatjuk az elgondolásunkat, feltárjuk az alternatívákat, ütköztetjük a nézeteket, és csak aztán vesszük el, amit a kedves fél önként rántukmál. Ismertetem az alternatívákat: "A" változat: magát fejbevágom, kabátját lehúdom, pénzét, óráját elveszem, jó nagyot belerúgok önbe, és távozom.

PASAS: Köszönöm. Most ismerettesse a "B" változatot.

RABLÓ: "B" változat: Fejbevágás mellőzve, kabát, óra, pénz mint "A" változatban, távozás rúgás nélkül.

PASAS: Köszönöm a tájékoztatást. Első olvasatban a "B" változat rokonszenvebbnek tűnik. De volna egy kérdésem. Mi történik akkor, ha a "B" változat esetleges végrehajtása közben segélykiáltást hallatnék?

RABLÓ: Jó kérdés. Ez esetben mégis fejbevágnám önt, sőt, a rendszabályozást egy seggberúgással is tetézném.

PASAS: Köszönöm. Most én merészkednék elő újabb alternatívával.

RABLÓ: Érdeklődve hallgatom.

PASAS: Nevezük "C" változatnak. Ön sarkon fordul, és fut, amerre lát. Ha ezt nem találná elfogadhatónak, fontolja meg a "D" változatot:

RABLÓ: Ismertesse.

PASAS: "D" változat: Én önt lágyékon rúgom, miközben fennhangon szóbahozom az ön édesanyjának bonyolult előéletét. Nos?

RABLÓ: Sajnos, nem adhatok kedvező választ. A probléma megoldását leegyszerűsíti az a tény, hogy nekem van bunkóm, önnek pedig nincs! Na, ide a cuccot, vagy ütők!

PASAS: Rendőrért kiáltok!

RABLÓ: Felesleges. A rendőr is én vagyok! Ahol a bunkó, ott a hatalom.

PASAS: Összeférhetlenséget jelentek be! Nem lehet valaki egyszerre rendőr is, meg rabló is.

RABLÓ: Miért ne? Ha bunkója van? Ahány bunkó, annyi rendőr! Tehát, válasszon. "A" változat, vagy "B" változat?

PASAS: Maradok a módosított "B" variáns mellett. Odaadom a 200 forintomat, és futni hagy.

RABLÓ: Ne nézzen hülyének!

PASAS: Családom egész havi ellátmánya ez a kétszáz forint.

RABLÓ: Üzleti ügyekben ne keverjük szociálpolitikát! (pénzt elveszi) Ide a kabátot!

PASAS: Hideg van, megfázom!

RABLÓ: Az egészségügyi kérdéseket majd elkülönítve tárgyaljuk. Gyerünk az órával is! Márkája?

PASAS: Pobeda.

RABLÓ: Davaj!

PASAS: Szép kis pluralizmus! Most már minden a magáé. Legalább a bunkót adja ide.

RABLÓ: A bunkót nem lehet elkunyerálni, mert az a javak forrása és záloga. Azt csak elragadni lehet!

PASAS: Van egy érvem.

RABLÓ: Hadd halljam!

PASAS: (revolvert húz elő) Fel a kezekkel!

RABLÓ: A franc bele!

PASAS: Az új helyzetben, új variánsokat tárok ön elé. "E" változat: ön visszaadja az értékeimet, és eltűnik, "F" változat: keresztüllövöm.

RABLÓ: Rokonszenvesebb az "E" változat. Parancsoljon. (mindent visszaad)

RABLÓ: Lám, ha megvan a kölcsönös jóindulat.

PASAS: És a demokratikus jogegyenlőség...

RABLÓ: A pluralizmus!...

PASAS: Konszenzus...

RABLÓ: Konszenzus...

PASAS: Érdekazonosság...

RABLÓ: Bizalom...

PASAS: Megmérettetés...

RABLÓ: Demokrácia...

PASAS: Szeretet...

(békésen elballagnak...)

* * *

Hypofízis... (1987)

Hadd szolgáljon bevezetőül barátom kedvenc története, amit akkor szokott elmesélni, amikor az emberi korlátoltságot és rosszindulatot akarja példázni.

...Törzshelyén, a maszek étteremben három öregúr volt megszokott étkezőtársa. Egy alkalommal kivüle csak ketten ültek az asztalnál.

— Nem látom Pusztay urat! — szólott barátom a nyugdíjas altábornagyhoz.

— Nem is fogja! Tegnapelőtt levágták az egyik lábát!

— Csak nem!... — döbönt meg barátom — Hiszen semmi baja nem volt. Legalább is nem panaszkodott. Miért vágták le?!

A másik úr, kinek bőrkereskedését nemrég államosították, így fakadt ki:

— Miért?!... Miért?!... Kelltek nekik egy láb!

E tréfás történetet csak kedvcsinálónak hoztam fel.

Olvasom a lapban, hogy elítéltek egy orvost, ki az elhunytakból kioperálta a hypofízist, és azt külföldön, valutáért értékesítette.

A hírre belémált a káröröm.

— Három év, nyolc hónap!... Úgy kellett, úgy kellett, káposztába hús kellett!

Kérem, az ember meghal jóhiszeműen, fekszik a koporsóban gyanútlanul. A síró rokonok is gyanútlanok, más bajuk is van, mint azt firtatni, megvan-e a hypofízis? Az ember azt sem tudja, hol keresse!

De igazságérzetem akkor ágaskodott igazán, amikor továbbolvastam a cikket. Kiderült, hogy nem a hullarablás miatt bukott le a gézengúz, és nem azért, mert a beszüretelt mirigyeket külföldön értékesítette, hanem azért, mert a haszon egy részét elsinkofálta, és egy japán autót hozott be a lenyelt dollárokon.

A Toyotás mirigy-vadász elkövette hát a bűnök bűnét: az Állam orra elöl elhappolta a valutát!...

Az ember horrorfilmekben edzett fantáziája nekilendül...

Elképzeljük a megtévedt professzort, amint egy zimankós novemberi éjszakán beoson a hűtőházba... A tetem-terem vasajtaja rozsdásan csikordul... A professzor megborzong. Nylonzacskójában megsörren kése, szekercéje, kis kézfűrésze...

De zaklatott képzeletünket tereljük békésebb tájak felé. Gondoljuk el, milyen mohósággal olvashatta a napilapok jelentését, miszerint a halandóság hazánk szomorú rekordja.

Saját hypofízise mint egy túlfűtött motor zsongott, kalimpált... Még egy-két ilyen év, — gondolta — és befizetek egy tengerentúli IBUSZ-útra!...

A tudós kutató később már nem is foglalkozott a böllérmunkával, kiterjedt hálózatot létesített, emberei készségesen szállították az árut.

S a hypofízis-biznisz virágzott, és gyümölcsözőtt...

Elvégre is, vétek lenne a dollárt érő hypofízist a föld alatt elporladni hagyni. Bizony, mondom neked: "Porból lettél, dollárrá változol!" Csodálatos metamorfózis! Ezt nevezem üdvözülésnek! Erre még a legvérmesebb szentek sem számítottak!...

Látom magamat Szent Péter előtt.

— Hát a hypofízisedet hol hagytad fiam?!

Én csak hümmögök-hammogok, egyik lábamról a másikra állok...

— Jól van, — legyint a jó Szent — mindent tudok. Magyarország, nyolcvanas évek, valuta... Tudom... Tudom!...

Mindazonáltal nem árt aggodalmunknak hangot adni: Hol a határ? Mi lesz, ha más szervekre is rávetik a szemüket? Ha egy hóbortos lángelme kitalálja, hogy a férfiaság is importálható? Ha kiderül, hogy a magyar hím-hormonok és szervek a legjobbak a világon?!...

Hogy akadna orvos, aki egy karácsony előtti, Kärtner Strasse-i tanulmányútért szívesen vállalkozna a férfias szervek kimiskárolására, azt mondanom sem kell. Abban nincs kétségem, hogy több pénzügyi szervezet fogna tülekedni, hogy az üzlet valutáris részét lebonyolítsa. És akad majd zsrúnál-ideológus, aki kifejtendi, hogy a magyar hím hormonok és szervek exportja Nemzeti, sőt, Nemzetközi érdek!...

Zárójelben engedtessek meg egy magánközlés: — Rám ne számítsanak! Az én hormonjaimmal csak becsapnánk a külföldet. Tudom Istenem, visszaperelnék az enyémeért kapott dollárokat, és megérvén azt a gyalázatot, hogy lesajnált szerveim a Hágai Nemzetközi Kereskedelmi Bíróság asztalára kerülnének, mint bűnjelek!...

És ha kitalálják, hogy emberi bőrből készíthető a legsímogatóbb tapintású kesztyű!? És miért ne?! Lámpaernyőről már hallottunk, amit az említett nyersanyagból készítették az elvadult "iparművészek"...

Belátom, e példa nem volt szép tőlem, dehát hol a határ?!

És ki szabja meg?...

Idáig jutottam a hagymázos fantazialásban, amikor kaptam az örvendetes hírt, hogy a Felsőbb Bíróság a professzort felmentette a súlyos vádak terhe alól, büntetését erősen mérsékelte és végrehajtását felfüggesztette. Mivel nem akarok okosabb és morálisabb lenni mint a Felsőbb Bíróság, önkritikusan kijelentem, hogy fantáziámat elhamarkodva eresztettem szabadjára. Mentségem legyen, hogy az ügy sok részletét a hangulatkeltésre beállított sajtó nem tárta fel kellő objektivitással. Így nem tudhattam, hogy honfitársaim agyalapi mirigyeiért értékes gyógyszereket és műszereket kaptunk, köztük például a legmodernebb, automatikus "Hypofízis kimarkolót".

A Toyotáról meg kiderült, hogy a hűtőháza meg van karcolva, így értéke csökkent. Egyébként is a Toyotát úgy osztogatják a nyugati üzeletemberek ügyfeleiknek, mint nálunk a nyílonszatyrot.

Szóval, az ügy happy-ennel végződött. Sőt, dupla happy-ennel, mert kiderült, hogy működik egy államilag szavatolt Intézmény, mely magát némi öniróniával: HUMÁN-nak nevezi, s ezen intézmény, a professzor kontingensét többszörösen meghaladó mennyiségben exportálta a szóbanforgó árút. Igaz, ők az utolsó centig leadták az államnak a bevételt, mutatván, hogy lám, a hypofízis-bizniszt is lehet tisztességesen művelni...

Mostanában hallani, hogy az állampolgár jól teszi, ha a zsebében hordoz egy kis könyvecskét, (a színe nem érdekes) melyben a vércsoportjának és allergiáinak fel-

tüntetésén kívül az is szerepeljen, hogy váratlan elhunytá esetén mely szervét, milyen célra hagyományozza.

A téma komolyságára való tekintettel megtartóztatom magamat, nem élek a felkínálkozó ziccerrel, hogy t.i. mely szervemet mely személyre, vagy mely ideológiai és gazdasági szervre hagyományozom...

Sőt, a téma taglalását is befejezem, mert nem szeretném, hogy úgy fejbevégyenek, hogy a hypofízisem károsodjék!

Ennyivel tartozom a tudománynak, és a magyar valuta-gazdálkodásnak!...

* * *

Az évszázad mérkőzése (1989)

(A színen ún. boxring részletet látunk, kötél-kerítést, a két sarokban ülőalkalmatos-sággal. Az egyik szék vörös, a másik zöld színű. A székeken ülnek a bajnokok. Pattogós induló csattog...

A ringen kívül áll a Bemondó, kezében mikrofon.)

BEMONDÓ: Kedves nézőink! Következik az évszázad mérkőzése, a várva várt nagy összecsapás! A tét óriási! Kié lesz a győzelem, kié lesz a diadal?!...

Bemutatom a bajnokokat. A vörös sarokban Kamocsay, a dinamitöklű Herkules! Számptalan győzelem, megannyi trófea birtokosa. Utóbbi időben győzelmi szériája mintha megtorpanni látszana, de lehet, hogy ez csak taktika, vasökleiben atombomba rejlik, s meg tudja védeni hegemoniáját! Ime, Kamocsay, a vörös sarokból!

KAMOCSAY: (box-szerelésben, köpönyege vállára terítve. Ruganyos léptekkel középre siet, meghajol a négy égtáj felé, majd visszaül a székére.)

BEMONDÓ: És íme, Pemetey, az új generáció reprezentánsa, a rettenthetetlen, a kígyómozgású harcos, a trónkövetelő, akit a szakértők a jövő emberének tartanak!

PEMETEY: (Előtáncol, a közönséget üdvözli, a levegőnek lead egy sorozat horogütést, majd visszaül a székére.)

BEMONDÓ: És íme, a mérkőzésvezető. Felelőssége ezen az összecsapáson különösen nagy. Meg kell akadályoznia minden szabálytalanságot.

BÍRÓ: (ő is üdvözli a közönséget, majd int a versenyzőknek, hogy álljanak fel az összecsapáshoz.)

(Gongütés.)

BEMONDÓ: És megkezdődik az évszázad összecsapása!

(A boxolók szembeállnak egymással.)

BÍRÓ: Tessék kezefogni!

VÖRÖS: Ezzel?!

ZÖLD: Soha! (durcásan elfodul)

BÍRÓ: Kérem, ez szabály!

(A boxolók kelleetlenül összeütik az öklüket.)

BÍRÓ: Box!

(Kerülgetik egymást.)

VÖRÖS: Na, gyerünk!

ZÖLD: Van idő! Nekem van időm!

VÖRÖS: Boxolt már maga életében?
ZÖLD: Mindjárt tapasztalni fogja!
VÖRÖS: Ha én bevágok egyet, maga fejreáll!
ZÖLD: Jajj, mindjárt összeecsínálok magamat!
VÖRÖS: Össze is fogod! Lepedőben visznek ki!
ZÖLD: Anyádat, a vasorrú bábát!
BÍRÓ: (közéjük ugrik) Anyázni nem lehet!
BEMONDÓ: Most Pemetey anyázott, ez szigorúan tilos, a mérkőzésvezető figyelmezteti Pemeteyt.
BÍRÓ: (széttolja őket, int): Box!

(Kerülgetik egymást, Zöld igyekszik a Vörös háta mögé lopakodni.)

VÖRÖS: Ne hátulról gyere, te poloska, mert leütlek, mint egy...
ZÖLD: Mint egy tüntetőt március idusán!... Mi?... Mért nem mindjárt gumbottal jössz?
VÖRÖS: Még bekaphatod!
ZÖLD: Te is bekaphatod a...
BÍRÓ: (közéjük ugrik) Fújj!
BEMONDÓ: A szabályok nem engedik a triviális beszédet.
BÍRÓ: Box!
VÖRÖS: Na, mit akarsz, te anarchista?
ZÖLD: A sírodon ugrálni!
VÖRÖS: Vigyázz! Olyan áremelést kapsz a gyomrodba, hogy attól koldulsz!
ZÖLD: Te meg egy olyan sztrájkot a szemed alá, hogy lepedőben visznek el!
VÖRÖS: Csak áskálódni tudsz, de alkotni nem! Te csatornatöltelék!
ZÖLD: Te meg csatornaépítő! Ránk hoztad a Bős-Nagymarost?!
VÖRÖS: (megtántorodik)
BÍRÓ: (Közéjük ugrik, a Vörösre rászámol.)
BEMONDÓ: A bíró most rászámol Kamocsayra. A rászámolás voltaképpen a versenyzőt védi, és nem jelent számára rossz pontot.
VÖRÖS: (A számolás végére mutatja, hogy kész a további küzdelemre.)
BÍRÓ: Box!
ZÖLD: A Nagymaros betalált, mi?! Van még valami számodra a pofonzsá-komban!
VÖRÖS: Ne legyen akkora pofád! Én is tartogatok egy-két meglepetést! Ki pénzel külföldről?!
ZÖLD: Sajnos, senki! De te?! Pár rongyos dollárért még a szülő anyádat is meg...
BÍRÓ: Állj!
BEMONDÓ: Pemetey megint anyázott. Félek, a bíró meg fogja inteni!
BÍRÓ: (Mégfogja Pemetey kezét, négy irányba int.) Anyázásért megintem először! Box!
VÖRÖS: Csődbe akarod vinni az országot, hogy a zavarosban halászhass!

- ZÖLD: Te meg negyven évig vadászgattál a zavarosban, te dzsentrutánzat!
 VÖRÖS: A vadászat valutát hozott, te éhenkórász!
 ZÖLD: És mi vitte el a valutát, te lúdtalpas Winettou?!
 BEMONDÓ: Ez a jobbegyenes, úgy látszik, betalált. De Kamocsay állja az ütéseket!
- VÖRÖS: Ez demagógia! Felépítettem a vaskohászatot.
 ZÖLD: Vasérc nélkül?! Te mocskok!
 VÖRÖS: Vasérccel nem kunszt! Ezt csinálja utánam a Krupp Konzern!
 ZÖLD: Hogy az a...
 BEMONDÓ: Ez a horog-kereszt, akarom mondani: kereszt-horog zavarba hozta Pemeteyt! Erre az évrre nem volt elkészülve.
- ZÖLD: Még van kedved viccelni?! Tudod, mivel szórakozz? Azzal a...
 BÍRÓ: (Közébük ugrik, széttolja őket, majd int:) Box!
 ZÖLD: Te Lenin-fiú! Te munkásőr! Te recski haramia!
 BEMONDÓ: Úgy látszik, élesedik a küzdelem!
 VÖRÖS: Te ellenforradalmár! Te nyugatbérenc! Azt hiszed, a kapitalisták kiállnak melletted?!
- ZÖLD: Igen, ha tudni akarod!
 VÖRÖS: Ötvenhatban szépen kiálltak melletted!
 ZÖLD: (megtántorodik)
 BEMONDÓ: Ez a balhorog betalált! Pemetey megingani látszik.
 BÍRÓ: (széttolja őket) Box!
 ZÖLD: Most te is a nyugat felé kapkodsz! Úgy kuncsorogsz a dollárért, mint kutya a csontért!
- VÖRÖS: Te piszok! Azért kérek valutát, hogy zabálni tudj!
 ZÖLD: De mért nem az elvtársaidtól kérsz?! Most hol van a KGST?! Hol a proletár internacionalizmus?! Csak akkor működik, ha vinni kell?! De ha hozni, akkor bedöglik?!
- VÖRÖS: (Kissé megtántorodik.)
 BEMONDÓ: Ez az ütés, kissé mélyre sikerült. Azt hiszem, a bíró meg fogja inteni Pemeteyt mélyütésért.
- BÍRÓ: (Közel lép, és megnézi Kamocsay szemét. Megállapítja, hogy folytatható a küzdelem. Int:) Box!
- BEMONDÓ: Pemetey megúszta az intést. Jajj, de izgalmas!
 VÖRÖS: Na, kifogytak a patronjaid?
 ZÖLD: Csak szeretnék: Ehhez mit szólsz: — Andrassy út 60!
 VÖRÖS: Köztársaság tér!
 ZÖLD: Kozma utca! Gyorskocsi utca! Mosonmagyaróvár! 301-es parcella!
 BEMONDÓ: Most Pemetey alaposan megszorozta ellenfelét. Kérdés, van-e még ereje Kamocsaynak, hogy visszavágjon?
- VÖRÖS: Te anarchista!... nacionalista!... Te... Te hülye!
 ZÖLD: Hülye aki mondja!

(Ekkor megszólal a gong. A bíró szétválasztja a boxolókat, tereli a helyeik felé. De nem ülnek le, mint szokás, egy kupacban pusmognak.)

BEMONDÓ: Véget ért hát az első menet. Azt el is felejtettem mondani, hogy a profi-szabályoknak megfelelően a meccs tizenöt menetből áll. Tehát, még hátra van tizennégy menet. Tizennégy gigászi összecsapás! Vajon, a versenyzők bírni fogják-e erővel, és Önök, kedves nézőink, idegekkel?!...

(A bíró a bemondóhoz lép, és valamit sugdos a fülébe.)

BEMONDÓ: Kedves nézőink, kedves sportrajongók, rendkívüli fordulatról számolhatok be. Most közölte a bíró kartárs, hogy a versenyzők között konszenzus született. Megegyeztek, hogy a meccset nem folytatják. Úgy érzik, a jelen feszült helyzetben nem az a legfontosabb, hogy egymást püföljék, hanem hogy megkeressék, s megtalálják a békés együttélés módozatait. És én azt hiszem, ez így szép, így helyes! Kérem szíveskedjenek hazafáradni, (az órájára pillant). Most fél lesz öt perc múlva, a "Szomszédok" sorozat legújabb számát, már otthon, kellemes körülmények között nézhetik. Viszontlátásra, jó éjszakát!

(Meghajol, indul kifelé, a versenyzők szintén. Ismét felzeng a mozgalmas sportinduló...

Kerekasztal (1989)

(A színen, hosszú asztal mellett sorban ülnek: Elnök, Népfront, Paraszt, Szocdem, MSZMP, FIDESZ képviselők, mind előtt tábla, rajta jól láthatóan a pártjuk, ill. szervezetük neve.)

- ELNÖK:** Az értekezletet megnyitom. Tárgyunk, a hamarosan megrendezendő kerekasztal-értekezleten használandó kerek asztal alakjának meghatározása, a nyíltság, a jog és esélyegyenlőség alapján. Javaslom, a tárgyalás folyamán a megszólítás egyöntetűen úr legyen.
- MSZMP:** Tiltakozom! Ez visszarendeződés a 30-as évekhez!
- FIDESZ:** Visszarendeződés?!... Mért nem mindjárt fehérterror?!
- MSZMP:** Beszéljenek akármit, én ragaszkodom az elvtárs megszólításhoz.
- PARASZT:** Én nem elvtársazok le senkit! Mindenkinek megadom a tiszteletet.
- NÉPFONT:** Valahogyan mégis meg kell egymást szólítanunk.
- PARASZT:** Engem nyugodtan szólítsanak atyafinak.
- SZOCDEM:** Képzeljék, engem a múltkor az étteremben lemisztereztek!
- PARASZT:** Miszter, az jó! (Fideszhez) Magát le fogom szőrözni.

(Nagy nevetés.)

- FIDESZ:** Mi baja van a szakállammal? Kossuth, Dózsa, Táncsics, és a nagy hazafiak mind szőrösek voltak!
- SZOCDEM:** Én ön, ugyebár, mint nagy hazafi...
- NÉPFONT:** Pardon, a hazafiság az én asztalom. Én mondom meg, ki a hazafi!
- ELNÖK:** Kérem, ura... elvtár... emberek!
- NÉPFONT:** Javaslom, hogy tartózkodjunk a megszólítástól, mert abból csak sértődés lesz. Ne feledjük, célunk a közmegegyezés, minden ember békés együttélése.
- FIDESZ:** (nyomatékkal) Minden TISZTESSÉGES ember együttélése!
- MSZMP:** Tiltakozom a megkülönböztetés ellen! Különben is, én a reform-szárnyhoz tartozom.
- SZOCDEM:** Az mit jelent?
- MSZMP:** Mi demokratikus szocializmust akarunk!
- SZOCDEM:** Nagy dolog! Mi szocialista demokráciát!
- PARASZT:** A demokráciát aláírom, a szocialistát kontrázom, és bemondom az "Emberarcút"!
- FIDESZ:** Milyen az az emberarc?
- PARASZT:** Nem olyan, mint a magáé! (kacagás)
- SZOCDEM:** A szocialistát rekontrázom!
- PARASZT:** Szubkontra!

SZOCDEM: Mordkontra!
PARASZT: Hirskontra!
SZOCDEM: Fedák Sári!...
FIDESZ: Népfrentkám, maga mit szól?
NÉPFRONT: Passzolok.
MSZMP: Én bemondom a 750.000-et, és a Közép-Kelet-Európai!
SZOCDEM: Mi az a 750.000?!
MSZMP: Annyi párttagom van!
FIDESZ: Hülyeség! Látott már valaki 750.000 magyart, aki egy véleményen van? Maga csak blöfföl!
SZOCDEM: Hadd blöfföljön! A számolásnál úgyis kiderül, hogy még száza sincs!
FIDESZ: Na látják! Mi nem ködösítünk, nem szájkodunk, mi tiszta demokráciát akarunk!
PARASZT: Ne-te-ne! Milyen tisztát?
FIDESZ: Tisztábbat, mint a maga inggallérja!
PARASZT: (megvetőleg) Paraszt!...
ELNÖK: Mellékvágány!... Mellékvágány! Azt kell eldöntenünk, milyen legyen a kerekasztal?
NÉPFRONT: A Magyar Hazafias Népfrent felhatalmazott ama nézet kifejtésére, hogy a kerekasztal... esetleg... legyen kerek.
MSZMP: Helytelen! A kerekasztal nem fejezi ki a pártok súly-arányát.
PARASZT: Idefigyeljenek! Az asztal legyen patkóalakú! Egyik oldala egyenes, a többi kerek.
MSZMP: Elfogadom, de az egyenes oldalt stoppolom!
SZOCDEM: Legyen az asztal sokszögű! Ahány párt, annyi szög. Hány párt van?
NÉPFRONT: Ki tudja azt összeszámolni?...
PARASZT: Mást mondok! Legyen minden pártnak kis asztalkája, és azokat kör-körösen helyezzük el. Körbe-körbe, mint a vetésforgó.
FIDESZ: Maga álparaszt! A vetésforgó nem forog, hanem váltakozik!
PARASZT: Mit ért maga ehhez?! Szőrös huligán!
FIDESZ: (felugrik) Gyere ki az utcára, ha akarsz valamit!
ELNÖK: Maradjon nyugton, mert kiürítetem!
NÉPFRONT: Javaslom, legyen olyan alakú, mint a dobostorta, amelyikből már kiettek egy szeletet. A résnél ülne az elnök.
ELNÖK: Marhaság! Ott nem lehet könyökölni.
NÉPFRONT: Igaz! Visszavonom. De — magánvéleményem szerint — mért ne lehetne az asztal négyszög alakú, mint általában az asztalok?
SZOCDEM: Négyszög?!... Abban mi a vicc?
NÉPFRONT: Semmi!
SZOCDEM: Akkor mit akar vele?!

- PARASZT: Talán nem is kellene asztal, hanem csak székek, és azokat körberaknánk a fal mellett, mint a fonóban.
- MSZMP: Elfogadom, de az ülésrendet ki kell sorsolni. Tegyük egy kalapba cédulákat...
- SZOCDEM: Kék cédulákat? (Nagy röhögés.)
- MSZMP: Semmi hánytorgatás! Mi vagyunk a centrum!
- PARASZT: A centrum az egy áruház!
- FIDESZ: Haza-áruház!
- MSZMP: Kuss, másképp gondolkozó!
- FIDESZ: Mihez képest?
- MSZMP: Hozzánk képest!
- FIDESZ: Maga meg a józan észhez képest!
- SZOCDEM: Ehhez mit szól, kékcédulás?!
- MSZMP: Maga meg félcédulás!
- PARASZT: Kolhozosító!
- MSZMP: Felépítettük az ipart!
- FIDESZ: Attól koldulunk!
- MSZMP: Mit ugrál? Maguknak még ideológiájuk sincs!
- FIDESZ: Na és?!... Majd gyártunk a győzelem után! Nagy kunszt!
- MSZMP: Nekünk van egységes, zárt eszmerendszerünk!
- PARASZT: Az nem volna baj, de meg is akarják valósítani!... (röhögés)
- MSZMP: Átalakítjuk a természetet!
- PARASZT: Inkább a saját természetüket alakítanák át!
- MSZMP: Vannak barátaink, szerte a világban!
- SZOCDEM: Madarat tolláról...
- MSZMP: Maga beszél, szocdem?! Maga!? Bezzeg 48-ban velünk egyesülni jó volt?!
- SZOCDEM: Pocsék volt! Ilyen rosszat még életemben nem egyesültem!
- MSZMP: Prolí!...
- ELNÖK: Uraim, moderáljuk magunkat!
- FIDESZ: Per koholó! Temetőparcellázó!
- MSZMP: (kakaskodva) Mi van?! Nem tetszik a rendszer?!
- FIDESZ: Nem. (nevetés)
- SZOCDEM: Ezt jól bekapta, békeharcoskám!
- PARASZT: Mért kellett megkérdezni?
- MSZMP: Provokáció! Aljas provokáció!
- NÉPFRONT: (Menti a helyzetet.) A Fidesz kartárs nem globálisan utasítja el a kommunisztikus rendszert, hanem csak bizonyos hibákat... az építés során bekövetkezett, de kijavítható fogyatékoságokat...

- FIDESZ:** Népfrentkám, maga ne csóválja az én farkamat! Majd én csóválom, ha akarom! Az egész rendszer úgy rossz, ahogy van! (Általános röhögés, kiabálás.)
- ELNÖK:** Elvtársak! Emberek! Magyarok! A kerekasztal ügyében kell döntenünk. Milyen legyen?
- NÉPFRONT:** Mindegy, csak jó erőre csinálják, mert ha ezek verni kezdik az asztalt, akkor: reccs!
- FIDESZ:** Sót, Recsk! (Ismét felcsap a közzröhej.)
- ELNÖK:** Hagyjuk a froclizást! Felelősen tekintsünk a jövőbe!
- FIDESZ:** Én már a jövőbe látok! Látom az asztalt!
- ELNÖK:** És milyen az a rohadt asztal?!
- FIDESZ:** Olyan, amelyik mellett az egyik szék üresen maradt!
- MSZMP:** (gyanakvással) Melyik szék?!
- FIDESZ:** Majd meglátod a szabad választás után!
- MSZMP:** Te piszok huligán! (Ütni kezdi a Fideszest. Az egész értekezlet kiabáló, dulakodó gomolyaggá válik.)
- ELNÖK:** Csendet!... Csendet kérek, az istenfáját!...(Helyreáll a rend.) Kérem, így nem megyünk semmire! Meg kell állapodnunk! A nemzet joggal várja el tőlünk!... Rendezzük sorainkat, és kezdjük előlről az egészet!

(Minden szereplő megfordítja a tábláját, melyen feltűnik új pártállása. Így az

- Elnök:** Szocdem lesz,
a Népfrent: MSZMP,
a Paraszt: Népfrent,
a Szocdem: Fidesz
az MSZMP: Paraszt,
a Fidesz: Elnök.)

- ELNÖK:** (feláll) Az ülést megnyitom. Tárgyunk, a kerekasztal alakjának meghatározása... (Az Elnök szavai alatt a résztvevők hevesen hadonásznak, kiabálnak. Zene szólal meg, s egyre erősödő hangja elnyomja a ricsajt, s a lezuhanó függönyt...)

———— függöny ————

Kádermentő Bizottmány (1989)

(Szín: iroda. A falon tábla: "Kádermentő Bizottmány". Alatta kisméretű Lenin kép. Színen van: az Elnök, és Balog elvtárs.)

ELNÖK: (Valakit éppen kiengedett, az ajtóból integet utána.)

— Jó munkát, elvtársam, erőt, egészséget!

(Ajtot becsukja, megy vissza az asztalához.)

— Látja, Balog elvtárs, megy ez szépen. Remélem, most már belátja, hogy a Kádermentő Bizottmány létrehozása nem volt felesleges! Az utóbbi időben bekövetkezett sajnálatos események, mint a pártalakulások, visszahívások, a pluralizmus, szükségessé tették, hogy derék, kipróbált kádereink anyagi egzisztenciájáról szintentartva gondoskodjunk.

BALOG: Őszintén szólva, több jelentkezőre számítottam.

ELNÖK: Hát, igen. Sokan úgy gondolkoznak, hogy "Nincs még lefutva ez a meccs!... Várjuk ki a végét!" Aztán rengetegen behúzódtak a különböző alternatív szerveződésbe, hogy ott várják ki a visszarendeződést.

BALOG: Hát, majd meglátjuk.

ELNÖK: Mit csinálunk?

BALOG: Meglátjuk.

ELNÖK: Már nem kell, Balog elvtárs! Mondja nyugodtan: meglátjuk!

BALOG: Meglátjuk.

ELNÖK: Na látja, illetve látta! Ki van még mára?

BALOG: (Az iratait nézi.) Pusztaszery elvtárs. Kitüntetései: Ellenálló érdemrend, Szoc. Haza, Vándorzászló. Húsz év hibátlan szolgálat a magyar Történelmi és Irodalmi Intézetnél. Külker vonalon szeretne...

ELNÖK: Hívja be!

BALOG: Nincs itt, különben is tárgytalan. Megunta az egész virdsaftot, és hazautazott Moszkvába.

ELNÖK: Kár!... Szerettem izzó hazafiasságtól fűtött előadásait. (idézi): Á máÁgyár íirodálom, ees tyortyénelemi túuuudát...Kár!... Tovább!

BALOG: Itt van Papsajt elvtárs kérelme.

ELNÖK: Mije van?

BALOG: Szoc. Hazája, Vörös Októberje, Szovjet-Magyar Ezüstje, és lelkifurdalása. Temetési funerátor szeretne lenni.

ELNÖK: Nem szerencsés! Ő volt 26 éven keresztül a politikai perek fővádlója. Legyen... legyen... operaénekes. Füle van?

BALOG: Hajjaj! Kettő is!

ELNÖK: Hangja van?

BALOG: Miért ne lenne? Felnőtt ember!

- ELNÖK: Operaénekes lesz.
BALOG: (Vakarja a fejét.)
ELNÖK: Legfeljebb nem énekel.
BALOG: Énekesnek néha muszály!
ELNÖK: Akkor küldjék ki Olaszországba, tanulmányútra.
BALOG: Ott is kell énekelnie.
ELNÖK: De az nem hallatszik ide. Különben, hány éves?
BALOG: Hetven.
ELNÖK: Akkor mi a gond?! Kapjon Állami Díjat, és küldjék kiemelt nyugdíjba. Tovább!
BALOG: Itt várakozik Bacsovcics elvtárs. Élmunkás, Szoc. Haza, Vörös Október, Keleten Pirkad, Ellenálló, Munka Hőse, SZOT nagydíj, Pro Urbére felterjesztve.
ELNÖK: Szólítsa be.
BALOG: (kiszól) Kérem, Bacsovcics elvtárs! (Bacsovcics bejön, Balog kimegy.)
ELNÖK: Szabadság! Hogy érzi magát?
BACS: Hajjajj!... Mint akit visszahívtak és elküldtek.
ELNÖK: Honnan hívták vissza?
BACS: Tanácselnöki funkcióból.
ELNÖK: És hová küldték?
BACS: Erre hadd ne válaszoljak...
ELNÖK: Értem! Nézze Bacsovcics elvtárs, Lenin elvtárs mondotta: Egy lépés hátra, két lépés előre!
BACS: De mi már annyit mentünk hátra, hogy nemsokára utólérjük magunkat előlről.
ELNÖK: Akárhogy is van, mi gondoskodunk arról, hogy a magafajta derék káderek puhára essenek. A maga számára is keresünk valami kellemes színekúrát.
BACS: Milyen kúrát?
ELNÖK: Színekúrát.
BACS: Az valami szanatórium?
ELNÖK: Olyasmi. Magas fizetés, még magasabb jövedelem, adómentes juttatások...
BACS: Gépkocsihasználat pilótával... Zöldövezeti lakás. Ígérték a Tanácsnál villát, de tudja mit kaptam? Kést! A hátamba!... Leszavaztak! Visszahívtak!... Ez lett a gyönyörű eszméből! Visszahívhatnak egy... egy... egy engem! Látod ezt Marx és Engels? Látod Lumumba? Látod Rózenberg Házaspár?!...
ELNÖK: Jól van, csak ne izgassa fel magát!
BACS: Egy forradalmár mindig izgatott.
ELNÖK: Ön mióta forradalmár?
BACS: 1948. június 26.-a, délelőtt 11 óra óta. Akkor léptem be a Pártba.

ELNÖK: És mielőtt forradalmár lett?
BACS: Borbély és fodrász voltam.
ELNÖK: Borbély?! Remek! Mit szólna a "Százszorszép" kozmetikai vállalat vezérigazgatói állásához?
BACS: Az mekkora?
ELNÖK: Nagy.
BACS: Export?
ELNÖK: Van.
BACS: Nyugati?
ELNÖK: Keleti.
BACS: AjvÉ! Olyan kellene, ahol nyugati export, nyugati tőkeérdekeltség...
ELNÖK: Miért?...
BACS: Feleségem piszkál, hogy mindenkinek nyugati kocsija van...
ELNÖK: Ajánlok mást. Nagykövet Indiában.
BACS: Azt mondják, ott sok a kígyó.
ELNÖK: De sok a piaszter is. Vagy esetleg a könyvkiadás területén...
BACS: Az mit tud?
ELNÖK: Tárgyalás híres írókkal, lehet ítélni: ez jó, ez nem jó! Lehet lírai költőket kirúgni. Egy-egy tudományos műben társszerzősködni...
BACS: Nem kell! Az olvasás idegesít.
ELNÖK: A húsipar? Szalámi, libamáj, vadhús export?...
BACS: A vadhúst nem eszem.
ELNÖK: Nem enni kell, — árulni! Vagy akarna a zöldség-gyümölcs területen?
BACS: Utálom a Bosnyákok! Nagy a ricsaj!
ELNÖK: Önnek nem kell kimennie a Bosnyákra! Ki kell mennie Bruxelles-be, Londonba, Párizsba. Tárgyalni az üzlettársakkal.
BACS: Én azokkal nem bírok tárgyalni.
ELNÖK: Miért nem?
BACS: Nem tudnak magyarul!
ELNÖK: Érdekelné a filmvilág? Zsürizés, találkozás világsztárokkal... Lehet elindítani karriereket... művésznőkkel utazni fesztiválokra...
BACS: Feleségem kikaparná a szememet.
ELNÖK: Viheti önnagyságát is.
BACS: Isten őrizz! Mást kérek.
ELNÖK: Színházi vonal? Igazgatói állás?
BACS: Önérzet is van a világon!
ELNÖK: Főigazgató múzeumban?
BACS: Múzeum?! Nem! Nyirkos! Egyszer voltam múzeumban, mamuszt kellett húzni. Mamuszt utálom. Mi van még?
ELNÖK: Televízió? Na, az nem rossz!
BACS: Ott sok a dörzsölt. Mást mutasson!

- ELNÖK: Már csak a tudományos terület van hátra. Mit szólna valami kutatóintézeti elnöki beosztáshoz?
- BACS: Ebben lehet valami. Kecsegtessen!
- ELNÖK: Kutatott már életében?
- BACS: Kutattam!...
- ELNÖK: Hol, s mikor?
- BACS: 1950-ben. Kulákok szénakazlában kutattam... Fegyver után.
- ELNÖK: Eredményesen?
- BACS: Hajjaj! Találtam 23 darab pisztolyt, tíz karabélyt, és hat lovassági kardot.
- ELNÖK: Csodálatos érzéke van!
- BACS: És memóriám! Jól megjegyeztem, hová dugtam előzőleg!
- ELNÖK: Tehát, Ön már végzett kutatómunkát. Elvtársam! A "Vas és Fémipari Kutatóintézet" elnökiigazgatói állását a maga számára találták ki. Havi nyolcvanezer, évi 4-5 millió prémium, és a cugehőrök: beszállhat minden találmányba, újításba, stb.
- BACS: Be kell járni abba az ízébe?
- ELNÖK: Az Intézetbe? Nem muszáj! Talán jobb, ha be se megy.
- BACS: Hogy híjják?
- ELNÖK: Vas és Fémipari Kutató.
- BACS: Úgyis vashiányom van.
- ELNÖK: Na látja! Hát akkor megállapodtunk! (felállnak) Gratulálok! Lám, a népi demokrácia ereje! Egy egyszerű borbélylegényből kutatóintézeti elnökiigazgatót tud csinálni!... Van ebben valami lélekemelő! A papírokat majd megkapja. (indulnak az ajtó felé) Nincs semmi rizikója, Bacsovics elvtárs, mert ha sikerül a visszarendeződés...
- BACS: Akkor megint tanácselnök leszek.
- ELNÖK: Mint a vöcsök!
- BACS: (ajtóban megáll) De remélem, teljes visszarendeződés nem lesz... Mert borotválni már nem tudok!...

* * *

Pardon!...

Ha csak a Jóistenről lenne szó, illetéktelenségem tudatában hallgatnék mint a sülthal. Ha csupán vallási és lelki kérdések forognának szőnyegen, bánnám is én az egészet!

Nekem is megvannak a magam lelki problémái, a Jóistennel való viszonyom pedig újragondolásra és erős revízióra szorul.

Hanem a pásztorai!... Hej, a pásztorai!...

Tavaly nyáron, rosszmájamat hájjal kenegette a nem mindennapi élmény, Billy Graham tiszteletes monstre hit-revűje a sportstadionban.

E dúsgazdag tengerentúli hitvalló, a mennyek utazó nagykövete, magyarul beszélő famulusának társaságában izzó hangon szónokolt a hitélet szépségeiről, csóró honfitásaink tízezreinek.

Az izgága famulus főnökének, a szentéletű hit-showman-nek nemcsak szavait, de gesztusait, sőt, öngerjesztett indulatait is magyarrá fodította, simulékony, jól begyakorolt rutinnal. (Ha sokat látott színész-szemem nem csalt, — még rá is tett olykor-olykor egy lapáttal!...)

A TV-ben is közvetített műsor által lenyűgözve, fohász hagyta el ajkamat: Isten-kém, add, hogy derék parodistáink is lássák! Mekkora csemege lesz számukra. Az egész balatoni idényt végighaknizhatják vele...

Pedig, pedig hogy vártam: találkozzam végre-valahára egy igazi hitvallóval.

Ámde hiába kerestem e hit-nagykereskedőben Szent János gyengédségét. Szent Ferenc alázatát, Pál apostol szent szigorát és szeretetét, nem hallottam mást, csak érc zengését és cimbalom pengését...

Lehet, persze, hogy bennem a hiba. Vagy tompa a fülem, vagy túl éles a hallásom.

Szóval, az esemény lezajlott a szokott liturgia és koreográfia szerint, a technikai személyzet becsomagolta felszerelését, s mindenkit jóleső érzés töltött el: a küldetés beteljesült, az apostol-trupp elindulhat újabb harcokra, újabb győzelmekre a sátán ellenében...

De ekkor zavar támadt. Valaki, egy honfitársunk feltette a kérdést Billy-nek, a hit-tulajdonosnak: — Mi a véleménye Tőkés László üldöztetéséről? Hajlandó lenne-e állást foglalni érdekében, hiszen az ő hangja messzire száll, határokon túlra, ha kell, akár fel a mennyekig.

De Billy fülét sem mozdította a megismételt kérdésre...

Óh, ő már nem itt volt... Már felülemelkedett a kicsinyes földi hívságokon, nemes lelke már fenn lebegett az égieknél...

De a buzgó famulus gyors magyarázattal szolgált: Billy nem értette az Eton-i dialektusban beszélő kérdezőt, Billyhez csak az ő tolmácsolásán és testén keresztül lehet férkőzni, de ő — sajnos — nem volt jelen; Billy egyébként sincsen még tisztában a Tőkés körüli dolgokkal, arról nem is szólván, hogy inkább kedveli a "csendes diplomácia" eszközeit...

És aztán elutaztak... Maradt utánuk a lehangoló csendesség. És a sátán, ki már legyőzve fetrengett a hit-aréna fűrészpörán, feltápáskodott, elégedetten dörzsölte össze tenyerét, és kaján mosollyal az arcán, sietett meghitt, örökös legyőzője: a nagy Billy után...

Telt, múlt az idő, kitört a romániai forradalom, melynek első szikráját egy másik pap, a nagyszerű Tőkés László igaz hite csiholta életre. Üldöztetését és bántalmazását nemes lélekkel viselte, az egész civilizált világ tiszteletétől és nagyrabecsülésétől övezve... S emberi nagyságát és hitéhez való hűségét jutalmazván: püspökké szentelték, büszkeségére az erdélyieknek, a magyarságnak, a kereszténységnek és az egész világ valódi hívőseregének.

Közben "Billy és Co." több százezer példányban megjelentette a hit-viador könyvét "Billy Graham Budapesten" címen, és egyórányi videóműsort sugározottatott Amerika és Kanada-szerte a főműsoridőben: "Billy Graham Magyarországon"...

A "touné of Hungary" jövedelmezőnek bizonyult. (Ha emberismeretem nem csal, fogadni mernék, hogy a könyv és televízióadás bevételeit Billy jótékony célra fordította!)

Csupán egy parányi piszok maradt vissza: a malaszt-varázsló rideg elzárkózása, s az együttérzés kifejezésének megtagadása Tőkés László igaz ügye mellett.

S ezt a kicsiny foltot kipucolni jött most a hűséges famulus. Közölte, hogy Billy nevében pardont mond a történetekért. Jött volna akkor is, ha Tőkés Lászlót, a hit hőst, csak püspökinassá nevezik ki, s jött volna bizonyára akkor is, ha az egész világ az Egyesült Államok Elnökével együtt nem ünnepli lelkesen nagy keresztény hitvallónkat.

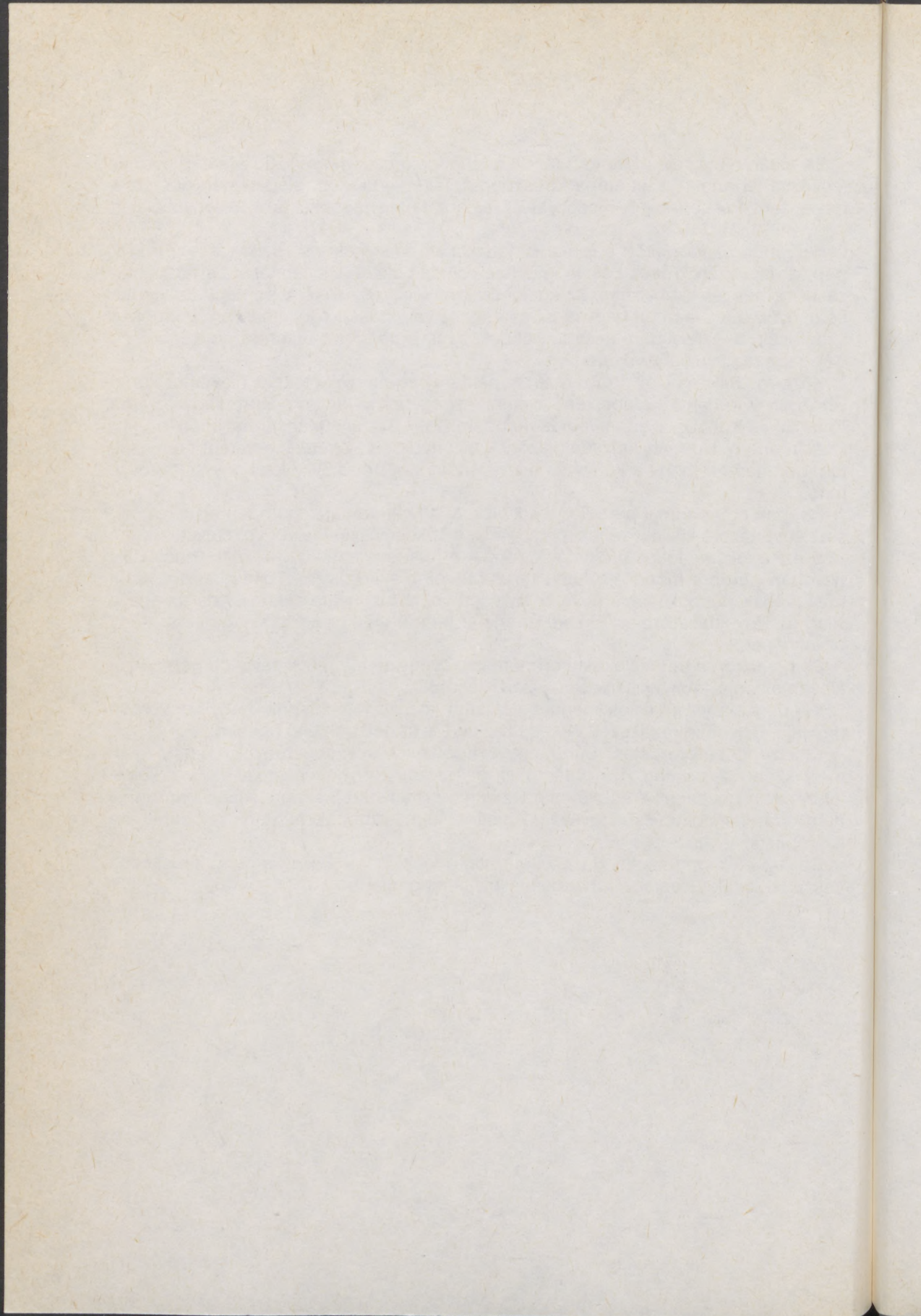
És ha akkor, a triumfáló diktátort nem is bélyegezte meg, a szitává lőtt népnúyút élesen el fogja ítélni a jellemes, csiszolt ízlésű Billy.

Végül, a háborgó lelkek megnyugtatóására közölte famulusunk, hogy kenyéradó gazdája, Billy már imádkozott Tőkés Lászlóért, s tiszteletreméltó ügyéért.

Elhiszem! Lelkifurdalás, bűnbánat, bocsánatkérés szép erények. Talán, talán még szebb lett volna, ha a famulus nem szól annyi megvetéssel és erkölcsi fölénnyel a bocsánatkérés elöl mindezidáig elzárkózókról, ezen elkésett pardonnal nem akar flancolni, és a gyávák között a legbátrabbnak feltűnni, — dehát ne legyünk kicsinyesek!

De egyet mondhatok! Ha utólag megtudom, hogy Billy nem is imádkozott Lászlóért, csak füllentett, — hát nem állok jót magamért!...

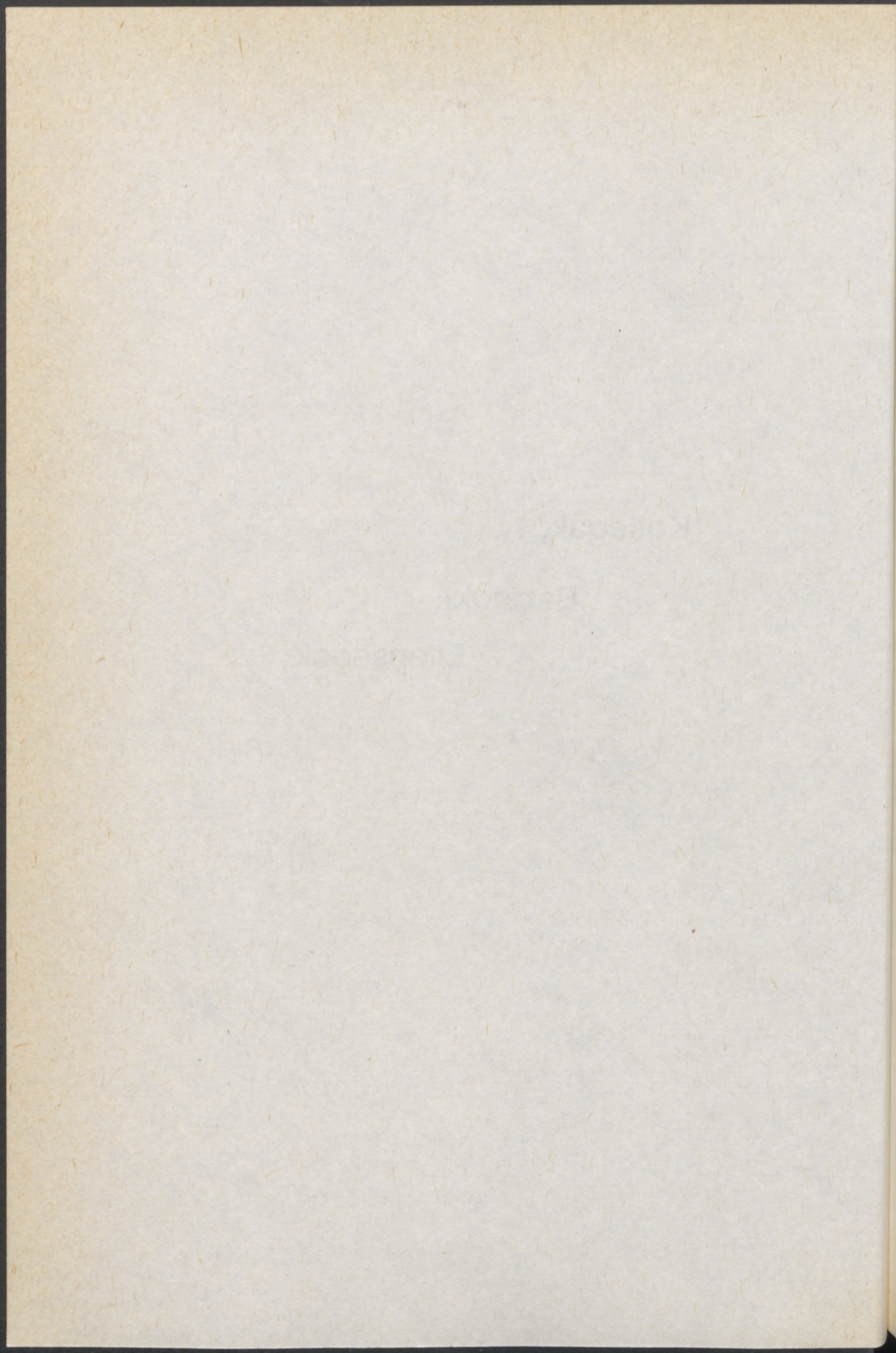
* * *

Kollegák,

Barátok,

Ellenségek

l
r
c
t
n
v
b
é
e
k
n
z
S
p
li
"
d
a
b
le
a
c

Rudi bácsi

Rodolfó Mester széttárja a lefelé fordított kártyapaklit, és így szól:

— Húzz egy lapot!

Rámeredek a kártyákra... Középtájt egyik lap mintha kivillanna a többi közül. Riszálja magát... Azért sem húzom ki! Viszont emitt, a jobbszélen elbújni látszik egy másik.

Azt csípem fölön.

— Tudtam, hogy a tők alsót fogod kihúzni! — szólta Rodolfó mester, s máris ámuldozhatok: tényleg a tők alsó van a kezemben...

Újabb próba.

Megint kikandikál s elbúvik egy-egy lap. Agyam lázasan dolgozik. Rodolfó mester tudja, hogy már rájöttem, az elbújt lapot nem szabad húzni, hanem azt a fránya magakelletőt.

Viszont azt is tudja, hogy túl akarok járni az eszén, ezért az elbújt lapot fogom választani, következésképpen nem húzhatok mást, csak a kikandikálót!... Kissé belezavarodok saját logikámba, kezem megtorpan a két lap között, és tudom, érzem, hogy Rodolfó mester megint győzni fog... De nem hagyom magamat! Még egyet csavarok a dolgon, hirtelen, szeszélyes mozdulattal a pakli másik végéhez kapok, s íme: kezemben van — a tők alsó!

Ünnepélyesen kijelentem, hogy mindenki mindig azt a lapot húzza, amit Rodolfó mester, azaz Rudi bácsi akar.

— Ezt hogyan tudod elérni? — kérdem.

— Egy kis pszichológia... És emberismeret.

Rudi bácsi ahhoz a generációhoz tartozik, mely megjárta az emberismereti kurzusok legfelsőbb osztályait. Rövidreszabott gyermekkor, inasévek, kenyérkereset... S egy véletlen folytán — mint kinyilatkoztatás — világosodik meg előtte jövődő pályája: a szemfényvesztés bűvöletébe esik.

És ekkor Gács Rezső elköszönt szeretteitől, az ajtóból visszafordult, s kártyapakliját — mint az egykori hős római ifjú a pajzsát — magasba emelte és így szólt: — "Vagy ezzel, vagy ezen!" És Rodolfó elindult a neki rendelt úton...

Vándorlás a cirkuszkocsiban faluról falura, varieték, füstös lokálok, séfek és vendégek... Majd Bécs, Párizs, London, Monte Carlo... És az ukrainai hómezők és aknamezők...

Amikor Rudi bácsi megkapta behívóját, becsomagolt három napi élelmet, zsebébe tett egy pakli kártyát, és tudta: — a pokol kapui sem lehetnek rajt úrrá!... Igaza lett! A hűséges pakli visszahozta hűséges gazdáját...

És tudom, ha Himalája-expedícióba indulna, nem vinne magával kötelet, kampót, acélszögeket, csak egy pakli kártyát, s ezret egy ellen: — ő érne fel leghamarabb a csúcsra!

Meg sem kísérlem felsorolni mi mindent tud Rudi bácsi.

Hipnotizál, elaltat, felébreszt, s ha akarja, — táncolsz a söprűnyéllel. Füledből pénzt csavar ki, egy mozdulat, s orrodból ömlik a fémkorong. Feltöri a tojást, s kipattan belőle egy rántottcsirke burgonykőrettel. Elsüti a pisztolyát, s a villanykörteben terem Gizi néni jegykendője... És emlékezetbajnok! Felsorolsz előtte kétszáz szót, és ő visszamondja pontosan előlről hátra, hátulról előre!... Szemed előtt égeti el a százforintost, amit aztán a hajadból fésül ki! És egek!!! — Mit tud a nővel?! Eltünteti, elővarázsolja, lebegteti kettéfűrészezi és összeragasztja! És lop!... De hogy?!... Mint egy Isten!... Mint egy güzü! Nincs az a főkönyvelő, az a raktáros, aki felülmúlná!

Megkérdi tőled: hány óra van, s mire órára pillantasz, már le is lopta a nyakkenődöt! Zsebedben otthonosabban mozog, mint te a saját konyhádban! Lop kulcsot, briftnit, s ha kell, kilopja a kabátodból a bélést!

De virtuozitásának csúcsteljesítménye: a hózentráger!...

Ahogy azt lopja!... Élmény!

— Mondják — jegyzi meg sóhajtva — nadrágtartóban ma én vagyok a legjobb a világon... Van egy olasz, az karórában utólérhetetlen! Bár hallom, a múltkor utolérték a rendőrök... Elfelejtette visszaadni az órát... Elfecsérelte a tudását... Hej, pedig az az olasz! A tetoválást lelopta a kuncafról!... Haj, barátom, nem volt tartása. Kár érte!...

Büszkén írom le: sok éve ismerem Rudi bácsit. Soha, sehol nem találkoztam vele, hogy ne került volna elő azon nyomban a kártyapakli. De egyszer megpillantottam az uszodában. Jött ki a vízből, mosolyogva, korát meghazudtoló fürgeséggel. Kisportolt testéről csorgott a víz. Kis káröröm fogott el. Most megvagy, Rudi! Itt állsz fegyvertelenül, se kártya, se feneketlen kabátzseb, se mandzsetta, se cylinder!... De ekkor — ki tudja honnan — előkapott két rézgyűszűt, s máris kápráztatta a köréje gyülekező gyermekereget.

De a kártyák!... Miközben gyötrelmesen erőlködsz, hogy rajtakapd, megfejtsd a titkát, nem is veszed észre: Rudi bácsi pontos láttelelet készít intelligenciádról, jellemedről, akaraterődről. Ítélete mindig megalapozott, és végre is hajtja haladéktalanul emelvényén, ezen a vidám szemfény-vesztőhelyen... Rudi bácsi úgy tűnik fel nékem kártyáival, mint az a másik bölcs, az az athéni, a derék Szokratesz, ki kérdezgetésével kószolgatta partnereit.

— Húzz egy lapot, megmondom ki vagy!

Átlát rajtad, mint a röntgenorvos, látja a jelenedet, látja a múltadat, és talán... talán a jövődet is.

S nézzük, bámuljuk őt, mert éhezünk a csodát. Várjuk, pedig ott áll előttünk, ő maga, Rudi bácsi a csoda, — a tehetség, a tudás, az akaraterő csodája. Csoda, ki hetven éven felül is épp oly hihetetlen magabiztossággal végzi mutatóanyagait, mint végezte harmincévesen.

Es Rudi bácsi, a csodák szállítója nem hisz a csodákban. Ezen ördögös illuzionistának nincsenek illúziói. Jól tudja hogy a nyúl csak akkor ugrik elő a cylinderből, ha azt előzőleg odatették.

Rudi bácsinak minden mozdulata, rezdülése megfontolt és tudatos. Még vérnyomását sem engedi magától működni, állandóan ellenőrzi, és hol Dopegyt-tel, hol

koffeinnel szabályozza. Jógaléggzessel serkenti emésztését, és mérsékli, ha túlserkentette. "Kissé hypochonder a papa" — jegyzik meg hozzátartozói. De ez nem hypochondria, kezitcsókolom, hanem a tökélyre vitt tudatosság!

Nézegetem az *International Magic World Organisation* kiadványát, a "*Magic Bulletin*"-t (azaz: Boszorkány Közlöny-t). Benne fehéren feketével, hogy a világon ma 6.800.000 mágust tartanak nyilván. (Nem szerepelnek e kimutatásban a kígyóbűvölők, fakírok, vajákosok és halottlátók.) Megtudjuk e gyönyörű nyomású lapból, hogy a sokmilliónyi varázsló piramisának csúcsán öt extraklasszisú szuper-személyiség áll. Ezen nagy Ötök egyike a mi drága Rudi bátyánk, a Magyar Népköztársaság Kiváló Művésze, Magyarország Exportképes Fenoménje, a Magyar Artisták Szövetségének Elnöke.

Ritkán látni őt elérzékenyülni. Csak ha új számairól beszél, vagy ha érdekes könyvvel, rekvizitummal gyarapodik hatalmas gyűjteménye.

És mindenekelőtt elérzékenyedik, ha gyönyörű unokáinak fényképére pillant, mely mindig ott lapul belső zsebében, szíve és kártyái között...

Gyakran elnézem őt, amint felemeli mutatóujját, s tréfás-komolyan így szól: — Vigyázat, csalog! Ilyenkor elfog valami mély meghatottság, és legszívesebben oda kiáltanám: — Vigyázat! Rudi bácsi az egyetlen, aki nem csal!...

* * *

Rátonyi Robi

A szűkmarkú természet nem valami igazságosan osztogat. Sok-sok emberen spórol, — néha generációkon —, hogy majd bolondos jókedvében egy emberre árássa kincseit, számlálatlanul, pazarló bőkezűséggel. Akkor aztán ad egészséges testet, ruganyos izmokat, érzékeny zenei fület, jó beszélőkét, aranyló humort, kedélyt, energiát, szárnyaló szellemet, művészi tehetséget és agyonüthetetlen optimizmust.

Így cselekedett Rátonyi Róberttel!...

Rátonyi Robi különös kegyében áll az isteneknek. Még öregedése is artisztikus. Hollófekete haja szinte egyik pillanatról a másikra változott ezüst-fehérré. Őt a sors megkímélte a lassú őszülés-öregedés procedúrájától. De okos dolog is volt ez a természetől, hiszen Robi szerepkörével nem fér össze a melankolikus "mákostészta" szín, ő vagy izgatóan fekete siheder, vagy galambősz hajú mester...

Robi a fiatalság szívéből egy szellemes virtuózuigrással átlibbent a múltba merengő öregek ölébe, s dalol nekik múladozó ifjúságról, énekel reggel, délben, este és éjjel az omnibusz tetején... S a nagymamák szíve átmelegszik, s cicakorukra gondolnak, amikor még jajj, ették azt a csöpp kis szájukat... Szép volt az ifjúság... De amióta Robi a nosztalgia szószólója, már az öregség is szebb valamivel...

Robi a szép emlékek és érzemények ősz házalója. Elhisszük neki hogy teve van egy púpú, van két púpú, van négy púpú, sőt több!... Sőt, azt is elhinnénk neki — ha mondaná —, hogy teve egyáltalán nincsen is, ha belebotlanánk, akkor is letagadnánk! Mindent elhiszünk neki, mert Robi tudja a nagy titkot, azt ugyanis, hogy az embernek az a legfontosabb dolga a földön, hogy boldog legyen. De ha már nem lehet egészen boldog, hát legyen legalább vidám.

Robi nem Nagy Öreggé érett, hanem nagy fiatallá öregedett. Izmainál csak lelke rugalmasabb... Hipp-hopp, itt van, ott van, énekel, versel, virtuóz ügyességgel, virtuóz zsenialitással. És ír, és olvas, éber tekintetét nem kerüli el semmi, ami szakmánkkal kapcsolatos. Mindenről tud, minden hírről, híresztelésről. Mindent lát. De mit mond? — Semmit!... Játszik!... Ezt mondja!

Robi többet tud mesterségünkről, mint egy egész vármegye tanácsostul, színházastól, direktorostól, rendezőstől, szövegíróstól. Mert Robi remek író is. Köteteket jelentet meg, hipp-hopp, bájos írásai lépten-nyomon szemünk elé szökkennek.

És beszél a musicalról, egykoriakról, maiakról, s olyan áhitattal emeli fel szerelmes műfaját, az operettet, mint pap a szent ostyát. S már hisszük is neki hogy a művészet csúcsa a Csárdáskirálynő, és hisszük, hogy Bóni gróf okosabban élte le életét mint Hamlet, Macbeth, és Lear király együttvéve...

Robi berobban, hozza a derűt, a vidámságot, — ha kérjük, ha nem —, bőkezűen árasztja, ömleszt, soha ki nem fogyó tartalékaiból.

Hinnők, hogy élete felhőtlen, sima, kipárnázott mezőkön gördült. De nem! Diadalmainak csúcán eltávolították szülőhazájából, az Operett Színházból. Megpróbálták félretenni, naftalinos szekrénybe zárni, mint egy divatjamúlt városi bundát. Más

belehalt volna... De nem számoltak Robi életerejével. Kipattant a szekrényből, és máris dalolt, táncolt. Majd megrázta magát mint a mesebeli táltos, és elment jellem-színésznek. És jöttek a kételyek, a malíciózus kritikák, de Robi dolgozott, harcolt, — és győzött!

Robi elnyúhetetlen, agyonverhetetlen.

Robi a magyar színészet Csodálatos Mandarinja.

...De ni-ni, máris Dabason látjuk önálló estjével, és Cegléden, Cinkotán és Pantotán, túl az Óperencián, és mindenütt, ahol vidámságra vágyó emberek élnek.

Robinak minden pocikája a színészet szolgálatába szegődött. Ha három lábbal jobban lehetne táncolni mint kettővel, Robi kinövesztett volna magából harmadik lábat is. Robi a színészet megszállottja, soha nem indiszponált csodalény, a közönség felesküdt szolgáltója.

Gyanítom, a világot téglalap alakúnak látja, kétoldalt félrehúzott függönykerettel, szembesütő lámpákkal. S gyanítom hogy otthona is színházszerű, talán díszletágyban alszik, és fogyókelléket reggelizik...

Robinak valóban színház az egész világ, mely két részre oszlik: színészekre és nézőkre.

Robi az utóbbiakat szereti jobban.

De ez nem jelenti azt, mintha valaha is irigyelte volna mások sikerét. Nála nincs lelkesebb néző, őszintébb, hálásabb közönsége nincs színésznek.

Az öltözőtükör előtt néha aggodalmasan figyelni kelletlenül gyülekező ráncait. De megszólal a csengő, és Robi kiegyenesedik, arca kisimul, rugóznak izmai, és mire a színpadra lép, már húszéves, már megint kamasz, a közönség nem látja, de mi, kollegák látjuk, hogy szemében boldog könnycsepp remeg, amint magába szívja a figyelő közönség lélegzetét...

A világ forr, kavarodik. Térképek avulnak el egyik napról a másikra, minden változik, fortyog, csak Robi áll biztosan, mint Észak csillaga.

Játszom a gondolattal... Ha hatalmam lenne, óh, építenék Robinak egy színházat, (sőt, kettőt, hogy pendlizhessen bennük), és ő lenne az igazgató, a rendező és a színész... És létesítenék tanodát, ahol Robi a fiatalok előtt kitarthatná óriási tudásának kincsházát...

És ha még nagyobb hatalmam lenne, megpróbálnám valahogyan a világot olyan-
ná átalakítani, amilyennek Robi feltüntetni igyekszik előttünk, ahol a derű, a vidám-
ság és a szeretet uralkodik — de amilyen sajnós, nem lehet!...

* * *

Gálvölgyi...

Gálvölgyi Jánost egyszer megszállta a kisördög. Felhívta egyik kollegáját, de nem a maga, hanem egy másik színész hangján szólalt meg. A hívott félből azonnal áradt a szó:

— Szia, Lacikám! Mit szólsz ehhez a kókler Gálvölgyihez? Amit ez tegnap a TV-ben művelt, az kriminális!...

János hirtelen letette a kagylót. Tréfája jobban sikerült a kelleténél. Kissé megijedt. Óh, nem attól, hogy rosszat mondtak róla. Gálvölgyi ismeri az emberi természetet, tudta hogy lesznek, akik már akkor rosszat fognak mondani róla, amikor még jóformán jókat sem mondhatnak.

Amitől megijedt, az egészen más. Éppen a tehetsége. Megriadt saját képességétől, mint a bűvész, aki ráeszmél, hogy a mások zsebében büntetlenül kotorászhat.

Tehát, az utánzó képesség...

— Hogyan csinálod? — kérdeztem tőle.

— Nem tudom! — felelte.

Kérdésem buta volt. Éppoly buta, mint amit szobrász barátomnak tettem fel:

— Hogy van az, hogy egy csomó rusnya agyagot markolászol, gyúrod, gyömszölöd, és egyszerre csak az én arcom kandikál ki belőle?

Barátom kis gondolkozás után így felelt:

— Én azon csodálkozom, hogy van aki ezt nem tudja csinálni, amikor olyan egyszerű az egész...

Igen. Olyan magától értetődő, mint általában a természetfeletti dolgok.

Hallja Gálvölgyi a hangodat, figyeli mimikádat. Majd idegpályáinak útján megparancsolja hangszálainak, hogyan feszüljenek; szájpaplása lágy részeinek, hogyan táguljanak, öblösödjének; felhangjainak utasítást ad, hogy melyik rezonáljon és melyik hallgasson; rekeszizmának, hogy mennyi erőt adjon a hangzásba — és máris te szólalsz meg Gálvölgyi János beszélőszervén keresztül...

Ilyen egyszerű az egész.

De az utánzás még nem minden. Ha csak utánozna ez az utánozhatatlan utánzó, nem lenne több, mint egy magnetofon, vagy egy ügyes papagáj. János többet tesz. Parodizál. Ítéletet mond.

Ő látja erőnyeidet és hibáidat, (a titkoltakat is!), látja vágyaidat és kudarcaidat, megragadja, felnagyítja, néha — a műfajnak megfelelően — eltülozza. Akaratlan pislantásaid vaksi hunyorgássá, szeplőcskéid ragyákká válnak, sete-sutaságod paralitikus csetlés-botlásá torzul. És nevet a publikum, nevet a paródia alanya...

Ez bizony, nagy felelősség. De szerencsére van hozzá életbölcössége, mely azonban nem azonos azzal a terméktelen és unalmas bölcselgéssel, mellyel mások kényelmesen és zavarmentesen élnek le életüket. Ez másfajta. Kissé bizalmatlan, de magabiztos bölcösség, mely tartalmaz emberszeretetet és megvetést. Félénk és agresszív, riadt és vakmerő. Védekezik és támad. Szóval, olyan, mint az övé: Gálvölgyi Jánosé...

Hogy miért esik ennyi szó a parodizálásról egy olyan sokoldalú színész esetében, mint Gálvölgyi János? Mert Gálvölgyihez hozzátartozik a paródia, mint Madame Recamierhez a rekamié. Paródiái révén figyeltek fel rá 1986-ban a "Ki-mit-tud"-on, így szerették meg, így lett népszerű.

De János mohó volt. Többet akart: jó színész lenni. Ennek ellenére beiratkozott a Színház és Filmművészeti Főiskolára, ahol letöltötte a négy évét. Majd elszerződött a Thália Színházhoz. Kazimírnál tizennégy éve sikeresen mókázik és tragikus szerepeket old meg ragyogóan. És nőimitátorkodik a Vidám Színpadon, konferál, műsort vezet a TV-ben, a Rádióban, Búzáné Fábri Éva műsoraiban őt kéri a megkérdezett és önként beíró nézők. Lemezt készít, nem is lemezt, hanem mindjárt nagylemezt, énekel, táncol, pirosra festi az orrát és berobban a cirkuszi manézsbba mint bohóc...

— Miért vállalsz ennyit? — kérdik tőle egészségéért aggódó kebelbarátai.

Gálvölgyi elmosolyodik, rápillant órájára, és ha van ideje válaszolni, elmondja példaképpen az ismert anekdotát Nagy Endréről, a híres konferansz-igazgatóról, aki ingerülten támadt a fél órat késő, tökrészezen betántorgó színészére:

— Bandikám, az Istenért, miért iszik annyit?

Bandi rátromfolt:

— Maga még miért konferál annyit?

— Mert én bírom! — felelt Nagy Endre.

Hát, János bírja, hál' Istennek, és nevetet, nevetet fáradhatatlanul. Majd komolyra fordítja a szót, és gondolatgazdag modern irodalmi összeállítással bajlódik, de még ezt is elnézi neki a Közönség.

Mert szeretik a nézők, a kollegák (a komikusok is!!!), és — el ne feledjem — szeretik a hölgyek. Igyekeznek a közelébe férkőzni, nem tudják, hogy János nehéz falat. Megfekszi a gyomrot. Magáét is, másokét is...

János ugyan, rettentően bizalmatlan. Másokban még csak megbízik valahogyan, de önmagában kevésbé. Kétkedik sikerének tartósságában, még abban sem bízik, hogy megéri a másnapot ez a makkegészséges hipochonder.

E józan, okos és vagány komédiást át meg átszövik az érzelmek. Éhezi a szeretetet. E nemes érzés legparányibb megnyilvánulására könnybelábad a lelke. Óh, a szeme nem, rossz szelleme és órangyala, a bizalmatlanság közbelép, és sugall neki egy irónikus megjegyzést, nehogy rajtakapják a megrendülésen.

Mindent tehetségének köszönhet: — élelcélt, biztonságot, népszerűséget. Talán ebből következik, hogy a Tehetséget — bárhol jelentkezzék — kissé túlértékeli, és minden más emberi erénynek fölébe helyezi. A tehetségtől "főzve van". Áldott bizalmatlansága ilyenkor cserbenhagyja. (Érik is néha vaskos meglepetések.)

Ellenben a tehetségtelenség kihozza a sodrából, akár kollegánál tapasztalja, akár rendezőnél, akár kritikusnál. Ingerült lesz, és nem óvakodik felháborodásának hangot adni. Így bőven adódik alkalma hadakozásra. Annyi, mint egy moralistának és két janicsárnak együttvéve. Ez a tehetség gyermekbetegsége, ebből majd ki fog nőni János.

Erőteljesen fejlődő színészetében egyre kevesebb az "alakítás", egyre több az "EMBER". Fájdalmak, keserőségek, lázongások és beletörődések érlelik őt is, mint bármelyik halandót.

Színpadon, társaságban mindig mulatságos, de sohasem nevetséges. Ettől megkíméli önérzete, mert halálosan önérzetes, mint mindazok, akik abból élnek, hogy az emberek nevetnek rajtuk.

Gálvölgyi János mindig csinos és nett. Jó illata mintha vele született volna. Azonkívül igen kedves és udvarias. Csupa gyengédség, és türelmetlenség. Látni kell, ahogyan autóját vezeti. Úgyesen siklik, kanyarog előre, hajtja, sietteti maga előtt a forgalmat, nem érti "mi ez a cammogás?!" és dudál veszettül. Az emberek dühösen hátranéznek, a káromkodás ajkukon elolvad, felismerik Jánost, és mosolyogva előreengedik. "Menjen, Jánoska, rohanjon, de aztán este jót ne vessünk a TV előtt!" És Jánoska elhajt, szemérmes fejbiccentéssel köszöni meg a kedvezést, és biztosak lehetünk afelől, hogy Jánoska mindent megtesz jókedvünk érdekében.

Hiszen azért él!

Utóbbi időben egyre kevesebbet parodizál. Elment volna tőle a kedve? Óh, nem! Sajnos, médiumai rendre eltávoznak. Nem azért, mert — mint némely rosszmájú kollega állítja — János parodizálta őket, hanem mert másik generációhoz tartoztak. Újabb, parodizálásra érdemes médiumok pedig nehezen születnek. Hibák, fogyatékoságok akadnak bőven, csak abból van kevés, aki méltóan tudná viselni azokat.

Talán egyszer majd ő lesz parodizálásra érdemes személyiség (ha ugyan már nem az?!). De ahhoz, hogy paródia legyen a parodistából, születnie kell egy új Gálvölgyi Jánosnak!

* * *

Sas József...

A színidirektor ráförmedt a bemutatkozó ifjú művészre:

— A hangja gyönyörű, a neve ronda! Mondja meg őszintén, hogyan hívhatnak valakit Pollacsek Izidornak?! Még a Pollacsek rendben volna, de az Izidor... Mit szólna a Péterhez?

— Akkor inkább Imre!

— El van intézve — Imre! De mit csináljunk a Pollacsekkel?

— Ajánljon valamit direktor úr!

— Magának rövid, könnyed, szárnyaló név kellene...

— Szárnyaló?... Mit szólna a Sas-hoz?

— Remek! Maga mától kezdve: Sas Imre. Megegyeztünk, elmehet!

— Pardon, valamiben még nem egyeztünk meg!

— Nafene! És miben?

— A gázsiban!

Pollacsek Izidor (mostmár: Sas Imre) mondott egy összeget, a direktor egy másik összeget. Sas többször sírva fakadt és az ég felé emelte karjait, a direktor bevett két nyugtatót, de végül is megegyeztek, és elindulhatott Sas Imre ragyogó színészi karrierje.

Egykori kollegái elragadtatással beszélnek róla. Kiváló színész volt — mondják -, gyönyörű tenorhanggal, aranyló humorral, behízelt kedvességgel.

Kedvence lett a közönségnek, és a színi-társadalomnak egyaránt.

Ám hiába vitte sikerre szép, új nevét, a vészterhes időben a régi nevének keresték, s — fájdalom — találták meg...

Mi maradt utána?

Néhány kollega emlékezete, pár színi-plakát, egy-két agyonfirkált szerep-példány... És még valami! Illetve, VALAKI! Fia: Sas József.

Nézegetem Sas Józsi életrajzi könyvének fényképmellékleteit. Döbbenetes hasonlatossága édesapjával, juttatja eszembe a felismerést: Sas József azért lett, hogy egy jobb világban folytassa Sas Imre kettétört művészi pályafutását.

Jóskát édesapja nem engedte ki az életbe üres kézzel. Ráhagyta kiváló muzikalitását, fürgeségét, humorérzékét, feltűnő vitalitását, szép énekhangját és egyedülálló üzleti érzékét.

Sas József politikai kabarét igazgat, és — csodák csodája — nincsenek politikai skrupulusai. Humánus világnézetébe belefér minden, ami korrekt, haladó, és pénzt hoz.

Sas József szenvedélyes mulattató. Nála nincsen melankólia és depresszió. Nincs unatkozás!

A mi kedves, modern Rettegő Fridolinunk terrorizálja a publikumot, kényszeríti hogy kacagjon, tapsoljon. Még a taps ütemét is ő szabja meg.

Sas József mindig azt a minőséget adja, amit ígér. Sosem ad rosszabbat, mint ami tőle kitelik. Ő nem vizezi fel a tejet, nem csonkítja a súlyt, és nem számláz hamisan. Az ő almái a zacskó alján nem ütődöttebbek, mint a tetején.

Íme, a korrekt művész, és kereskedő. Miért ne gazdagodnék az ilyen?!

Néha szemére vetik, hogy szereti a pénzt. Nem szereti! Imádja! S a pénz ekkora szenvedélynek nem tud ellenállni — viszontszereti Józsit.

Legyenek egymással boldogok!...

Józsi mindenből pénzt tud csinálni. Keres lemezen, kazettán, reklámon, sikeren és bukáson. Ő az, aki még a kákán is egy csomót keres.

A felhabosítva tálalt ORI-botrányba az ő nevét is belekeverték. Én — megvallom — világgá mentem volna. De Józsinak ragyogott a szeme, dörzsölte a tenyerét, s kijelentette: országos turnéra indul új műsorral, melynek címe: "Ott túl a rácson"...

József pénztárcájába a kedves pénzek boldogan, mirtuszkoszorúsan gördülnek bele, de onnan akadozva, bicegve, és gyászfátyolosan távoznak. Józsinak alapelve: — a pénz nem arra való hogy kiadjuk, hanem hogy bevegyük.

De vigyázat! Különbözik ő minden féle Harpagonokról! Neki nem sajog a lelke, ha környezete is tollasodik.

Bámulom Sas Józsit!... Ennyi energiát emberben még nem láttam. Izgatottságát még a válságos pillanatokban is megőrzi, s csupán egy dolog hangolja le: az üres nézőtéri szék látványa...

Mint úthenger gázol keresztül minden kicsinyességen, keresztülbeálló aggályoskodáson. Egyedülálló szuggesztivitásával mindenkit mindenre képes rávenni. József egy verbális Uri Geller, ki a kanalat nem dörzsöléssel, hanem rábeszéléssel görbíti meg, s a hegyeket nem a hitével, hanem a dumájával mozditja meg...

Tavaly, egy novemberi éjszakán autóztunk hazafelé vidéki fellépésről. Rendőrök megállítottak, s közölték, hogy nem ég a baloldali lámpám. Büntudatosan motyogtam valamit, s láttam magamat bilincsbe verve. Ekkor Sas József kiugrott a kocsiból, s kijelentette, hogy ég az a lámpa, csak fénye a nagy sötétségben nem látszik. A rendőr nem hitt a fülének és a szemének. Zseblámpájával megvilágította a szomorú, kormos, kiégett izzót, nézte, nézegette, majd tanácsolta hogy cseréljük ki, mert a fénye kezd tompulni. Józsi megköszönte az intelmet, főúri gesztussal jelezte hogy tovább mehetünk... A derék rendőrök szalutáltak, s (állítólag) azóta is ott állnak, néznek utánunk...

Hihetetlen, Józsi mi mindent el tud intézni! Szerez tagjainak lakást, szerez telefont, aggregényeknek feleséget, betegeknek csodagyógyszert, protekciót, és soron kívüli protekciót. Szerez szponzorokat, mecénásokat, hirdetőket, hitelezőket.

Elintézi hogy elhunyt igazgató-elődjének sírját szekrény-nagyságú karrarai márványtömb takarja. (Rosszakarói szerint azért, nehogy az fel tudjon támadni!) Mind ezt fillérek nélkül, de úgy, hogy még maradjon is néhány ezer forint, amit prémiumra kifizethet élő tagjainak.

Elintézi hogy csütörtökön essen az eső, és pénteken süssön a nap.

Fagylaltárus ismerősömnek tanácsoltam a minap:

— Vegye meg nyugodtan azt a méregdrága olasz fagylaltgépet. Gyönyörű, napos lesz a nyár.

— Miből gondolja?

— Sas József aláírt negyven szabadtéri haknit!

És el tudja intézni ez az ördögös csodalény — amit más színigazgató, ha a lelét kiteszi sem tud —, hogy beosztottjai szeressék!

De ezen sincs mit csodálni.

Mondják, egyik színésze súlyos beteg lett. Sas Jóska — kijátszva a portás és a nővér éberségét —, beviharzott a kórházba, beosont a kórterembe, az oxigénpalackok, infúziók szövevényén át az ágy mellett térdre zuhant és összekulcsolt kézzel könyörgött a betegnek:

— Ne halj meg!... Nagyon szépen kérlek, ne halj meg!... Mi lesz velem nélküled?! Egy hónapra előre el vannak adva a jegyek!...

Allítólag ekkor egy angyalka repült be a kórterembe, pihés szárnyaival egyenesen rászállt Sas Jóska kopasz homlokára, majd onnan a beteg szívére telepedett, ott valamit elintézett, és továtűnt...

Ezután Sas Jóska felpattant, kifelé futtában még eladott egy Sas-taps lemezt a portásnak, és elviharzott.

A beteg kollega hamarosan meggyógyult.

Hol van még egy ilyen színigazgató?!...

Kies nyaraló-házában élveztem Sas József vendégszeretetét, a Mikroszkóp színészeivel együtt.

Már napokkal azelőtt elautózott Nyíregyházára, mert — úgy hallotta — ott olcsóbb a borjúhús. Vett tíz kilót, és egyben lekötött két haknit.

A kérdéses napon kora hajnalban elkezdte a szabadtéri főzést. Elintézte, hogy a nap kellemesen süssön, és csak annyira fűdögöljön a tavaszi szellő, amennyi a tűz lobogtatásához szükséges.

A kollegák mohó kedvvel ültek az ászta köré.

És József szaladgált a tálakkal, adagolta a pörköltet, a savanyúságot, szelte a kenyereket, s mindenre kiterjedő figyelmével elárasztotta vendégeit.

Még vicceket is mondott lőtás-futás közepette, és arra is volt érkezése, hogy megkérje kollegáit, vicceit el ne mondják előle a hakniban!

Hol van még egy ilyen színigazgató?!...

Régen. Bizony, régen ilyenek voltak, s József tőlük tanulta (vagy örökölte) azt az egyszerű belátást, hogy a vidám, családias együttes többre képes, mint az egymástól elidegenedett, bizalmatlan és rosszkedvű színész-csoport.

S ez a nagy-nagy szeretet — azon a vacak kis színpadon — estéről estére sikerré változik...

S boldogok a nézők, boldogok a színészek.

Hogy ő maga boldog-e?... Ki tudja?

Talán éjszakánként, mikor a napi lőtás-futás után, gyakorlott szeme végigsiklik könyvelése bevételi rovatán, s elégedett mosollyal hajtja fejét párnájára, lecsukott szemei előtt megjelenik Pollacsek Izidor, s jóváhagyóan bólint József felé...

Ötvenedik születésnapján mit is kívánhatok neki?

Isten éltesse, tartsa meg egészségben, s kiváló képességeinek birtokában.

Legalább is addig, amíg én nyugdíjba nem megyek.

* * *

Kazimír...

Ha az ember rápillant valamelyik lexikonban Kazimír Károly által rendezett előadások címeire, olyan érzése támad, mintha a szakács-világverseny pultján sorakozó finomságok sokadalmában gyönyörködne.

Megtalálná ott a krumplipaprikástól kezdve, a pekingi kacsán át a fürjbecsináltig valamennyi ételkülönlegességet, színpompás gyümölcsökkel dekorálva. (Talán még nylon-banán is kivillanna itt-ott.)

Kazimír Károly ünnepi asztalához hivatalos minden drámaíró, színdarabcsináló, sőt, minden lírikus, és filozófus is, a megjelenés feltétele: a halhatatlanság méltóságteljes palástja.

Spontán ízelítő szerzőinek névsorából:

Sophokles, Brecht, Petőfi, Kafka, Longfellow, Illyés, Thomas Mann, Corneille, Madách, Hammurabbi, Örkény, Dante, Lönrot, Diderot, Bóthy, Aischylos, Osztrówszki, József Attila, Bharata Mudi és Szilágyi György... S a tálalóasztalon látjuk Pál apostol leveleit, és kezeügyében ott sorakozik Brehm: "Az állatok világa", tizennyolc, plusz egy pótkötetben.

Óh, tudnám én — ha nagyon megerőltetném magamat — egy szátra felfűzni e sokféle színű és csiszolású drágakövet. Tudnám magyarázni gondolati vonulatát e díszes és érdekes szerző-panoptikumnak, de szívesebben hajlok az egyszerűbb magyarázat felé: Kazimír Karcsi, e született plebejus, szeret előkelő társaságban időzni. És nincs igazza?!

Hanem ez csak a külsősége a "Kazimír jelenség"-nek. A lényeg beljebb lapul.

Előtte fekszik Kazimír Károly: "Népművelő Színház" című kötete. Fellapozom az ÖNÉLETRAJZ fejezetet. S mit látok? A szerző élete Osztrówszki: Vihar-jának rendezésével kezdődik. Ő nem időzik el születésének bonyoldalmainál, nem pepecsel holmi bárányhimlővel, mosolygós tanítónővel, első szerelmekkel — mifénékkel, mindjárt Piscatornal vagyunk!

Mély igazság rejlik ebben. Kazimír Károly élete a rendezéssel kezdődik — úgy is mondhatnánk, hogy Kazimír Károly életének története: rendezéseinek története. Mégsem elhanyagolhatók az előzmények, mert éppen itt a kulcsa Kazimír Károly csodálatos kibontakozásának és meggyőző karrierjének.

Igen szegény családban született. Dalos kedvű, bohém munkás-édesapja hozta a művészi hajlamot, a mediterrán könyedséget; filléreket beosztó, szorgalmas édesanyja pedig a biztonságot, okosságot, akaraterőt. Három gyermekük közül a középső, Karcsika okozta a legkevesebb pályaválasztási gondot a jó szülőknek; első eszmélésétől kezdve ott ógyeleg a külvárosi színház körül egy vizeskancsóval meg egy pohárral. Árulja a vizet a nézőknek...

E bájos, pöttömnyi vízkereskedő szomszédja a színházat!

A felszabadulás után máris Lehotay Aprád színiiskolájában tanul, majd a vidéki színészet terén próbálkozik. (Nem sikertelenül!) De ez nem elégíti ki olthatatlan becsvágyát, beiratkozik a Főiskola rendezői tagozatára.

Elsőrendű feladatának tartja a műveltségi hiányok pótlását, és tíz ember szorgalmával veti bele magát a tanulásba. A Népi Kollégiumban magával ragadja a közösségi szellem, a forradalmi idealizmus, és ez megvédi attól, hogy a szellemi újjazdagok filosz-csoportjába rekedjen.

Diplomával a zsebében, bizakodással telítve lép ki a gyakorlati színházi életbe.

Rendez vidéken, Pesten. De ez neki kevés! Tehetségét és elkötelezettségét nem elégíti ki a kommersz siker, hiszen ő a társadalmat nem kiszolgálni, hanem előrevinni akarja.

Magáról tudja, hogy a megvalósult szabadság körülményei csak a lehetőséget adták meg; — a nép csakis a műveltség megszerzésével emelkedhet fel. S máris elkötelezi magát a "Népművelő Színház" irányában.

De fennkölt és tisztességes vágyait csak a maga színházában valósíthatja meg hiánytalanul. S útban van a Thália felé. Előbb rendezője, majd főrendezője és igazgatója lesz.

Meg-meglengeti Hevesi, Ditrói és Sztaniszlavszki zászlaját, hadat üzen a színházi kufároknak, rutiniéknak. A primadonnákon alapuló színház helyett, az aktuális társadalmi mondanivalót hordozó kollektív alkotásokra esküszik. S ha a serkentő drámai mondanivalót nem találja meg a drámákban, hát dramatizál regényt, elbeszélést, verseskötetet — s ha kell: árjegyzéket. Kazimír mindent felhasznál, ami alkalmas a tanításra, mert ő megszállott tanító. Tanít a színpadon, tanít könyveivel, tanítja a Főiskolán az ifjabb generációt. Még arra is marad energiája, hogy megtanulja azt, amit tanít...

Mint gyakorlatias művész tudja, hogy gondolatai csak szórakoztató és gyönyörködtető formában jutnak el nézőinek szívéhez, ezért szellemességével és alig fékezhető fantáziájával úgy díszíti fel előadásait, hogy azok élvezetesek a szemnek, fülnek, és nem ritkán a szellemnek!

Ilyen egy haladó művész és humanista!

Mondják, hogy Kazimír Károly hiú ember. Lehet. De melyikünk nem az? És — főleg — melyikünk hiúsága alapszik annyi valódi értéken, mint az övé?

Hogy szivarozik, mint Brecht?

Hogy néha cigarettára gyújt, mint Piscator?

Hogy szeret utazni, mint Livingstone?

Hogy szeret öltözködni, mint Lord Rothermere?

Hát aztán!

Hogy barátkozott Ortutayval, Germanussal, Graham Greenel? Jattolt a finn elnökkel: Kekkonennel? És majdnem jattolt Thmas Mannal?

Ne irigykedjünk rá emberek! Legyünk rá büszkék! Kazimír Károly igazi komédiás, szerepét, mit ráosztott a sors, igyekszik szépen, színesen eljátszani. Hogy itt-ott néha igazít valamicskét a szerepén? Ki vetheti szemére?!

Kazimír mindig épít. Építi a Tháliát, építi a magyar színészetet, és közben építi a maga szobrát is. Hát építse! Reneszánsz jelenség! Egyedülálló!

Kazimír nagy felfedező. Felfedez drámai kincseket, annak való irományokat, felfedez színészeket, felfedez igazságokat. Hogy néha olyasmit is felfedez, amit már

előtte is felfedeztek? Mit számít?!... A szerelmet is mindig felfedezik (és fel fogják fedezni), de ez mit sem von le az érzelmi hevületből.

És járja a múzeumokat, kegyhelyeket, a világ szép szellemi és földrajzi tájait. Kazimír, ezen intellektuális hedonista oly otthonosan mozog a világ műveltségének kincsházában, mint a teremőr.

Járt a Piccadillyn és a moszkvai Herzen utcában: Oplohkownál. Megcsodálta az Off-Broadwayn Kenneth Tynan produkcióját. Elgondolkozott Shakespeare szülőházában, és meggusztálta Beethoven kéziratait. És ráült Goethe zsámolyára... Szíve átmelegedett a Chichesteri "Álomszínházban", csevegett Barrault-val, és fájlalta hogy a T.N.P.-ből hiányzik Jean Vilar. (Talán neki jobban is hiányzott, mint a T.N.P.-nek...) Megsimogatta a Mahabharata 18 kötetét, és végigböngészte a Ramajana 48.000 szankszrit sorát. És megírta a "Vihar" rendezőpéldányát, elemző színopsziát, oly láttató erővel, hogy kedve lenne az embernek egy jó darabot írni belőle.

És megírta a magyar színészet megújulásának szükségességét, de oly hittel és szakszerűséggel, hogy kedve támadna az embernek jó színházat csinálni!

Hiába minden, kedves kollegák — Kazimír Károly nagy ember! Igazi író, fennkölt komédiás, a magyar színészet nagy gründolója, meleg szívű, hiteles és konzolidált forradalmárja!

Remek színházat csinál a Nagymező utcában. Törzsközönsége hűségesen látogatja előadásait, a kapun gyakran díszlik a "Minden jegy elkelt" tábla.

Színészei szeretik, ragaszkodnak hozzá, ki így ír egyik kötetében: — "Nagy felelősséget érzek azok iránt, kiket sorsuk hozzám kötött." Bízna benne, vakon követik őt, s bizodalruk csúcán így sóhajtanak a színpadi léclabirintusokon gubbasztva: — "Majd csak hoz egy normális színdarabot is Karcsi!..."

* * *

Szatmári István...

Szatmári Istvántól tüzet kapni — élményszámba megy. Mire cigarettádat előveszed, megmorzsolgatod, s ajkadhoz emeled, ezredmásodpercnyi pontossággal lendül Szatmári Pista keze is, a mindig meggyulladó, kellő lánggal égő öngyújtójával. Hálásan pillanatsz okos szemeibe a láng felett, és máris lebilincsel az a gyengédség, amellyel a lángocska körüljárja, körül táncolja cigarettád végét...

— Így gyullad meg egyenletesen, s kap szép, gömbölyű parazsat"... — szolgál magyarázattal a jó Szatyi, miközben újra kigombolja zakóját, s csúsztatja vissza belső zsebecskéjébe legendás tűszerszámját.

Szívesen olvasott, s övendetes gyakorisággal megjelenő "tárcái" éppoly udvariasak és pontosak, mint készsleges lángocskaí.

Szatyi demokrata. Oly mélységesen, ahogyan csak igazi úriember lehet az. Szívéből, ösztönéből...

Demokratizmusának kőalapja: megvesztegethetetlen igazságérzete. Ő az embereket nem rangjuk, hanem belső, rejtett, és főleg — elnyomott értékeik szerint méri. Gyengéden helyezi nagyítólencséje alá jó embereit, s mély odaadással hajol a látvány fölé. Az ő lencséje élesen és pontosan rajzol, de nem nagyít, hiszen ha lencséje nagyítana, az már a szatíra régióiba lendítené észleleteit, és akkor ő már nem Szatmári István lenne, hanem egy undok szatirikus. De — mint mondtuk — Szatmári úriember!...

Ha Szatyi megjelenik a társalgóban, a "pagodában", vagy az utcán, őt megpillantva önkéntelenül szorosabbra igazítjuk a nyakkendőnket, begomboljuk zakóinkat, mert öltözetével is példát mutat, sose mondja, de mindig ábrázolja: milyennek kellene lennie egy színésznek... Kívül, s belül...

Szatyi szép ifjú volt. Nemes metszésű arcának ékköve: mindent látó, derűt sugárzó fekete szemei, melyeket krampuszosan ívelt szemöldök választ el fényes homlokától.

Mi, akkori kezdők és vicsingerek magától értetődően fogadtuk el vezérünknek. Buzgón követtük Lajoshoz, a bohém vendéglőshöz, s fátyolos szemmel hallgattuk a mellbeteg primás szívtépéseit:..."Mi muzsikus lelkek, bohém fiúk..."

S Szatyival jártunk a Wesselényi utcai "Csiri-biri" lebuja, ahol nagyvonalúan hagyták figyelmen kívül a sablonos nemi tagozódást. S hallgattuk Ary-babát, a drága Arankát, a Csiribiri direktiszét, a százhusz kilós búbajos zsírhegyet, a panzionált kokottot, ki egy fél rumért szívesen mesélte el nekünk eseményekben gazdag életét, talán-sosem-volt ártatlanságának elvesztésétől legutóbbi (tegnapi) kalandjáig...

Szatyi elegáns ciceróne alaposságával mutatta be nekünk, vidéki surmóknak a pesti élet alvilági érdekességeit, s közben fennköltén mesélt egykori tanárjairól.

Szatyi még a háború alatt kezdte meg akadémiai éveit. Óh, akkor még a tanár urak kamásniban jártak, monoklit viseltek, és sétatálcát hordtak. Méltán szolgáltak modellül olyan ifjú számára, ki mohó szemmel csodálta rajongott példaképeit. Ha Szatyi a jövődjébe pillantott, a maga vonásait látta a kamásnis, sétatálcás úriem-

berek vállalai felett, épp úgy, mint a népligeti fotográfus festett huszárképén a kivágott lyukon bekukkanó arcot...

Szatmári Pista legfőképpen azonban nagy tehetségével tűnt ki. Micsoda vizsgaelőadások!... "A mi kis városunk"... Odaadással statisztáltunk, mi, alsóbb osztályos növendékek, s valamennyien őt tekintettük példaképünknek.

Szatyí sikeres ifjú volt. Sikeres a színpadon, sikeres a nőknél. Szatyit mindenki szerette, s ő rászolgált a szeretetre.

Színészi alakításait az egység és harmónia jellemzi. Úriasszonytartózkodása sosem vitte rá, hogy szerepeiből "többet" hozzon ki, mint amennyi magától adódik, mert méltóságán alulinak tartotta, hogy hazudjon, akár a szerző, akár a maga színésznimbuszának érdekében. Míg mások pakfonjaikat csillogó mázzal vonták be, Szatyí valódi aranyait vonta be tompább, de igazibb fényekkel...

Így hát Szatyí — mivel a kulisszaintrikák kényes természetével össze nem férték, továbbá mert elhárított magától minden "önmegvalósításos" taktikázást — hamarosan azon jellemszínészek sorába került, kik mindig "megbízhatók és korrektek". És mivel az eltompult szakmai közvélemény egyszer s mindenkorra elkönyvelte e minőségében, már akkor sem volt hajlandó meglepődni, amikor bizvást lepődhetett volna meg — és nem kis örömmel — Szatyí nagyszerű Beppó alakításán, Ottó, Vinnie, vagy Loby szerepein, és egyéb színészi attrakcióin.

Sorsa — szinte magától értetődően — a Vígszínház felé vonzotta (vagy taszította), ama színház felé, melynek falaiból példaképeinek lélegzete sóhajt, s szellemalakjaik elnéző fejszóválással kísérik a mostani színházi zajongásokat...

Szatmári Pista a Vígszínház Firsz apója, ki a szolgálat kegyelmi állapotában talán észre sem veszi, hogy a falakon kívül (nem ritkán belül) fejszecsapások zúdulnak szép világának cseresznyefáira. Hallja-e a fejszecsapásokat?... Lehet hogy hallja, de Szatmári István úriember, és úgy tesz, mintha nem hallaná.

Szép és tiszta írásaival kitotyog a mi Firszünk a kertbe, s aranyozott kannájával öntözgeti azokat a farönköket, melyek a kíméletlen fejszecsapásoktól sújtva már alig mutatják, hogy valaha égnek meredtek, s gyümölcsöket hoztak. És szomorúan csóválja lassan ószülő szép fejét, ha szenvedő növényt lát, melyet rossz karóhoz kötöttek...

Élj soká kedves Firszünk, úgy tűnik, a sors téged arra jelölt ki, hogy a "Cseresznyeskert" lakói közül utolsónak maradj a kastély ablakait bezárni, redőnyeit leereszteni.

De mégis, kérünk, lépj ki szerepedből, karátos írásaidal nyitogasd ki a beszögezett ablakokat. Engedd be a szeretet napfényét és levegőjét — hátha újra besurran velük az élet!...

* * *

A legnagyobb kisember...

A dalitársulat megérkezett a faluba. (Hogy melyikbe, már nem emlékszem.) A direktor szalajtotta legfiatalabb tagját: hirdetné ki a templomtéren az esti előadást, továbbá azt a közérdekű tudnivalót, miszerint a Direktor úr extra szolgáltatással is "áll a nagyérdemű közönség rendelkezésére": — a néző, ki este hétkor beadja lyukas lábcsizmáját a művészbejárónál, előadás végén megfoltozva visszakapja!...

S a cingár, elálló fülű újonc tette a kötelességét.

— Remek volt, Gyenge úr! — szólt a bádogos direktor — itt a mai gázsija, egy tojás. Estére, ha lesz bevétel, kenyeret is kap hozzá!

Így kezdődött Gyenge Árpád színészi pályafutása. A dalidirektornál eltöltött két év alatt eljátszotta a világirodalom valamennyi szerepét. Volt siheder, drámai és szerelmes hős, intrikus és kedélyes atya, táncoskomikus és bonviván. Mellesleg még a bádogosszakmába is beletanult. Majd a Bányász Színházhoz került, onnan pedig 1950-ben a Madáchhoz.

A sematikus drámák ama hőskorában az epizódisták két részre oszlottak: a kövérekből lettek az "örök kispolgárok", a soványakból pedig az "örök kisemberek". Árpi barátunk lenyűgöző soványsága révén az utóbbiba sorozódott. Ő lett a lojális kisember, a "belépő", a becsületes, a jó szóra induló, ki nem okoz fejfájást az agitatornak. Ő ténfergett minduntalan a főesemények árnyékában, ő volt szeretetreméltó visszhangja a detonált igazságoknak, ő nézett össze cimboráival ámuldozva, ha a főhős váteszi kijelentést eresztett meg... Az ő jóízű csettintésén hihette a néző, hogy a főszereplőnek valóban jó a bora. S az ő elkínzott arcán tükröződött az a megrendülés, amit a Kossuth-díjas drámai hősnek kellett volna kiváltania...

Árpád mindig hozta a jó hírt, de sosem kapta. (Már örült volna egy "kiborulásos" rossz hírnek is, de hát őt a rossz hírek sosem a színpadon érték.) Volt vőfély, volt örömapa, de vőlegény sosem volt...

Keszeg, ványadt figurája és székelyes kópésága (Kolozsvárról jött) szinte presztinálta a pedellus és házmester szerepekre. (Bár az utóbbiak az ő megfogalmazásában inkább "vicékké" szelődtek.)

És játszotta a sovány elesetteket, de csak akkor játszotta, ha e szerepek terjedelme nem haladta meg a két oldalt, mivel a magyar színészet íratlan törvényei szerint a sovány elesetteket — három oldalon felül — kövér, agresszív komikusok játsszák.

Árpi lett tehát a "kisember piacon" a legnagyobb. Ragyogó elesettjei szépen hozták a konyhára.

Hogy közben briliánsan eljátszotta az "Egerek és Emberek" megrendítő Candy-jét, vagy a Scapin fergeteges Geronte-ját, — hát, Istenem!... E remek alakítások emlékképeit elmosták a Spiller urak, és egyéb szemetesemberek mókás özönei.

És hiába írta meg a világjáró angol Shakespeare-búvár hazai lapjaiban, hogy Gyenge Árpád alakításában élvezhette a világ legnagyobb Második Sírásóját, azt a jó ánglus sem tudhatta, hogy Árpi barátunk szívesebben lett volna inkább a világ legkisebb Lear királya, vagy Harmadik Richárdja, mert kisember ide, hétköznapi hős oda, Árpádot szíve a nagy indulatú, monumentális szerepek felé vonzotta,

melyekbe még bádogosinas korában belekóstolt, s melyeket később sohasem kapott meg...

Végre is megállapodott Árpád, szerepköre kialakult, egzisztenciája megalapozódott.

Megnősült, jöttek a gyerekek (egy fiú és egy lány), kis lakását nagyobra cserélte, mely otthont adott beteg anyósának, és öreg édesanyjának is. Még egy jóévtágyú vizslát is tartott, mivel a gyerekek imádták a kutyust...

S Árpi nagy alázattal szolgálta családja jólétét. Loholt a szinkronba, a Rádióba, a televízióba, a filmgyárba. Loholt éjjel, loholt nappal.

És bekövetkezett a tragédia: imádott felesége megbénult. Árpi etette, mosdatta, emelgette évtizedeken keresztül.

S nevelte két gyermekét, gondoskodott öregjeiről... Kente a vajaskenyereket, adagolta az orvosságokat, s vitte sétálni a kutyát...

Később vett magának egy használt autót, hogy fájós lábait kímélje. Láttam őt többször is a Kazár utca környékén (ott lakott) — mint egy szorgos bogárka a nagy galacsint —, tolta maga előtt vékonyka karjaival bedöglött autóját...

Panaszkodni őt soha, senki nem hallotta. De őt ember, őt élet terhével a vállain mit tehetett? — Ivott! Ne restelljük bevallani, Árpi sokat ivott. Aztán orvosi segítséggel leszokott a borról, és minden segítség nélkül rászokott a rumra. De hamarosan azt is abbahagyta gyomorfekélye miatt. És leszokott a löversenyről, mert sokat veszített, és leszokott a totózásról, mert sosem nyert. Csak a cigaretta maradt meg Árpinak az élet élvezetei közül...

Ha a társalgóban a kollegák gáláns kalandjaikról meséltek, Árpi is közelebb húzta a székét.

Élénken él emlékezetemben a kép: a színház utcára néző ablakán kihajoltak a vidám, fiatal színészek, és az ott sétálgató hölgyikékkal kokettáltak. Árpi is odafurakodott valakinek a hasa alatt — miért maradjon ki a jóból? — de ráförmedtek: — Mész innen Árpi! Ne rontsd a kirakatot!... És Árpi félszeg mosollyal visszavonult. Mint ahogy mindig visszavonult, amikor túlekedés támadt egy női vagy egy igazgatói ülep körül...

És tovább reszketett sárga ujjai között a cigaretta, láberei fájdalmasan szűkültek... Már állni is alig tudott.

Gyenge Árpád, e kivételes tehetségű művész, áldozatos életének ellenértékeképpen csupán egyetlen adományt kapott a sorstól: a hirtelen jött, gyors halált...

Az álemberek és álférfiak e tobzódásában, számomra — ne mosolyogjanak kedves uraim és drága hölgyeim — a nemes áldozatkészség és hűség e törékeny bajnoka: Gyenge Árpád testesíti meg az igazi embert, az igazi férfit!...

* * *

Amikor megérkeztünk a Kisinyev-Moszkvai tíznapos turnénkra, Árpi az első napon megvásárolta ajándékát: egy lábhajtós kis autót unokája számára. Cipelte városról városra, szállodából szállodába, lépcsőn fel, liften le, hurcolta buszba,

repülőgépbe. Hozták volna haza műszaki barátai a díszletekkel, két nap múlva, de Áрпи azon nyomban akarta átadni.

Megérkeztünk Ferihegyre. Csomagjaink lassan gördültek elő a futószalagon. Vonultak a társulat elé a barna, piros, kék kockás kofferek némán, fáradtan. És egyszerre csek feltűnt a sárga, szívderítő, madárlátta kis autó. Áрпи odaugrott, diadalmasan ölelte magához... Felcsattant a taps. Áрпи szerény mosollyal köszöngette.

Mi tapsoltunk, és nem tudtuk — de most már tudjuk — hogy ez volt Gyenge Árpád színművész életének legutolsó tapsa...

* * *

Elhunyt Vándor József színművész

Ezévi rendes kivizsgálásra megjelentem a kórházban. A kertben sétálgatva várom a leleteket. Orvos ismerősöm szomorúan lép hozzám.

— Az éjjel meghalt a kollegája.

— Vándor Pufy?

— Vándor Pufy!

...Hiszen, már tegnap délelőtt halott volt, amikor itt sétálgattam vele a kertben, s el kellett tűrnie eseten bátorítgatásaimat. — Fel a fejjel, Pufykám, fogsz te még járni... Fogsz te még beszélni is tudni, csak legyen aki hallgassa! Csakhát türelem kell, türelem!

Pufy hosszan rámnézett, válaszolni akart. Erőlködött, hogy megérttesse magát, de torkából artikulatlan hangok buggyantak elő, s kínzó tehetetlenségében elpiyeredett, mint egy kétéves gyermek.

Kérdeztem, hányadik emeleten fekszik, próbálta kimotyogni, hogy a máso... má... má... és csontos ujjacskáival hármat mutatott... Istenem! Istenem! Ilyen vidékies mókákért de sokat frocliztak a kollegák mindkettőnket... Pufykám, szegénykém, ugye, most nem viccelni akarsz, csak nem tudsz parancsolni működtető idegeidnek, inaidnak.

Agyvérzése volt, Külföldön érte, hazahozták, hosszú ideig eszméletlenül feküdt, majd magához tért...

Mozogni, beszélni nem tudott, de érzékelni és gondolkozni igen, hogy szörnyű állapotán kívül még állapotának tudata is kínozza.

A kertben imbolyogva lépegetett, tipegett Pufy, a valamikor bikaerős férfi, aki a munkaszolgálatban a gyengébbek helyett is hordta a köveket, s testével fedezte a kápók botjai elől, lerogyott hitsorsosait.

Nem tőle tudom, hanem megmentettjeitől, kik a világ minden tájairól küldték neki üdvözleteiket, köszöneteiket, meghívásaikat, soha el nem múló hálából életükért.

Ilyen ember és férfiú volt Vándor Pufy, akit most itt, a kórház kertjében ráz a zokogás, s akin nincs ember, aki segíthet.

Meghalt Vándor Pufy!...

Nem volt, ki ne szerette volna, s nem volt, ki törődött volna emberi és művészi értékeivel.

1951-ben a kitelepítéssel sújtott Márkus Laci helyett ugrott be a vizsgaelőadásunkba, az "Úrhatnám polgár" főszerepébe, barátja, Major Tamás ajánlotta, s Pufy nem hozott rá szégyent. Majd a Madách Színházhoz szerződött, eleinte nagy szerepeket kapott, Darvas Ivánnal játszott kettős kiosztásban, de elhanyagolták, később mellőzték, leírták. Rásütötték a kis-epizódista bélyeget, hogy végül még azon is alul, mint extra-statisztát "foglalkoztassák".

E nyílt, segítőkész, tisztaszívű bohócból áradt a jókedv, a derű, mely végül, apránként kopni kezdett...

Hallom, hogy színháza, melynek élete 35 évét áldozta, saját halottjának tekinti. Szép dolog. De lehetetlen nem arra gondolni, hogy ha színháza a harmincöt év alatt

néha-néha, csak egy-egy pillanatra saját élőjének tekintette volna, talán nem mérgezi a mellőztetés, és a megalázó lekicsinyítés nem bomlasztja azokat az agyi ereket, melyek — kérem szépen — most megpattantak.

Pedig az az agy nem volt akármilyen!

Pufyt minden érdekelte, mindenről volt megalapozott véleménye, melyet zsörtölődve hangoztatott, néha akkor is, amikor nem kellett volna... Pufy igen gyors felfogóképességgel rendelkezett. Ám színpadi memóriája — egy-kétmondatos szerepei révén — sohasem volt kipróbálva. De igen jó emlékezettel lehetett megálva. Ezt abból tudom, hogy hetek múltán is lapról-lapra fel tudta idézni győztes ultipartijainak menetét. Mert sokat ultiztunk, hármásban, Gyenge Árpival a próbaközi várakozások lélekgyilkoló időszakáiban, az előadások szüneteiben, s megvallom, furfangos eszével, ördögös matematikai képességével és emberismeretével mindig Pufy nyert. Ha Árpi meg én a rossz lapjárás miatt az ég felé ráztuk ökleinket, Pufy nevette rajtunk, és kárörömmel hangoztatta alapelvét: — nincs rossz lap, csak rossz játékos!

Pufykám, hidd el, van rossz lap! Te most rossz lapot húztál, hiába voltál jó játékos!...

Gondolom, Gyenge Árpival már valamelyik mennyei öltözőben zsugázol, talán huszonegyeztek, mert azt lehet kettesben is játszani, míg ellenben az ultizáshoz legalább hárman kellene...

Míg ezen elmélkedem, hozza a nővér a leleteimet.

Belepillantok...

Pufykám, kollegám, testvérem, nemsokára kilesz az ultiparti. Kezdheted keverni a zsugát!...

* * *

Romhányi László védelmében

nem szólnék egy árva szót sem, csak hát elszomorít, hogy a mondott állampolgár tehetségéről, jelleméről, politikai "sandaságáról" utóbbi időben több rosszat kajabáltak, mint a személyi kultuszról, a pangás időszakáról és a kibontakozásról együttesen.

Am úgy tűnik, a közvélemény Romhányi ügyben — a kedvelt szakszervezeti szlogenel élve — "még nem ért a tűrőképességének határáig". Van még a Romhányi ügyön kevéske csócsálnivaló. Kis hús rajta, lerágnivaló.

Az ember, a benne bujkáló krampusz incselkedésére hajlamos Romhányi Laci esendő harcait többre becsülni, mint a hatalom repedéseiben meghúzódva szunyadozó felkent lángelmék semmittevését.

Legutóbb arról kaptunk hírt, hogy a gézengúz Romhányi kiáltványt tett közzé, melyben a felépülendő Nemzeti Színházra megajánlott összegeket a Jurta Színház javára kéri átiratni.

Ez bizony, csúnya dolog! Ha nem igaz, még akkor is!

Romhányinak szemére vetik megható rögeszméjét, hogy t.i. ő hivatott a magyar színházzal szembe vetni a magyar társadalmat a tetsz-halálból életre lehelni.

De kérdem, melyik színi-vezérnek nem ez volt a tévHITE karrierje hajnalán?...

Eleget dolgoztam Romhányi Lászlóval. Ismerem őt. Állítom, tehetsége semmivel sem gyengébb, jelleme nem elasztikusabb, mint sok ma működő, "történelmileg kialakult" színi-Cézáré!

Romhányi csupán abban mutatkozott ügyetlenebbnek sikeres kortársainál, hogy sohasem tudott "helyzetbe kerülni".

A peches Romhányinak éppen akkor romlott el a vekerje, amikor az osztozkodás hajnalán idejében kellett volna megjelennie.

Romhányi végigtekint a magyar színművészet diadalmas kádereinek nomenklatúráján, s joggal rándul össze a gyomra. Bekukucskál az Éden kerítésén, s fájdalmasan kiált fel a régi slágerrel: "...KÉRDEM, HOGY Ő MIÉRT, ÉS ÉN MIÉRT NEM?!..."

Romhányi Laci nem fogadja el a sors ama részrehajlását, hogy egyik-másik Romhányiból hatalmas társulat felett triumfáló, gazdagon dotált művész-professzor lett, míg neki, a Fő-Romhányinak a törvényesség és törvénytelenység borotvaélén táncolnia, egyik lábával a dutyiban ülnie kell a betevő kis színi-hatalom reményéért.

Garantálom, tudna ő is kápráztató sikereket aratni, ha rendelkezésére állana egy kiváló színészekből álló társulat, melyet nem neki, magának kellene fizetnie, s kikért nem neki magának kellene felelnie Isten, s ember előtt.

Mert bármily naív a mi kedves Lászlónk, arra ő is hamarosan rájött, hogy a rendező tehetsége a hatalma alá került színművészek tehetségében rejlik.

Tudna ő is az államilag szavatolt hatalom édes kéjeiben dagonyázni (talán jobban is mint némelyik impotens színi-hedonista), az ő életét is megédesítené a mámorító színi-függedelem...

De Romhányi úgy járt mint az egyszerű szende leányzó, ki túl sokáig árulta a bálban a petrezselymet, megunta, felugrott, és elment kéjhölgynek.

Szemére vetik, hogy leleményesen összegründölt Jurtáját "Alternatív tűzhányóvá" tette... Édes Istenem!... Belecsimpaszkodik a Jurtába, mint Dugovics Titusz a török-jébe, hogy vele együtt vesse le magát a mélybe, de — hallom —, most a meredélyt is ki akarják húzni alóla...

S a hatalom metreszei, kis és nagy művészei, kis és nagy jellemei kígyót békát kiáltanak rá, s nem hajlandók elviselni, hogy Romhányi Laci a hatalom vályúin kívül is képes hírnevet lakmározni.

Könyörgöm, miért nem tételezik fel Romhányiról, hogy ő is bírna a jelenlegi tehetőség-ellenes metódusban a diadal fellegei között lebegni?!

Nekem elhihetik, Romhányi nem veti meg jobban a kétbalkezes kultúrparancsnokságot mint arrivált kollegái, dehát ha a kapun kívül didereg, mit csinálhat? — Ordítózik!

Mostanában előfordul, hogy olyan színház-fenomének dobják vissza önérzetesen az Állam kóvedjeit, kik — ha mégoly tehetségesek is —, a hatalom komfortos karámfáján kívül még a Romhányiságig sem vitték volna.

Másutt meg azt látjuk, hogy csömörülésig jóllakatott színi-gourmandok fintorogva tolják el maguk elől a hatalom bőségét, míg gyomorbeteg színi-hadastyánok — közmulatságul — mohón rágcsálják fogatlan ínnyükkel, görcsösen megragadott üres tányérjukat.

Engedjék hát az asztalhoz Romhányit! Garantálom, nála kezesebb, halkabb, tehetségesebb és lojálisabb színházművész nem akadna kerek e hazában.

De bár nevezzék ki Romhányi Lacit a művészet első számú közellenségének, "alternatív szar-keverő"-nek, azt nem szabad tőle elvitatni, hogy LÉTREHOZOTT valamit, mégpedig abban a világban, amely a készletek felélésére, az értékek kiárusítására és elkótyavetyélésére lett berendezve!

A "közellenségek" iránti derűs rokonszenvel:

K. J.

(1988)

* * *

A most következő paródiát jóízűlésem tiltakozását leküzdve közlöm.

Létrejöttének okát magam sem értem.

Talán a parapszichológia körébe tartozó jelenséggel állunk szemben?... Lehet.

Dr. V.T.-t nem ismertem. Soha vele szót nem váltottam, be nem mutatkoztunk egymásnak, soha még csak egy épületben sem tartózkodtunk. Csak úgy ismertem, ahogyan engemet ismernek sokan: a TV képernyőjéről.

Ő volt a zenei műsorok szervezője, titkárja, a "Repülj pávák" hoppmestere, műsorvezetője. Ő számolta össze a zsüri pontjait, és ő hirdette ki a boldog győztesek nevét. Sokmillió TV nézővel együtt csupán ennyit tudtam róla, rokonszenves lényéről.

19?? nyarán a Balaton-parton üdültem. Egy éjjel, 2 órakor hirtelen felébredtem. Szinte fél-öntudatban minden teketória nélkül az írógéphez ültem, és megírtam Dr. V.T. nekrológját.

Miért? Ki sugallta? Ki kényszerített, hogy legmélyebb álmomból felriadjak, és egy számomra teljesen ismeretlen személy végzetével leszámoljak?

A nekrológ elkészült, én visszafeküdtem, és azonnal elaludtam ismét. Reggel fejfájásra ébredtem. Homályosan emlékeztem éjszakai kalandomra. Az írógéphez ugrottam, hogy ellenőrizsem képzelgésemet, de ott állt a nekrológ leírva, fehéren, feketével...

És két nap múlva a Rádió bementa: Dr. V.T. az éjjel elhunyt...

Nem értem... Ő szólt nekem? De miért nekem, aki alig ismertem? Bennem az idegenben jobban bízott, mint a hozzá közelebb állókban?

És milyen utakon jutott el hozzám az üzenete?

Ugye milyen sok a kérdőjel?

Ha ezek után nem átallja, szíveskedjék egyet lapozni, és elolvsni a titokzatos fogantatású éjjeli paródiát.

Nekrológ (Dr. V.T. halálára)

Boruljon el az ég!
Pávák, ne röpüljeteK!
Pucéfenekű pop-sztárnók elhallgassatok!
Dobverők, a levegőben megálljatok!
Örökre letette szemüvegét Dr. V.T.!
Ti Párkák, nem volt elég a fájdalomból?!...
Mit mondjunk?... A szó elnémul.
Dr. V.T. örökre letette szemüvegét...

Még ki sem hűlt a széke, melyen a zsűrivel átellenben foglalt helyet... A zene-szám bizonytalan akkordjai még ott kóvályognak a levegőben... Az erőlködéstől kipirult arcú énekesek kifullava lihegnek a kamerába... A tapsoló rokonok és vőlegények még extázisban verik össze tenyerüket... Ekkor ünnepélyes csend lesz, a szemek egy pontra szegeződnek... Dr. V.T. leveszi szemüvegét, és komoly méltósággal kinyilatkoztatja:

— A zsűri összpontszáma TIZENHAT!

A hideg szalad végig a nézők hátán. TIZENHAT! Óh, csak mi tudjuk, mennyire tizenhat az, amit Dr. V.T. tizenhattá nyilvánított!... Az ő tizenhatja volt az abszolút tizenhat, a kétséget kizáró tizenhat! Kő-tizenhat, gránit-tizenhat!... Dr. V.T. tizenhatja több volt, mint az átlag-tizenhat! Az már majdnem tizenhét volt!

És jöttek az új számok. Új előadók. Új izzás, új rokonok és új vőlegények kusza öröm-paroxizmusa, de ekkor Dr. V.T. újra levette szemüvegét, és minden bizonyossá vált: Hat, tizenhárom, az: Huszonegy!...

Szavai kopogtak, mint a vércseppek!

Mint a megfellebezhetetlen ítélet: Huszonegy! És Dr. V.T. nincs többé!...

Utóbbi időben féltettük őt.

Megjelentek a számítógépek, a digitális szám-mutatók. Aggódva kérdeztük: Maestró, nem fél a konkurenciától? Válaszát örökre szívünkbe zártuk:

— Barátom, lehet hogy a számítógép gyorsabb és pontosabb mint én, de adós marad egy igen fontos mozzanattal: nem tudja levenni szemüvegét!...

Ebben is igaza volt, mint oly sok egyéb művészi kérdésben. A veszteség torokszorító közelségében talán nem is tudjuk felfogni, mit is jelent e kegyetlen megállapítás: Dr. V.T. nem számol többé!

Most hogy utolsó utadra kísértünk ki, Megrendülten búcsúzunk el tőled, s nehéz szívvel adunk át az örökkévalóságnak, amidőn földi maradványaidat a farkasréti temető tizes szektora, nyolcas parcellájának hatos sírgödrébe bocsájtjuk. Szinte látjuk, amint a mennyei zsűri oldalán finom mosollyal veszed le szemüvedet, és így szólsz: Tíz, nyolc, hat — az: huszonegy!...

Nyugodj békében!...

* * *

Anyám, én művész vagyok!

Megint behoztak. Nem akartam jönni. Hallod, mama?! Ózdon jobb volt nekem. Lehánytam a kedvesnővért, nem rótt meg, anyámra emlékeztetett. Apám pofozott, nagyapám is pofozott, engemet az élet saját maga is pofozott, de visszaadtam. Választhattam: behoznak vagy leülöm. Anyám, csodálatos dolog a flepni. Szabaddá tesz. Lehet szárnyalni flepnivel. Tehetséges vagyok, gondolataimra nem vetek zabolát. A tehetség fáj, terhemre vannak pillanat-emberek. Anyám, én lehányom az embereket! Egy vagyok Józseffel, Adyval, Latinovitszal, Huszarikkal, a nagy hányókkal. Ég a napmelegtől a kopár szik sarja. Majdnem tűzoltónak mentem. De nem lettem az. Visszariasztott a sok-sok víz, mely eszköze a tűzoltónak. Szítani akarom a tüzet, nem oltani, lángot lövellni fecskendőmből, merev tagomból lövellni, porrá olvasztani mindent. Színésznek mentem, mert gyújtani akarok, lelkiismereteket dörömbölni, tűzzel tisztítani. Anyám, jajj, de tehetséges vagyok. Tikkadt szöcskenyájak legelésznek rajtam. Apám tudta a teljességet, de elhunyasra ítéltetett. Kérném, még egyszer pofozna fel, és ahogy ismerem, nem kellene kétszer kérnem, de már kukacoké. Hordtam a fát hűvös halomba, hordtam a maceszt a zsidónak, nem volt veszélytelen, engem is könnyen zsidónak nézhetek volna. Szemem világát veték, mint Sztrogoff Mihálynak, fülembé forró ólmot locsoltak mint Vazulnak. Engemet izéltek, mint Bovarynét a hátsó udvarban. Apám mondta: legyek molnár. Nem! Én a szélmalommal harcolni akarok, ütni-vágni, nekem ne öröljön, a kávédarálót is kidobtam. Vagyok új Don Quijote, harcom falra hányt szélmalomharc. Pénzt kértem kölcsön fröccsre, fröccsöt akartam önteni magamba, mint kohász, kinek kérges a tenyere, de tiszta, nem tapad hozzá vakond-eszme. Nincs egy árva fűszál a torskört kelőben. Anyám, mi az a tors?! Vitted a ruhát fel, fel a padlásra. Jajj, de tehetséges vagyok. Vannak gyermekeim, itt is, ott is, vannak látteleim. Ne irigyeljétek, nem mindig mámor zseninek lenni. Szobor akarok lenni, lexikonba címszó, tananyag, érettségi tétel akarok lenni. A világ egy tócsa húgy, az emberek benne amóbák. Itt csak örülnek érdemes! Itt szeretik, aki elmegy... Öngyilkosokat szeretik, kik a gyávák helyett halnak, s lehet tetemükből falatozni... Mivé lettél édes hazám?! Szívják a véredet idegenek, idegorvosok. A pénz az úr, a Disznófejű, Nagy úr, az adjunktus, ki dróttokkal bíbelődik, rámtkeri hogy rázzon. Okádok a világra, rumos italokat iszom, ez nekem oxigén. Szép vagyok anyám, gyönyörű, első áldozó, első áldozat. A rendezőt menesztettem édesanyja ölébe, igazgatóm ronda kopasz fejére konyakot öntöttem mert szabad vagyok. Várom a 6.20-as gyorsot, beruccanak a restibe lélekmelegítőért. Hallod, anyám, szirénáznak, itt a vonat. De hohó! A vonat nem szok szirénázni, ez csak mentőautó lehet. Hoznak fehér kabátot, lenvászomból, hátul gombolósat. Látod, anyám, hátulgombolós lettem, tipegek, gügyögök, kötözött sonka lettem, nem tudok autogramokat osztogatni. Nagy színész vagyok, lírikus, és világnak ostora. Irigyelnek pondró emberek, tehetségem, műveltségem és humorom miatt sárgulnak az irigyeim, mint levelek ősszel, öröm nézni hullásukat. Doktor úr, kissé lazábbra ha kérhetem, aztán gyerünk a detoxikálóba. Anyám, légy büszke a fiadra. Kékítőoldás közepette ejts egy szál

könnyet fiadért, kit szültél, kinnal szültél, kínra szültél. Még mindig nem jön a 6.20-
as. Zoli, a találkozást elnapoljuk. Mert én örült vagyok, de hülye nem!...

* * *

Dr. Magány

- Hallottad apukám, a művész nő férjhez megy!
- Na ne mondd!
- De, mondom! Illetve, ő maga mondta. Volt vele egy riport a TV-ben. Közölte, hogy megkérte a kezét egy bizonyos Doktor Magány!... Ki lehet az?... Milyen név az a Doktor Magány?
- Nem tudom.
- Persze, mindent te tudsz meg legutoljára.
- Ezen eddig még sosem bántódták! Különb, nevetni fogsz, mindent tudok a dolgról!
- Mesélj! Mesélj az angyalát!
- Kissé hosszú történet, de belevágok. Hát az úgy volt kérlek, hogy egy este kopogtattak az öltöző ajtaján. Energikus férfi-kopogás volt, ez a művész nő érzékeny fülei azonnal felfogták. — Szabad! — hangzott a kissé túl dallamosra sikerült felelet. Az ajtó nyílt, és belépett egy közepesen szemüveges, túlkoros playboy-szerű férfi. Virágot nyújtott át a művész nőnek, ki áhitattal szagolt bele a színpompába. Orrcskája hegye sárga lett a hím porától...
- Foglaljon helyet uram! — ripakodott vendégére — Mi járatban?
- Művész nő, meglehet, szokatlan formáját választottam a tiszteletteljes közeledésnek, de nem bírok ellenállni az őrzítő váagnak: az ön picinyke lábai elé borulni!...
- Miben látott?
- Minden darabjában láttam. A "Mangusza Sipolyát" ötször gyönyörködtem végig. Rászoktam Önre, mint a dohányzásra. Szüvedélyemmé tetszett válni!
- Csacsi ember! Mi, művésznők, azért vagyunk a természet által alkotva, hogy szüvedélyeket gerjesszünk, s ha kell, lohasszunk... De még be sem mutatkozott.
- Pardon, az öröm elvette a modoromat. Magány vagyok!
- Magány?!... Érdekes! Kedves szülei hogyan becézték? Magi?... Magóca?
- Pardon, ez a vezetéknevem. A keresztnévem: Pál.
- Pál... Azt mondja, Pál... Volt egy udvarlóm, ő olyan Pál-szerű alak volt, de sajnos, Bélának hívták. Nem is tartott sokáig... Bár ízig-vérig up-to-date volt. Mondja Pál, maga up-to-date?
- Nem kérem, hites könyvszakértő.
- Tehát kritikus?
- Óh, nem, nem. Számlák, belégek, könyvelés, váltók, satöbbi.
- Ezekről már hallottam... régebben... De hagyjuk! Mit tehetek önért?
- Szeretnék művésznőnek igaz barátja lenni. Barát, ki hallgat, s barát, ki beszél. Ki bizalmas, ki kéznél van. Aki kiváltja a gyógyszer, aki elhozza a kontakt lencsét, a Patyolatból a mosottat. Aki beengedi a körzeti orvost, de nem engedi be a villanyszámlást. Szóval, praktikus jóbarát... Ez akarok lenni Önnél.
- És mit kér cserében?
- Az örömet, hogy mindezt tehetem.

— Nézze, Pál! Nem mondom, hogy nem hat rám kellemesen ajánlata. Éppen most hagyt itt a bejárónóm, a frigiderelem elromlott. Csak tudja... Na, nem a bizalmatlanság...

— A legkitűnőbb referenciákkal szolgálhatok. Voltam már szerelmes zenetanárnőnél, voltam igaz barátja főorvosnőnek, tornatanárnőnek, masamódnak. Bízzék bennem! Lábai elé helyezem...

— Inkább tegye az asztalra.

— Mit?

— Amit hozott.

— Lángoló érzelmeimet hoztam. Húségemet és szívemet!

— Azt az előszobában tegye le, mert csepeg!

— Remélhetek?

— Bízunk a jövőben. De van itt más dolog is. Nézze Pál, én nem sokat adok a címekre. Nekem minden cím jó, ha az a Rózsadombon van, vagy Pasaréten... minimum a Vízivárosban. Másról van itt szó. Volt egy aspiránsom...

— Mire aspirált?

— A kegyeimre. Eláruljam, mivel nyert meg engem?

— Lihegek, hogy megtudhassam!

— Letette érettem a Baccalaureatust Etonban! Tudja, ez egy angol tudományos fokozat, mely arra jó, hogy ne lehessen kimondani. Magam is három évig gyakoroltam, de már megy, mint a karikacsapás. Baccalaureatus!... Mi?!

— Bámulatos! Leteszem én is! Hogy hívják? Felírom.

— Baccalaureatus!

A látogató elővette noteszét, és bolhabetűkkel körmögölte a Baccalaureatust. Eközben a művésznő csalfa tükrében szemügyre vette imádójának gyérülő tarkóját.

— Nézze, Palika, elég lesz, ha csak ledoktorál!...

— Ledoktorálok! — szólott elszántan a férfiú. — De mely tárgyból? Legyek világhírű agysebész? Balneológus? Vagy színháztörténeti szaktudor?

— Tőlem lehet a legnyomorultabb szociológus is, csak a neve elé legyen írva! És azonnal csináltatni névkártyát!

— Ezt fogom tenni!

— Menjen Pál, ha ledoktorált, jelentkezék! Én pedig megyek a pedikűrösömhöz. ...És ezután hét év telt el...

Mi történt közben? Ne kérdezzük...

Egy borongós őszi napon nagy csokor virág nyomult be az öltözőajtón. Mögötte az őszbefacsarodott Doktor Magány Pál...

— Ledoktoráltam!

— Mutassa!

Doktor Magány elővette és megmutatta.

A művésznő belepillantott a névkártyába.

— Ledoktorált! Így hát mi sem állhat közénk! Kéjesen beleborzongok, ha arra gondolok, hogy fog pukkadni a szakma!

— Ki tudja?! Állítólag, egyik lírai költőnknek a húgát maga a Bánat jegyezte el.

— Mindig utánoztak! — sóhajtott egy blúzrepesztőt a művésznő.

— A Bánatnak van doktorátusa?

— Óh, nincs. Csak úgy simán: bánat! Legfeljebb, Búbánat!

— De kitart-e mellettem jóban, rosszban? Ellenségeim szerint kibírhatatlan vagyok, barátaim szerint elviselhetetlen,

— Vállalom!

És az egymásra talált pár titokban ünnepelte nászát, a nyilvánosság teljes és szigorú kizárásával. Erről a titkos frigyről tett említést a művész nő tegnap a TV 6.000.000 nézője előtt, melyet te láttál, fiacskám, s melyről azt állítottad, hogy én semmit sem tudok!... Jó éjszakát!...

* * *

Hagyatéék...

A Hagyatéki Hivatal az alábbi levelet intézte a Színházi Múzeum címére:

Tisztelt Színházi Múzeum!

Polgárhy Lipót színművész elhunya alkalmából és következtében az előírt hagyatéki eljárást lefolytattuk. A néhai művész ingóságait az előírásoknak megfelelően hátramaradottainak rendelkezésére bocsájtottuk, kik az örökösödési illeték leróvása után az itt nem részletezett ingóságok birtokába jutottak.

Sajnálattal közöljük, hogy a tizenkét darab, egyenként 600 oldalas bőrbekötött fotó- és újságkivágás album (melynek létéről az örökösök tudomással bírtak), szórén-szálán eltűnt, nagy veszteségére a magyar művészeti életnek. A meglelt iratokat, leveleket és dokumentumokat — melyek tárgyi értéket nem képviselnek, s így azokra az örökösök igényt nem tartottak —, a Színházi Múzeum rendelkezésére bocsájtani kötelességünknek tartottuk. Selejtezésre, rendszerezésre nem vállalkozhattunk. Feltehetőleg tartalmaznak olyan adatokat, melyek mind az elhunyt művész személyiségét, mind a magyar színművészet egy korszakát tárgyi hitelességgel dokumentálják.

Munkájukhoz sok sikert és jó egészséget kívánunk.

Tisztelettel:

Hagyatéki Hivatal.

Toporlyán Ede ügyintéző.

(Csatolva a hivatkozott iratköteg.)

Tételes felsorolás:

1. Telefonszámla. (szabvány méret: 19/7.5 cm. fehér)

Helyi beszélgetések február hóra: 1822,— frt.

Távolsági beszélgetések: 1643,— frt.

összesen: 3465,— frt.

Befizetés esedékessége: a tárgyhó 20. napja.

Díjbeszedő Vállalat.

2. Csomagfeladóvevény. (szabványméret, sárga, 14/6 cm.)

Bagocsay Pál filmkritikus, Csorvay-köz 42 sz. címére küldött csomag vevénye.

Tartalma: Piperecikkek, italok.

Feladó: Polgárhy Lipót

Dátum: December hó 20-án.

3. Levél, fehér ívpapíron, kézzel írva.

(Polgárhy Lipót levele Soroksáry Dezső színingazgatónak)
Drága Dezsőkém!

Titkárságon megsúgták, hogy olvasod az "Elsőkből Utolsók" című belga vígjátékot. Láttam Trinidadban a nyáron. Van benne egy szerep: Bobby, az isten is rám írta! Szereposztást megbeszéljük, nem mindegy, kivel játszom. Irinyó-pirinyót haragszom! Miért a titkárnőtől kell kiudvarolnom a fontos információkat? Csúnya Direktor!

Férfias kézszorításom.

Lipótod.

(zöld golyóstollal hozzáírva:)

A kulcsot szokott helyen megtalálod, törülközőt kikészítettem. Az Isten háta mögött forgatok, fél hatig boldog lehetsz, — amit szívből gönnolok.

4. Számla. (14/6 cm, nyomtatvány)

A "Csilla" ékszerbolt számlája: — 12.500,— frt-ról, melyet egy darab 18 karátos szecessziós medaillonért köszönettel felvettünk. Gravírozás 1200,— forint. A gravírozott szöveg: "**Igaz komédiásod: P. L.**"

"Csilla" Óra és Ékszerbolt.

5. Használati utasítás Micosolon kenőcshöz. A Gyógyszerárugyár kiadványa. Mérete: 12/12 cm.

Szöveg: Micosolon kenőcs. A gombásodott helyeket előzőleg alaposan mossuk meg. A tisztítás után a kenőcsöt nem túl erősen kenjük a bőrre. Kivörösödés, vagy egyéb érzékenység esetén a kezelést azonnal abbahagyni!

Gyógyszerárugyár.

(A hátoldalon az összetétel és a lejárat dátum.)

6. Levél. (Sárga színű. Mérete: 18/7 cm) A borítékon és a levélpapíron fekete magasnyomással: Polgárhy Lipót színművész.

A boríték címzése: Bokross György főrendező úrnak.

A levél kézírással:

Drága Györgyöm!

Csak és kizárólag gratulálni tudok! Igazad volt, belátom, nem volt benne hozzám méltó főszerep. Csodát tettél! Olyan színészek is nézhetőek voltak, akik eddig semmit sem mutattak. Csak magad fajta zseni tud lehangozt, fals hangszerekből is dallamot varázsolni! Gratulálok, meg vagyok tőled hatva. Érted már, hogy miért imádok Veled dolgozni?!...

Meghatott ölelés:

Lipuczid.

(piros filctollal ráírva: elintézve telefonon!!!)

7. Ápilsz számla. (szabványméret)

Tíz csomag (100 drb) karácsonyi csomagoló dísz-papírról. 50 drb. Hópihés, 30 drb. Aranyozott Csillagos, 20 drb Jézuskás. Ára összesen: 2500,— forint
Vevőszolgálattal lakásra küldve.

Köszönettel:
(olvashatatlan aláírás, pecsét.)

8. Levél, boríték nélkül, vékony átíró papíron, indigóval.)

Ernő!

Bizonyítottad, hogy igazi kritikus vagy! Köszönöm meglehetősen, szakszerű méltatásodat. Ezzel jóvátetted múltkori csúnya melléfogásodat, amikor a nevemet avval a két vén hülye dilettánssal együtt soroltad fel.

Beszéltem. A. Elvtárssal, és felemlítettem, hogy Téged kellene Cannes-ba kiküldeni. Biztatóan vélekedett a dologról, de addig ne terjeszd, amíg nem biztos a dolog. Még lépek az ügyben. Értesítelek!

Csókollak, Lipótod.
Ágicának kézcsókom,
Ernőcskét puszszantom.

(golyóstollal ráírva: ajánlva feladva.)

9. Számla. (21/12 cm szabvány, indigós átírat.)

Egy pár zöld vadász-csizma: 1.600,— ft.

"AURÓRA" sarokemelő betét: 200,— ft.

Összesen: 1.800,— ft.

Köszönettel átvettük.
PARTIZÁN vadászbolt.

10. Levél. (zöld szabványborítékban, kockás írka-papíron, nehezen kiolvasható kézírással:)

Te mocskok! Meddig kell még néznünk azt az undorító pofádat? Te búzibérenc! Nem veszed észre, hogy mindenki utál, mint a szart?! Vannak még jóízű magyar emberek! Dögölj meg!

Egy jóakaród.

(ráírva golyóstollal: Tizenkét színész, ki írhatta, — egyúttal G.J. kollega is, ki nem írhatta, mert nem tud írni —, feljelentve.)

11. Feladóvevény. (Sárga, szabvány.)

Sümeghy Tódor gyártásvezető úrnak, Salgó u. 112.

Csomag, bérmentesítve. Súly: 5.30 kilogram. Tartalom: Italáru.

12. Dísztvírat. (MLX/b típusú, rajta grafikai díszítés: három szál rózsza.)

Lipootkaank! Forroon gratulaalunk a bemutatoodhoz! Igazad volt, ez a Te oenaallo ested, melletted nem volt szineesz! Lipi, nur Du allein.

Doduskaaeek.

13. Újságkivágás. (a lap neve ismeretlen. Méret: 7/3 cm.) ..zonyította, hogy a magyar színjátszás egészen egyedi jelensége, kire színházat kellene alapozni!

14. Telefonszámla. (19/7.5 cm. szabvány.)

Helyi beszélgetések: 1438,— frt.

Távolsági beszélgetések: 2628,— frt.

Másodkészülék telepítése: 800,— frt.

Összesen: 4866,— frt.

15. Levél. (Boríték nélkül, sárga, névemblémával. P. L.)

Dezsőkém, Dirikém! Ez a nyomorult telefoncsengő csak nem akar megszólalni! Miért hallgatsz? Még nincsen szereposztás? Vagy csak előttem titkoljátok? Furcsálgalom! Azt rebesgetik, hogy K. fogja a szerepemet játszani. Tényleg ellenforradalmárnak kell lenni ebben az országban, hogy valaki előre jusson?!!! Hiltonban ígértél erre a szezonra két címszerepet, és egy jelentős főszerepet. Ígéret szép szó!... Apropó, hívnak Pálpusztayék jövő szezonra, nem először! Ott talán nagyobb szükség van rám! Te tudod!

Értesítésedet várom, itthon vagyok, meg vagyok hűlve és köhögök. Légy szíves, köhögj Te is nekem valami jó hírt!

Kuc, kuc... Lipuncid.

16. Levél. (fehér borítékban, miniszterpapíron, kézírással.)

Kedves Polgárhy Lipót!

Többször kértelek, hogy ne intézd a sorsomat! Miért fúrtál bele a "Sűrű köd" című rossz bolgár darabba, a bakter szerepébe? Netán azért, hogy a parallel menő Shakespeare-ből kimaradjak, melyben a bohóc szerepét rám akarták osztani? Már ott is fúrsz, ahol semmi hasznod a dologból? Vagy netán el akard kerülni a számodra mindig előnytelen összehasonlítási alkalmat?

Utoljára kérlek, szállj le rólam, mert ha én szállok rád, abban nem lesz köszönet!

Kollegád: Kertényi Pál.

17. Meghívó. (kartonon nyomtatva, népköztársasági címerrel.)

Kérjük a művész elvtársat, hogy kitüntetésének átvétele végett a Parlamentben jelenjen meg.

A kitüntetés átadása: április hó 2.-án.

18. Levél. Zöld borítékban, kézírással.

Kedves Polgárhy Lipót Kollega!

Köszönöm figyelmességedet, hogy betegségem hírére azonnal küldtél egy üveg "BÉRES" cseppeket. Szomorúan jelentem, hogy nincs rákom, csupán nagyon meg vagyok hűlve. Küldeményedet ezennel visszajuttatom Hozzád, arra az esetre, ha ne adj Isten szükséged lenne rá. (A készítmény hatékonysága egy éven belül lejár!!!)

Ezernyi csókkal, igaz barátsággal!

Kollegád: (olvashatatlan aláírás)

19. Levél. (Soroksáry Dezső direktor levele Polgárhy Lipóthoz.)

Kedves Lipótom! Magnószalagot megkaptam, köszönöm. A felvett musicalt nem ismertem. Gyönyörű! Kihozzuk, Veled a főszerepben. Szalagodon — te nem is tudsz róla — véletlenül rajta maradt egy beszélgetés hanganyaga. Valami házibuli lehetett Nálad, és a magnó véletlenül bekapcsolódhatott. Meglepett néhány kollégának irántam érzett gyűlölete. Feleségem külsejére tett megjegyzések, és erkölcsére tett aljas rágalmak undorítóak. Köszönöm, hogy tudtodon és akaratomon kívül felnyitottad a szememet néhány kollégád "értékét" illetően.

Köszönettel: Soroksáry Dezső

20. levélcetli. (12/8 cm. kockás papíron, kézzel írva.)

Művész úr!

A fényképeket a portán leadtam, remélem, megkapta. A pénzért majd jelentkezem. Amennyire lehetett, megpróbáltam M.-t a nagyításban kihagyni, de a keze sajnos bennmaradt, mivel éppen Önnek nyújt át valamit. Ha kell, kiretusálhatom, de az újabb hét késedelem.

B. Józsi, fotós.

21. Levél, borítékban. (fehéres színű, hozzáilló papír. Kézírás.)

Drága Lipótom!

Nem tehetek róla! A szerepeket már előbb kiosztották, (s ami rosszabb, a színészeket kiértésítették), ezért utólag nem tudom megváltoztatni. Abban egyetértek Veled, hogy a szerepet te tudnád az országban egyedül eljátszani, ehhez kétség sem fér. Bánt, hogy felhánytorgatod korábbi együttes sikereinket. Nincs rá semmi szükség. Tudod, hogy nálam Te vagy az első szám. Hogy miért K.J. kapta a szerepet? Már mondtam, nem tehetek róla. Persze hogy kárpótollak!

P.S. Azt nem tudtam, hogy K. J. nyilas volt. Fertőző bőrbajáról sem tudtam.

Igaz szeretettel:

Híved és vevőd:

Sugár Ármin, filmrendező.

22. Levél, boríték nélkül. (20/16 cm. sárgás, gyűrött papíron.)

Művész úr, a nyaralójának a kulcsát leadtam. Kifizettem az embereket, számlát kértem, nehogy megint azt tessék mondani, hogy én nyelem le a pénzt. Nem vagyok kíváncsi a hat forintjára.

Józsi.

23. Levél, borítékban. (világoskék, 18/7 cm.)

Művész Úr! Ígérte hogy beajánl a filmgyárba meg a televízióba. Mi van?! Mért nem értesít? Egy éve hiteget. Az aktokat, amit rólam csinált, negatívokkal együtt küldje vissza, vagy feljelentem.

Olga.

24. Levél, borítékban (cégjelzés: Budapesti Vendéglátó Vállalat)

Kedves Művész Úr!

Panaszkönyvi beírásával foglalkoztunk. Megállapítottuk, hogy Szabó Pál kiegészítő felszolgáló az említett napon tapintatlanul viselkedett Önnel szemben. Mentsége, hogy t.i. nem ismerte fel Önt, nem elfogadható, sőt, súlyosbító tényező. Nevezett felszolgálót alacsonyabb beosztásba helyeztük.

Kérjük, Tisztelt Művész Úr, üzemünket a jövőben is látogatásával kitüntetni szíveskedjék.

Hajagos Ede, üzletvezető.

25. Két levél, gem-kapoccsal összefűzve. (mindkét levél krémszínű, az első gép-, a második kézírással.)

Az első levél:

Művész úr! Mi, kritikusok nem szoktunk a művészekkel levelezni, véleményünket a lap hasábjain fejtjük ki. Az is ritka dolog, hogy a kritika megjelenése után az érintett művészek kioktassanak. Lehet, hogy ön, most a huszadik előadáson lazábban játszik, de a premieren görcsös volt, fejhangon kukorékolt, és nem tudta a szövegét. Rendreutasítását kikérem magamnak! Közlöm, hogy téved, amikor azt állítja (sőt — hallom — terjeszti), hogy én három elemet végeztem. Bizonyíthatom, hogy bölcsészdiplomával rendelkezem. Sértegetéseire megvetéssel válaszolok!

Sehonnay Bitangh Pál, kritikus.

A második levél:

Drága Lipót Barátom!

Figyelmességed jól esett. A zenélő dobozt vendégeim megcsodálták. Kedves dal-lama mindig Rád fog emlékeztetni. Remélem, e figyelmességed a köztünk tévedésből kialakult nézeteltérés feloldását jelenti.

Hallom, készültök a bemutatóra. Ott leszek a premieren tollammal, noteszerímmel. Előre is sok sikert kívánok! Híved és lelkes néződ:

Sehonnay Bitangh Pál, szakíró.

26. Levél. (fehér színű, egyszerű borítékban, gyengén olvasható kézírással.)

Művész úr! Én a cselédje nem vagyok. Kedden este úgy ordított velem, mint a kutyával. Én a kutyája nem vagyok.

Az én idegeim sincsenek vasból. Ha akarja, rúgasson ki a színházból, de velem ne üvöltjön. Nem azokat az időket éljük, hogy csak úgy lehet az emberrel.

Sajgó Pál, szabó.

27. Levél. (krém színű, 18/13 cm. Raszterezett papír.)

Kedves Polgárhy Lipót Barátom!

Most érkeztem haza a kiküldetésemből, így csak most kaptam kézhez figyelmes-séged tárgyi jelét. De minek verted magadat költségekbe? Eredeti Glatz Oszkárom még nem volt, köszönet érte. Kitüntetésed ügyében interveniálok. Most nem olyan könnyű, mint az előbbinél volt, most inkább annak akarnak adni, aki még nem kapott. De mit számít az? Persze hogy Te vagy a legméltóbb! Egy hét múlva többet tudok. Ha van valami, azonnal értesítelek.

Ölel öreg barátod:

(kiolvashatatlan aláírás, valami tréfás ábrával, összerosódva.)

28. Levél. (világoskék színű boríték, fehér famentes ívpapír.)

Lipót!

Köszönöm, köszönöm. Jól esett a gratulációd, mivel mi még együtt nem dolgoztunk. Ez lesz első közös munkánk. A közölt szereposztási javaslatodat figyelembe vettem, fontos, hogy Te jól érezd magadat a forgatáson. Nyakbőségem 42-es. Miért kérdezed? A cipőméretem is 42-es.

Meglepett közlése, hogy K.J. véresszájú kommunista és besúgó. Igazad van, az ilyenekkel tényleg nem tanácsos egy tálból cseresznyézni!

Alig várom hogy találkozzunk, a részleteket megbeszélni.

Ezerszer öllelek:

Vándor Nándor, filmrendező

u.i. Kedvenc színem a barna. Miért kérdezed??

29. Hivatalos értesítés. (szabvány boríték, Főtaxi emblémával.)

Tisztelt Művész Úr!

Értesítjük, hogy panaszát kivizsgáltuk, és megállapítottuk, hogy Bakó Jenő gépkocsivezető vétségét nem találjuk olyan súlyosnak, amiért azonnali elbocsájtás büntetésével sújthatnánk.

Kiderült, hogy a jelzett időpontban a Hajós utcában vízvezeték lefektetés volt, emiatt zárták le a Hajós utcát, így az operaház megkerülése szükséges volt, nem az Ön "megkárosítására irányuló fondorlat". Bakó Ernő gépkocsivezető négy gyermekét tartja el, és eddig ellene semmi panasz nem érkezett.

Kérjük közlésünk szíves tudomásulvételét.

Mély tisztelettel:

Horpács Géza, oszt.vez.
főtaxi.

A Színházi Múzeum illetékes munkatársa az anyagot áttanulmányozta, és úgy találta, hogy azok nem tartalmaznak olyan adatokat és adalékokat, melyek az elhunyt művész nimbuszát jelentősen emelnék, vagy róla általánosan kialakult "image"-ot módosítanák, ezért az iratköteget cukorspárgával összekötözte, s az átmenetileg irattárnak kinevezett pincehelyiségben, a talajvíz szintje fölötti polcon elhelyezte.

* * *

"Semminek sincs határa!..."

A színpadon régen is lehetett mindenről beszélni, csak meg kellett adni a módját. Kerülendő volt a trivialitás, az ízléssértő hangvétel. Ma, úgy tűnik, a szerzők direkt utaznak az ocsmányságokra, a közönség jobb ízlésű rétegeit pukkanasztandó, a rossz ízlésűeknek kedvébe járandó.

Ő dolguk!

De vannak területek, melyekre még a legmodernebb szabadszájúak sem merészkednek: az emésztés és egyéb vegetatív események hangzásvilágába...

Pedig hát, egy kis leleménnyel, stílusérzékkel...

Szolgáljon bizonysgul az alábbi paródia, melyet hárman írtunk:

- 1/. az Élet,
- 2/. Szilágyi György,
- 3/. Körmendi János.

Megvallom, hármunk közül az élet volt a legmókásabb. Amiket az produkálni tud!...

Szilágyi Gyurival múzeum-otthonában egy műsor összeállításán tanakodtunk.

— Volna itt valami — mondja Gyuri — csak... csak... De különben nézd meg magad.

Egy gondosan sorszámozott borítékból elsárgult újságkivágást és egy fényképet vett elő.

— Felolvasom neked — mondta, és nyomban olyan hahotában tört ki, amelyet humoristától nem vár el az ember. Fuldoklás és a visítás közben ismertette velem a cikk tartalmát, minek következtében visító duetté váltunk. Ő régről ismerte a teljesen hiteles anyagot, én először hallottam...

Szilágyiné asszony aggodalmas arccal nyitott be az ajtón, de amikor meglátta Gyuri kezében az újságkivágást, velünk nevetett. Ő is ismerte a cikket...

Végre rezdeztük arcvonásainkat és rekeszizmainkat.

— Sajnos, a témája miatt nem lehet vele mit kezdeni. — szomorodott el Gyuri barátom — bár minden a stílustól függ! Próbáljuk meg!

Ott, helyben, közösen nekiláttunk az anyag "megszelidítésének".

Szíveskedjék elolvasni, mennyire sikerült.

Pujol...

(Részlet Jean Jacques Boisrosier: EMLÉKEIM c. könyvéből)

...Még két nap a bemutatóig. A műsor kész. Munkatársaim és a kabaré bennfentesei gratulálnak, vállamat veregetik. De nem vagyok elégedett. Valami hiányzik a műsorból... Valami, soha nem látott szenzáció...

Az irodámban ülök, töprengök. Kopogtatnak.

— Tessék! Az ajtó nyílik, belép egy igen jólöltözött, finom modorú és feltűnően szép, fiatal férfi. Egész lényéről áradt az a dekadens túlfinomultság, aminővel csak az ancieme-regime irodalmi szalonjaiban találkozhattunk. Udvariasan meghajol.

— Joseph Pujol vagyok.

— Örvendek. Miben lehetek szolgálatára?

— Kérem, Igazgató úr, szeretnék fellépni az ön műsorában!...

— Megtisztelő rám nézve. És mit tud?

— Hát... hogy is mondjam... tulajdonképpen hangutánzó vagyok.

— Hangutánzó?!... Kár. Annyi van belőle, hogy Szajnáat lehet velük rekeszteni.

Sajnálom.

— Pardon, direktor úr, az enyém speciális hangutánzás.

— Hasbeszélés?

— Lejjebb...

— Hogy-hogy lejjebb?! Mi van lejjebb a hasnál?

— Kérem, méltóztassék gondolkozni...

— El sem tudom képzelni. Nyögje már ki hogy mit tud.

— Kérem, Igazgató úr, én szellentőművész vagyok.

— Pardon!... Talán rosszul hallottam...

— Jól tetszett hallani. Kérem, egy pillanatra függessze fel előítéleteit, és hallgasson meg. Már annyi helyen próbálkoztam, de szóhoz sem hagytak jutni!...

Ekkor megint kopogtak. Ingerülten kiszóltam:

— Ne zavarjanak kérem, tárgyalok!

Vendégem finom mosollyal közölte:

— Az ajtó mögött ezúttal nem áll senki. Én kopogtam!

Kezére pillantottam, melyet maga előtt tartott összekulcsolva, belépésétől kezdve.

Kérdően ránéztem, ő így folytatta:

— Én imitáltam a kopogtatást!

— Maga?!... Hihetetlen!... És mit tud még?

— Mindent! Ha megengedi, bemutatnék egy ágyúlövést az angol-búr háborúból.

Bemutatta! Döbbenetes volt. Az ember szinte érezte a lőpor fanyar illatát. Ezt követte egy dum-dum lövedék becsapódása, majd egy géppuskasorozat. Vendégem belelendült. Utánzott lőnyerítést, kakaskukorékolást. Ajtónyikorgást, olajozott és olajozatlan zsanérral!... Végül elérkezett csúcspanakciójához: egy méteres gumicső végéhez illesztett blockflóten elfújta a "Bon soire Madame" című, akkor

nagyon divatos slágert, majd ráadásként a "Félénk menyasszony" című bravúrszámát.

Mindezt oly tökéletes átéléssel és humorral, hogy a térdeimet csapkodtam. Amikor a telefon megszólalt, már az asztal alatt fetrengtem a röhögéstől. Ám vendégem udvariasan átnyújtotta a kagylót — a csengetés valódi volt...

Mikor a nevetéstől felocsúdtam, vendégem előadta, hogy speciális adottságát már kora gyermekkorában felfedezte. Kezdetben diáktársait, majd a kaszárnyában bajtársait szórakoztatta. De érezte, hogy többre hivatott... Pujol ráeszmélt, hogy kincs van a... birtokában!

Megállapodtunk. Éreztem, hogy Pujol az én emberem. Jó orrom volt az ilyenhez!...

Az elsöprő siker engem igazolt. A vendégekre ugyanolyan hatást tett, mint rám.

A fényes sikerű műsor lefutása után tengerentúli szerződések szólították el. Pujol szinte az egész világot végig... utazta. És mindenütt óriási sikert aratott.

Ám a dicsőség nem szállt a fejébe. Pujol nem tartozott a széll-el-bélelt művészek azon csoportjába, akik csak a babérjaikon üldögélnek. Ma úgy mondanók: Up-To-Date, azaz naprakész művész volt. Alig dörrent el egy merénylő fegyvere, alig robant fel egy Zeppelin, vagy alig esett egy főúri vadászat, másnap már Pujol fényes repertoire-ját gazdagította.

Mi volt hát a titka? Művészetében milyen szerepet játszott a veleszületett tehetség, és mit adott hozzá a szívós, kitartó gyakorlás?... Akadt volna utánzója bőven, de Pujol féltékenyen őrizte titkát. Nem engedett belesni műhelyébe!...

És életének zenitjén, ötvenedik születésnapján barátai és rajongói a Palais-Dorsayban ünnepelték. Összegyűltek a születési és pénzarisztokrácia kiválóságai. Bouchet mester ez alkalomra háromemeletes tortát alkotott, melyen ötven szál gyertya fénye villant. Gongütésre libériás inasok tárták fel a dúsan aranyozott ajtót, melyen át diadalmasan vonult be a Mester... Odalépett a torta elé, és hallgatagon bámulta a gyertyák játszi fényét... Ám az előkelő vendégkoszorú nem engedett időt az elmerengésre: — Elfújni! Elfújni! — kiáltották. Pujol hátralépett, megfordult, és egyszerre fújta el az ötven szál gyertyát!... A zenekar tust húzott, s az előkelő vendégcsereg, az arisztokrácia színe-virága mohó kedvvel falta fel Bouchet Mester remekét!...

Pujol az értő kritikának és a nagyközönségnek egyaránt dédelgetett kedvence lett, mert bár művésze végtelenül populáris volt, a "vájtfülű modernnek" számára is tartogatott üzenetet.

Emlékszem, hogy megdobogtatta nemes szívét Edison nagyszerű találmánya, a hangrögzítő készülék. Tett is néhány kísérletet a tölcseres grammofonnal, de annak gyatra akusztikája elkedvetlenítette, s lemondott róla. Mekkora veszteségére az utókornak!...

Ám az égen háborús fellegek gyülekeztek. Az érdeklődés lanyhult. Más szelek fújdogáltak... Pujol visszavonult. Nőül vette ifjúkori szerelmét, egy léggömbgyáros kisebbik leányát, betársult az üzletbe, s attól kezdve minden energiáját az üzem felendítésére fordította.

S a varietékben új sztárok születtek...

De mégegyszer, öregkorában hallatott magáról. Egy jótékonycélú matinén hirdették meg fellépését. Összegyűltek egykori tisztelői, rajongói, kik könnyfátyolos szemmel kísérték a színpadra tipegő ősz Mestert. Orvosai le akarták beszélni a fellépésről — alig esett át egy csökönyös huruton —, ő mégegyszer meg akart mártózni a siker mámorító illatában.

Számát elkezdte... A teremben vágni lehetett a csendet... De hiába! Hangja megkopott, recsegőssé vált, és szemmel láthatólag kitűnt, hogy milyen indiszponált!...

Pujol elsápadt, odakapott, és megadatott néki az a csodás apoteózis, mely iránt, mi, a színpad esendő művészei oly sóvár epekedéssel tekintünk — ott, a színpadon, művészetének gyakorlása közepette kilehelte tiszta lelkét...

Sírkövére — utolsó akaratának megfelelően — e szép sorokat vésték:
"DIXI, ET SALVAVI, ANIMAM MEAM."

Azaz: Szóltam, és megkönnyebbült az én lelkem!...

* * *

MEGINT A SZÍNHÁZ!

b
b
z
e

is

m
b

m
h
tő

b

fe
sz

Ö
a
Va
m
Ja

pa

ke

me
so
az

Sp
né

pé

fele

Egy felvonás

Ki ne ismerné a régi színházi adomát, miszerint a bonviván, ki az első felvonásban az ál-pezsgő helyett igazi rumot ivott, úgy berúgott, hogy a második felvonásbeli nagyjelenete előtt mint az üres zsák csuklott össze. Am a színház nem jött zavarba. A direktor beküldött a színre egy statisztát, ki meghajolt a primadonna előtt, és így szólt:

— Asszonyom, Baracs úr nem tudott eljönni, de azt üzeni, hogy "A nő szívét ki ismeri, ezer szeszéllyel van teli!..."

A közelmúltban egyik színházunkban, ahol a Ludas Matyit adták, a címszereplő másirányú elfoglaltsága miatt a szünet alatt eltávozott a színházból. A derék direktor bejelentette:

— Kedves nézőink, előadásunkat itt abbahagyjuk. Matyi rájött, hogy nem érdemes Döbrögi urammal civakodnia. — Majd megveri őt a Jóisten! — mondta, és elrohant. Bízunk hát a Gondviselésben. Jegyek a legközelebbi előadásra még kaphatók!...

A sajtóban az igazgató eljárását erősen vitatták. Szerintem nem volt igazuk a bírálóknak. A direktor modern, célravezető eljárását ajánljuk a többi színháznak is.

Például, a "Mégis kinek az élete?" című darabnál, ahol egy béna személy három felvonáson keresztül vívódik a színpadi ágyon élet és halál között, a rendező az első szünet után kiállna a függöny elé, és az alábbi nyilatkozatot tenné:

— Hölgyeim és Uraim, kitűnő hírem van az Önök számára! Betegünk — kiért Önök úgy aggódtak —, kiugrott az ágyból és saját lábán ment haza! Tapsoljuk meg a művészt övendetes felépülése alkalmából!... Legyen máskor is szerencsénk!... Vagy: bejelentenék hogy a "János Vitéz" gonosz mostohája a szünetben elröstellte magát, visszavarázsolta az elbitangolt juh-nyáját, Iluskát kistafirozta, és hozzáadta Jancsihoz.

A közönség fellélegezve távozna, és a nagyfilmet már otthon nézhetné végig, papucsban, kényelmesen.

A nézőpárti rendező a "Godot-ra várva" előadásának harmincadik percében berekesztené a játékot, és így szónokolna:

— Kedves Nézőink, nem akarjuk Önöket áttatni! Elárulom, hogy Gonot nem jön meg. Higyjenek nekem, a darabot háromszor elolvastam, két hónapig próbáltuk, de sose jött el. Menjenek haza békével, ha holnap estig itt ülnének, akkor sem jönne el az a fránya Godot, aki melleleg szólván — nem is létezik!... Jó éjszakát!

Mindez csak ötletjáték. De azt hiszem, valamennyi, beleértve a Hököm Színház Sportcsarnokbeli hírhedt attrakcióját is, csak gyenge utánpótlás az egykori, nevezetes népligetű mutatványnak, a "Magyarok bejövetelenek".

A ponyvasátor előtt a kikiáltó így csalogatta a népet:

— Tessék, tessék! Itt látható a Magyarok bejövetele! Csodálatos szenzáció! Belépés húsz fillér! Tessék, tessék! A Magyarok bejövetele!

A jámbor népet beteretlék a négy üres ponyvafal közé. S bent, a kikiáltó a bejárat felé mutatva így szólt:

— Itt történt a Magyarok bejövele.

Majd a kijáratra mutatott:

— És itt történik a Magyarok kimenetele!... Vizontlátásra! Kérjük, ne mondják el senkinek, hogy mit láttak! Küldjék be barátait, ismerőseiket! Kacagjunk együtt a felsült cimborákon!... Köszönjük!

Azt hiszem, ez volt a legordenárébb közönségbecsapás a magyar történelemben. (Nagy szó!!!)

Bár az esetnek van valami csibészes, bohém bája. Ha más nem, de legalább egy ötlet volt benne.

Persze, a hatóságok akkor még megnézték, kinek adnak mutatványos-engedélyt!...

* * *

A direktor úr humorja

Színhely: társalgó. Időpont: Két felvonás közötti szünet. A direktor úr áll a színészek gyűrűjében. Tréfás kedvében van, dől belőle a szó. Egyik színész — rebesgetik hogy jövőre elszerződik a színháztól — jágói arccal félrehúzódik. A direktor utánanyúl:

— Gyere csak Béla, figyelj, ez neked való történet.

(A gyűrű szétnyílik, a kollegák helyet szorítanak a megtért báránynak. A direktor folytatja.)

— Hogy mit tud az élet produkálni!...

(A színészek bólogatnak, arcukra várakozás ül.)

— Valahol olvastam, hogy az élet a legnagyobb humorista. És ez így is van! Elmondok erre egy történetet.

(A színészek arcán a várakozás mohó kíváncsisággá fokozódik. A büfésnő elejt egy hokedlit. Valaki felordít: — Kuss!... Csend lesz. Mély, kitartott csend. A direktor folytatja.)

— A történet pokolian mulatságos. Én halálra röhögtem magamat.

(A drámai hősnő már nem bírja idegekkel:)

— Mesélje el Géza, tudja, hogy imádom a humoros történeteket!

— Jó, elmondom.

(A sápadt segédszínész előre kuncog. Két jellemszínész összenéz. Valamit mondanak egymásnak, és vihognak.)

— A dolog megértéséhez vissza kell menni a háborús évekhez. Van egy barátom, rendes fiú. Iskolatársam volt. 1944-ben... nem, 1943-ban találkoztam vele a Rákóczy út sarkán. A Régi Nemzetinél... Azt hiszem.

(Jágó közberikkant:)

— Ott, ahol a hatos megáll!

(Többen heherésznek. A direktor kényszeredett mosollyal nyugtázza a közbeszólást.)

— Ott, ahol a hatos megáll... Jó!... Szóval, ott állok a megállónál, valaki megkocogtatja a vállamat. Hátranézek, hát ott látom a barátomat. Mondom neki: Hogy vagyunk, hogy vagyunk? Erre azt mondja: Lehetnék jobban is. És elsietett. Snitt! Ugorjunk két évet. Ekkor a Nyugatinál... Nem, a Keletinél botlottunk össze. Hogy vagy? — kérdeztem. Azt mondja: Lehetnék valamivel jobban is. Még valamit akart mondani, de a tömeg elsodorta... Snitt!... Legközelebb 1950-ben láttam meg az utcán, hóna alatt két könyvvel. Nem, hazudok, mert egy csomag volt nála. De ez a történet szempontjából nem lényeges. Hogy vagy? — mondom, valamit válaszolt, és elrohant. Snitt!... 56-ban vagyunk, az ellenforradalom kellős közepén.

(A drámai hősnő felsikolt.)

— De izgalmas!

(A gyűrű szorosabbra húzódik. A direktor folytatja.)

— Az utcán lóttek! Behúzódtam egy kapu alá. Kit látok a túloldalon?! Hát a barátomat! Egy nagy táskát cipelt. A táska nem volt nagy, de látszott, hogy súlyos. Egy

rövid tűzszünetet kihasználva átkiáltottam neki: Hogy vagy? Visszakiabált: Voltam már jobban is! És a karjával integetett, de akkor megint lőttek, és én visszahúzódtam a kapu alá.

— Fantasztikus! (lihegi a hősnő).

— Ezek az etapok nagyon fontosak a poén megértéséhez. Szóval, 56, snitt!... Azóta nem láttam. És mit ad Isten, tegnapelőtt valósággal belebotlottam a Körúton. Nagyon megörültem. Hogy vagy? — kérdem tőle. Erre... Ha nekem mesélik, nem hiszem el. Tudjátok mit mondott?

(A színészek várakozása mostmár ideges rángatózásban fejeződik ki. A nevetőizmok pattanásig feszülnek.)

— Mit mondott?!... Mit mondott?!

— Hogy mit mondott?... Hát éppen ez az, amit mondott! Mert ilyen csak az élet tud produkálni! Ilyet nem lehet előre kitalálni!... Ez spontán jön, erre születni kell! Én azt hittem, leesek a járdáról a röhögéstől!...

(A direktor úr önfeledten kacag, száraz szemeit törülgeti, nehezen kap levegőt. De folytatja.)

— Ismertek, én a humortól főzve vagyok. Ha-ha-ha!... Ha ti ott vagytok!... Ha-ha-ha!

(A színészek látják, hogy a direktor úrnál valami üzemzavar lépett fel. Tiszta szívből, de óvatosan hahotáznak.)

— Hogyan is mondta?... Nem akarom lelőni a poént... Minden betű fontos! Nem is tudom... Most valahogy nem ugrik be... De akkor halálra röhögtem magamat! (szól a direktor, majd filozofálni kezd). — Ezekben a poénokban az a csodálatos, hogy spontán jönnek. Az ilyen nem lehet előre kiagyalni. Ahogy azt mondta!...

(Jágó kegyetlenül közbeszúr:)

— Mit?!

(A színészek egyik szemükkel Jágót lesik, a másikkal a direktort, aki kivágja magát:)

— Képzehettek!...

(Ekkor kitör az őszinte röhej. Most már van min nevetni. A pokol elszabadul. Dévaj megjegyzések röpködnek, mint a muslincák a kiürült borospalack szájánál.)

— Képzelem, mit mondhatott, ha így kiborultál!

— Fantasztikus! Hi-hi-hi!

— Nahát, micsoda slágfertigség!

— Ilyet tényleg csak az élet tud produkálni! Hö-hö-hö!

— Persze, te, mint a humor nagymestere...

— Irigyellek a történetért!...

(Jágó mohón megaragadja direktorának a kezét).

— Terjeszthetem?

— Terjesztheted! (bólogat a direktor mosolyogva). — Nagy sikered lesz veled!

— Kösz! Te aztán a tréfában nem ismersz humort!

— Nem jól mondod! (igazítja ki a direktor) — Humorban nem ismerek tréfát!

(Majd kitepi magát a röhögő gomolyagból, és elindul a büfépult irányában. A nevetés lassan szünetezik, csak itt-ott lobban fel, mint az elhaló rőzseláng... A direktor merengve kavargatja a kávéját.)

— Aranyos, bohém népség. Értik a tréfát. Veszik a lapot. Van humoruk!... Nagy gyerekek. Szeretem őket...

* * *

Bankett

Mi a bankett?

"Valakinek a tiszteletére, valamely esemény megünneplésére rendezett közéleti, iskolai, hivatali, üzemi stb. ünnepi lakoma, díszebéd, társas étkezés."

(Szófejtő lexikon)

Ám a valóságban sokkal bonyolultabb.

A bankett elkezdődni mégcsak elkezdődik valahogyan, de befejeződni nem képes. Elsorvad, elenyészik. Elkopik a kereke, beragad a dugattyúja, kiszeeled a levegője, lelapul, elgurul... A bankett megunja saját életét és összeomlik, mint a kártyavár...

A bankett a meghiúsult remények dáridója, a mindig újrakezdett bizakodások zátonya.

Nem szeretnék túlságosan mélyértelmű lenni, de a bankett némiképp hasonlatos az emberi léthez, melynek a kezdete ígéretes, lefolyása meglehetősen, de a vége... Hm!...

Ez a premierbankett.

Nem befolyásolja a bemutató sikere vagy bukása. Lehet a premier bárminő diadalmas, a bankett mindig megbukik. Résztevői: a darab szereplői, rendezője, a Direktor úr, Miniszteriális vagy Tanácsi emberek, hozzátartozók. Ha nagy a siker ott van a szerző is, ha kicsi a siker, ott a következő darab szerzője...

Helyszíne: valamely elegáns belvárosi étterem különhelyisége.

A megérkezés

Legelőbb a kis szerepeket játszókat érkeznek meg hitvесеikkel, szerényen elfoglalják helyeiket úgy középtájt, és felöltik arcukra azt a meghatott mosolyt, mely aztán az arcukra fagy, s még hazaérve, a konyhai hokedlin üdögélve is ottmarad. Majd érkeznek az est fontos mellékszereplői: titkárok, titkárnők, szcenikusok, fodrászok, ügyelők.

Jelentőségteljesen érkezik a rendező, nejevel.

És szállingóznak a vezető művészek.

A hölgyművészek hozzák virágcsokraikat.

A ruhatárban szoros gyűrű veszi körül a Direktor urat, ki a miniszteriális személylyel merül érdekes témáinak egyikébe. A Direktor körül nő, dagad a sokaság, mely végre egy hangos kupacban gomolyog be a terembe.

A helyezkedés

Most kell ébernek lenni! A már ülő személyek elbizonytalanodnak: nem siették-e el a helyfoglalást? Hová fog ülni a Direktor? Villánnak a szemek... A Direktor leül az asztal távolabbik végén, s beteljesül az írás: "Az elsőkből lesznek az utolsók."

Izeg-mozog a mezőny, formálódik, mint az ősköd, de már körvonalai kibontakoznak a végső rendnek.

A társaság leült. Elkésve befut valaki, hangos üdvrivalgás fogadja, ekkor még boldog, édes közösségi szellem hatja át a fészkelődő sokaságot.

Vannak specialistái a késve-érkezésnek, ők a szeretet koldusai, kik kockáztatják a jó helyek elvesztését, cserében az üdvrivalgásért, melyet megjelenésük kivált. S ha az illető a darabból idézett poénnal kirukkol, még tapsot is arathat.

A rendelés

Jön a pincér. Illetve, nem jön a pincér. Heves vita csap fel, nem kellett volna-e a bankettet a tavalyi helyen tartani? A leleményes titkár pillanata ez: felugrik, kisiet, hogy megsürgesse a pincért.

Jön is a pincér, arca verejékben. Kezében notesze. Tolják, taszigálják a Direktor felé. Hangzanak a jótanácsok, süvitenek a gasztronómiai élcek.

A Direktor felteszi szemüvegét, ama híres "darab-olvasó okuláját", s belemélyed az étlap tanulmányozásába. Az ünneplő tagság oly feszült figyelemmel várja a kinyilatkoztatást, mint egy elhangzani készülő szereposztást...

A Direktor bohém és józan egyszerre:

— Kérek egy tányérhúst ecetes tormával!

Távorról egy hang repül az asztalfő felé: — Mit rendelt a Direktor úr? Ketten felelnek: — Tányérhúst, ecetes tormával! Valaki felüvölt: — Én tavaly ettem Bécsben! Lelógott a tányérról! Az volt az igazi! A hang belevész a rendelések orgiájába. — Ide is tányérhúst! Tányérhúst kérek!...

A tréfamester kivár egy csendesebb pillanatot, magához inti a pincért, s kérdi:

— Mondja főúr, nincs véletlenül tányérhúsuk ecetes tormával?... Ekkor még ez is elmegy viccnek. — Te csirkefogó!... Nem hagy ki egy viccet sem!...

És elsiet a pincér, ki már jól tudja hogy kiszáradt rántott szeletet fog hozni üvegkemény hasáburgonyával, mert a séf már régen hazament és eloltotta a gázt a sültkrumpli alatt, miután előre megsütött negyven darab sertésszeletet.

— Italt szabad? — kérdi az italos.

— Ásványvizet kérek! — szól a Direktor. A kinyilatkoztatást a társaság megtapsolja. A pincér felírja, lép a következőhöz. Ám a hangulat lehűl. Kiderül, hogy a Kóbányai sör elfogyott, csak belga dobozos sör kapható, 260,— forintért...

Várjuk az ételt

Érkeznek, sompolyognak befelé a kollegák, kik nem szerepeltek a mai bemutatón, jöttek pofafüldőre, ölelésre tárt karokkal, csókra csücsörített ajakkal. Jöttek élvezni a sikert, mely ezen emelkedett pillanatban az egész társulatra rásugárzik. Még arra a félmosolyú rezonőrre is, aki éppen ma határozta el negyvenedszer, hogy felmond, nem adja a nevét ehhez a botrányhoz...

Ekkor jön vissza a pincér, jelenteni hogy csak sertésszelet kapható, és ekkor közlik vele, hogy mindegy, csak hozza már, mert kilyukad a gyomruk az éhségtől. S ilyenkor határozzák el, hogy legközelebb nem itt tartják a bankettet...

Most valaki hangosabb a kelleténél. Még nem az alkoholtól, még csak a karrierizmustól. Emelt hangerővel pergeti anekdotáinak végtelenített láncolatát. Beidomított hitvese olajozza a vicc-lokomotívot: — Azt meséld el Peti, amikor ültünk a padon... Most azt, amikor Ceglédre utaztunk... A Gizi néni esetét a csomaggal... A viccműezzin ordít, közben apró malac-szemeivel a direktor felé pislog, neki szánja, neki címezi, de a címzett éppen áthajol a két székel arrább ülő miniszteriális emberhez, s belebújik annak fülébe...

És kiderül, hogy akad még egy adag tányérhús a konyhában, a pincér leteszi a legelső vendég alá, aki éppen a segédszínész hitvese. Segédszínészünk felkapja a tányért, szalad vele a Direktorhoz.

— Kérlek, van itt egy adag tányérhús, ha óhajtod... A nagy buzgalomtól lelocsolja a Direktor nevének fekete kosztümjét a zaftos húslével. Tizenkét zsebkendő lebben elő, illedelmesen törülgetik, de csak a levegőt törülgetik, odaérni nem szabad, mosás, pucolják a levegőt.

A Direktor belepillant a félig telt tányérba, látja az ott zsugorodó cubákat, felnéz szolgálatkész beosztottjára, arcán undor suhan át.

— Köszönöm, Gyula, maradok a sertésszelet mellett. Edd csak meg nyugodtan.

— Kérlek, ahogy parancsolod.

Viszi vissza a legyőzött marhahúst, hitvese belerúg a lábába és sziszegi:

— Te állat! Lelocsoltad a nőt!

Az evés

Megérkeznek a rántott szeletek. Villák, poharak csilingelnek. Tréfás bemondások kelnek szárnyra a jéghideg krumpliról.

A rendező széke üres, jár asztaltól asztalig, elkésett instrukciókat adni. Már nem utasít, már csak rimánkodik. Tisztában van vele, hogy az ügy immár kicsúszott a kezei közül, s átsurrant az ádáz színészek karmai közé. A generálzajból néha kiemelkedik egy-egy kiáltás:

— A második jelenetet pörgesd meg!

— Azt a rohadt széket megint odatették!

— Legalább száz!... Mit száz?! Kétszáz!...

A rendező hitvese felüvölt:

— Gyere már, egyél, mert kihűl a hús!

A Jópofa megtoldja:

— A krumpli meg felmelegszik!

— Ha-ha-ha!...

— Miért van az, hogy a halott szerzők jobb szerepeket írnak, mint az élők!
— kiáltja valaki.

— Ha-ha-ha!... — mondják rá többen.

Közben a rendező a cica-asztalhoz ér, ott köszöni meg a növendékeknek, és a füstbeborult epizódistáknak odaadó munkájukat.

A Főszereplő, szemben a Direktorial, az asztalra könyököl. Még dolgozik benne a szerep, keze még néha ökölbe szorul. Szeme még kissé nedves. Elmereng...
— Mennyi kedves, tehetséges ember!... És mind érettem... Én meg értük! Micsoda felelősség!...

Külön szigetet képez a tekintélyes művésznő, a darab matrónája, ki sok banketten vett már részt. Vágyat érez, hogy annak a sihedernek odaszóljon: — Béla kérem, vigyázzon az artikulációjára, de a lurkó oda sem hederít, mással van elfoglalva: fogpiszkálóra szúrt krumplidarabokat dugdos menyasszonya szájába és nagyokat röhög.

— Megiszom a kávémat — szól magában a művésznő —, és megyek! Kávéját megissza, és marad...

A bankett elrothad

A Direktor odainti a pincért. Fizet. Előhúzza patkó-pénztárcáját. Tekintélyes boravalóval toldja meg a számla összegét.

A Direktor feláll. Kitér a menetrendszerű pánikocskára.

— Na de miért sietsz annyira?

— Maradj még, kérünk. Maradj köztünk! Mindenki kér...

De a Direktor kőszikla. Nyájas bólogatások közepette elvonul hitvésének karján...

A rendező utánasiet, közölni még egy fontosat. A titkár felsegíti a kabátokat...

Az elárvult asztal felett bánat lebben át. De csak egy pillanatig tart, majd kitér a felszabadult ricsaj.

Most a vezetőszínész kerül a középpontba. Gyülekeznek köréje tanítványai... Poharába bámul, s megszólal:

— Itt van például ez a mai este... Premier... Siker... Mindent elmondtunk... Mindent kiadtunk magunkból.

Egy cinikus fráter aljas benyögést enged meg magának:

— Én például kiadtam magamból a rántott szeletet is...

Hatalmas röhögés robban fel, a hangulat visszafordíthatatlanul más minőségbe csap át. Egyik fiatal színész elrikoltja:

— Ki jön le a bárba?

— Megyek, megyünk! Én is megyek!

A vezetőszínész elkedvetlenedik. Némán tudomásul veszi, hogy a bankett — az ő bankettja — végetért, és vele még valami más is... Közönsége elfogyott. Nincs kinek elmondania művészet-etikai megállapításait. Magára marad. Feláll, s indul kifelé. Az

ajtóban a pincér utánanyúl: — Pardon, művész úr, a számla. A művész zavart mosollyal fizet. Az utcán léptei kopognak. Kip-kop. Kip-kop...

— Mégis át kellett volna szerződnöm!... Hogy hívott a Géza!... Tehetségesebb kollegák, jobb színház, és trolival is meg lehet közelíteni... De nagy marha vagyok!... Kip-kop, kip-kop.

Léptei elhalnak az éjszaka csendjében...

Ez volt a premierbankett.

* * *

Egy levél megszületése

A neves színművész rákönyökölt az asztalra és elgondolkozott.

— Kedves Barátom!...

Nem!... Nem jó, ezt nem írhatom! Nem a barátom. Még nem az!... Egy színész ne keresse feltűnően a rendező barátságát!...

— Tisztelt Főrendező úr!

Nem!... Túlságosan hivatalos. Személytelen. Kapcsolatunk ennél gazdagabb. A "Tisztelt Főrendező úr" — visszalépés!

— Péter!... Így, magában!... Péter! Komoly, veretes név. A Péter köszikla, ahogy tanultuk... Köszikla!

Avagy humorizáljak egyet?

— Halló, Petúr, itt Bánk bán!

Nem!... Nem viccelünk! Nem lehet viccelni. Egyre kevésbé! Pláne a Bánk bánnal, amit meg akar rendezni a szerencsétlen!...

— Péter...Páter... Péter-Páter! Nem rossz! Péter-Páter! Van benne fiúi tisztelet, és bohémság!

De vajon nem sértődik-e meg? Nem veszi-e gúnynak a Pátért? Állítólag a fia a rabbiképzőbe jár... De lehet hogy nem igaz, csak fúrták...

— Péter!

Egyre jobb a Péter!... Ünnepeyles... Vasárnapi név. Ha azt mondom hogy: Péter, akkor komoly tisztatekintetű ifjak sietnek bérmálásra...

A Péter premiért jelent! Többet! Sajtóbemutatót, utána fogadást a protokollteremben. Ha — Péter —, akkor a direktor úr feljön Ráckevéről Kossuth-díj-átvevő öltönyében...

— Péter!...

Beleszerettem a Péterbe! Ide írom. Nagy betűkkel írom. Az én Péterem nem megszólítás, hanem üzenet! Azt üzenem Péternek, hogy: Péter!...

Szerelmes lettem a Péterbe mint diáklány! Ha nő lennék, háremet tartanék Péterekből. Minden Péternek lefekünnék! Csak Péternek fekünnék le!...

S ha azt motyogná a kocsmából kirúgott, lehányt alkoholista, hogy Péternek hívják, hát fognám meleg karjaimba, vinném patyolat nyoszolyámba, meséket mesélnék a fülébe, simogatókat, lágyakat, olyanokat, mint: — Péter!

Óh, ha Péter lehetnék!...

Ha lányom lenne, Péternek nevezném. S ha másik lányom is lenne, azt is Péternek hívnám... De sajnos, csak egy fiúval áldott meg az ég, s annak neve: Lajos!

Mennyi gondolat, mennyi érzemény, és még mindig csak a megszólításnál tartok...

Leírom hát: Péter!

Így, meztelenül: Péter!

De kell melléje egy jelző, ami talán mérsékli a Péter előbuggyanó erotikáját! Mert persze e név!... Jól esik kimondani!

Kell egy aranyfoglat a Péter brill-jéhez... Kehely, belesorgatni a Péter nedűjét...

Nézzük csak!... Megvan!... Heuréka!

— Kedves Péter!

Ez az! Kedves Péter!

Most pedig leírom ide. Nem túl szépen, nem elnagyolva. Lezser könnyedséggel, mint az átvételi elismervényt!

De előbb gyakorolom egy papíron.

Aha! Kezd bemelegedni!... Kedves Péter!...

Így, könnyű kézzel! Semmi görcsösség!... Eh, ez nem jó! Túl kicsik lettek a betűk. Így az ember a székletmintára írja a nevét a Köjálnál.

Lendületesen!

Ez a beszéd!

— Kedves Péter!...

A levél többi része egyértelmű, és megy simán:

— Kedves Péter! Üdvözet Almádiból!...

* * *

Ebédszünet

A rendező halk, finom hangja a segédrendező karrierizmusán felerősödve száz Watt hangerővel detonál: Ebédszünet!

A varázsszóra a stúdió felpezsdül. A tétova látszatéletből hirtelen valódi élet lesz.

A kellékes mint éh-tigris veti magát az elárvult színhely kellék-hekatombájára.

A bőbeszédű hangmérnök egyszerre szótlanná válik, és idegesen tekergeti drótjait.

A szerelmes színész kiengedi pocakját, a művésznő szarkalábakat ereszt szemei alá.

Az első asszisztens üveges szemmel bámul maga elé, és azon töpreng, vajon hol rontotta el az életét?

A vezető operatőr úgy tesz, mintha nem érdekelné a csinos főszereplőnő, a csinos főszereplőnő pedig úgy tesz, mintha érdekelné az operatőr.

A gyártásvezető mélán rázza zsebében a kulcscsomót, és azt latolgatja, milyen ürüggyel tagadja meg a túlórák kifizetését.

Ebédszünet...

A rendező elégedettnek látszik. Arcán a jólvégzett munka édes, matt derűje. Mosolyogva néz maga elé, mintha nem hallaná a segédrendező, a jelmeztervező, a fodrász, a dramaturg, a statisztafőnök és a büfésnő feléje záporozó kérdéseit.

Majd kezével tétova mozdulatot tesz, mintha valami függőnyt lebbentene szét, szemét fáradtan felveti, ajkát szólásra csücsöríti.

A segédrendező felüvölt: — Csendet kérek! A rendező tűnődik, hogy a sok-sok gondolata közül melyiket érdemesítse kinyilvánításra, végül dönt, és így szól:

— Kedveském, van egy kávéja?

A segédrendező halkán üvölt: — Kávét a főrendező úrnak!

A stúdió lassan kiürül...

A gyár komplikált udvarán négy színész álldogál. Társadalmi rangjuk a színészhierarchiában megközelítően azonos. Beszélgetnek. Várnak. Az ebédszünet végét, a forgatás végét, a boldog pénztári pillanatot várják...

Egyszer csak odasündörög egy ötödik. Segédszínész, de alamuszi vakmerőséggel odaszól a társasághoz:

— Meddig megyünk?

Senki sem válaszol. Mintha a kérdés el sem hangzott volna.

Zavart torokköszörülés... Újabb próbálkozás:

— Meddig megyünk?

Hallgatás. A csend talán mélyebb, mint az iménti. A színészek oda sem pillantanak. A segédszínész arca elfehéredik. Lopva körülnéz, látják-e a kudarcát? Látják, de mennyire! A kaján statiszták összevigyorognak.

A segédszínész arca most vörösre vált. Elszánt mozdulattal befúrja magát a színészek gyűrűjébe, és kétségbeesetten kiáltja:

— Meddig megyünk?!

Nagy, nagy csend... A színészek undorral elfordulnak.

A segédszínész hirtelen öregszik tíz évet. Haja őszbe csavarodik és szép lassan hullani kezd...

Háta kissé meggörbül, nagy erőfeszítéssel tartja arcán az odafagyott vigyort, majd ellép, és halk derűvel motyogja: — Meddig megyünk? Meddig megyünk?... Eddig megyünk, addig megyünk... Trallalla...

Dalolja, mondogatja, mintha nem is érdekelné, mintha mindegy volna neki, csak úgy éppen a szájára jött a kérdés: Meddig megyünk... Meddig megyünk...

Megy, távolodik az öltöző felé, kántálja, cifrázza a Meddig megyünk-öt, táncol is hozzá keszeg vállaival, és már elhiszi hogy nem is akarta tudni: Meddig megyünk?...

* * *

Egy filmsztár vallomása...

Igen kedves kollegám a minap a büfében elmesélte filmforgatásának történetét. Mint minden jó történeten, ezen is volt nevetni, és sírnivaló...

— Mint egy megható, duplafenekű novella! — összegeztem benyomásomat.

— Írd meg! — szólt a kollega.

Megírtam. Íme:

*

Az úttörőknek gyakorta társadalmi megvetés és kiátkozás jut osztályrészül. Szerencsém volt. Engem csak a feleségem átkozott ki...

Én vagyok az első magyar férfi pornóasztár...

*

Az események naplószerű leírása:

Szeptember 2.

Egy magán-filmvállalkozás rendezője felhívott, s kérdezte, nem játszanék-e készülő filmjében.

— Boldogan! — válaszoltam. — Mi lenne a szerepem?

— Egy negyven év körüli vállalatigazgató, aki szerelmes lesz jóval fiatalabb titkár-nőjébe. Vállalod?

— Miért ne?! Hasonló drámai konfliktussal már találkoztam Csehov, Strindberg darabjaiban. Vállalom!

— Gyere ki a műterembe, a többit élőszóban.

A kellemes hírt közöltem feleségemmel, aki tapsikolt örömeiben.

— Jajj, de jó — mondta — karácsonyra végre megvehetem magamnak azt a bundát!...

Szeptember 5.

Megbeszélés a stúdióban. Négy forgatási napom lesz, s gázsim duplája a szokottnak. Aláírtam a szerződést.

— Kérem a forgatókönyvet. Hadd ismerkedjem a szöveggel.

— Felesleges — mondta a rendező — szöveged úgyszólván nincsen, legfeljebb indulatszavakat hallatsz.

Eszembe jutottak korábbi szerepeim indulatos felkiáltásai:

— Hah!... Vagy úgy!... Óh, egek!... Vesszen az áruló!... Éljen a Haza!... Munkát, kenyeret!...

— Bő készletem van indulatos felkiáltásokból — közöltem a rendezővel — fog menni a dolog. Dehát ha nincs szöveg, miből tudják meg a nézők, hogyan bontakoznak ki a figura érzelmei?...

— Nézd, ez egy modern film — mondta a rendező —, nincs udvarlás, nincs lacafacázás, rögtön a dologra térnek.

Kicsit nyugtalan lettem.

— És a dolog... az a dolog, hogyan zajlik?

— Ahogy az életben, apuskám! — felelt a rendező úr.

— Hogyhogy?!

— Jajj, ne add a hülyét! Belépsz a szobába, a nő már ott van. Elkap, és magára teper.

— És... És ki lesz az illető hölgy?

— Amatőr, illetve, profi... a maga területén. Gizi, gyere be! — kiáltott a rendező. Feltűnően szűzies megjelenésű, csinos nő jelent meg.

— Szia kisapám! — csacsogta a hölgy — Remélem, nem vagy szégyenlős?!

— Nem!... Nem — dadogtam, és majdnem elsüllyedtem...

Otthon, feleségem kíváncsian faggatott:

— Na, mi volt a stúdióban?

— Semmi különös.

— Hol a forgatókönyv?

— A forgatókönyv?... Most sokszorosítják.

— Mit fizetnek?

Megmondtam.

— Remek! — csillant fel nőm szeme. — Kucsmát is veszek a bundához!

Szeptember 12.

Felhívott a rendező, hogy másnap reggel fél hatkor jelenjek meg a felvétel helyszínén.

— Fitten gyere!... Tudod!... — kacsintott bele a kagylóba.

— Ki telefonált? — kérdi a feleségem.

— A filmesek. Holnap kezdődik a munka. De őszintén szólva nincs nagy kedvem hozzá... Gondolkozom, lemondjam-e.

— Megőrültél?! Minden fillérre szükségünk van! Megcsinálod! Sőt, rendesen odateszed, hogy máskor is hívjanak!

Szeptember 13.

Másnap reggel fél hatkor megjelentem a stúdióban. Világosítók, hangtechnikusok, sminkes hölgyek, és kellékesek szaladgáltak és ordítottak. Voltak vagy negyvenen...

— Szia, haver! — szólt a rendező. — Ma nem a legelejét veszük, hanem úgy a közepe táján indulunk. Vetközz le légy szíves.

— Hol vetközzek le? — kérdeztem riadtan.

— Itt. Ha akarsz, bemehetsz a paraván mögé is, de felesleges, úgyis meztelenül jössz ki mögüle. — S odaszólt az öltöztetőnőnek:

— Mancika, segítsen a művésznek!

Mancika rámmosolygott.

— Hányas a mérete művészkém?

A lábam remegni kezdett. Hűha, itt már élesben megy...

— Milyen méretem?

— A nyakbősege, Kell adnom pizsamát.

— Ja, a nyakbősegem? Negyvenegyes.

A paraván mögött reszkető kézzel cibáltam le magamról a göncöket. Fejemben átsuhant a tüdőszűrés, a sorozás, és a feleségem bundája...

— A gatyát nem kell levetni, előbb még próba lesz. — szólt a kedvesnővér.

Felragasztottam magammal hozott elegáns bajuszkámat az alak korát jelölendő, és feltettem egy szemüveget a figura osztályhelyezete miatt, s azért, hogy ne érezem magamat egészen meztelenül. Kisomfordáltam a paraván mögül. Lesz ami lesz!

Egy zsirosbajuszú díszletmunkás hátbavágott:

— Félórára átvenném a szerepét, ha kimenne innét ez a sok manus!

Hirtelen, csend támadt. Bevonult a női főszereplő. Azon mód, ahogy a Jóisten megteremtette, plusz két hatalmas műszempilla.

Az ügyeletes tűzoltónak torkán akadt a szalonna...

Nyugalمامat megőriztem, csak az ádámcsutkámnak parancsoltam hiába, hogy ne liftezzon le, s fel.

Szemügyre vettem a hölgyet, oly tárgyilagossággal, ahogy az asztalos nézi a meggyalulandó deszkát...

A rendező elkiáltotta magát: — Kuss, mindenkinek! Kezdjük a munkát! Ül fel az íróasztalra apuskám!

Fickósan feldobtam magamat az asztalra.

— Gizike, térdeljen a művész úr elé, és hajtsa a fejét a művész úr ölébe! Apuskám, kicsit nyissál, hogy a művésznő odaférjen.

Nyitottam, s zaklatott tudatomban felvillant az urológia képsora. A hólyagtükrözés... A kedvesnővér jóságos arca... A professzor úr szakálla...

— Jó lesz! — mondta a rendező — A fény rendben van?

A fénymester fénymérő műszert tartott közém, s kolleganóm arca közé.

— Oké! — kiáltotta.

— Akkor felvesszük a jelenetet. Vetkőzz le teljesen apuskám!

Gépiesen toltam le szemérmem utolsó védelmét, és úgy éreztem, mintha süllyednék le, a föld mélyébe.

— Felvétel, tessék! — üvöltött a rendező.

Kolleganóm olyan volt, mint a régi vágású iparosok, melyekkel (sajnos) manapság ritkán találkozni, — meg akart dolgozni a pénzéért.

Erősen fészkelődtem, s ezt a rendező jó jelnek vette.

— Ez az, apuskám! Mozogjál!

— Pardon, — feleltem — nyomta az ülepemet az iratkapcsoló!

— Mindegy, nagyon élethű volt!
 A rendező úr lapozott a forgatókönyvben:
 — Most egy jó közeli képet csinálunk! De itt már... Érted!... Látni szeretnénk valamit a pénzünkért! Légy szíves, szedd össze magadat!
 De hiszen, hiába mondta!... Mindhiába!
 — Mi van veled, haver? — kérdezte a rendező úr. — Koncentrálj!
 — Kérem, úgy nem lehet koncentrálni, hogy közben egy vadidegen nő az ember ölében matat.
 — Hogy-hogy vadidegen?! Nem mutatkoztatok be egymásnak?
 — Dehogynem!
 — Nahát akkor?! Mi a hézag?! Tíz perc szünet!
 A drukkerék fáradt sóhajjal szétszéledtek. Mancika szánakozva dobott rám egy fürdőköpenyt.
 Oly egyedül voltam, mint Robinson még Péntek előtt, mondjuk — kedden...
 Próbáltam felidézni, mit is tanított Sztaniszlavszkij a színészi koncentrálról?...
 "A nyilvános egyedüllét". "A bűvös MINTHA!..." Majd Meyerholdra siklott képzeletem, onnan Sztalinra, s személyi kultuszára... A koholt perekre... Tömegsírokra...
 — Felvétel! — ébresztett fel az asszisztensnő szentori hangja.
 Szolgálatkészen ültem vissza az iratkapcsolóra, és ismét koncentráltam. Kolleganóm — dicséretére legyen mondvá —, nagy türelemmel és segítőkészséggel viseltetett irántam.
 De hiába! Nem tudtam semmit sem felmutatni...
 A forgatást lefűjták...
 Megbuktam...
 Restellkedve ráncigáltam magamra gönceimet. Közben hallottam a díszletmunkások kaján példálózgatásait holmi diótörőkről, miegyébről...
 Otthon, feleségem lelkesen fogadott:
 — Na, fiacskám, odatetted nekik?
 — Hát, ami tőlem telt...
 — Fáradt vagy?
 — Eléggé... Inkább idegileg...
 — Vacsorázol?
 — Igen. Kérek nyolc lánytoját!

Szeptember 14.

Másnap reggel hatkor ruházatom levetve, bajuszom felragasztva, ott álltam a kamera előtt.

— Pozíciót cserélünk! — szólt a rendező — most a művésznő foglal helyet az asztalon, és te térdepelsz előtte. Tegyenek egy párnát a művész térde alá, mert elég hosszú lesz a felvétel.

Kolleganóm és én szótlán megadással foglaltuk el a kívánt pozíciót.

— Felvétel!... Tessék!... Állj! — üvöltött a rendező — Apuskám, mért nem dolgozol?

— Mit kell csinálnom? — kérdeztem naívan — Nem lett megmondva!

— Jajj, mit kell azt megmondani?! Szerelmes vagy a nőbe! Érted?! Szerelmes! Na, csináld!... Felvétel!

Mozdulatlanul meredtem magam elé... A drukkerek hada felhördült.

— Álljunk le! — üvöltött a mester — Mint rendező, elvből nem vagyok híve az előjátásznak, de megmutatom mi a dolgod.

Udvariasan átengedtem a terepet. A rendező úr letérdelt, és mint egy pirosnyelvű, doromboló kiscica, egészen közelhajolt kolleganómhöz...

— Érted már végre?!... Na, cseréljünk helyet, és kezdjük... Tessék!

Megpróbáltam utánozni a mestert.

A percek ólomlábakon cammogtak...

— Most lassan emeld fel a fejedet, hogy az arcodat lássuk! — suttogta izgatottan a mester.

Felemeltem elkínzott arcomat, és belecsodálkoztam a kamerába.

— Ennyi! — vetett véget kínládásomnak a rendező. Az asszisztensnő sűgött neki valamit... A rendező, mint akit darázs csípett meg, fájdalmasan felüvöltött:

— Az elején bajusz volt rajtad! Hol a bajuszod?!

Rémülten kaptam az orrom alá... Volt bajusz, nincs bajusz!...

— Úgy látszik — dadogtam — felolvadhatott a ragasztás, és...

— Ragaszd vissza, hiszen már be van forgatva! A snittet megismételjük!

— Mindjárt megkeresem.

Kerestem a bajuszt, kerestem, tűvé tettem érte mindent, de hiába... A bajuszt, mintha a föld nyelte volna el...

— Nem értem!... Pedig itt kell lennie valahol...

— A forgatást befejeztük! — döntött a mester — Köszönöm a közreműködést, a többi felvételt majd összehozzuk valahogy, dublőrrel! Jónapot! — és otthagytott.

Fásultan húzkodtam magamra gönceimet. A nyüzsgő sokadalom pillantásra sem méltatott. A társadalom kivetett magából... Kivel osszam meg keserűségemet?... Feleségemmel? Talán mem sem értene.

A pénztárban kellemetlen meglepetés ért. Kialkudott gázsím felét visszatartották majdani dublőröm részére. Kész csapás! Pereskedjem?... Forduljak a Szakszervezethez? Marhaság! A Szakszervezet teljesen tehetetlen.

Feleségem azt fogja hinni, hogy lenyeltem a fél gázsít, s ezúttal is miattam nem lesz mókus-bundája...

Közben beviharozott partnernőm, hogy felmarkolja sztárgázsiját.

— Gizike, viszlát!... Köszönöm a segítségét.

— Ugyan, fater, nincs mit! — csicseregte, s kilibbent az ajtón.

Utánaszóltam:

— Ha a bajuszom előkerül, majd tessék értesíteni!

* * *

Furfang

Jó, jó, a színészethez szükség van tehetségre, de mit ér az, szerencse nélkül? Állításom igazolására bátorkodom bemutatni egyik kollegám megrendítő esetét.

(Színész és filmgyári gyártásvezető telefonálnak.)

- GYÁRTÁS: Halló! Itt a filmgyárból beszélek. A művész urat kérem!
SZÍNÉSZ: Én vagyok, parancsolj!
GYÁRTÁS: Készül itten egy nyugatnémet koprodukciós film. A szerepek nagyjából ki vannak osztva, de kell még két figura. Egy pap, meg egy pincér. A német nagyon kakecos. Gyere ki, bemutatkozol, a pasas megnéz, valamelyik szerepet elcsípheted.
SZÍNÉSZ: Kösz, apuskám! Dohány?
GYÁRTÁS: Tripla gázsí!
SZÍNÉSZ: Ott a helyem. Tudsz valamit a szerepekről?
GYÁRTÁS: Semmit! Csak annyit, hogy a pincér kétnapos szerep, a pap nyolcnapos.
SZÍNÉSZ: Hú, jó lenne elcsípni a papot!
GYÁRTÁS: Gyere ki holnap tízre! Szia!
SZÍNÉSZ: Csókolom azt a drága kenyérszelő kezedet!

(Másnap a színész bemegy a filmgyárba. Izgatottan toporog a német rendező ajtaja előtt. Majdnem kopog. De ötlete támad. Szalad egyenesen a jelmeztárba.)

- SZÍNÉSZ: Lacikám, van egy reverendája?
ÖLTÖZTETŐ: Magának, művészkém, mindenem van.
SZÍNÉSZ: Adjon egyet.

(A színész sebesen felölti a reverendát. Öltöztetőnek ad egy bankjegyet.)

- ÖLTÖZTETŐ: Minek ez, művész úr?! Ötszáz forintot?!
SZÍNÉSZ: Csak tegye el Lacika, nekem ez megéri!

(A színész ismét az ajtó előtt. Kopogtat.)

- NÉMET: Herein!
SZÍNÉSZ: (belép, megáll a zsíros német előtt, áldásra emeli kezét és így szól!)
SZÍNÉSZ: Laudetur Jézus Krisztus!
NÉMET: In aeternam, ammen! Bravó!... Maga lesz a főpincér!

* * *

Felléptem Délegyházán...

Felkért a Magyar Rádió, hogy vegyek részt a Karinthy Színpad (Rádiókabaré) nyilvános felvételében. Nem ugráltam örömben. Nyáron?! Vasárnap?! Külső helyszínen?! A jószágos Kapossy Miklós látva húzódozásomat kivágta az aduászt:

— A felvétel Délegyházán lesz, a nudista telepen!

— A színészek is levetkőznek? — kérdeztem könnyedén.

— Nincs tiltva — felelt Kapossy — és nem kötelező.

— És a közönség?

— Azok — mint akit anya szült...

Az illendőség kedvéért kissé megütköztem, majd gyorsan elvállaltam. Az ember már-már hozzászokik, hogy a színészek pucéran szerepelnek, de hogy a néző legyen meztelen?!... Micsoda világ?!

A stúdióbeli próbán igen élénk hangulat uralkodott. Lukács Sanyi az iránt érdeklődött, hogy vajon mi történik, ha a férfiművészre túlságosan erős hatást tesz a halmozott meztelenség látványa? (Persze, ő kissé konkrétan fejezte ki magát). Straub Dezső azt firtatta, hogy felhőszakadás esetén hol lesz megtartva a szabad-térre tervezett felvétel? Schubert Évinek az okozott gondot, hogy a kedves meztelen publikum padon ül-e, vagy a homokon? Én pedig azt kérdeztem, hogy mennyit fizetnek?

A rendező, végtelen türelemmel válaszolt az infantilis kérdésekre. Kompetenciája alapos. Ő már hetek óta jár Kapossyval Délegyházára, terepet szemlélni.

Az együtttest felvillanyozta a bejelentés, hogy az egyik igen csinos kolleganőnk, — ki maga is nudista (pardon, naturista) — meztelenül fog közreműködni. A hírre az ifjú hölgy az érdeklődés középpontjába került, olyannyira, hogy le is mondta a szereplést, és másnap a felvételen nem jelent meg, mindannyiunk nagy bánatára.

És elérkezett a szorongva várt vasárnap. Kocsink nyelte a kilométereket. Utasainak gondolatai ezúttal nem színházi életünk visszásságai, valamint az igazgatói kinevezések humora körül kavargtak, hanem a nudizmust járták körül társadalmilag, történelmileg, esztétikailag, kishíján politikailag. Néha-néha meztelen angyalka repült át az autóbuszon, ilyenkor ki-ki saját gondolataiba mélyedt, és elhatározta, hogy modern, felvilágosult felnőttként fog viselkedni, mindazonáltal jól kinyitja a szemét. De már meg is érkezünk.

A rezervátum határát egy monumentális férfiülep jelezte, melynek birtokosa bizonyos vadvirágot szedett, mert különben mi a nyavalyának matatott volna a fűben, lehajolva, háttal az országútnak?

Egy humorista megjegyezte: — Talán nincs pénzünk cégtáblára!

A kapu előtt egy ór — kinek nem az arckifejezése volt marcona — állított meg minket. Bediktáltuk adatainkat, a sorompó rúdja komótosan felmeredt, és behajtottunk az ígéret portengerébe.

Mögöttünk egy Skoda autó sorolt be, tulajdonosa már a kapuban kiugrott a kocsiból és lerántotta a nadrágját. Nem bírta kivárni, amíg beljebb kerül. Lám, amikor a világnézet szenvedélyé válik...

Választékos modorú, igen jólvetkőzött férfiú sietett felénk. Nem kellett nagy emberismeret megállapítani, hogy ő is nudista. Azaz, pardon, naturista. Tőle tudtuk meg, hogy a naturista több mint a nudista. A nudista levetkőzik, és kész. A naturista is levetkőzik, de nála a meztelenség nem öncél, nem pajzánkodás, nem kesztyűdobás a társadalom arcába, hanem filozófia, emelkedettebb létforma. Szóval, több rajta az ideológia.

De a ruha ugyanannyi.

Készséges vezetőnk mindent megmutatott a telepen. A nap forrón süttött, enyhe szellő himbálta a lelógó ágakat.

Igazi strandidő.

— Nincs kedvük levetkőzni? — kérdezte vendéglátónk.

— Köszönjük, előbb egy kicsit akklimatizálódunk.

A büfé körül a derék naturisták virslit eszegettek, üdítő italokat iszogattak, és nevetgéltek. Mindenki tett-vett, és jól érezte magát.

Két, minden ízében leburnult csinos hölgy és két úr dominózik kétfilléres alapon. Nézem a játékot. Az egyik hölgy derűsen közli, hogy ma pechje van a játékban, már elveszített két forint negyven fillért. Ha nem áll be valami fordulat, teljesen "levetkőztetik". Ajánkoztam kibicnek, s a háta mögé léptem, hogy jobban belelássak köveibe.

Groteszk látványt nyújt egy élénk kiskutya, saját szőrébe öltözve. Bizalmaskodva szimatolgatja a teleplakókat.

Pöttömnyi, kétéves forma kisiú majszolja csokoládéját, egészséges, gyönyörű, pufók gyermek, meztelensége költői, ami nagyszüléiről már nem mondható el.

De gyülekezik a közönség. Pokrócot terítenek le, kemping székeket állítanak fel.

Megpillantom Ervin barátomat.

— Hogy érzed magadat? — kérdem.

— Remekül! — feleli —, visszatért az önbizalmam...

Bimbózó leánykák használják ki az alkalmat, és a művészeket autogrammért ostromolják.

Az út kellős közepén állva napozik a telep szépe, sudár termetű ifjú hölgy kellő domborzatokkal. Antik szobor, akármi legyen. Bőre, mintha bronzból lenne. A hölgy jó apostola az Eszmének. Jól áll neki a naturizmus. Az ember szinte kedvet kap rá. (Az Eszmére.)

És elkezdődik a felvétel. Kapossy Miklós bevezető konferanszát helikopter-zümmögés szakítja félbe. Várni kell, amíg tovaépül a gép. A bennszülöttek már megszokták a negyedóránként, alacsonyrepülésben elsuhanó kukkoló-járatokat.

A levegő a tűz naptól felforrósodik, az elpuhult színészek árnyékot keresnek. Sorra lekerülnek a zakók, egyik-másik fiatal művészeztől talán még az ing is.

A jóértelemben vett szabdosság engem is elragad: meglazítom a nyakkendőmet.

A Nagyérdemű Közönség ezúttal valóban nagyérdemű! Nagy érdemük, hogy létrehozták ezt a csodás telepet.

Nem kis harcok árán. Újságírók, moralisták és más kellemetlenkedők álltak az útjukba. Küzdeniük kellett a megnevértéssel, a prudériával. Harcolni az irigyekkel, a tuskó hatósággal.

Mutattak egy fényképet, melyen egy talpig meztelen férfire állig felfegyverzett rendőr géppisztolyt szegez. A pucér hős angyali nyugalommal tekint a fegyver csövére. Nem csodálnám, ha e kép bejárna a világot, mint a Békeharc jelképe...

A naturisták, elveik szilárd védelmezőik, a francia forradalom *sansculotte*-jainak kései utódai. Modern *nadrágtalanok*. Sőt, alsónadrágtalanok!...

Szép példáját adták az elvek melletti helytállásnak! Győzött kitartásuk és hűségük!

Itt mindent maguk hoztak létre. Ástak, kapáltak, füveket ültettek és fákat telepítettek. A vízpartot kellemes stranddá alakították. Vigyáznak a tisztaságra, kívül, s belül.

Az előítéleten alapuló, rosszindulatú gyanú, hogy itt valami buja, laza erkölcsű televény lenne, teljesen eloszlott bennünk, vendégekben.

Állítom — és ezt Lukács Sanyi is megerősíti — senkiben sem támadtak pikáns gondolatok. Sőt!...

Summa-summárum, a naturisták szeretetreméltó, egészséges testű-lelkű, őszinte emberek.

Azt hiszem, értem őket.

Csak egyet nem értek: — Miért vannak meztelenül?!...

* * *

Csárdáskirálynő hátulról

Vendég vagyok az Operett Színház Csárdáskirálynő előadásában. Nehéz megszoknom hogy azokon a deszkákon téblábolok, melyeken Latabár Kálmán, Rátkai Márton... A többit tetszenek tudni...

Kérdi Seregi Laci főrendező:

— Hogy érzed itt magadat?

— Remekül! — felelem — Ha tagja lennék az Operett Színháznak, azonnal felmondanék. De mint vendég?!...

Először fordul velem elő, hogy nyilvános helyen énekelek. Szorongásomat legyőzöm, kitalálok egy jó mókát az énekem végére, a kedves közönség majd nevet, és nem veszi észre, hogy — ha jól meggondoljuk — nem is énekeltem el a "Hajmási Pétert".

Csodás műfaj az operett! Hát még a közönsége! Már otthon, ruhakefélés közben elhatározza, hogy: ha törik, ha szakad, jól fogja magát érezni. És tapsol, ha megjelenik a karnagy úr, vagy karnagyságos asszony, tapsol amikor a függöny felgördül és legördül, megtapsolja a báltermet és megtapsolja a lugast. Tapsol amikor a bonviván belép a színre, és amikor a karnagy elejti a pálcáját. Tapsol a szerelemnek, tapsol a pezsgőnek, tapsol az örömnél és bánatnak... Tapsol az életnek!

Legszívesebben már a hangolásnak is tapsolna, mert a varázslat igazából ott kezdődik. (Gyakorta ott is végződik). A szmokingos zenészek beszállingóznak a zenekari árokba, hangszereiket pengetik, piszkálják, fújdolgálják. Rendezetlen, szélsőséges hangkiállítás, melyből néha kivillan egy-egy ismerős dallamfoszlány. Izeltő a várható mámorból...

De csitt, a függőnyt széthúzzák! Belibben a színre a primadonna. Dalban értesíti a publikumot, hogy a dús kebel mögött is érző kebel lakik. Majd csatlakozik hozzá a bonviván, aki — a rendőri hírek nyelvén szólván — rövid, de heves szóváltás után a hölgyet szíven éneklí.

És jön az ezüstös hajú rezonőr, jön óva inteni a hevesvérű bonvivánt meggondolatlan lépésektől. Elegáns, kimért, rezzenetlen, s majd csak a második felvonás fináléja előtt tudjuk meg, hogy ő is hurcol a szívében rég elhantolt bánatot, mely végül egy szépívű baritonáriában ömlik ki a színre.

És berobban a táncoskomikus a szubrettel. Az a rögeszméjük, hogy szeretni kell őket. El is követnek mindent, hogy szívünkbe férközzenek. S ez többnyire sikerül is nekik. Majd táncszámuk után úgy tesznek, mintha kimennének a színről (szaknyelven: hamis abgang), a néző tapsol, ezalatt ők jól kilihegik magukat, és ott folytatják, ahol abbahagyták.

Csodálatos!... De a legcsodálatosabb az énekkar, e jóindulatú, könnyen táncba vihető soktagú test. Primadonnák jönnek-mennek, bonvivánok feltűnnek és berekednek, de a kórus szilárdan áll a lábán!

Jókedvük törhetetlen. Lám, most is milyen szívvel-lélekkel ismétlik a szólista által hangoztatott igazságot: — Érte lángolunk, golunk, golunk!

Egy szép szál komoly férfiú — a frakkot mintha ráöntötték volna — gyönyörű tenorhangjával túlszárnyalja a kórust, és a hatvantagú zenekart. Ha akarna, lehetne a világ leghíresebb tenoristája. De nem akar.

Amott egy tömzsi emberke, ő a lokálbeli tűzoltó, ismerős az arca, hol is láttam?... Megvan! A második felvonásban, a nagyestélyen, mint pápai prelátust. De most ő is fújja: — golunk, golunk, lángolunk!... Fújja, annak ellenére, hogy tűzoltó.

Most Bóni bejelenti:

Élek itt a bűnben

Aránylag még jó színben,

Sőt azt is mondhatnám, hogy boldogan...

A férfikar visszhangozza:

Dogan, dogan, dogan!...

Komoly arcú, szakállas úr teszi a szépet hölgyének, s énekl: dogan, dogan, dogan. Ilyen szakállal az ember Egyiptomban ássa a királysírokat, s böngészi a hieroglifákat. De ő csak énekel boldogan, dogan, dogan.

Most a karhölgyek pillanata következik. Aggodalommal veszik körül Sylvia-t, a Csárdáskirálynőt, és biztatják Edvin házassági kötelezvényére nézve:

— Csak ird alá, csak ird alá!

De Sylvia nem írja alá, viszont Edvin aláírja, és máris minden jóra fordul, illetve minden rosszra fordul, mert hamarosan kiderül, hogy Edvin már másnak ígerte a szívét. Sylaíra rászakad a menetrendszerű, felvonásvégi búbánat. A nézőtérn előkerülnek a zsebkendők. Ha a függöny hamarosan le nem gördül — úgy éljek — Sylvia szíve megszakad. De még szenvednie kell egy refrénnyit. Darabbeli öltöztetőnője hozzálép. A kardalos hölgy extrajátéka ez. Nézem finom, kissé öregített, szép vonásait, és megrendülök. Az együttérzés sós könnyei gördülnek le arcán. Igazi nagy művésznő! Bárhol, első vonalbeli drámai színész nő lehetne! Ha megkínálnák a legjelesebb prózai színház szerződésével, nem írná alá! Ó itt van, hazájában, az Operettben, és énekl:

— Csak ird alá, csak ird alá!...

Régen kóristáknak hívták őket, ma kardalosoknak. Minden tiszteletet és szeretetet megérdemelnek...

Az oldalfalak mögött a gyönyörű balett-művésznők nagy gonddal ropogtatják izületeiket. A derék bonviván hozzájuk lép, és minden átmenet nélkül közli a balett-hölgyekkel, hogy férfiassága töretlen. (Szakmai ártalom) A balettkar oly méla közönynyel hallgatja a bejelentést, mintha egy balneológiai szimpóziumról kapna beszámolót. (Ez is szakmai ártalom.)

De e csodás műfajt még tanulnom kell. Rendezői utasítás szerint a jókedvet kell árasztanom. Árasztom én bőkezűen, de nem mindig a legjobb pillanatban. Lám, most is neheztel rám a másodprimadonna.

— János, kérem, itt ne marhaskodjon! Ez nekem egy szép, megrendítő pillanatom!

— Ezer bocsánat művésznő, de honnét tudhattam volna, hogy ez egy megrendítő pillanat?! Ezt nekem senki sem mondta!

— Azt kérem, érezni lehet!

(Becsületszavamra, nem éreztem!)

Felvonásvég, szünet!

A báli sokadalom átvonul a büfébe. Tábornokok, bíborosok, nyalka huszártisztek virsliit és fasírtot eszegetnek...

A "Jó Öreg Lazarovics Bácskából" (Cecília harmadik férje) kinyitja könyvüzletét, kipakolja könyveit a pultra. Körülveszik. A markáns könyvárus szótlánul, de feltűnően lapoz hitelező könyvecskéjében...

Megszólal a csengő, indulunk a színpadra. A zenészek ballagnak az "árokba". Ott élük le életük nagy részét.

— Bizony — mondja egy nagybögőművész — a színház már megette a kenyere javát!...

Harminc éve tagja az Operettnek. A Csárdáskirálynőben már több, mint ezeröt-százszor játszotta el a rá kirótt szöveget... Istenem, mire gondolhat nagybögőzés közben!?

A színpad mindjárt kész, a kellékes kancsóból töltögeti az álpezsgőt a csiszolt poharakba. Mint egy nagyranőtt bogár suhan át a színpadon Istvánka, az öltöztető, a színház kedvence. Fején három egymásbatolt cilindert egyensúlyoz, övére tűzve harminchat pár hófehér glasszékesztyű, kiosztani a báli népnek. Istvánka három ember helyett dolgozik. Hat keze van, és legalább nyolc szíve. Roskadozik a hátán levő tizenhat bunda alatt.

A nézőtér elcsendesül, a karnagy felemeli a pálcáját, a fényes bálteremből alig van ideje kiosonni egy elkésett díszletező munkásnak.

A függöny felemelkedik, s újra kezdődik a varázslat...

* * *

Spéter Spéter Spéter

Nem szívesen vonom be a Nyájas Olvasót anyagi gondjaimba. Bizonyára elhiszi nekem, hogy irka-firkálásaimmal nem sok pénzt keresek. Ez rendjén is volna. De hogy ráfizessek?!...

Következő szatírám éppen e szomorú ténynek a bizonyítéka.

Ezen írásommal kisebb vagyunkát veszítettem el.

Megírtam — mert megfeküdte a gyomromat a drága Spéter Erzsébet pénze körüli "Dance Macabre" (vagy inkább "Palotás") — paródiámat, arra gondolván gyanútlan, dilettáns fejemmel, hogy ha a minden rendű és rangú hizelgők és "várományosok" ízetlen trükkjeit leleplezőleg bemutatom, a Nagyasszonyt valamelyest immunissá teszem alkalmatlankodóival szemben.

Verhetem a fejemet a falba, hogyan hihettem — a magyar színészetben eltöltött negyven év után —, hogy aki szombaton lelkesen szorongatja a kezemet, s gratulál "remek és hasznos" szatírámhoz, nem fog rohanni vasárnap, hogy sürgősen informálja Spéter Erzsébetet: — a paródia Magasságos Személye ellen, és sértegetése céljából íródott.

A Nagyasszony, ki van annyira naív, mint én — stílusosan szólván —: készpénznek vette talpnyalói meséjét, s — állítólag — végrendeletében kiátkozott minden időkre, az Erzsébet-díj reménykedőinek köréből...

Fájdalmas a kitaszítottság érzete. De még fájdalmasabb lenne, ha nem tárhatnám az Ön igazságos ítélete elé, hírbehozott szatírámát:

Különféle stratégiák
Spéter Erzsébet nagyasszony
pénztárcája elleni hadműveletekhez

1.

Drága Erzsébet Asszony!

Bocsásson meg, hogy soraimmal zavarom, de — ha nem is jogosít —, ám bátorít tiszteletteljes közeledésre az a csekélyke mosoly, melyet jóságos arcára tudtam varázsolni, amikor a "Hegedűm húrja" c. darabban, a második felvonás elején, a csetlő-botló pincér szerepében, elejtettem a kanalat.

A kanál-leejtés nem volt berendezve a szerepembe, de amikor megtudtam, hogy Önt nézőink között tisztelhetem, zavarba jöttem, s elfogott valaminő furcsa izgalom...

Drága Erzsébet Asszony!

Jövő hónap 25-én vezetem oltár elé imádott menyasszonyomat, Erzsikét. (Szerencsés és csodás egybeesés, ő is Erzsébet!...)

A minap, ábrándoztam, s szóltam Erzsikéhez: ne válasszunk magunknak házassági tanút. S mintha összebeszéltünk volna, egyszerre rebegtük el az Ön tisztelt nevét.

Kérésem, s szeretett Erzsikém kérése: kegyeskedjék elvállalni a házassági tanú szerepét esküvőnkön. Személyes jelenlétének fénye jövő életünket beragyogná.

Lakásunk már van. Igaz, hogy a puszta négy fal ásít ránk, berendezésünk még nincsen, egy nyomorult teát sem tudunk megfőzni, újságpapíron alszunk, de bírjuk a legfontosabbat, a szeretetet és harmóniát.

Válaszát izgatottan várjuk.

(Pontos cím, irányítószámmal, telefonszámmal.)

2.

TILTAKOZOM!!!

Tiltakozom, hogy messziről jött miliomosok szennyes pénzüket a megkeseredett magyar színészen és színészeken akarják tisztára mosni!

Mi, akik tisztességgel és hősiességel küzdöttünk a magyar színészet fel-emelkedéséért, ahhoz nem statisztálunk, hogy némelyek rossz lelkiismeretüket a mi önérzetünk rovására próbálják megnyugtanni!

Magam és kollegáim nevében, sértő ajánlatát megvetéssel utasítom vissza!

Hogy nevem nem került fel az ún. "Erzsébet-díj" jelöltjeinek szegyenlistájára, az kifejezetten büszkeséggel tölt el!

Minden tisztelet nélkül:

Egy önérzetében mélységesen megbántott magyar színművész.

3.

Erzsébet!

Láttam tavaly a Vitray-féle műsort. Ott pillantottam meg Kegyedet először életemben. Ön azt mondta Vitraynak, hogy — idézem: — "Csak ágyban szoktam tegeződni..."

E kijelentése úgy felzaklatott, hogy azóta is csak arra az ágyra gondolok.

Magányos férfi vagyok, már nem gyerek, de még abban a korban, amikor a nyugalom külszíne alatt izzó lángok parázslanak. Szeretem magát, szenvedélyesen, forrón, lázasan és olthatatlanul. Merészelnem-e kérni? Legyek-e elég bátor Kegyed lábai elé vetni magamat? Oh, ha merném!... Óh, ha tegezhetném!...

Ha mondhatnám: — Nézd, Erzsi, nem kérdezem, ki vagy, mi vagy, szegény-e vagy gazdag, itt állok előtted, hatvanhat évem minden érett tapasztalatával és büszkeségével. Engedd, hogy boldoggá tegyelek!

Erzsébet, légy az enyém! Légy rajongásom tárgya! Légy a bálványom!

Ha a formáságok rabja vagy, és azoktól eltekinteni nem tudsz, nőmmé emellek a világ színe előtt.

Ha telefonom lenne, már előbb jelentkeztem volna.

Válaszolj! Úgy, de úgy szomjazom boldogító yes-edet!

(név, pontos cím, emelet, ajtószám).

4.

Tisztelt Spéter Erzsébet!

Figyelemmel kísérem az Ön áldásos tevékenységét, melyet a Magyar Nemzeti Színművészet fellendítése érdekében kifejt. Lelkemet boldogság járja át! Íme, egy nagyszerű asszony, kinek szíve az enyémmel egy ütemre ver.

Tisztelt Erzsébet asszony! Nekünk össze kell fogni, hogy egységben sokszorozzuk meg erőnket, a Magyar Nemzeti Színjáték felvirágoztatásáért.

Ön anyagi eszközökben bővelkedik, én szakmai ismeretekben. Lám, remekül kiegészítjük egymást!

Ha Ön szabad rendelkezésre bocsájtana egy meghatározott összeget, azt oly gyümölcsözően tudnám felhasználni, hogy attól bizvást várható lenne a Magyar Nemzeti Színjáték fellendítése, és európai szintre hozása.

Előzőleges számításaim alapján, 40-50.000 dollárnyi valutában látom azt az összeget, amely az induláshoz feltétlenül szükséges.

Hazánk a vállalkozások hazája lett. Legyünk méltók a nagy pillanathoz! Vállalkozunk! Aki mer, az nyer! Én bátor vagyok. Legyen Ön is az!

Tisztelő híve és bajtársa

a Magyar Nemzeti Színjátékáért vívott harcban.

(név, pontos cím).

5.

Kedves Spéter Erzsébet művésznő!

Legyen szíves küldjön címemre 1.500 dollár gyorssegélyt. Magának az semmi, nekem pedig jól jönne.

Köszönettel:

(név, cím).

6.

Tisztelt Erzsébet asszony!

Semmit sem utálok jobban, mint a névtelen leveleket. Hogy most mégis névtelenül írok Önnek, annak egyetlen oka: nem akarom hogy megtudják, ki írta.

Itt egy maffia működik! Egy virdsaft! Az Ön pénze körül keselyűk és varjak kárognak! Egymás között akarják a dohányt lenyelni, és csak a haveroknak, és a "leadóknak" osztanak. Az igazi tehetség megint hoppon marad! Például, van egy kollegám (ő nem tud arról, hogy szóbahozom), rendkívül tehetséges, szerény, művelt, nagy művész, aki önről a háta mögött is csak csupa jókat mond, nem úgy, mint bizonyos illetők, akik önt szembe dicsérik, a háta mögött pedig jókat röhögnek a markukba, s ízléstelen megjegyzéseket tesznek a turbánjára.

Zebegényi Vince kollegám (kit szóba hoztam), egy szent, egy mártír. Igazi nagyság. A színházban is elnyomják, nem adnak neki jó szerepeket, csak vacakokat, amiből nem lehet semmit sem kihozni. Próbálok tartani benne a lelket, sokat sétálgatunk az Akácfa utcában. (Ő a 79-es szám alatt lakik, a harmadik emeleten, irányítószáma: 5789)

Erzsébet Asszony! Ne hagyja hogy becsapják, mert az nekem nagyon fáj. Legyen éber, ne csak pénzt osszon, de igazságot is.

Egy névtelen jóakarója.

7.

Drága, Aranyos Spéter Erzsébet.

A torkomat fojtogatja a sírás, midőn e sorokat írom. Egy éve, hogy imádott édesanyámat elveszítettem. Bécsben veszítettem el, a Máriahilfén. Elsodorta mellőlem a durva tömeg. Egész nap kerestem, estefelé megtaláltam, teljesen átázva-fázva. Tüdőgyulladást kapott, a többit nem ecsetelem.

Akkor, anyagilag nem volt lehetőségem, hogy méltó módon temettessem el. Helyzetem azóta megváltozott. Már annyi pénzem sincsen, hogy a Halottak Napján kivilamosozzak a sírkertbe, elhelyezendő sírján a gyermek kegyelet hervadt virágait.

Újabban álmomban megjelenik édesanyám. Nem szidalmaz, nem tesz szemrehányást, csak néz, néz a szemeivel, és zokog. Én sírva ébredek, s bánat ül a szívemen.

Szeretném megköszönni édesanyámnak azt a sok szépet és jót, mit tőle kaptam...

Szeretnék emelni néki márvány emlékművet, díszeset, méltót áldozatos szívéhez. Ezt Ön meg fogja érteni, hiszen — úgy hallom — Ön is édesanya...

Nem kérek öntől sokat. Csak egy mozdulatot, mellyel kitölt egy vacak papírt, egy utalványt.

Már érdeklődtem Hertz és Tsa. sírkövesnél, 260.000 forintért készítené el az emlékművet, múmárványból, mely fagyálló, és télen is kifejezi a gyermeki hála himnuszát.

Ha Önnek kényelmesebb, odamennék a pénzért.

Számítva az Ön végtelen szívjóságára, maradok tisztelettel:

(Név, cím, telefonszám).

8.

Nagyságos Asszonyom!

Harminchat évig tanulmányoztam Indiában a grafológiát, asztrológiát, és egyéb okkult tanokat. Elmondhatom, hogy előttem az emberi jellem, a múlt és jövő nyitott könyv.

Ön bizonyára nem közömbös saját sorsa iránt. Kérem, küldjön el címemre egy aláírást önkezétől, s én postafordultával adom a mindenre kiterjedő jellemzést és élet-prognózist. Teljesebb jellemzést tudok adni, ha elküld valamilyen fémtárgyat, mely Önnel testi közelségben van, pl. nyaklánc, gyűrű, karperec, stb., s mely magába szívta az ön kisugárzott fludiumait.

Értesítem továbbá, hogy most van kiadás alatt legújabb könyvem. Címe: "Hogyan legyünk gazdagok és egészségesek?"

Drága Asszonyom, fogadja el első és díjmentes tanácsomat: küldje el címemre azt a bizonyos fémtárgyat, és jegyezze elő új könyvemet.

Ideiglenes címem Korányi Szanatórium: "D" pavilon

Teljes tisztelettel:

(aláírás)

9.

Méltóságos Asszony!

Hallgassa meg egy kétségbeesett lélek segélykiáltását!

Meghasonultam... Feleségem megcsalt, s itthagyt. Magával vitte minden örömet, mosolyomat, s tetejében a HIFI-tornyot is.

A csalfa asszony, ki nekem szentségem, oltárom volt, elvitte a képmagnót is magával.

Eltompultan ténfergek az üres, sivár hodályban, mely valaha boldogságom édene volt. Kifosztva állok itt. Már nincs reményem. Még egy nyomorult TV-m sincs, mert azt is elvitte az álnok...

Óh, ha a falak beszélni tudnának!

E pillanatban is meredten bámulom a kampósszeget, melyet a falba vertem, s kötelet erősítettem rá...

Egy vergődő lélek sikolt Ön felé.

Ha megesik rajtam a szíve, megajándékoz egy színes TV-vel, (japán képcső!!) és egy videóval. Nemes gesztusa visszahozna az életbe, s tovatűzné a bánat fellegeit fáradt szívemről.

Könyörgöm, adja vissza a hitemet.

Ha nem hallgatná meg esdeklésemet, ne okolja magát a bekövetkezendőkért. Éljen vidáman, élvezze mérhetetlen vagyonának édes gyümölcseit.

Isten Önnel!

Talán utólszor írom le a nevemet, melyet egykor büszkén viseltem...

(név, lakcím, telefonszám)

* * *

Tisztelt Olvasóm!

E pumpolási módozatokat szeretett kollegáim és honfitársaim rendelkezésére bocsájtom. Számptalan ötletem lenne még, de azokat a józtlésem tart vissza leírni. Bármelyikével megpróbálkozhat. A sikert nem garantálom, de mit lehet tudni?... Az ördög nem alszik.

Szívélyes üdvözléttel:

Körmendi János

Nagylemez

Kezdetben vala a viaszhenger. Kényes jószág, melyet óvni kellett a melegtől, hidegtől, ütődéstől, érintéstől, ellopástól. Recsegett, ropogott s azt ropogta, hogy itt a huszadik század, jó reggelt!

Majd lőn a viaszlemez, mely már nem ropogott, csak recsegett. Ezerféle alakban jelent meg. Volt szekrény nagyságú, és zsebméretű. Volt, amelyik elődjét, a tekergetős kintornát utánozta külsejében, volt hatalmas tölcserű, s volt, amelyiknek a hasában volt a hangcsöve. Lemeze forgott mint az eszeveszett, koptatta a tűt, és önmagát. Többszöri lejátszás után a hangja rekedni kezdett, mígnem teljesen eleszgett, visszaolvadt önnön viaszába...

A technika kezdetleges volt. Bizony! De a művészek, kik hangjukat adták... Csupa világnagyság!

Ám a fejlődés nem állt meg. Beköszöntött a mikrobarázdás... Kialakultak az elektro-akusztikai segédeszközök, erősítők, visszhangosítók, hang-retusálók és egyéb csodabogarak, melyek pótolni tudták az énekes hangerejét, és muzikalitását. Amilyen arányban fejlődött a technika, olyan mértékben fejlődött vissza az általa közvetített művészet...

A barázdák finomabbak, az előadások durvábbak, a hangtechnikusok egyre profibbak, az előadók egyre dilettánsabbak lettek...

És most jöhet a NAGYLEMEZ.

De vigyázat! Nem a nagyformátumú mikrobarázdás lemezről beszélek, aminek oldalairól csodálatos operafelvonás, vagy szinfónikus zenemű árad, hanem arról a NAGYLEMEZről, amely fogalom, a társadalmi viselkedés és karrierizmus óhajtott célja és jelképe lett.

Gépíró leányok, üzleti eladónők, diáklányok, puha háziasszonyok úgy álmodoznak a NAGYLEMEZről, mint hajdan elődjeik a fehérlovas hercegről.

S a szövőnő, ki hajdanán cukros ételekről álmodott, ma NAGYLEMEZről ábrándozik...

Ha egy kamasz megkapja első, gyatra gitárját, másnap már NAGYLEMEZről spekulál, s kutatja, melyik haverja pumpolja apját egy dobfelszerelésért, hogy zenekarra duzzadva elindulhassanak a vágyak NAGYLEMEZe felé...

NAGYLEMEZ!... Mindenféle önjelölt művész status-szymbóluma...

És szaporodnak a nagylemezek barázdái, és szaporodnak a barázdák a zeneértő homlokokon, látván a zenei inflációt... NAGYLEMEZ...

S jönnek a nagylemezek, hosszú, tömött sorokban, gurulnak, áradnak, peregnek feltartóztatlanul...

A kirakatokban sorakoznak a protest songok, Vazelin Jolán és Fásli Péter béke-dalai, melyek harcra buzdítanak, izgatnak és vádolnak! Bátran éneklük bele a süket világba, hogy szeretni jobb, mint a nyirkos, csatakos lövészárkokban szuronyrohamra készülődni...

S fájdalmas jajongással tudatják a világgal, hogy megszülettek, itt vannak — ha netán nem vették volna észre a feleslegessé vált öregek!...

Mennyi, mennyi igazság!...

S mikor zaklatott lázongásaikkal valami nevet csikartak ki maguknak a béke könyörtelen ifjú harcosai, az Eszme igérvényes vértanúi, akkor csodák — csodája: angolul kezdenek énekelni, alsódabasi kiejtéssel. Angolul mozognak, később amerikaiul, úgy rágják a gumit, mint az igazi yenkik, lelkükben már világhírű, milliomos sztárok!... NAGYLEMEZ!...

Totyakos prózai művészek nyöszörgik régmúlt ifjúságuk slágereit. Örökzöld — nosztalgia — NAGYLEMEZ.

És dalol az egykori dizóz, hangja már nem visz, de még "hoz". NAGYLEMEZ...

A nagylemezre már lehet nősülni, sőt — válni, lehet rá hitelt felvenni.

Kinek nincs nagylemeze, életképtelen, kárhozott lélek. Már nem számít a művészet piacán.

S kétségbeesett masamódok isszák a gyufát, mert megfúrták NAGYLEMEZüket!...

És kotorászik a rádiórendező régi hangkacatok között, elfeledett mesejátékokat válogat és rendez NAGYLEMEZRE.

És Fix Ede NAGYLEMEZEN nyenyerezik, doromb kísérettel, vagy dorombol nyenyere kísérettel...

Népszerű komikusok csontig lehaknizott paródiáikat, s tréfás magánszámaikat hörgik NAGYLEMEZre, végtelenített taps-effekttel feldúsítva...

És NAGYLEMEZt hoz a Mikulás, és NAGYLEMEZt hoz a Jézuska...

És jön, már itt van a lézer NAGYLEMEZ, és a méglézerebb, digitális NAGYLEMEZ.

És harsog a zene minden odúban, irodában, műhelyben, autóban. Csak az emberek szótlanok, már nem zenélnek, nem énekelnek, csak a NAGYLEMEZek gyártói és árendásai dalolnak a fürdőszobában, vidáman lubickolnak a habfürdőben, s jókedvükben operett-részleteket füttyöresznek...

A zenebarátok pedig elfelejtik a zenét!...

* * *

Pop-ipari híradó

Zág-Són

A ZÁG-SÓN frakció nagylemezt ad ki. A felvételek folynak, sőt, elfolynak, mivel az egész estét betöltő, parázs-derekú Sacy kivette ezévi rendes szülési szabadságát. Reméljük, fagyosszentekre kirukkolnak, azaz: kiokkolnak valamivel. Lihegve várjuk...

Beszakadt a dobhártya!...

A Dervis's hangolimpiászán az egyik maga alá feledkezett csápoló szódavizet hajított (üvegestől!!!) Verő Paja (Tohonya) dobjába. A dob hártája beszakadt. Kár: 800,— forint. Némely csápoló sokat enged meg magának!

Filmhír!

Filmet csinálnak Jókay Mór: "Aranymandró" címzetű írásművészetéből. A díjnyertes filmrendező az egyik jeles pop-sztárunkat kérte fel. Az "Aranymandró" már megvan. Jelenleg zacskókat ragasztgat. Ha kiengedik, felberregnek a masinák.

Mégis megnősül Aranka?...

A rossznyelvek szerint Aranka, a "Hibernált kakasok" előrikácsolója megnősül, de tovább folytatja. Gratulálunk!

A zene hatalma...

A SZ.A. rock légió minden képzeletet felülmúlt kedden! Debill Gyugyu eldobta mankóit, és vitustáncra penderedett. A perzselő ritmusra (Kajesz) és sikoltozó trombitára (Franyó) vonagló csápolók örjögtek. Közben Hugyecz Pipi (Nyanya) oboázott! Lézer effekt! Tóth Misi (Makesz) szénsavpatronokat hajigált! Csoda! Csoda!

Lehet, hogy megszületett az ÚJ?!...

Con-fúzló

Az "Evipán brigád" és a "Szex-pir" fuzionált. Az új egyesülés "Tályog" néven fog begerjedni, mindannyiunk nagy örömére. Hajagos (Bazi) Jenci csak az amnesztia után kapcsolódik a melóba. Sok sikert!

Tiltott határátlépés

A Wassermann's fiúk működését eddig pozitívnek tartottuk. De most számaikkal átlépték a jóízlés határát. Valami rügyfakadásról és lombhullásról dekadenskedtek. Miért nincs ízlés-cenzúra!? Ki kellene törölni végre a pop-világot!

Új színekben

Karvaly K. Gábor, a "Lyuk-bazár" rhode-ja zászlót cserél. Elhagyja régi, jól kitaposott együttesét, mert a múltkor megrázta a dabasi áram. Átrenegátkodik a "Vakulj Magyar!"-hoz, ahol ígértek neki gumikesztyűt, és műanyag bevonatú csavarhúzó. Megnyugtató hír.

Elhalálozási hírek

Radetzky Marci (Kispöcök) a minap autómobil következtében elhunygott. Ő volt a "Proling-stone" bassz-gitáros. Beadta a basszuskulcsot...

Savanyú Zolinak megállt a verője, annak ellenére, hogy ő volt a legfürgébb dobos.

Intézkedés történt...

Közöljük az érdeklődőkkel, hogy Turchányi Béla (Vaksi) temetését csak elhunya után tudjuk eszközölni. Kis türelmet! Még javában penget.

Hirdetések:

Dunára néző, kimondottan elválnak mondható jóalakú hölgy szívesen betársulna együttesbe. Több hangszeren játszom. Ajánlatokat: "Előítélet-mentes" jeligére a kiadóra.

POP-SZTÁRNÓK, FIGYELEM!

Nem kell abbahagyni!!!

Dr. Pempődy plasztikai sebészete ismét fogad pácienseket. Legjobb referenciák! Torna, szolárium! Toka, has és ránc-szabászat!

Szabott árak.

GYORS KURZUS!!! GYORS KURZUS!!! GYORS KURZUS!!!

Ne bajlódjon a kottával! Egy hét alatt megtanítom a fogásokra. Két hét után már egyedül gitározik!!! Grill-Gólem Jenő mesteriskolája.

Tandíj előre kéretik!

kal
ek.

oo-
ulj
ót.

olt

bb

yta

ina
cia-

ák!

nár

Öregszem...

T
M
tan
ripc
tap
H
tehe
M
A
műv
E
—
—
—
—
vad
bur
nejl
—
aka
—
—
—
tud
C
—
A
—
E
kézi
—
sajr
olya
gyö
É
H
min
szó
M
utál
—

Tanítom a fiatalokat...

Most, amikor a Színművészeti Főiskola örvendetes átalakulásának lehetünk tanúi, és a különféle Magán-Színitanodák gombaszám szaporodnak, néhanapján riporterek keresnek fel, s kérdik: — Átadom-e a fiataloknak gazdag színházi tapasztalataimat?

Hát persze hogy átadom! Hogyne tanítanám őket! Nagyon kedvesek, tehetségesek, de oly gyámoltalanok szakmai kérdésekben...

Miért ne segítenék — ha tudok?!

A múltkor bemegyek a társalgóba. Az ajtóban, kifelé jövet majd fellök egyik koros művésznő. Rohan ki, az arca lángol a méregtől.

Belépek, látom, hogy egy fiatal kollegám kajánul kuncog.

— Mi történt a művésznővel? — kérdem.

— Jól kiszúrtam vele! — feleli a fiú!

— Miket beszélsz?! Mi történt?

— Képzeld János bátyám, bejön ide ez a vén boszorkány, és illeg-billeg a vadonatúj nercbundájában. Nekem se kellett több! Odaléptem, megmarkoltam a bundát, és azt mondtam: Nahát, művésznő, csodálom hogy ilyen vacak nejlonirhában jár! Piros lett a feje és kiszaladt! Hi-hi-hi...

— Hogy lehetsz ilyen tapintatlan?! Ilyen ostoba?! Nem szégyelled magad?! Meg akartad sérteni?

— Meg akartam!

— Volt rá okod?

— Volt!

— Akkor viszont nem jól csináltad! Elmondom mi a módja, hogy legközelebb tudd! Figyelj jól, kétszer nem mondom el!

Odalépsz, tiszteletteljes távolságban megállsz, és így szólsz ámultan:

— De gyönyörű ez a nercbunda! Szabad közelebbről megtekintennem?

A művésznő megőrül, és azt fogja mondani:

— Hogyne, Gyurikám, tessék!

Ekkor hozzálépsz, és nem megmarkolod a bundát azzal a ló kezeggel, hanem a kézfejjel végigsímítod a levegőt a szőrme felett, és ezt mondod:

— Csodálatos!... Ez valódi nerc!... Holland nerc. Tulajdonképpen ez is nerc, csak sajnos, nem az állat legjobb részéből. Ennek — sajnos — hullik a szőre! Ez jövőre olyan lesz, mintha megborotválkozott volna... De kár! Pedig most milyen gyönyörűen mutat!...

És nagy részvétellel csóválod a fejedet!

Ha az én eljárásomat követed, akkor egy életre megfekszel a gyomrád. Akkor minden nap kiveszi a naftalinból, és reszkezdve ellenőrzi, hogy hullik-e már a szőre?! Ezzel az életét tudod megkeseríteni, te dilettáns!

Míg ellenben ezzel az ócska nejlonirha dologgal mit értél el? Téged még jobban utál, a bundájának még jobban örül!... Ezt akartad elérni?

— Hát... nem.

— Na, látod, te hülyegyerek!
Hát kérem, ilyen gyámoltalanok ezek a maiak szakmai kérdésekben!... Hogyne segítenék nekik?!...

* * *

S
"St
nye
Enr
A
hog
röh
sza
egy
A
büf
illen
alak
Egy
A
káv
ket,
tet!
A
büfé
ség
H
a sz
szer
kulá
lény
M
tash
E
csak
A
gábo
lg
költé
meg
Ké
dilett
dása
gazd

"Levél egy színész barátomhoz..." (1990)

Kedves Gábor!

Sajnálom, hogy nem maradhattam Veletek, amikor az öltözőben, a kollegákkal, a "Stúdió 90" április 24-i adásáról lázasan vitatkoztatok. Nekem is megvolt a véleményem, melyet akkor nem tudtam kifejtetni, hát most, utólag teszem, így írásban. Ennek az az előnye, hogy nem szakítja félbe az ügyelő sürgető hívása.

Ami annak a nyíregyházi (?) színésznőnek (?), rendezőnőnek (?) a siralmait illeti, hogy t.i. megcsömörlött a színjátéktól, s a "büféből való játszástól", én is jókat röhögtem. Bárki tévedhet nagyokat, és azt mond amit akar, de a Stúdió 90-nek nem szabadott volna a hölgy által felhozott gyarlóságokat cáfolatlanul hagynia. Ha már egyszer (állítása szerint) "népművelő" funkciókkal bajlódik.

A művész hölgy biztosan arra gondolt, hogy a kollegái a színpadra a szomszédos büféből érkeznek. Büfé-lélekkel, büfé-lazasággal. Ami engem illet, legtöbbször az illemhelyről érkezem munkám színhelyére, a színpadra, de az nem befolyásolja az alakításaimat, sem a színművészetről, sem a társadalomról alkotott nézeteimet. Egyszerűen: praktikus egészségügyi és higiéniai kérdés.

A büfébeni tartózkodás pedig — gondolom — azért történik, mert ott lehet leülni, kávé inni, cseverészni az élet bonyodalmairól, pletykálgodni, szapulni a távollevőket, szidni a rendezőket, bevásárlási értesüléseket szerezni, egyszóval: élni az életet!...

Azonban: ha a színpadra becsellengő művész nem hagyja a kulisszákon kívül a büfé-ügyeket, akkor egyszerűen: rossz munkamorálról, vagy éppen tehetségtelen-ségről beszélhetünk, melyről legkevésbé a büfé tehet!

Hiszen, a mi művészetünk misztikuma azon pár lépésben rejlik, amelyet a büfétől a színpadig teszünk, s mely pár másodperc alatt kell a drámaíró által meghatározott személy figurájába és lelkiállapotába kerülnünk. A tehetséges színész ezt az átalakulást "helyből", "álló helyzetből" is meg tudja oldani. Éppen ez a tehetségének lényege.

Megette a fene azt az alakítást, amelyik arra szorul, hogy a "III. Richárd" a halot-tasházban, a "Mégfagyott gyermek" pedig a frigiderben készüljön.

E mentalitás jellemző a dilettánsokra, kik minden áldozatra, önkínzásra képesek, csak hogy a valódi átélés látszatát keltsék, kívülről magukra erőszakolt praktikákkal.

A színművészet elegáns, gyermekien könnyed játék, a képzelet és költészet vilá-gából való.

Igen, így nagyon egyszerű dolog a színművészet. De ha hibádzik a fantázia, a költészet — mondjuk ki —: a TEHETSÉG, akkor iszonyatosan bonyolulttá válik, sőt, megoldhatatlanná.

Kérdezed, kedves, tehetséges, professzionista barátom: — hogyan keveredhet a dilettantizmus a professzionalizmus testébe? Elárulom: A színházak elbürokratizálódása következtében, ahol nem működik a természetes szelekció. Ahol a színházak gazdasági és szellemi vezérlése átcsúszott a fakezú bürokraták karmaiba, kik

könnyű lélekkel neveznek ki a színházak élére és vezető-helyeire vér-amatőröket, akik hozzák magukkal háttérül és jó támaszul egykori dilettánsaikat, hogy végre-
valahára megvalósítsák a pincékben és faskamrákban kiizzadt agyrémeiket, állami
pénzeken, s mindezt, a színház lényegét nem értő filoszok bujtogatása és hozsan-
názó tapsai közepette...

Hát, itt a baj, kedves barátom, és ezért haragszik oly engesztelhetetlenül a nyír-
egyháza kolleganő a büfére.

Na de hogy mindezt a "Stúdió 90" szó nélkül, elítélő, vagy lealább is elemző
kommentár nélkül közvetítse, nem nevezhető éppen népművelésnek.

Itt említem meg, hogy kívánatos lenne, ha a "Stúdió..." műsoraiba néha-néha
bevonnának szakembereket is (színészeket), mint tanácsadókat, hogy legyen a
közelben egy ember, aki ért is a színészet GYAKORLATI dolgaihoz. Dehát, jó balká-
ni mentalitásunk szerint: aki életében egyszer beült valamilyen nézőtérre, (vagy
elvégzett egy irodalmi kurzust), már azt hiszi, hogy ő a színház szaktudósa. (A fut-
ballhoz is tízmillió magyar ért, csak aki műveli, aki egy életen keresztül csinálja, az
nem!...)

Felzaklatott a "Stúdió 90" ugyanazon adásában látott, hallott csevegés a Főiskola
kérdéseiről. Elhatároztam: — leszek annyira szenilis, hogy ebbe is beleugassak.

Hozzászólási illetékességem alapja: 1946-1951-ig a Főiskola hallgatója voltam,
1951-től kezdve — jelenleg is — gyakorló színész.

1951-től 1956-ig a Főiskolán mint tanársegéd működtem, minden idők legna-
gyobb színészpédagógusa: Nagy Adorján mellett.

Mint tudod, több publikációm, köztük két könyvem jelent meg: "Levelek az
urologiáról", "Életrajz két felvonásban" címmel, melyekben a színművészet kérdése-
ivel foglalkozom, érintve a Főiskola problémáit is.

Kompetenciám további biztosítéka, hogy sohasem akartam, s a jövőben sem
akarok színészpédagógus lenni. Okát is adom: — Nincsen hozzá se kedvem, se
tehetségem.

A Főiskola gondjait nem lenne nehéz elemezni, rendszerbe foglalni, és megol-
dást javasolni, ha e gondok csupán politikai, pedagógiai, valamint általános művé-
szeti kérdésekből állnának, különös tekintettel a modern színházi irányzatok szöve-
vényeire. A helyzet elemzése azért bonyolult, és csaknem kibogozhatatlan, mert
pénz és karrierérdekek lapulnak a problémák mélyén. (A hiúság érdekeit meg sem
említem, az, a többihez képest még szinte pozitív érvnek tekinthető).

A "Stúdió 90" vállalkozása éppen olyan hézagos és átgondolatlan volt, mint ami-
lyen manipulált. Az ingerült, és sokban téves nézeteket hangoztató diákokat vitába
hozta Illés Györggyel és Dr. Hegedűs Gézával, e két világnagysággal, jó cégérül a
rossz borhoz!

De — gyanítom —, nem csak ők ketten képezik a tanári kart. Emberfeletti jóindu-
lattal sem mondható általánosnak a két említett személy szakmai és emberi színvo-
nala.

Ha a diákok mindenkit kihajítanának az ablakon, még a fűtőt és a portást is, Illés
Györgyöt és Dr. Hegedűs Gézát akkor is igyekeznének benntartani, hiszen a diá-

koknak nem Tisztelt Személyükkel szemben volt kifogásuk, hanem a többi, becslés szerint 298 kinevezett, és óraadó tanárral, vagy azok egy részével.

Úgy tűnik, a "Stúdió 90" abban az iskolában tanult, amelyikben a Főiskola tanári kara...

Hogy a diákok az iskola szervezeti felépítése, vezetése, de leginkább a tanáraik ellen lázonganak, ez a legtermészetesebb, a legősibb.

Egy ismerősöm sorolni kezdte a jelenlegi tanári kart. A fejemhez kaptam. De fejemhez kaptam akkor is, amikor a "Stúdió 90" adásában a tanulók felsorolták, kiket látnának szívesen tanáraikként.

A tanárok kinevezése — sajnos — nem a diákok dolga! Nem tudják ők megítélni, ki alkalmas a tanításra, — és főleg — kinek a tudománya érdemes arra, hogy azt átadják és átvegyék.

A jelenlegi tanári testület vezető gócéának jogosítványait az elmúlt rendszer politikai hűbérurai adományozták. A kegyes "donoroknak" a kinevezettjeikkel szembeni kizárólagos igénye az volt, hogy azok tanúsítsanak lojalitást — legalább fennhangon — az aktuális politikai kurzussal.

Így hát, a kegyelt káderek elég olcsón ragadták magukhoz a főiskolai hatalmat. Kiosztották egymás között az állásokat, s éberen őrködtek, hogy olyan személy ne kerüljön a társaságba, kiről gyanítható, hogy tudása, tehetsége harsányan fogná jelezni a különbséget a hivatottak és a kinevezettek között, ezáltal gyengítvén a főiskolai hierarchia görcsösen és önérdemből őrzött bástyáit.

Eképpen — magától értetődik —, gyakran, a számításba jöhető tanárok tehetségesebbje, szuverénebbje került a főiskolai kapukon kívülre.

Úgy is mondhatnánk: a "kebelbelieknek" megengedték hogy alkalmatlanságukról bizonyosságot adjanak, de ezt megtagadták a "kebelen kívüliektől"...

A főiskolai (szakmai) tanári állás általában afféle jövedelem- és kóved-kiegészítés, nem ritkán gyógyír a sikertelen pályafutás sebeire — a kiválasztottak köréből.

Végzetes hiba, hogy rendezők tanítják a színészeket mesterségükre. Ha én gyermekemből jó asztalosmestert akarok képeztetni, akkor egy tapasztalt asztaloshoz adom inasnak, nem pedig az asztalosipar ideológusaihoz, vagy rezonőrjeihez (ahogy a jó Latinovics Zoli írta könyvében).

A másik teljesen hibás (sőt, végzetes) rendszer az, hogy a működő színházak főrendezőiből, igazgatóiból lesznek a vezető színésztanárok, kikben a növendékek majdani szerződötetőjüket tekintik, s így, eleve karrierizmusra és opportunizmusra nevelődnek! Galádul összeférhetetlen, és erkölcstelen gyakorlat, mely a főrendező-tanár urak számára minden jogot biztosít, de a kötelezettség minimumát sem írja elő, a jó öreg feudál-bolsevo-bürokratai elvek szerint. Fokozottan nagy hiba ez, ha azt vesszük, hogy a különböző színi-mágusok eszelősen ragaszkodnak rögeszméikhez a színjáték stílusait illetően, s ha — mondjuk — húsztágú osztályát valamelyik professzor beidomítja a maga formalizmusára, s közülük szerződötet tíz, a másik tíz ott áll védtelenül a másfajta rögeszmékkal szemben, s végül is hopponmarad.

(Enyhít valamelyest a helyzeten, hogy sok professzornak még rögeszméje sincs!...)

És ha mindehhez hozzávesszük, hogy a színművészet "nagy mesterei" egymás stílusát, s a színjátékról alkotott nézeteit megvetik s ahol tudják becsmérlik, elgondolható, mennyi szeretettel fogják magukhoz ölelni konkurrensaik színi-kreatúráit!

Mindebből következik, hogy a főiskolának egyetemese koncepciót kellene kidolgoznia a színjátékról, annak céljáról, és társadalmi szerepéről, s színész-tanulót alkalmassá képezni mind a realista, mind a modernebb játékmódokra. Elsősorban e pontokban kellene megállapodni, s ennek megfelelően a pedagógiai irányzatokat ÖSSZEHANGOLNI, s ezáltal — VALAMILYENNÉ válni!

*

Egyébként, hogy a színigazgatók és főrendezőik lettek a főiskolai vezető-tanárok, teljes mértékben összhangban áll ama sztalinista meggondolással, amely a tudományt minden szinten alárendeli a szűk, tervgazdaságos praktikizmusnak. A Magyar Tudományos Akadémia és az egyetemek felvilágosultabb vezetői a megmondható, mekkora kárára a magyar szellemi (és gazdasági) életnek. Némi túlzó hasonlattal: a tudóst elzavarták mikroszkópja mellől, és a pártmunkásból tudományos szaktekintéllyé kinevezett nacsalyikot ültették a helyébe, hogy kidolgozza a gumipitypang, és a vasérc nélküli acélgyártás teóriáját.

Hogy a tudomány szuverenitásának csorbítása mit eredményezett, mindenki érezheti a maga bőrén. (És zsebén!)

* * *

Visszatérve a színművészet gondjaira, féltő, hogy a felsorolt bonyodalmakat a piacos gondolkodás és gyakorlat gordiuszi csomóként fogja kettészelni, s (bár ellenkező előjellel, de a korábbi hibás gyakorlatot folytatva) csak azt engedi növekedni, amire közvetlen, és pénzben kifejezhető szüksége lesz. Ennek nem nagyon örülünk, mert — legalább is átmenetileg — beszűkülést és megtorpanást fog okozni a színművészetben, de hát mit tehetne bárki is a pénz ellenében, amit a színház élelmesei mindenáron meg akarnak majd keresni?!...

Ami a tanulók panaszait illeti, hát van igazságuk ebben-abban. Hogy az illemhelyen nincsen toalettpapír — ezt egy újságban olvastam — súlyos hiba, de nem hiszem, hogy a klozetpapír árát fecsérlik a "fantom-tanárokra".

Hogy az első és másodévesek nem dolgozhatnak kortárs-rendezőnövendékekkel, magam részéről helyes, és meggondolt lépésnek tartom. A rendezőtanuló esetleg mást "tanít" a magát még megvédeni nem tudó színészpalántának, mint a Tanár Úr. (Kivéve, ha a rendezőnövendék ugyanabból az amatőr csapatból érkezett, mint a professzor!)

Hogy a díszletek áznak az udvaron? Hogy szemétdomb a kellék és ruhatár? Na de miért az? Miért nem fognak össze a kedves tanulók, hogy kiséperjék a kelléktárat, rendberakják, kimossák a jelmezeket, karbantartsák azokat az eszközöket, melyekkel majd egy életen keresztül foglalkozniuk kell?! (Főleg, főleg a rendezőtanulóknak kellene e tárgyakkal bíbelődniük, legalább tapasztalják, hogy a vasbeton

nehezebb, mint a kasírozott szikla, és a színpad padlója biztonságosabb, mint a falakhoz támasztott létra és állvány-szővevény.)

Gazdagon felszerelt, s állandóan rendelkezésre álló kelléktár, jelmeztár, akusztikai és elektronikus berendezések, jogos igénye manapság a színházaknak. Csak-hogy!... csak-hogy, a kedves tanulóknak éppen azt kellene megtanulniuk, hogy elégtelen berendezésekkel és felszereléssel is képesek legyenek alkotni, figyelembe véve a működő színházak jelenlegi anyagi elnyomorodását.

(Távol álljon tőlem, hogy oktatásra vetemedjem, de nem állom meg, hogy el ne mondjam: a színjátéki művészetben az az elsődleges, ami benne, magában a színiésztben történik, nem pedig az, ami körülötte!!!)

Önöknek (mondanám a kedves fiatal kollegáimnak), sajnos, egy jó ideig, üres spájzból kell finom ebédeket kiállítaniuk. S ha ezt megtanulták, annál sikeresebben működhetnek majd a jó felszereléssel. De fordítva, alig elképzelhető.

Különben, igazuk van a diákoknak, meg kell váltani ezt a kivénhedt világot! (Mi is azt tettük annakidején, amikor fényes szellők fújdolgáltak). Továbbá: változtatni kell az Iskola szervezetén. A Főiskola Vezető Góca ne legyen kihűlőfélben lévő nagyságok államilag dotált "luxus-elfekvője", és patológikus, perverz hataloméhségének paradicsoma, a tanári állás pedig ne legyen senki hiúságának legyezője, vagy sunyi szinekúrája.

A diákokkal kiáltom: Le a bénító hűbéri rendszerrel! De azt is hozzáteszem: Le a sültgalambvárással, és az alaptalan, terméketlen urizálással!

Kedves Gáborkám, ennyi minden jutott eszembe a "Stúdió 90" április 24-i műsora gyötrelmes szemlélésének közepette.

Hogy ennyit írtam, tekintsd egy öregember grafomániájának, és felejtsd el mihamarabb.

Kollegális üdvözlettel:

K. J.

Önképzőkör...

Kérem szépen, valamikor az úgy volt, hogy az iskolákban (középiskolákban főképp) élénken működtek az **Önképzőkörök**. Rendszerint a rátermett irodalomtanár vezetése mellett, az ambíciózus diákok közreműködésével.

Ott produkálhatta magát minden művészi hajlamú gyerek. Írták, s felolvasták lírai és elbeszélő költeményeiket, tréfás osztály-atelié satíráikat, tanárcsúfolóikat, novel-lácskáikat az irodalmi csemeték. Énekeltek a jóhangúak, s a színészi ambíciókkal megvert nebulók színdarabokat tanultak be s adtak elő lelkesen, maguk fabrikálta díszletek között, maguk varrta jelmezekben.

Az Önképzőkör közössége nagy derűvel hallgatta, nézte, s bírálta az attrakciókat, s így csiszolták — jó tanárjaik irányításával — a maguk és társaik ízlését.

S mire megkapták a végbizonyítványt, már el is rotyogott a habja legtöbbször az önmutogatásnak, s lehiggadva, megnyugodva kezdhettek tisztességes polgári tevékenységükhöz.

Régen — mondom — így volt, jelenleg másképp van.

A színvonalas önképzőköri tevékenység megszűnt, a szakavatott, jó tanárok azóta benzinkutasok lettek (megélhetés!), a diákok pedig magukkal vitték az életbe, ki nem élt ambícióikat.

S ez a bennük rekedt (s próbákon át nem esett) önmegvalósítási viszketegség a művészeti terület felé vonzotta sokukat, most már felnőttécs becsvágygal és mohósággal.

Sorra alakultak a mindenféle "underground"-ok, pince és (fás)kamraszínházak, zseb- és farzseb-színházak, együttesek, stúdiók, a formabontó és elvtárs-pukkasztó társulások.

(Bár szenvedélyes hívei vagyunk az újításnak, de ha az csak új ARCOKAT hoz, és nem új TARTALMAKAT, akkor kétkedő mosollyal csóváljuk ősz fejünket.)

Visszatérve ambíciózus formabontóinkhoz — kik főleg azért bontják a formát, mert megtölteni nem tudják — élénken figyelik, hogy a nagyvilágban hol, s mi módon működnek hasonszórúek; azokba csimpaszkodnak, azokra hivatkoznak (világjelenségek!!!), és mesterkélt undorral fordulnak el a saját, hazai, nemzeti hagyományoktól. S mindezt nem ám valami karakteres "kozmozpolitizmusból" eredően, hanem hogy a maguk számára eleve érvénytelenítsenek mindennemű hazai, s így kontrollálható összehasonlítást. (Lásd, filmjeink egy részének külföldi sikereit, s hazai bukásait. Istenem, hány rossz magyar film nem készült volna el, ha becsvágyó alkotójának idejében, már az önképzőkörben megmondják, hogy töktehetség-telen!...)

És itt következtek a nagy bajok, mert a józan szakmai ítéletet, mint elemi jogaitat korlátozó atrocitást utasították vissza; egyre hangosabbak és követelőbbek lettek; s öngerjesztett büszkeségükben elérkezettnek látták az időt, hogy a professzionizmus bátyái ellen támadjanak.

Íme, az **önmegvalósítás**.

Azt, persze, még felvetni sem illendő, hogy az "önmegvalósító" vajon önmagát valósítja-e meg? Vajon, saját ingét viseli-e, a maga cipőjében jár-e, s nem egy másik ember topánját erőszakolja a lábára?...

Az "önmegvalósítás" ellen nem emelhető kifogás. De mi történik akkor, ha valaki önismeret-hiányból, vagy merő hiúságból egy másik ember "ön"-jét akarja megvalósítani? Ha igazi tehetség híján egy tehetséges ember életét akarja leélni?!...

Megmondom mi történik. Hiába való küzködés, feleslegesen megtett fárasztó utak, keserűség, csalódás, gyomorfekély.

Az ilyen csökönyös "önmegvalósító" hasonlatos ama bódult lovaghoz, ki zajló tengereket úszik át, tíz körmével kaparja fel magát a várfal erkélyére, vágyott hölgyéhez — figyelmen kívül hagyva azt a sajnálatos tényt, hogy teljesen impotens.

Feltétlenül szükséges hát létrehozni a személyiségnevelő, hasznos és színvonalas Önképzőkör intézményét az iskolákban! Több lesz a csiszolt ízlésű, kultúrált ember, és kevesebb a művészet perifériáin csellengő invalidus, ki a hátszágban szedi össze azokat a sebeket, melyek — szégyenszemre — nem az arcát, hanem a fenekét ékítik...

* * *

Társkeresés

A padláson, régi kacatok között kotorászva, kezem ügyébe került egy elsárgult papírlap. Negyven-egynéhány évvel ezelőtt róttam rá soraimat... Jé, hogy megmaradt!...

Társkeresési hirdetés-fogalmazvány. Talán csak unalmamban írtam?... Vagy akkor, húsz éves koromban sürgősen szükségem támadt egy társra? Ki a fene emlékszik?!

De itt van, bemutatom:

(1950)

Társat kereselek!

Társat, ki szívesen kötné sorsát egy 20 éves, makkegészséges, kifejezetten nagy jövő előtt állónak mondott ifjúéhoz.

Azt a leányt keresem, kiből van bátorság és elszántság, hogy kéz a kézben, elinduljon velem a sors által kijelölt, egyetlen helyes útra, a humanista eszmékért, az emberiség haladásáért, a forradalomért való küzdelem fényes útjára.

Keresem azt a leányt, ki bizalmas barátom, s harcostársam leszen, s ha tiszta eszméimért meghurcolnak, vagy börtönbe zárnak is, hűséggel vár reám...

Keresem jó tündéremet, ki imádja a természetet, a turisztikát, ki gyönyörködni tud egy szál virágban, egy fűszálban is, és inkább választja a múzeumok csendjét, mint a zajos, füstös mulatók lélekölő ricsaját.

Ki problémáival, gondjaival bizalommal fordul hozzám, szenvedéllyel tudja elfogadni és viszonzni rajongó érzelmeimet.

Ki ifjú alkotó erőit nem fecsérli el az anyagi jólét hajszolására, ellenben többre becsüli a szellem gazdagságát és a lelki harmóniát.

Közösen, együtt, egymásért!

Az a tisztaszívű, idealista leány, ki éhezi a szeretetet, ki szomjúhozza a szerelmet, ki vágyakozik, az élet teljességére, kérem, adjon jelet, írjon: "ZSÍROSKENYÉREN IS!" jeligén.

* * *

A megható okmányt elolvasva, kedvem támadt egy újabb "Társkeresési" hirdetésszöveget írni, mai eszemmel, mai szívemmel, mai idegeimmel; — mai énemmel. Íme:

(1990)

Társat kereselek!...

Társat, megosztani véle gyérülő örömeimet, és sokasodó bánataimat.

Társat, kinek kiönthetem lelkem kízó keserveit, kinek felpanaszolhatom jogos sérelmeimet, de kiben van annyi emberség, hogy nem terhel a maga álproblémáival.

Társat, ki elúzi magányomat, de felismeri a pillanatokot, amikor társasága felesleges és terhes.

Társat keresek, ki a maga 20-24 évének naív védtelensége köré egy 60-64 éves érett férfiú bölcsességének véd-bástyáját kívánja vonni.

Mélyen önértetes társat keresek, ki saját, önálló jövedelemmel rendelkezik, és nem akar az "Eltartott" megalázó szerepébe süllyedni.

Legyen magas, de lehet alacsony is, telt vagy karcsú, lehet gyönyörű, de mindegyik: főbérő.

Nyelvtudás nem kizáró ok, de a sok beszéd igen!

Jövendő társam legyen takarékos, beosztó és értsen a diétás konyhaművészet-hez, különös tekintettel a cukorbetegsége.

Ne dohányozzék, de ne legyen allergiás a dohányfüstre.

Szeresse a természetet, sétáljon sokat a szabad levegőn — ha egyedül akarok maradni.

Rendelkezzék érvényes jogosítvánnyal és forgalmi engedéllyel.

Fokozottan törekedjék személyiségének kiteljesítésére. Képezze magát. Szerezzen betegápolási ismereteket.

Legyen elmélyedő, és szomjúhozza a tudást. Társának bölcs intelmeit hallgassa odaadással, s ne vonakodjék ámulatának kifejezést adni, ha Társának tudása, műveltsége, ismereteinek gazdagsága elkápráztatja.

Fő erényeinek első sorában álljon: a szex-appeal. Legyen kívánatos, ingerlő, és nagyon, de nagyon türelmes.

Hölgyem, ha Ön megfelel a felsorolt kívánalmaknak, ragadja meg a boldogság kék madarát — válaszoljon "JOBBI ADNI, MINT KAPNI/90" jeligen. (Több irányból felvett, egyszalakos strand-fénykép növelheti az esélyeit).

Az együttélés két ember szövetezése a harmonikus, boldog életre. De igen érzékeny inga: — vagy a kízó pokol, vagy az unalmas mennyország felé lendül.

Nekem elhiheti!

Tudom!...

Harmincöt éve nő vagyok!...

* * *

Szeptember végefelé...

Mire e kis írás a nyájas olvasó szeme elé kerül, már tél lesz, édes, melegséges tél.

Disznótoros Hurkák, Kolbászok, Barackleváros Fánkok... És Karácsonyi Pulykák, Libák, Beiglik...

Künn, a szabadban a fenyveket hó lepi, benn a szobában: szaloncukor.

És szilveszteri Bableves, Kocsonya, Ujévi malac. És kevéske szódabikarbóna, és sok-sok boldogság...

De most még csak ősz van, sárgulnak a falevelek, és én is sárgulok az irigységből. Az aggastyán Casanova érezhette magát hasonlóképpen, amikor egykori kedvteléseire emlékezett...

LOBOGTATJA az orvos a diagnózist: — Diabetes, cukorbeteg. Nem veszélyes, diétával kordában tartható.

Köszönöm szépen!...

Jóformán alig van étel, amit lelkifurdalás nélkül fogyaszthatok. Nem ehetek semmit, ami édes, vagy lisztből készült.

Pedig hogy szerettem az édességeket!... Bécsi Kockák! Mákos Tekercsek! Cukros, Káposztás Lepények!... Mit számított nekem a baj, a bánat, a betegség, a személyi kultusz?!... Befaltam öt darab Francia Krémest, és minden gondom megszűnt.

Hivatásbeli akadályoztatások? Fiaszkók? — Sütöttem tizenhat darab palacsintát, dúsan meghintettem vaníliás porcukorral. És minden ránc kisimult homlokomon. És ha időm engedte (és volt kellő önfegyelmem), a zsenge palacsintákat bevontam lehellet vékonyságú Karamell-burokkal, mely azután úgy ropogott fogaim között, mint valami csilingelő, mennyei rianás...

És most ősz van, hullanak a levelek... De ezt már említettem. Boldogtalan vagyok, úzótt vad, kirekesztve az édenből, a spájzból, a frigiderből. Családtagjaim ellenem esküdt cerberusok.

Közelünkben van egy cukrászda. Ha előtte elmegyek, jó mélyeket szippantok a kitóduló édeskés, vaníliás, friss-sütés illatból. De bepillantani nem merek, mert szétrobbannék a méregtől, látva az édesszájú kéjenceket, amint gyömöszölik magukba a Csokoládés Mignonokat.

Barátaim bátorítanak: a fehérjefélék nyújthatnak még örömet. Hohó! Csakhogy azokat nem ehetem a vesém miatt, s az összes többit a testsúlyom miatt...

Minap vendégségben voltam. Ebédeltek, kínáltak, elfogadtam. Otthon, mint lump férj oldalogtam be az ajtón.

— Kínáltak?! — kérdezte feleségem.

— Kínáltak! — feleltem.

— Remélem, nem ettél semmit abból, ami árt!

— Remélem, nem árt semmi abból, amit ettem! — dadogtam. Nejem papírt, ceruzát vett elő mint egy főpincér.

— Mi volt? — kérdezte.

Én diktáltam a fogyasztásomat. Bemondtam a teljes menüt, kitérve a köretekre és a felhasznált fűszerekre.

— Kenyér nem volt?! — nézett rám gyanakodva.

— Ja, igen, volt egy szelet.

— Egy szelet?!

— Pardon, kettő, mert tunkoltam is...

Nejem aláhúzta, összeadta, számítgatta a kalóriákat, és nagyon csóválta a fejét.

Kiderült, hogy az egész ebédből mindössze azt a négy szem köménymagot lett volna szabad elfogyasztanom, ami a pogácsa tetején üdögélt...

Ősz van, hullanak a sárga falevelek...

Az erkélyre szokott galambok pofátlanul zabálják a finom kenyérmorzsát...

Kedves Barátom, ki előtt még ott az egész, gazdag tél — a bálók, a nagy lakomák

— milyen tanáccsal láthatlak el?

Kedves Asszonyom, ki azon töprengsz, hogy milyen raffinált ételekkel varázsolj elégedettséget szeretteid orcájára — mit is ajánlhatnék?

Legfeljebb egy rezignált észrevételt:

— Nem az ínyesmesteri furfangon múlik a jó étkezés, hanem a jó gyomron, melyre nagy szükségünk van mind az emésztésünkhöz, mind egész életünk elviseléséhez...

* * *

Kutyám levele

Kedves Gazdy!

Őn, ki szereti magát gazdárnak képzelni, minap mesélt nekem egy kutyusról, kivel baráti társaságban összeismerkedett. De Önre jellemző felületességével elmulasztott tájékoztatni az illető eb nemét illetően.

Persze, Önöknek még a saját fajtájukbóléliek neve is közömbös, soha az életben nem tapasztaltam, hogy ha az utcán két ember összetalálkozott, megszagolgatták volna egymás ivari szerveit!

Rejtély, hogyan tudott az emberi nem fennmaradni, az ösztönök ilymérvű elcsökevényesedése mellett?!

Őn talán emlékezni fog arra, hogy négyhetes koromban szegődött mellém. Első szavait sosem fogom elfelejteni: — Ez a kis fehér boxer olyan, mintha mindig egy ablakon bámulna befelé, orrát az üveghez szorítva.

Kedves megjegyzés volt Öntől. De különösen szép vonása Önnek, hogy mentes az előítéletektől. Őn meggyőződéssel dalolhatja: "Egyik ember annyi, mint a másik, bár a szőre barna, vagy fehér!..."

Emlékszik arra az esetre, amikor egy nőstény ember — vagy ahogyan Önök mondják — egy ÚRIHÖLGY elképedve konstatálta fehér színemet és így kiáltott: — Jesszusom!... Egy fehér boxer! Teljesen szabálytalan! Csúnya! Nem kellett volna megtartani!... Emlékszik?! Mert én emlékszem az Őn válaszára! Meglepő elmelel vágta a Hölgy fejéhez: — Nem kellett volna megtartani, mert szabálytalan?! Mert csúnya?! De hiszen önt is megtartották, drága hölgyem!...

A hölgy leforrázva távozott, és én nem tagadhattam meg egy gyengéd farkcsóválást.

Tudom, tudom, szeretnek engemet. Dehát az emberek szeretete egészen különös. Önöknél rohamokban jön a szeretet, simogatnak, arcukon átszellemült mosoly jelenik meg, vakargatják a hasamat meg a hátamat, és ez igen jól esik Önöknek!...

De mit tudnak a szeretetről?! Az Igaziról?! A szeretet — hogyan is fejezzem ki magamat — a szeretet aggodalom, féltés, fárasztó éberség, felelősség! Én nem tudok rohamszerűen szeretni, engem az érzés teljesen kitölt, és aggódom Önökért a nap minden szakában. Én így szeretek!... De odabújni, vakargatni a fülüket meg a hasukat? — Azt nem!

Fura szokásaik vannak. Megfigyeltem, hogy a konyhában, egy nagy fehér szekrényben tartják a telet, és abba zárják az ennivalót.

És estelente leülnek egy doboz elé, melyből fények, hangok jönnek elő, sokszor ingerlő állathangok, de mindez kívül esik érdeklődésem, mivel semmi szaga nincs, épp úgy, mint a tükör-kutyusnak, aki szintén nálunk lakik, és ha az előszobai nagy, fényes üveg elé állok, előjön, és engemet utánoz. Hanem azt a bajuszos embert, ki hozzánk jár, szívből utálok! Pedig Őn nagy respektussal viseltetik iránta, Tisztelt Doktor úrnak szólítja, és lila meg zöld papírokat ad neki. Hát kérem, ez egy

szemtelen fráter! Becézget, simogat, aztán alattomosan a fenekembe szúr egy tűt!... Állítólag veszettség ellen olt be!

Hát kérem, én utánanézttem ennek a híres veszettségnek a Kutyakönyvben. Ott az áll: — A veszettnek lóg a farka, és iszonyodik a víztől! Ha e leírás nem a házmesterünkre illik, akármi legyek! És akkor őt miért nem oltják be?!... Kérdezem!

Pardon, valami zaj az előszoba felől, ismerős zaj, a postás dobott be egy levelet. Vakkantással nyugtázom vételét. Kedves Gazdy, jól esett a lelkemet kiönteni.

Ja, és még valamit! Ön sokat dohányzik! Ez nekem nagyon kellemetlen! Nem csak a szaga miatt. Árt Önnek! Higgye el! Vgyázzon magára Gazdykám, mert Önnek lehet még másik kutyája, de nekem már nem lehet másik Gazdám!... Ilyen a kutyatermészet.

Most visszafekszem a fotelbe, és alszom egyet.

Remélem, mihamarabb hazaér!

Nagyon várom!

Igaz hűséggel: Kelenföldy Körmendi Léda, boxerszuka.

* * *

5M7-2

Ára: 220,— Ft

Színpadon — tudjuk — Körmendi János egyike azoknak a nagyságos bolondériázóknak, akiknek inga-
tag lelki állapota, forogva bukdosó szemejárása, csíny-
tevő szájgörbítése mindig előkészít valamit. Többnyire
pompázatosná kidolgozott csattanót előz meg, néha
pedig eljuttat a siratnivaló ember megértéséig, a
vigasztalhatatlanul tragikus kifejlődésekig. Folyamato-
san mosolyogtató, s közben föl-fölkacagtató írásaiból
sem hiányzik a tragikum, de csak a háttérben van
árnyékszerűen jelen, sohase bukkan ki az általános
nevetéstől gyöngyöző felszínre, mint a rémítő víziször-
nyek. Körmendi szintetikus humorában mindig érződik
valami fenyegető, s ha nem csalódom, ez nem más,
mint a hisztéria elszabadulásának röpke lehetősége, a
túlságba vitt nevetés hideg örülete, vagy éppen a
takargatott igazságok megmutatkozási pillanatának
színpadi eljövetele, az a perc, amikor öniróniák villám-
csapásainak fényében egyszerre megpillantjuk a saját
szánnivaló figuránkat és ettől állandósult röhögőgör-
csünk csakhamar csillapíthatatlan köhögőrohamokba
torkollik.

Iszlai Zoltán

Körmendi János

NYARALG A SZÍNHÁZBAN